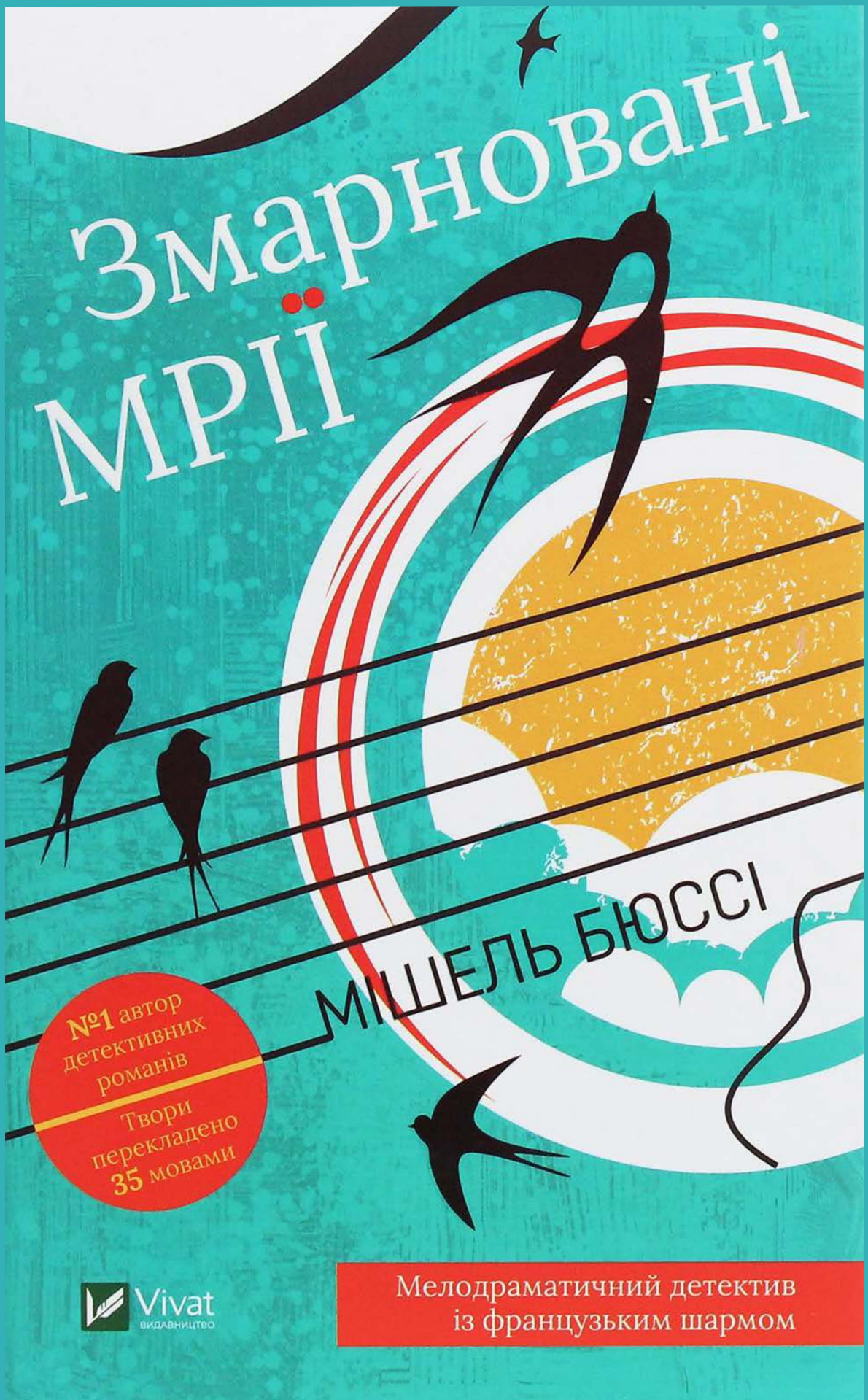

Змарновані мрії
Мішель Бюссі
№1 автор детективних романів
Твори перекладено 35 мовами
Vivat
видавництво
Мелодраматичний детектив із французьким шармом

МІШЕЛЬ БЮССІ

Змарновані мрії

MICHEL BUSSI

J'ai dû rêver trop fort

МІШЕЛЬ БЮССІ

Змарновані мрії

Харків

Vivat
ВИДАВНИЦТВО

2020

УДК 821.133.1
Б98

Серія «Художня література»

Un grand merci à Boris BERGMAN et Alain BASHUNG pour leur soutien.
Vertige de l'amour, texte de BORIS BERGMAN, musique d'ALAIN BASHUNG © PREMIERE MUSIC GROUP / NEW PUBLISHING SAVOUR.

Avec l'aimable autorisation de Première Music Group *Let It Be* (John Lennon / Paul McCartney) © 1970 Sony/ATV Tunes LLC.

Avec l'aimable autorisation de Sony/ATV Music Publishing (France). Droits Protégés *Charlotte Sometimes*, Words & Music by Simon Gallup, Laurence Tolhurst and Robert James. © 1986 Fiction Songs Ltd. All Rights Reserved. International Copyright Secured.

Used by Permission of Hal Leonard Europe Limited. *Bésame mucho*, paroles et musique de Consuelo Velazques © Promotora Hispano Americana de Musica

Перекладено за виданням:
Bussi, Michel. J'ai dû rêver trop fort / Michel Bussi. — Paris : Presses de la Cité, 2019. — 480 p.

Переклад з французької *Олексія Абраменка*

Дизайнер обкладинки *Світлана Кривошей*

Бюссі М.

Б98 Змарновані мрії / Мішель Бюссі ; пер. з фр. О. Абраменка. — Х. : Віват, 2020. — 464 с. — (Серія «Художня література», ISBN 978-966-942-826-4).

ISBN 978-966-982-184-3 (укр.)
ISBN 978-2-258-16283-9 (фр.)

Наталі й Олів'є мають усе, що можна бажати для родинного щастя: двох дорослих доньок, будинок на березі Сени, улюблену роботу. Аж раптом низка дивних збігів змушує жінку згадати епізод з молодості, який стосується її давньої таємниці. Події розгортаються в тій самій послідовності, що й двадцять років тому. Це може бути чийсь кепський жарт, дріб'язкова помста або просто її власна уява, розбурхана спогадами... Коли збігів між минулим і сьогоденням виявляється забагато, Наталі стає лячно. Хтось намагається змусити її знов це пережити. А коли минуле і сьогодення стають такими схожими, що це не можна пояснити раціонально, невже Наталі повинна повірити, що час можна повернути назад?

УДК 821.133.1

ISBN 978-966-942-826-4 (серія)
ISBN 978-966-982-184-3 (укр.)
ISBN 978-2-258-16283-9 (фр.)

© Michel Bussi et Presses de la Cité, un département de Place des éditeurs, 2019
© ТОВ «Видавництво "Віват"», видання українською мовою, 2020

Я порвав подушку.
Мабуть, замріявся вві сні.

Ален Башунг

На спомин про жертв цунамі в Індонезії

— «Аж ніяк, мені добре, — заперечив Лис. — Згадай, що я казав про золоте збіжжя»[1].

— Щось я не розумію, мамо.

Я згортаю книжку й ще нижче схиляюся над ліжком Лори.

— Ну, розумієш, Лис більше ніколи не побачить Маленького Принца. А через те, що волосся в Маленького Принца біляве, схоже на золоте збіжжя, то щоразу, коли Лис дивитиметься на колоски пшениці, він згадуватиме про друга. Як у випадку з твоєю подружкою, Офелією, що цього літа переїхала до Португалії. Навіть якщо ти її ніколи більше не побачиш, щоразу, як згадуватимуть про цю країну, чи ти почуєш це ім'я, чи побачиш дівчинку з чорним хвилястим волоссям, ти думатимеш про неї. Зрозуміла?

— Так.

Лора пригортає улюблену іграшку Качечку, тоді трясе снігову кулю із собором Саґрада-Фамілія всередині та ставить її на столик біля ліжка. Раптом замислюється й насуплює брови.

— Але ж, мамо, що, як я ніколи не почую про Португалію чи не зустріну дівчинку з таким самим іменем або таким самим хвилястим волоссям, — це значить, що я забуду Офелію?

---

[1] Цитата з книжки Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький Принц» (розділ XXI). (*Тут і далі прим. пер.*)

Я міцно обіймаю Лору й крадькома витираю сльози жовтим хутром плюшевого каченяти.

— Ні, якщо ти дуже-дуже її любиш, серденько. Що дужче ти її любитимеш, то частіше натраплятимеш у житті на речі, котрі нагадуватимуть тобі про неї.

Олів'є зазирає до кімнати, показує мені на годинник — уже час спати. Лора пішла в перший клас, тож це дуже важливий рік, найважливіший з-поміж усіх. А згодом будуть ще такі самі найважливіші роки. Я не сперечаюся. Накриваю Лору ковдрою — вона обіймає мене за шию, щоб поцілувати наостанок.

— Мамо, а в тебе є хтось, кого ти любиш так сильно, що не хочеш його забувати? Так, що ціле життя ти натраплятимеш на речі, що нагадують тобі про ту людину?

I

МОНРЕАЛЬ

1

12 ВЕРЕСНЯ 2019

— Я поїхала.

Олів'є сидить за кухонним столом, обхопивши долонями горнятко з кавою; він дивиться у вікно, блукаючи думками десь далеко-далеко за межами саду, за межами майстерні, десь понад туманними водами Сени. А тоді, навіть не повертаючись до мене, питає:

— Ти справді мусиш?

Я вагаюся з відповіддю. Встаю, поправляю спідницю уніформи. У мене немає жодного бажання розпочинати довгу розмову. Не зараз. Часу й без того обмаль. Обмежуюся самою усмішкою. До речі, він теж усміхається. Така в нього манера ставити серйозні запитання.

— Мене викликають до Руассі[1], термінал 2F, на дев'яту годину. Мушу встигнути проїхати Сержі, перш ніж почнеться робочий день.

Олів'є нічого на те не зауважує. Його очі стежать за вигинами річки, пестять їх поглядом, ніби зачаровані тією безмежною досконалістю неквапливого плину хвиль. Так само зачудовано й пильно він оцінює округлості спинки ліжка, вигин комода, ескізи для якого робили за індивідуальними мірками, кут балок у склепінні кімнати. Так само пильно й палко, як він завжди дивиться на мене, коли я виходжу з душу й лягаю в ліжко. Так само пильно

---

[1] Міжнародний аеропорт імені Шарля де Ґолля, який також має назву Руассі — Шарль-де-Ґолль.

й палко, що аж шкіра мені сиротами береться від усвідомлення своєї вроди в мої п'ятдесят три роки. У його очах. Чи тільки в його очах?

«Ти справді мусиш?»

Олів'є підводиться та відчиняє скляні двері на терасу. Я вже знаю, що наступної миті він ступить крок уперед і жбурне крихти вчорашнього хліба Жеронімо, лебедю, що облаштував гніздо в кінці нашої під'їзної дороги, на березі Сени. Приручений лебідь, який захищає свою територію — і нашу, за сумісництвом, — краще, ніж ротвейлер. Годувати Жеронімо — це ритуал Олів'є. Олів'є обожнює ритуали.

Здається, йому аж кортить знову поставити це запитання, це ритуальне запитання, котре він ставить мені щоразу, коли я їду: «Ти справді мусиш?»

Згодом я зрозуміла, що це запитання не обмежується просто намаганням учергове дотепно пожартувати або пересвідчитися, чи в мене, бува, нема двох хвилин, щоб випити горнятко кави, перш ніж виїду. Його «Ти справді мусиш?» важило значно більше: воно означало, чи «ти справді мусиш» далі працювати цією клятою стюардесою, залишати нас на два тижні щомісяця, далі поневірятися світом, бути повсякчас окремо від сім'ї; чи «ти справді мусиш» це робити тепер, «коли кредити за будинок сплачено, тепер, коли дівчатка виросли й стали на ноги, тепер, коли нам нічого не треба? Чи ти справді мусиш триматися за цю роботу?» Олів'є ставив мені це запитання разів сто: що є такого в тих шале в Андах, на Балі чи в Канаді, чого немає в нашому дерев'яному будиночку, що його я збудував для вас власноруч? Олів'є разів сто пропонував мені змінити роботу: ти могла б працювати зі мною в майстерні, зазвичай дружини допомагають чоловікам, що мають власне ремесло. Ти могла б вести бухгалтерію або давати раду всім документам моєї столярної майстерні. Усе краще, ніж розтринькувати наші гроші, наймаючи на роботу недосвідчених помічників...

Я відмахуюся від цих думок і звертаюся до нього радісним голосом, яким зазвичай вітаю пасажирів бізнескласу:

— Ну ж бо, я не хочу застрягнути в заторі!

І поки Жеронімо ласує шматочками традиційного багета зі злаками, я стежу очима за попелясто-сірою чаплею, що злітає над запрудами Сени. Олів'є не відповідає. Я знаю, що йому не подобається, як торохкотять коліщата моєї валізи по його паркету з ялини. А в моїй голові, як завше, рояться гнівні репліки. Так, Олів'є, я мушу! Моя робота — то моя свобода! Ти залишаєшся, а я їду. Ти залишаєшся, а я повертаюся. Ти нерухома точка, а я — рух. Ми ось уже тридцять років так живемо. З них двадцять сім — з обручками на пальцях. І майже стільки виховуємо двох дітей. І досить непогано в нас виходить, згоден?

Я піднімаюся сходами, щоб забрати багаж з нашої спальні. Передчуваючи цей момент, важко зітхаю. Утім, навіть якби Олів'є заходився катувати мене фуганком чи дрилем, я ніколи не зізналася б, як мені набридло тягати цю кляту валізу всіма східцями, ескалаторами й ліфтами планети. А починати доводиться вже з десяти сходинок нашого будинку. Піднімаючись сходами, я уявляю свій робочий графік цього місяця: *Монреаль, Лос-Анджелес, Джакарта*. Змушую себе не думати про цей неймовірний збіг, але проти моєї волі в голові пролинають роки, повертаючи мене на двадцять років у минуле. Варто обміркувати це пізніше, коли я буду сама, коли зможу спокійно присвятити себе роздумам, коли...

Я натикаюся на валізу й мало не стрічаюся з підлогою.

Моя шафа відчинена!

Моя шухляда трохи висунута.

Не шухляда з прикрасами, шарфами або косметикою.

Шухляда з моїми секретами!

Шухляда, у яку Олів'є ніколи не зазирає. Шухляда, що належить тільки мені.

Ступаю ще кілька кроків. Хтось порпався в ній — одразу в цьому переконуюсь. Якісь дрібнички, нотатки Лори й Марго, що їх вони писали в дитинстві, — усе перевернуто догори дриґом. Засушені волошки та пшеничні колоски, які я збирала в полі, де мене вперше поцілував хлопець, розкришилися на порох. Рожеві наліпки, які залишав мені Олів'є («Я сумую за тобою», «Гарного польоту», «Моя повітряна дівчинко, повертайся швидше»), розлетілися. Намагаюся опанувати себе, мислити тверезо: можливо, я собі щось вигадала, збита з пантелику цим дивним збігом маршрутів — *Монреаль, Лос-Анджелес, Джакарта*. Можливо, це я сама все тут розкидала, бо ж як можна бути в чомусь певною, коли я роками не відчиняла цієї шухляди. Я вже навіть майже переконую себе в тому, що так воно й було, аж раптом в око впадає відблиск чогось, що лежить на паркеті, під шухлядою. Я нахиляюся — і не можу повірити очам.

Мій камінець!

Мій ескімоський камінь[1]. *Загалом* він пролежав у моїй шухляді майже двадцять років, і жодного разу я його звідти не діставала! Тож навряд чи він просто так міг випасти на підлогу. Цей камінь завбільшки з чималеньку кульку — лише доказ того, що хтось пхав свого носа в мої речі... нещодавно!

Я стиха лаюся, кладучи камінчик у кишеню форменої блузи. У мене немає часу обговорювати це з Олів'є. З Марго й поготів. Це почекає. Зрештою, у тій шухляді й ховати нічого — самі лише забуті, занедбані спогади, історію яких не знає ніхто, крім мене.

Вийшовши зі спальні, я зазираю до кімнати Марго. Моя молодшенька вже підліток, лежить на ліжку, поклавши мобілку на подушку.

---

[1] Популярний сувенір, що становить собою маленьку модель інукшука — кам'яної фігури в культурі інуїтів (група корінних народів Північної Америки).

— Я поїхала.

— Привезеш мені пластівців «Coco Pops»? Я зранку саме доїла пачку!

— Я не на закупи збираюся, Марго, а на роботу!

— Он як... і коли повернешся?

— Завтра ввечері.

Марго не запитує в мене, куди саме я лечу, не бажає мені успіху й тим паче щасливої подорожі. Вона ледве помічає, коли мене немає вдома. Хіба що зранку здивовано округлить очі, побачивши мене за столом під час сніданку перед тим, як піти до школи. Цього я теж ніколи не визнаю перед Олів'є, але після кожної нової поїздки мене накриває ностальгія за тими роками (і не так давно це було!), коли Марго й Лора влаштовували істерики щоразу, перед кожним моїм від'їздом, коли Олів'є доводилося буквально відривати їх від моїх рук, коли вони проводили цілісінький день, вдивляючись у небо, визираючи там маму, і чекали на моє повернення, виглядаючи мене з найвищого вікна, вилізши на табурет, що його для них спеціально змайстрував татко, і коли мені лиш обіцянками вдавалося тамувати їхні сльози. Обіцянками привезти подарунки з іншого кінця світу!

* * *

Моя маленька синя «Хонда-Джаз» їде серед полів, залитих сяйвом великого помаранчевого сонця. Сто двадцять кілометрів Національного шосе відділяє Руассі від нашого будиночку в Порт-Жуа. Дорога, забита вантажівками, що їх мене вже давно не тішило обганяти. Олів'є натякає, що баржею вийшло б дістатися швидше. І то майже правда! Ось уже тридцять років я виїжджаю на шосе N14 у будь-яку пору дня і ночі, коли ноги гудуть після дванадцятигодинних перельотів, а голова паморочиться від так само виснажливих джетлагів. Деякі люди бояться літаків, а мене

значно більше жахає цей сірий килим, що простягнувся через Вексен[1], більше за всі ті злітні смуги планети, яких торкалися літаки, що в них я здіймалася чи з них виходила протягом останніх тридцяти років три або чотири рази на місяць. Цього місяця в мене три рейси.

Монреаль — 12—13 вересня 2019 року
Лос-Анджелес — 15—17 вересня 2019 року
Джакарта — 27—29 вересня 2019 року

Та й бачу я на Національному шосе лише квадратний сірий тент нідерландської вантажівки, яка достоту повзе переді мною, дотримуючись швидкісного режиму. Щоб відволіктися, вирішую вдатися до складних розрахунків. Розрахунків імовірностей. Востаннє згадувати про теорію ймовірності доводилося, мабуть, у ліцеї — мені було приблизно стільки, скільки тепер Марго, тож треба добряче напружити пам'ять. Скільки рейсів дальнього прямування «Air France» вилітає з Руассі? Щонайменше кілька сотень? Вирішую взяти нижню межу, тож округляю до двохсот. Отже, мої шанси опинитися в Монреалі складають один до двохсот... Досі нічого дивного, від 1999 року я була там двічі або тричі. Але яка ймовірність того, що за Монреалем знову трапиться рейс до Лос-Анджелеса? І хоча в мене й біда з математикою, результат має бути приблизно двісті разів по двісті. Я намагаюся уявити ці числа просто перед собою, на сірому тенті вантажівки. Виходить уже число із чотирма нулями, тобто шанс — один на десятки тисяч... А якщо сюди додати ще й третій пункт призначення, Джакарту, то ймовірність урешті зростає до двохсот разів по двісті разів по двісті. Число із шістьма

---

[1] Історичний район на північному заході Франції, на межі регіонів Нормандія та Іль-де-Франс.

нулями. Шанс на те, що ці три рейси випадуть у тому самому порядку за один місяць — один на кілька мільйонів! І ось це вже — годі собі уявити... і таки саме це написано чорним по білому на аркуші, що його надіслали з відділу планування. *Монреаль, Лос-Анджелес, Джакарта...* Три напрямки в тому самому порядку!

Перед підйомом на Сен-Клер-сюр-Епт нідерландець звертає на паркінг — мабуть, зібрався поснідати в придорожньому кафе. У моєї «Хонди-Джаз» раптом наче крила виростають. Натискаю педаль газу, подумки далі рахуючи нулі.

Три напрямки в тому самому порядку... Зрештою, навіть якщо лишається один шанс на мільйон, він усе одно є, той шанс... Той, на який покладає сподівання кожен, хто заповнює лотерейний білет. Нема нічого неможливого. Просто дуже мала ймовірність. Випадок. Якийсь бог-веселун, мабуть, вирішив відкопати старий фільм про моє минуле та відмотати його назад. Три однакові напрямки. Двадцять років тому.

Монреаль — 28—29 вересня 1999 року
Лос-Анджелес — 6—8 жовтня 1999 року
Джакарта — 18—20 жовтня 1999 року

Силуючись приглушити яскравість кадрів тих часів, які проти моєї волі спалахують у мене в голові, я збільшую гучність радіо. Котрийсь із реперів англійською волає щось просто мені у вуха, і я лаю Марго, яка знову брала мою автівку на уроки кермування, а тоді повертаю перемикач, аж поки не натрапляю на першу-ліпшу мелодійну музику.

Ностальгія.

«Let It Be».

Мені аж дух перехоплює.

Нулі в моєму мозку закрутилися, збираючись у довге намисто, що стискає горло моїм думкам. Які були шанси —

один на скільки мільйонів — натрапити просто на цю пісню?

Якого насмішкуватого бога я вже встигла розгнівати?

«When I find myself in times of trouble...»[1]

Сльози раптом заливають очі так, що я навіть подумую зупинитися на узбіччі, увімкнувши «аварійку», аж тут мій мобільник вібрує на приладовій панелі.

«Mother Nathy comes to me...»[2]

Лора!

— Мамо? Ти за кермом? Можеш говорити?

Лора, яка від шістнадцяти до двадцяти п'яти років відверто класти хотіла на мій розклад... І яка протягом останніх вісімнадцяти місяців першою береться розпитувати про нього, менш ніж за годину після того, як я сама той розклад отримую... інакше аж панікує! Прочитає, тут-таки щось собі відзначає... і телефонує мені!

— Мамо, ти ж бо повертаєшся з Монреаля в п'ятницю ввечері? Я можу закинути тобі Ітана й Ное в суботу зранку? Нам з Валентином треба з'їздити в «Ikea». Про те, щоб узяти цих бешкетників із собою, і мови бути не може. Я завезу їх о десятій, щоб у тебе було трохи часу оговтатися після зміни часових поясів, гаразд?

О десятій ранку? Дякую, любонько! Тобі має бути добре відомо, що із джетлагом у шість годин після повернення з Канади мені навряд чи вночі вдасться стулити очі... Що ж до «Ikea», моя солодка Лоро, молись, аби твій батько не дізнався!

— Дякую, мамо, — веде далі Лора, не лишаючи мені вибору. — Побіжу, треба ще роздати пігулки пацієнтам.

Вона кладе слухавку.

---

[1] «Коли для мене настають скрутні часи...» — з пісні «Let It Be» гурту «The Beatles».

[2] «До мене приходить матінка Наті» — перебудований рядок з пісні «Let It Be»: «Mother Mary comes to me...».

Лора... моя старша. Двадцять шість років, медсестра в лікарні Біша.

Розважлива Лора, організована Лора, Лора, яка звикла планувати кожну дрібничку в житті, одружилася зі своїм поліціянтом, Валентином, заступником командира гарнізону в Сержі, а тепер чекає, що його переведуть, після того як стане лейтенантом. Вона — нерухома точка, а він — рух. І тим часом вони таки побудували котедж у Понтуазі. «Розумієш, мамо, то інвестиція...»

Вісімнадцять місяців тому Лора стала матір'ю двох чарівних невгамовних близнят, Ітана й Ное, яких Олів'є полюбить ще сильніше, коли вони трохи підростуть і їм стане цікаво працювати з ним у майстерні. З ними тим часом няньчусь я, коли не працюю. Хіба не ідеальна ситуація — бабуся, яка зникає щомісяця на п'ятнадцять днів, а решту часу цілком присвячує онукам?

Якусь мить я дивлюсь на згаслий екран мого телефона, на його по-дівчачому рожевий чохол, на якому чорнилом намальовано маленьку чорну ластівку, а тоді вмикаю звук гучніше.

«Let It Be».

У моїй голові насмішкуватий бог досі регоче.

Монреаль, Лос-Анджелес, Джакарта.

Він перетворює три найпрекрасніші маршрути мого життя на падіння до чорної діри, білої діри, до бездонної прірви.

Запаморочення без слідів, страждання, розставання, дар, порожнеча — незбагненна, нестерпна,

що її я мусила зносити

протягом усіх цих років.

Які я наповнила,

спочатку Лорою, тоді Марго, потім Ітаном і Ное.

Які я наповнила...

Є жінки, які наповнюють, і жінки, які наповнюються.

«Let It Be».

* * *

Аеропорт Руассі імені Шарля де Ґолля. Термінал 2F. У блакитному костюмі та червоному шарфі я швидко прямую довгим коридором до виходу M. Однією рукою я тягну валізу, у другій тримаю список членів екіпажу.

Деякі чоловіки, що йдуть мені назустріч, озираються. Магія уніформи та впевнена хода поміж розгублених пасажирів, які заблукали в аеропорту. Сплав енергії та елегантності. А може, таке поєднання вкупі з легким макіяжем дає змогу зупинити старіння? Я протискуюся між людьми — вихід J, вихід K, вихід L, — очима вишукуючи в списку імена членів екіпажу, з якими разом полетимо до Монреаля. Я *ледве стримую* радісний зойк, побачивши одне з перших імен.

Флоранс Ґійо.

Фло!

Моя подруга! Моя улюблена напарниця! За тридцять років волею випадку ми опинялися разом на одному рейсі ледве з десяток разів. Найчастіше для того, щоб дістати сумісну зміну, нам доводилося подавати спільну заявку! Два дні в Монреалі з Флоранс — такий шикарний шанс випадає до біса рідко! Флоранс — це просто згусток енергії якийсь. Довгі роки вона провела, воркуючи до пасажирів у бізнескласі, аби відшукати гарненького хлопчину з краваткою на шиї, ладного одружитися з нею. Вона його врешті-решт таки знайшла, хоча я з тим її бізнесменом ніколи не зустрічалася. Фло перетворилася на статечну й мудру дружину, що, втім, не заважає їй літати далі, влаштовувати гулянки під час кожного рейсу, сміятися, пити... але воркувати бодай припинила! Вона любить його, свого генерального директора, я це знаю напевне!

Фло, яка знає всі мої секрети. Фло, яка спробувала, мабуть, усі спиртні напої на планеті — від тропічних горілок до азійських віскі. Фло, яка вже була там, коли... Я мало

не впускаю валізу на рухомій доріжці, заледве уникнувши нагоди вибити страйк із сім'ї туристів — усі семеро в тюрбанах. Тривожний маячок у мозку знов заблимав.

Фло?

На цьому самому рейсі Париж — Монреаль?

Так само, як і двадцять років тому?

Імовірність того, що це могло статися, мабуть, схожа на нескінченне намисто з нулів... У «Air France» майже десять тисяч членів екіпажів.

Далі прямую до виходу М, оминаючи пасажирів і намагаючись викинути з голови всі ці смішні підрахунки. Можливо, Фло навмисне влаштувала так, щоб полетіти зі мною разом на цьому рейсі? Може, цьому є ще якесь пояснення? Може, це сталося випадково, зрештою.

Я швидко проглядаю імена інших членів екіпажу — з них знайомі лиш кілька. Упізнаю Еммануель Ріу, відомішу серед персоналу як Сестра Еммануель, — старшу бортпровідницю, що схиблена на безпеці найбільше з-поміж усіх працівників компанії. На моєму обличчі з'являється невдоволена гримаса, а тоді губи знову розтягуються в усмішці, коли я натрапляю на інше ім'я. Жорж-Поль Марі, один з моїх улюблених стюардів. Високий, класний. Шикарний, одним словом. Теж свого роду легенда.

Очі опускаються ще нижче, до імені командира рейсу.

Жан-Макс Баллен!

Мене вже мало не трусить.

Жан-Макс...

Ще б пак. Мій бог-веселун і не збирався зупинятися на цьому. Якщо вже почав — то відірветься на повну. На рейсі Париж — Монреаль 28 вересня 1999 року, що на ньому ми з Фло летіли разом, пілотом був... Жан-Макс Баллен!

Рейс, під час якого все моє життя пішло шкереберть.

Рейс, з якого все почалося.

Вихід М.

Коли нарешті зійде новий день,
І постіль виперуть після нічних забав,
Коли птахи вже не співатимуть пісень
В саду, в якому я тебе кохав, —
Нічого не залишиться від нас[1].

---

[1] Тут і далі слова пісні «Que restera-t-il de nous» французького співака Гована Серса, яку він створив як «саундтрек» до роману Мішеля Бюссі.

2

28 ВЕРЕСНЯ 1999

Вихід М.

До Руассі я під'їжджаю геть знервована, та ще й пізніше, ніж сподівалася. Лора злягла з отитом. Це вже вдруге, відколи вона пішла в перший клас. Я розмірковувала, чи взяти лікарняний з догляду за дитиною, чи лишити її на Олів'є. Коли підходжу до виходу М, напруження не спадає. Оголошують, що літак запізнюється на пів години, і члени екіпажу можуть тим часом розім'яти ноги.

Зона посадки на рейс до Монреаля скидається на табір біженців. Пасажирів надто багато, для всіх бракує сидінь. Тож дехто влаштувався просто на підлозі, діти бігають, немовлята плачуть. Уже збираюся відійти, щоб купити журнал, коли переді мною виростає один з туристів і стурбовано цікавиться, чи встигне він на пересадку до Шикутімі в Канаді.

Шикутімі? Від згадки про саму назву в пам'яті зринають великі озера та ялицеві ліси, от тільки пасажир геть не схожий на дроворуба ні зростом, ні поставою — радше на бідолаху, якого грізлі зжере одним махом. Мій «Шикутіміні» тупцює переді мною, ледве сягаючи носом рівня моїх грудей, з очевидним бажанням схопитися за них руками. Можливо, він лише заради цього й підійшов — щоб зазирнути мені в декольте та вдихнути аромат моїх парфумів. У свої тридцять три роки я звикла до компліментів — тактовних і тактильних, — навчилася приймати та відхиляти їх, при цьому не дозволяючи абикому зазирати в мої сірі очі, що відблискують зеленим, коли в них оселяється гнів, і синім, коли в них

палає кохання. Зазвичай я ховаю їх під каштановим пасмом волосся, досить довгим, щоб зашпилювати його під час польоту і щоб можна було затиснути між губами чи накрутити на носа, розпустивши його. Моя химера, моя примха, котру пробачаю собі з усмішкою, яка, либонь, перетворює моє маленьке, надто овальне обличчя на великий тенісний м'ячик із тріщиною, а мої очі, схожі на кульки, — на лазерні промені.

Я відповідаю, тримаючись на безпечній відстані й визираючи з-під пасма:

— Не хвилюйтеся, командир екіпажу, поза сумнівом, надолужить усе під час польоту.

Здається, дитинча-дроворуба це не надто переконує. Утім, я аж ніяк не брешу, бо ж командир Баллен має звичку не дотримуватися обмежень швидкості в небі. Завжди квапиться якнайшвидше прибути до місця призначення! Якнайшвидше опинитися в готелі. Привабливий пілот сорока років — усмішка в стилі Тома Круза, представницький кашкет на голові — кілька років тому підбивав до мене клинці, коли ми пили мохіто у фоє готелю «Comfort» у Токіо. Я тоді відповіла, що одружена, ще й щаслива в шлюбі, навіть маю прекрасну донечку Лору. Він подивився на фотографію моєї крихітки з ніжністю Дюссольє з «Трьох чоловіків і немовляти в люльці»[1], а потім додав, що мені пощастило, а моєму чоловікові — ще більше, ніж мені, і що він не має ні дітей, ні жінки й ніколи не матиме. «Така ціна свободи», — підсумував він, підвівшись і попрямувавши до маленької японки в блакитних шкарпетках і з метеликом того самого кольору у волоссі.

Дитинча-дроворуб нарешті вертається до натовпу біженців. Стюардеса, що відповідає за посадку, стоїчна дівчина,

---

[1] Французький актор, який знімався в названій кінокомедії 1985 року режисерки Колін Серро.

яку я не знаю особисто, терпеливо чекає, притуливши рацію до вуха. Крадькома махаю їй рукою — невеличкий жест дружньої підтримки, а тоді побіжно озираю оком пасажирів... і бачу його.

Точніше, спершу я його чую. Дивна тихенька мелодія, що пробивається крізь дитячі крики, оголошення по гучномовцю про розшук пасажирів, що запізнюються, повідомлення про закінчення реєстрації на рейси до Ріо, до Бангкока, Токіо, шум турбін по той бік шибок.

Легка та п'янка музика.

Спершу я її чую, а тоді заслухуюсь. Потім шукаю, звідки вона долинає. І лиш тоді помічаю його.

Він сидить трохи осторонь від інших пасажирів, майже біля виходу N, забившись у куток за купою валіз, що їх, здається, покинули напризволяще, під величезним рекламним плакатом літака A320, що зринає в зоряному небі.

Ніби один у цілому світі.

Він грає.

Ніхто, крім мене, здається, його не слухає.

Я зупиняюся. Він мене не бачить. Гадаю, він узагалі нікого не бачить. Просто сидить собі на кріслі, підібгавши ноги так, що коліна майже торкаються грудей, і ніжно, обережно голубить пальцями струни гітари.

Ледь чутно, наче побоюється потурбувати сусідів. Він грає самому собі. Один у своїй галактиці.

Я далі дивлюся на нього.

Мені він видається симпатичним із цим його червоним шотландським кашкетом на довгому кучерявому волоссі, з його худим видовженим обличчям, на якому ніс і губи більше скидаються на дзьоб, з його тендітним тілом наполоханого птаха. У залі очікування дехто читає «Le Monde», дехто — «L'Equipe»[1], ще хтось — книжку, деякі пасажири

---

[1] Французькі газети.

сплять, інші розмовляють, а він, заплющивши очі та ледь роззявивши рота, розчиняється в музиці, тож самі лише його руки грають, мов залишені без нагляду діти.

Скільки часу я отак стою й дивлюся? Десять секунд? Десять хвилин? Хоч як дивно, перше, що мені спадає на думку, — він схожий на Олів'є. У нього так само ясний вигляд, що подібний до повного місяця чи засвітленого вночі віконця, — заспокійливий і недосяжний водночас. Цей гітарист так само сухорлявий, як Олів'є дужий, так само схожий на тендітну гілочку, як Олів'є скидається на міцний стовбур, але вони обидва сповнені однакового шарму. Того шарму, що ним мій майбутній чоловік одразу спокусив мене того дня, коли я вирішила поспостерігати за ним у його майстерні, де він порався з круглим столиком — пиляв, обтесував, стругав, шліфував, стягував болтами, лакував, покривав морилкою... Цей сонячний ореол самотніх самодостатніх істот. Олів'є — ремісник, цей гітарист — митець, але цієї миті вони видаються мені однаковими, цілком заглибленими у своє мистецтво.

Як я захоплююся такими чоловіками! Я, балакуча, невгамовна дівчина, що так полюбляє подорожі, зустрічі та знайомства. Мені здається, десь глибоко в душі мені — тій, яка мріє тільки про нові горизонти, кожне нове відвідане місто позначає кольоровою шпилькою на карті світу у своїй кімнаті, а задовольниться лише тоді, коли кожен сантиметр карти буде пробитий цими шпильками, — так от, мені, гадаю, найцікавішою місциною, котру хотілося б дослідити, видається потаємний сад чоловіків. Здається, якщо я далі кохатиму Олів'є, постійно клянучи його звичку мовчати, його відсутність, навіть у ті моменти, коли він сидить з тобою за одним столом або лежить в одному ліжку, — то кохатиму саме тому, що я завжди горда бути тією, на кого він дивиться, повернувшись з довгої подорожі всередині себе самого. Бути тією, для кого він береже свої

рідкісні слова. Бути єдиною, кого він зрідка бере за руку, щоб прочинити їй ворота до свого саду. Я закохана в те, як Олів'є вдається бути вільним, не виходячи з майстерні. Та, яка при цьому ненавидить меблі, дошки, стружку й тирсу, шум свердел, постійний рух ножівок. Та, якій подобається лише світло, сміх і музика.

— Наті?

Голос відволікає мене від міркувань. За спиною стоїть Флоранс, моя улюблена білявочка, і в її очах читаю неабияке схвилювання. Вона гукнула досить голосно, а я, вочевидь, довго літала десь у хмарах думок.

— Наті, — знов озвалася Фло. — Наті, ти ніколи не здогадаєшся!

Вона аж підстрибує на місці, наче дівчинка, яка ось-ось уперше покатається на каруселі. Формена хустка перетворилася просто на якусь шовкову ганчірку в її руках.

— Що?

— Роберт у літаку!

— Роберт?

Я вагаюся якусь хвильку, а тоді перепитую:

— Роберт? О ні... Тільки не кажи мені, що, крім нього, тут ще є Реймон, Ґастон, Леон...

Фло регоче.

— Сміт, дурепо!

Сміт? Та тих Смітів цілими пачками в літаках, що летять до Північної Америки.

— Ну, містер Сміт? Серйозно? Містер Боббі Сміт?

Я геть не розумію, про що йдеться. Фло витріщається на мене, мов на шимпанзе, яка тільки-но злізла з пальми.

— Роберт Сміт, кажу тобі! Трясця, Наталі, співак з гурту «The Cure», зомбі зі скуйовдженим волоссям, двійник Едварда Руки-ножиці. У нього завтра ввечері концерт у Монреалі. Він зараз тут, у бізнескласі, разом із хлопцями з гурту та іншим персоналом.

3

2019

Я підходжу до виходу М.

Намагаюся відігнати від себе всі ці спогади, що пульсують у голові, зринаючи в пам'яті один за одним, наче прагнуть знову відбутися, ожити, відродитися в реальності.

Сяк-так мені все ж таки вдається позбутися цих нав'язливих образів з тих хвилин перед зльотом 1999 року — пасажира до Шикутімі, схвильованої Фло, — але гітарні акорди в моїй голові досі не стихають. Найбільш раціональна частина мого мозку намагається затвердити свій авторитет: «Люба моя, та годі вже марити!»

Поклавши папірець зі списком членів екіпажу до кишені уніформи, я пробираюсь між пасажирами, що чекають на рейс. Вони здебільшого поводяться розслаблено. Лиш дехто — ті, кому вже несила чекати, або ті, що прийшли запізно, коли вільних сидінь у залі очікування не лишилося, — шикуються в чергу перед виходом. На борт літака вони потраплять не раніше ніж за двадцять хвилин, але з досвіду я знаю, що решта потроху й собі ставатиме в цю імпровізовану чергу, замість того щоб терпеливо чекати на посадку.

Треба було почекати.

Так легше було б спостерігати за ними.

Я почуваюся дурепою через те, що прийшла до зали очікування, поки всі колеги чекають на мене в салоні. Прийшла подивитися на кожного пасажира. А проте ніхто не підходить, щоб запитати чи то про Шикутімі, чи

то про якесь інше місто. У голові триває пінг-понг між клаптиками подій двадцятирічної давнини та нинішнього дня, наче мозок геть здурів від цих збігів: рейс Париж — Монреаль разом із Фло, вихід М, командир Баллен, та ще й після того політ до Лос-Анджелеса. Я намагаюся знов упорядкувати думки. Зазвичай моя робота стюардесою не заважає мені мислити раціонально, а не витати в хмарах.

Це не вперше в мене складається враження, ніби я наново переживаю той самий епізод — у тому самому коридорі, біля того самого виходу, у тому самому літаку, з тим самим екіпажем, — і тоді я не певна, котра саме година, хто я така й куди лечу, до Пекіна, Пуент-Нуара або Торонто, особливо коли рейсів дуже багато й утома від джетлагів чимдалі накопичується. Так, я часто відчуваю від'єднаність, коли повертаюся додому після кількох нічних перельотів, загубившись у часі та просторі.

Але ніколи такого не бувало перед самим вильотом!

Ніколи такого не ставалося після прибуття з Порт-Жуа і п'яти вихідних днів.

Мимохіть, забувши про залишки відчуття реальності, я ретельно вдивляюся в кожне обличчя в залі вильоту та щосили дослухаюся до кожного звуку.

Навіть якщо не наважуюся собі в цьому зізнатись, я добре усвідомлюю, *що саме* шукаю в цій переповненій залі.

Шотландський кашкет!

Кучеряве волосся, можливо, тепер уже вкрите сивиною.

І позаяк нічого відшукати не вдається, я сподіваюсь почути з якогось закутка аеропорту ледь уловиму мелодію акустичної гітари.

Але ж яка дурепа!

Не припиняючи стежити оком за людьми в залі очікування, я намагаюсь заспокоїтися. Невже теперішня Наталі так нічого й не втямила? Невже їй мало випало страждань?

Двадцять років тому Наті не відала, що на неї чекає... але ж не теперішня Наталі! Я не дозволю привидам сплутати мені карти через якісь три безглузді збіги. Між виходом М терміналу 2F 2019 року і тим самим виходом 1999 року немає нічого спільного. Тепер тут скрізь з'явилися екрани — гігантські на стінах і мініатюрні в руках пасажирів. Дехто з туристів, щоб зарядити свої пристрої, крутять педалі або кладуть їх у замкнені на ключ бокси! Зали очікування перетворилися на якісь автозаправні станції, де всі намагаються заповнити баки своїх батарей перед вильотом.

Однак мої очі мимоволі шукають далі, зупиняючись принаймні тричі на кожному з пасажирів... На молодих чоловіках, хоч би яким безглуздям це видавалося, і, звісно, на тих, кому за п'ятдесят... Жоден не схожий на нього — анітрохи. У жодного з них немає гітари чи якогось іншого інструмента. Жоден не грає ні на чому перед іншими пасажирами. У кожного — власна музика, що її вони слухають у загальній тиші, заткнувши вуха навушниками.

Бог-веселун, мабуть, вичерпав запас жартів. Минуле ніколи не повертається, навіть якщо життя сповнене спогадів, які своєю появою вас бентежать. Не можна двічі ввійти в ту саму воду, як кажуть греки, японці чи бозна-який інший мудрий народ. Не можна двічі ввійти в ту саму воду, навіть якщо вона тече так само повільно, як Сена біля мого саду. Життя — довга спокійна річка, на якій подекуди трапляються пороги, що їх вистачає хіба на невеличкі збурення, та передусім вони існують для того, аби не дати нам змоги попливти проти течії...

«So long, Yl...»[1]

— Наті?

Голос відволікає мене від думок. Я озираюся — за мною стоїть Фло. Бездоганна уніформа, біляве волосся з про-

---

[1] Так довго, Іле... (*англ.*)

блисками сивини, стягнуте в жмут. Від нашого останнього рейсу до Куала-Лумпура минулої зими додалося ще кілька зморщок, між тим вона схвильована, наче підліток, що збирається вперше проїхатися на мотоциклі.

— Наті, — повторює Фло, — що ти робиш? Ходи мерщій сюди. Ніколи не здогадаєшся!

— Про що?

— У нашому літаку Роберт.

Роберт?

Я хочу відповісти, але ім'я застрягає в горлі.

Роберт?

Моє обличчя заклякає, мов паралізоване. Я чимдуж тримаюся за валізу. Фло зауважує, що я хитаюся, вибухає сміхом і притримує, поклавши руки мені на плечі.

— Так! Роберт Сміт, старенька моя! Співак із «The Cure». Присягаюся, він досі живий! І гурт — вони всі тут, у літаку, — досі дає концерти! Трясця, Наті, я почуваюся на двадцять років молодшою!

* * *

З потрясінням вдалося впоратись. Принаймні вигляду не подаю. Мільйони кілометрів, що їх я провела, куняючи біля кабіни, допомагають працювати в режимі усміхненого автопілота. Слідом за Фло я дошкандибала до «аеробуса» на ватяних ногах, а там, спершись плечем на обшивку салону, вітала пасажирів економкласу, лишивши Фло опікуватися бізнескласом з його колишніми зірками англійської попмузики, які гратимуть в історичному концертному залі «Metropolis» у Монреалі за три дні. Наступного дня після нашого прибуття.

Моє серце далі калатає з надзвуковою швидкістю, коли чую, як Жан-Макс заводить свою платівку, пародіюючи квебекський акцент:

— Агов, чуваки, це капітан Баллен, пристебніть ваші ремені, ми вже закінчили заправлятися, зара' чкурнемо.

Мабуть, дотепний жарт капітана важить для репутації авіакомпанії навіть більше, ніж смачна їжа, яку подають на тацях під час польоту. Пасажири втішено сміються. Стюардеси, що летять із Жаном-Максом уперше, теж сміються, захоплені почуттям гумору сивуватого пілота. Тільки Жорж-Поль, Фло та Сестра Еммануель, найдосвідченіші бортпровідники, скептично хмикають. Жорж-Поль надсилає останнє повідомлення з мобільного, Фло поправляє жмут, перш ніж піти пригощати шампанським своїх забутих рокзірок, а Сестра Еммануель плескає в долоні.

До роботи!

Я, сховавшись за маскою Дарта Вейдера, проводжу беззвучний інструктаж із техніки безпеки, діючи в унісон із Жоржем-Полем і Шарлоттою, стажеркою, моєю протеже. Сестра Еммануель спостерігає за нами суворим поглядом балетмейстера, щоб ми, бува, не збилися й не порушили чітку хореографію відточених рухів. Вона, мабуть, остання зі старших бортпровідників, хто досі вважає, ніби ці правила безпеки хоч трохи цікавлять пасажирів. Я впевнена, що вона, якби могла, заборонила б використовувати мобільні телефони, читати журнали й навіть розмовляти між собою, поки стюардеси проводять інструктаж. Або попередила б пасажирів, що після нього влаштує контрольний тест і перевірить, чи всі добре слухали вказівки.

Інструктаж із техніки безпеки під наглядом Сестри Еммануель триває вдвічі довше, ніж зазвичай, але завдяки цьому поволі моє серцебиття заспокоюється.

Я далі намагаюся відволіктися від думок, ідучи між рядами крісел — спочатку втішаю дитину, що плаче, пересаджую чуйного пасажира, котрий не заперечує, щоб двоє закоханих могли летіти поруч, а тоді нарешті сідаю у своє

крісло за кілька секунд до того, як «аеробус» відривається від смуги й Жан-Макс оголошує: «Трясця, усім силіти, таратайка зараз злітатиме!»

Моє дихання вповільнюється до нормального ритму, поки літак віддаляється від Парижа. Жорж-Поль зауважує, що ми вже летимо над Версалем. Ті, хто його почув, нахиляються до ілюмінаторів, аби перевірити, і вражено завмирають, щойно це помітивши.

Мені здається, що я майже заспокоїлася, але голос Фло досі лунає в голові: «У нашому літаку Роберт! Роберт Сміт, старенька моя! Співак із "The Cure". Присягаюся». Я не можу напевно сказати, чи ці слова пролунали двадцять хвилин тому, а чи двадцять років тому. Мені більше не хочеться грати в цю гру ймовірностей, тож я просто подумки додаю новий збіг до переліку попередніх: рейс Париж — Монреаль з пілотом Жаном-Максом Балленом і з напарницею Флоранс... і разом з групою «The Cure» у повному складі в бізнескласі! Та й одного із цієї купи збігів має бути достатньо, щоб я збожеволіла. Можливо, зрештою, саме неймовірна їх кількість досі змушує мене шукати пояснення, переконує: або хтось фільмує мене прихованою камерою, або я страждаю від чийогось невдалого жарту, або в мене просто галюцинації. І все це — лише дивна низка обставин, одна з тих незбагненних подій, що стається один раз чи двічі за все життя, котру потім, коли затихнуть пристрасті, полюбляють переповідати в приємному товаристві.

Кому? Кому я могла це переповісти?

Переповісти цю історію означало б визнати. Визнати жахливе. Визнати моє прокляття, що його я протягом усіх цих років старанно приховувала від світу.

Літак тихо гудить, пливучи над морем хмар. Я підводжусь, розношу таці з їжею, видаю додаткові ковдри, пояснюю,

як опустити сидіння, як вимкнути світло, а тоді літак поступово затихає. Поринає в темряву й тишу.

Сидячи на самоті у хвості літака, притулившись головою до фіранки ілюмінатора, я знову поринаю в роздуми. Переконую себе, що між рейсом 1999 року й сьогоднішнім польотом усе ж таки є різниця, різниця набагато значущіша, ніж схожість усіх цих деталей укупі.

Усіх пасажирів сьогоднішнього рейсу я перевірила сто разів — кожне ім'я в списку, кожне обличчя в кожному ряді.

Іліана тут немає.

Я заплющую очі. Повертаюсь назад у часі.

До того рейсу, двадцять років тому.

До того рейсу, яким летів Іл.

4

1999

Летимо над морем — порожнім, наче пустеля. Атлантика. На відстані понад три тисячі кілометрів — жодного острова, аж до Ньюфаундленда. Жодного корабля на хвилях не видно крізь ілюмінатор.

Сиджу у хвості салону. Фло нахиляється до мене, ледь протиснувшись між металевими шафами для таць і туалетами. Вона шепоче мені на вухо, аби не почули пасажири, які стоять поряд у черзі, тупцюючи на місці чи то від поклику природи, чи то внаслідок турбулентності:

— Знаєш, що мені сказав командир Баллен?

— Ні...

— Він показав копію списку пасажирів, у якому позначив хрестиками десяток імен, і доступно пояснив мені, що так він виокремив усіх жінок, котрі подорожують самі — без чоловіка й дітей.

Насуплені брови Фло викликають у мене усмішку. Зі жмута на потилиці вибиваються бунтівні пасма, ніби щоб підкреслити, як обурена їхня власниця.

— Якщо його це тішить, то нехай. Трансатлантичний переліт насправді довгий. Я знаю деяких пілотів, котрі розгадують кросворди в рейсі, а деякі...

— Стривай, Наті, це ще не все! З-поміж цих десяти жінок він викреслив усіх молодших двадцяти та старших сорока років...

— Трансатлантичний переліт дуже довгий.

— Він попросив мене сходити подивитися, які на вигляд ці сім дівчат, що залишилися в списку... і запросити найгарніших до кабіни!

З очей Фло сиплються блискавки гніву. Я ледь стримуюсь, щоб не засміятися. Техніка пікапу командира мені видається досить відпрацьованою.

— І... як ти вчинила?

— Послала його під три чорти, а ти як думала? Тоді він із цим своїм квебекським акцентом і каже: «Не хочеш допомогти мені, то й не треба, не влаштовуймо сцен», — а потім дає той клятий список Каміллі, і цю маленьку святу недоторку навіть не довелося благати побути загоничкою!

Я витріщила очі, намагаючись розгледіти в темряві салону Каміллу в уніформі, що ходитиме рядами з ліхтариком, вишукуючи обраних у кастингу пасажирок. Сподівається, що ніхто з них не підійде султанові й вона може зайняти місце улюбленої дружини цієї ночі.

— Зрештою, не така вже й дурна ідея, — визнаю я, шепочучи Фло на вухо. — Тобі просто треба вчинити так само!

— Переспати з командиром? Ти справді вважаєш, що я теж така безголова?

Вона щипає мене за плече. Ай!

— Та ні, ідіотко! Ти ж бо шукаєш самотнього чоловіка? То варто вчинити так само, як він, — вирахувати хлопців, які подорожують без дітей і дружин.

Фло знову намагається вщипнути мене двома пальцями, мов той краб, але цього разу я готова до її підступу. Фло — гарненька маленька білявка, з пишними формами, шикарна на вигляд від голови до п'ят, від круглих вилиць, усипаних веснянками, і до пухкеньких ніжок. Виникало враження, ніби на спідниці уніформи «Air France» спеціально зробили виріз, аби вигідно підкреслити

її сідниці, а жакет було викроєно так, щоб він пасував до її грудей.

— Та невже? Я замислювалася над цим задовго до того пустоголового Баллена. От тільки те, що хлопець подорожує один, ще не означає, що він не зайнятий! Жану-Максу начхати на це, йому просто кортить перепихнутися з дівчатами без претензій на стосунки... А мені треба навпаки! Себто мені теж хочеться переспати, але за можливості з таким хлопцем, який захоче зостатися...

Я цілую її руку. Вона стискає мене своїми лаписьками в міцних обіймах.

— Лишилося шість років, — видихає Фло мені в шию. — Після сорока це марна річ.

— Чому? Мені здавалося, у тебе була теорія, що стюардеса не повинна мати дітей?

— Так і є, негідна ти мати! Але в мене є інша теорія, яка може одного дня стати тобі в пригоді. Подумай-но, дорогенька. Що відбувається в парі, де двоє не пасують одне одному? Ну, ти розумієш, у парі, де хлопець вочевидь кращий за дівчину або дівчина краща за хлопця. У парі, де один з двох стає тягарем і це починає впадати в очі. Ну, що відбувається, коли ми знаємо, що в дев'яноста відсотках випадків саме дівчата вирішують звалити?

Я хитаю головою, не розуміючи, до чого вона веде.

— Ну, — підсумовує Фло, — це не так уже й складно. У сорок усі хороші хлопці досі носяться зі своїм «тягарем», бо ніяк не наважуються її кинути, а дівчата, навпаки, скидають цей баласт. Що й треба було довести, моя дорогенька: після сорока років хороші чоловіки зайняті, а ті, що лишаються або знову потрапляють на ринок, — це гнилі фрукти!

Її безутішне зітхання виходить аж надто награним.

— Ти хоч бачила в салоні гарних хлопців?

— А твій Роберт? А твої рокери?

— Про що ти говориш? Вони заправляються «Lipton» і «Perrier», повісили білі сорочки на вішаки й солодко сплять, наче діти. Дивно, як вони ще не натягнули собі на голови сіточки для волосся, аби не зім'яти напомаджені гребні.

«Charlotte Sometimes»...[1] Я всміхаюся, не помічаючи цього. Вагаюся. Дуже довго вагаюся. І нарешті наважуюсь.

— Він!

— Він?

Я обережно спрямовую промінь світла від ліхтарика на ряд 18-й, місце D. Одне з небагатьох, над яким досі горить лампочка.

— Он він, хлопець із кучерями, у кашкеті.

Я відразу жалкую про це. Мені здається, що Фло візьме мене на кпини. Вона шукає чоловіка зі статками, здатного подарувати їй квартиру з великою кухнею, балконом, що виходить на південь, завдяки чому їй більше не доведеться гратися в стюардесу «Air France» — хіба що зрідка, для власного задоволення. Вона була б тоді водночас і володаркою повітряного простору, і господаркою власного будинку. Ото дурна мрія!

— Будь обережна, — просто відповідає мені Фло.

Я повертаюся до неї, здивована.

— У якому це сенсі?

— Він не на мій смак, твій Золотоволоско, ти знаєш. Мені більше до вподоби котелок, аніж шотландський кашкет. Але я розумію, він може спокусити тебе. Тож повір досвіду твоєї давньої подруги — будь обережна. Не знаю, чи цей хлопець буде готовий до стосунків після

---

[1] Гра слів — «charlotte» (сіточка для волосся) і «Charlotte» (Шарлотта, ім'я, що згадане в пісні гурту «The Cure» «Charlotte Sometimes». Поштовхом до створення пісні стала казка британської дитячої письменниці Пенелопи Фармер «Charlotte Sometimes» про дівчинку, яка таємно мандрувала в часі).

перепихону, але я впевнена, що він належить до того типу чоловіків, з якими хочеш завести стосунки попри те, чи було щось між вами у ліжку, чи ні...

— Ти геть дурна? Я ж бо одружена!

— Знаю, моя дорогенька, зі своїм теслею, наче та Діва Марія.

* * *

Ряд 18-й. Місце D. Лампочки над головами пасажирів поступово спалахують знову. Бригада бортпровідників знову стає до роботи — цього разу розносимо майже двісті п'ятдесят сніданків.

— Чаю або кави?

Він сидить, затиснувши між колінами кашкет — достоту сором'язливий хлопчик, що захищає якийсь дорогоцінний скарб, — і порухом голови відкидає біляві кучері з чола. Тоді кладе книжку на відкидний столик. Кинувши оком, встигаю лиш помітити ім'я автора — Пенелопа Фармер (мій культурний багаж обмежений знайомством з творчістю Мілен Фармер!).

— Шампанського? — наважується попросити він. Куди й поділася та сором'язливість.

Я всміхаюся. Помічаю в нього під сорочкою футболку з написом «The Cure — Galore Tour».

— Судячи із цього, ви мали б сидіти в бізнескласі! Там усі ваші друзі, хіба ні?

— Мої друзі?

Він говорить французькою. І сам француз. Може, домішана дрібка іспанського акценту.

— Ну, решта групи... Роберт Сміт... Інших не знаю... Як їх... Боббі Браун? Тедді Тейлор? Пол Янґ?

Він мне кашкет у руках. Мабуть, одного такого йому вистачає на тиждень.

— Ого... Ви не повірите. Я навіть до туру особливого стосунку не маю. Мене просто найняли на три дні для концерту в Квебеку, бо я розмовляю французькою. Знаєте такий жарт: питають, хто вміє грати на гітарі, а тоді того, хто підвів руку, змушують носити чохли від інструментів. Роберт і решта навіть не знають, що я існую.

— Шкода... Ви добре граєте!

Це злетіло з губ саме собою, ввічлива ремарка, з якою я зазвичай звертаюся до кожного пасажира, — принаймні переконую себе саме в цьому, навіть якщо насправді вже й не знаю, чим виправдати свою поведінку, і тихий голос усередині шепоче: «Ти на слизькій доріжці, Наті, на слизькій, на слизькій...», а голос Фло відлунює в унісон: «Будь обережна, будь обережна».

Він далі жмакає кашкет, мов звичайну серветку.

— Он як? Звідки ви знаєте?

— Чула, як ви граєте, до цього, у залі очікування.

Він має здивований, збентежений вигляд, наче дитина, яку заскочили на гарячому. І ця скромність робить його ще більш невідпорним. Я відчуваю, що лечу ще швидше із цієї слизької гірки. Коли він знову говорить до мене, на його вустах бринить легка усмішка.

— Мені до всього платять за те, що я доглядаю за інструментом. Тож насправді я не грав, а налаштовував гітару.

— Це... це правда?

Нарешті він дає спокій кашкету, і мені стає шкода, що я не можу покрутити між пальцями своє пасмо — волосся стягнуте в тугий хвостик.

— Ні, то я дуркую. Насправді я таки грав. Ну, імпровізував, скажімо.

А в цього сором'язливого красеня ще й почуття гумору є! Він прочиняє переді мною свою пастку — і я лечу туди стрімголов.

— Вийшло гарно.

— Спасибі.

Мовчання.

Відчуваю, що наближаюся до краю слизької гірки, і якщо не загальмувати, то цей спуск перетвориться на безкінечне падіння, як-от коли Аліса провалилася до кролячої нори. Він знову бере до рук бідолашний кашкет. Помічаю обкусані нігті на пальцях.

— Ну, це вам не «Boys Don't Cry» або «Close to Me»... Утім, якщо полюбляєте гітару, може, вам краще було б потурбуватися про справжніх музикантів у бізнескласі?

— Я лишила їх на мою подружку. Вона обожнює зірок!

— Можу вам тільки поспівчувати...

У погляді його ясних очей — світліших і відвертіших за мої, — вбачається щире співчуття, ніби хлопець справді гадає, що не заслуговує на той час, який я вже витратила на нього. Перше, чого нас вчать на курсах професійної підготовки, — знаходити до кожного пасажира персональний підхід і спілкуватися так, щоб той відчував себе пасажиром приватного літака. Я хапаюся, мов за соломинку, за це професійне виправдання, аби зазирнути йому просто у вічі та зважитися на дещо зухвале.

— Не думаю, що я багато втратила в цьому обміні. Радше це вам потрібно співчувати.

Він не зводить із мене очей.

— Не впевнений.

Я не здатна вже помітити, чим у біса тепер зайняті його руки.

Відчайдушно шукаю вихід.

— Ні, серйозно... Моя подруга дуже гарна... До того ж у бізнескласі є шампанське... Хочете? Можу сходити, пошукати.

— Та припиніть. Я просто пожартував. Усе одно я не можу собі цього дозволити.

— За рахунок закладу, це не проблема.

— Ні, проблема... У кишені нема ні копійки, щоб заплатити!

Я награно підвищую голос, насупивши брови, і свердлю хлопця очима, але йому не розібрати, що мої очі позеленіли. За останні шість років я чимало практикувалася на Лорі.

— Пропоную його за наш рахунок, кажу ж бо вам! Вважайте, я заплачу таким чином за квиток на ваш маленький імпровізований концерт!

— А ви ніколи не здаєтеся? Як щодо решти двохсот пасажирів, котрі тільки й чекають, коли ви вже запитаєте в них, що вони хочуть: чай або каву?

— «Moet» чи «Veuve Clicquot»?

Він зітхає, не стримавшись, надто голосно. Його руки лежать на колінах, наче стежать одна за одною.

— Ну гаразд. «Moet». Але за це я запрошую вас на справжній концерт! — І перш ніж я встигаю зреагувати, веде далі: — Сьогодні ввечері, о сьомій, у барі «Fouf», поблизу готелю «Metropolis». Якщо прийдете заздалегідь, зможу вас провести за лаштунки. Концерт доведеться дивитися, сидячи на ящику, але за якихось двадцять метрів від Роберта, Тедді, Пола й Ґілберта.

Мені відбирає мову. Він швидко розмахує руками, дістає звідкись ручку, серветку, тоді простягає її мені. На серветці написані час, адреса бару, вулиця Святої Катерини, номер вісімдесят сім, і більше нічого — ні імені, ні номера телефону. Лиш якісь кривульки вгорі на серветці «Air France» — щось на зразок пташки з роздвоєним хвостом.

— До завтра, міс Суоллоу?

— Перепрошую?

— Суоллоу... англійською «ластівка»... Ви схожі, мадемуазель, у вашій синьо-червоній уніформі на ластівку, вільну, наче повітря, пташку, котра літає по всьому світі.

Вільну, наче повітря...

Я вже розтуляю рота, щоб відповісти — не знаю, що саме, і ніколи не дізнаюся, аж тут чую звуковий сигнал і голос Жана-Макса Баллена, що заглушає всі розмови в літаку:

— Здоров, чуваки! Я сподіваюся, що політ видався відпадним. Наразі ми повільно знижуємося над Монреалем. Там збіса холодно, мінус тридцять градусів, та ще й добряче вхурделило, а снігоприбирачі не вивели. Тож вам роздадуть ковзани, аби ви змогли дістатися терміналу, бо ж злітна смуга — реально ковзанка. Я прошу вас виходити з літака групами, бо нас повідомляють про зграї ведмедів грізлі біля аеропорту.

5

2019

Скільки я проспала? Скільки часу провела, поринувши в думки, притулившись головою до ілюмінатора й повернувшись у минуле на двадцять років?

Шарлотта легенько плескає мене по плечу. «Наті, Наті. Сніданок...» На мить здається, що мені зараз подадуть його в ліжко. А тоді на очі потрапляють десятки таць, що складені на візках. До роботи!

Ряд 18-й. Місце D.

Хлопець років тридцяти спить, згорнувшись калачиком і поклавши голову на коліна дівчині з сусіднього сидіння. Ні кашкета, ані кучерів — просто голена голова, яку голубить пальцями його кохана. В «аеробусі» нема жодного пасажира в кашкеті. Жоден не схожий на Іліана. Жодного пасажира з його іменем.

Іліана в літаку нема.

Розносячи таці з їжею, я подумки проклинаю цього насмішкуватого бога, який заради забавки жонглює всіма цими збігами, але водночас не підкидає мені того єдиного, про який справді мрію.

Я рознесла сніданки на майже половині рядів, з першого по двадцять дев'ятий, коли Жорж-Поль підійшов замінити мене:

— Я закінчу. Іди відпочивай, Наті.

То в мене аж такий затурканий вигляд?

Я йду, краєм ока спостерігаючи за манірними жестами височезного стюарда. Хлопчик років десяти тягне його

за рукав, коли той наливає каву. Вочевидь, він зрозумів суть гри.

— Де ми зараз, месьє?

— Над відкритим морем, пролітаємо понад маленькими островами Мадлен, вельмишановний, — відповідає Жорж-Поль, наливаючи напої в стаканчики, — за сто кілометрів на північ від острова Принца Едуарда.

Хлопчик ошелешений. Він запитає те саме в Жоржа-Поля за п'ятнадцять хвилин. Він чи якась інша дитина. Це улюблена гра стюарда, дар, який він культивував протягом багатьох рейсів. Жорж-Поль тренував здатність орієнтуватися під час польоту, ніби виробляючи своєрідний внутрішній годинник, який підлаштовано під маршрут, тривалість рейсу, і це дає змогу стюардові знати, де перебуває літак саме зараз. Звісно, Жорж-Поль час від часу перевіряє свої дані, залежно від вітру або турбулентності, але зазвичай з огляду на швидкість літака можна спрогнозувати місцеперебування. Магічні трюки Жоржа-Поля Марі...

Жорж-Поль — Старший, так прозвали чоловіка маленькі бешкетники, а весь персонал — навіть ті з бортпровідників, хто ніколи з ним не літав, — знають його під прізвиськом Джипіес[1].

Усівшись у хвості літака, заплющую очі. Фло застрягла в носі салону зі своїми рокзірками епохи «Old Wave»[2]. Я проходила повз них раз або двічі. Жан-Макс Баллен не втратив нагоди цмокнути мене, коли зустрів. «Така сама симпатична, Наті, і це сиве пасмо тобі дуже до лиця, чи ти геть не старієш?»

От уже язик без кісток, іди собі! У свої п'ятдесят три я, може, і лишилася легкою, наче пір'їнка, але все-таки

---

[1] Англійська абревіатура GPS водночас перегукується з французьким написанням імені персонажа і слова «старший» («Georges-Paul Senior»).

[2] Студійний альбом Рінго Старра 1983 року.

помічаю ці кратери, що утворилися навколо моїх місячних очей, ці зморшки, що оповивають мою усмішку. Може, яблучко ще не геть зморщене, але першим його вже не з'їдять.

Утома раптом падає мені на плечі, голова важить цілу тонну. Мені б зашити очі, так щоб їх більше ніколи не довелося розплющувати. Мені би прибити цвяхами думки, щоб вони не роїлися в голові, не крутилися навколо цих дивних збігів без жодного логічного пояснення. Хочеться, як ведеться, всістися біля напарниці, коли вже все зроблено, і просто говорити ні про що та про все водночас.

Шарлотта, ніби прочитавши мої думки, підходить до мене. Озирається, перевіряючи, чи ми самі, і нахиляється до мене.

— Мені треба поговорити з тобою, Наталі.

Шарлотта, моя протеже! Це вперше ми летимо разом, але торік ми двічі проходили разом триденні підготовчі курси в Руассі. У ті нескінченні дні, коли ми штудіювали всі нові інструкції з безпеки, що їх вигадують люди, які ніколи в житті не літали, коли відповідали на сюрреалістичні запитання психологічних тестів («Як вам здається, у вас нормальне сімейне життя? Під час зупинок у рейсах ви радше спите, гуляєте містом чи п'єте?»), коли розігрували всілякі дурні імітації в ролях, від панічної атаки до захоплення літака, Шарлотта більше дослухалася до моїх порад, ніж до рекомендацій тренерів! Шарлотті лише двадцять три роки, вона гарненька, як маків цвіт, і ще не втратила здатності дивуватися екзотичним назвам наших місць призначення: Тегусігальпа, Вальпараїсо, Самарканд... Шарлотта схожа на мене, коли я була так само молода, тридцять років тому. Вона моє улюблене яблучко в цьому кошику. Я щиро люблю Шарлотту. Хто її зачепить — укушу!

— Мені треба дечим поділитися з тобою, Наталі. Але — але! — присягнися мені: ти ж нікому не розкажеш?

Тема, як на перший погляд, серйозна. Я киваю. Вона може мені довіряти.

— Я закохалася, Наталі...

А... Ну, все не так уже й погано!

— А він, він тебе кохає?

— Сподіваюся... — Вона вагається. — Здається, так.

Саме це вагання мені й не подобається.

— А... він одружений?

— Ні... ні.

Вона відповіла дуже швидко. Усе-таки щось тут не те.

— То... він старший за тебе?

— Е-е... Трохи...

У моєї бідолашної Шарлотти геть зніяковілий вигляд. Таке відчуття, ніби вона ладна кинутися в мої обійми — мені дуже хотілося, щоб так само вчинила Марго, коли в неї траплятимуться любовні негаразди. Проте цього ніколи не робила Лора. Чи випадало їй, моїй Лорі, будь-коли стикатися з любовними негараздами, зважаючи на те, що вона зустріла свого майбутнього жандарма ще до того, як закінчила школу?

Я обмежуюся тим, що беру руки Шарлотти у свої долоні й стискаю їх.

— То в чому річ, люба моя?

— Ти... ти його знаєш.

Он як!

Мені на думку одразу спадає Жорж-Поль. Високий, елегантний, розумний, гарний, якщо вам подобаються чоловіки, що частенько задивляються на своє відображення й мають дещо несучасний вигляд, і, мабуть, неодружений, адже важко уявити дівчину, котра могла б жити з Джипіесом, якого неможливо вимкнути ні на секунду. Я досі перебираю в голові інших стюардів, які видаються мені

гідною партією, коли Шарлотта нарешті зважується сказати тихеньким, ледь чутним голосочком:

— Це... це Жан-Макс... Ну, я маю на увазі, командир Баллен.

* * *

Шарлотту покликали в ніс салону заспокоїти хворих дітей. Я лише встигла спитати її, як це сталося. «Ось так, — сказала вона, — випадково». А тоді додала: «Ні, не випадково, бо випадковостей не існує, є тільки заплановані зустрічі, це Поль Елюар так сказав».

Поль Елюар, уявіть собі! Я нічого не відповіла. Вагалася, та так і не спромоглася це якось прокоментувати. Бідолашна маленька Шарлотта... Перше, про що ми повинні повідомляти молодих стажерок, — це про репутацію жеребців в уніформі! Під час підготовчих курсів потрібно показувати слайдшоу про мисливські подвиги пілотів і стюардів, щоб запобігти неприємним сюрпризам. Що я можу сказати Шарлотті? Що Жан-Макс перетрахав дівчат більше, ніж усі інші члени екіпажів укупі? Що в нього вже тридцять років репутація затятого бабія? Що я вирішила, ніби він трохи вгамувався останнім часом, але, вочевидь, помилялася? Він просто став обережнішим.

Я розмірковую над ситуацією. Мені не хотілося б потім збирати Шарлотту докупи з маленьких уламків.

Рахую. Це забирає чимало часу — так багато математики мені не випадало ще зі школи! Баллен старший за Шарлотту на... на... тридцять дев'ять років... Тридцять дев'ять. Чорт забирай, дорогенька!

Я забігаю наперед. У нас буде двадцять чотири години, що їх ми проведемо разом у Монреалі — я, Фло, Жорж-Поль, Еммануель, Жан-Макс і Шарлотта. Я знайду можливість про все розказати моїй дурненькій дівчинці. Навіть не звертатимуся за допомогою до інших. І мови бути не може

про те, щоб розбовкати таємницю моєї протеже, а щоб поділитися цим із Флоранс, яка завжди ненавиділа командира Баллена, — і поготів!

Намагаюся не робити із цього проблему. Принаймні ця відверта розмова дала мені змогу бодай на кілька секунд відволіктися від привидів у моїй голові. Я ловлю себе на тому, що починаю дивитися на всі ці події більш відсторонено. Якщо поміркувати, зрештою, ця сукупність збігів не така вже й неймовірна. Доказом цього є бодай те, що все це направду відбувається зі мною! А от що й видається неймовірним, то це припущення, ніби ці події якось пов'язані між собою чимось іншим, крім чистісінької випадковості... Хай би там що собі думав Поль Елюар!

Щойно припинила хвилюватися за власну долю й перейматися за Шарлотту в пазурах повітряного вовка, тож полегшено відчуваю легку турбулентність, від якої трусить літак. Чудова нагода розім'яти ноги! Починаю ходити між рядами, заспокоюю пасажирів. Зі свого досвіду знаю, що навіть найменші поштовхи для лякливих людей можуть видатися жахливими провісниками катастрофи. Заспокоюю батьків усмішкою, переконую дітей не боятися, перевіряю, чи застебнуті ремені, раджу підняти столики. Ще кілька поштовхів — і в салоні подекуди чутно то зойки, то смішки. Утім, геть не зловісні.

Переді мною паралізований від жаху пасажир правою рукою хапається за підлокітник, а лівою — за долоню дружини. Років сорок, шкіра жовтуватого кольору, чорне скуйовджене волосся й тоненька нитка вусів. Іноземець. Малайзієць, схоже. Говорить, утім, англійською. Він бурмоче якісь слова, протяжно, нерозбірливо, ніби молиться, і при цьому не може вирішити, що стискати дужче — підлокітник або руку дружини. Я підходжу ближче. Він мене навіть не помічає — очі заплющені, рот ледь роззявлений —

і далі читає молитву, яка має його врятувати. Дружина слухає, пестячи його руку, і я розумію, що молитва чоловіка звернена до неї. Нахиляюся, щоб запропонувати води, цукерку або заспокійливі.

І саме цієї миті чую:

When our islands are drowned,
When our wings are down.

Від поштовху, який ніхто в «аеробусі», крім мене, не відчуває, мене відкидає на два крісла назад. Я хитаюся, ледве втримавшись на ногах.

Деякі пасажири стурбовано дивляться на мене. «Як ви, мадам?» Я не відповідаю, не маю на те сили, я тільки й можу, що повторювати знову і знову слова, які щойно почула з вуст малайзійського пасажира, слова, що їх я, певна річ, просто неправильно розібрала («When our islands are drowned»), що їх я недочула або некоректно переклала («When our wings are down»), переінакшила, видозмінила...

Коли потоне острів наш вночі,
Коли на порох зійдуть наші крила...

Невже я божеволію?

— Як ти, Наті? — тепер уже стурбовано позирає Жорж-Поль, який опинився коло мене, ступивши кілька кроків уперед.

— Усе гаразд, Жі-Пі...

Ні, зрештою. Ні, не все гаразд. Я збожеволіла! Ці слова, ці слова, що їх англійською промовило це малайзійське подружжя, ці слова були останнім, що я почула від Іліана двадцять років тому. Останнім його подарунком мені.

Це мої слова, це наші слова.

Ніхто, крім нас, не може їх знати.

Як малайзійське подружжя спромоглося вкрасти їх у нас?

Жорж-Поль підтримує мене, бо я ледве стою на ногах. Десь над головою в мене щось дзвенить, запалюються вогні, лунає голос, наче з неба. Голос янгола?

Янгола, який імітує квебекський акцент.

— Здоров, чуваки, говорить командир літака. Я сподіваюся, вам було весело під час польоту. Ми розпочинаємо зниження до аеропорту Монреаля. Вдягати верхній одяг перед виходом з літака не потрібно: ще вчора лежало тридцять сантиметрів снігових заметів, але раптом усе розтануло. Тож виходити можете в купальниках, вам видадуть ласти й трубки, щоб ви змогли дістатися терміналу. Тільки тримайтеся разом, нам повідомляють про зграї фінвалів на злітній смузі.

6

2019

Олів'є ніколи не тремтів перед меблями. Його руки із часом навчилися розпізнавати різні види деревини: шорсткість сосни, світлі річні кільця тополі, покручені волокна грабу, темні вени оливкового дерева. Опановувати вузли, помічати мікроскопічні скалки, розрізняти на дереві всяку нерівність — так на дотик можна розрізнити шкіру різних жінок. Хоча за все життя він торкався лиш однієї.

Але його руки все ж таки тремтять перед цією некривдною шухлядою.

Його пальці тримаються за круглу ручку — кульку з дубу, яку він сам обробляв наждачним папером, полірував, лакував. Шухляда м'яко ковзає рейками. Ідеальний предмет меблів. Він волів би, щоб ця шухляда виявилася забитою, приклеєною або просто зачиненою на ключ.

Проте Наталі лишала її так, у вільному доступі, протягом усіх цих років.

Жест довіри?

Або вишукані тортури?

Олів'є опускає руку в шухляду. Востаннє він не наважився, розтиснув пальці, у яких уже тримав предмети, що лежали всередині. Навіть не глянувши на них, він поклав усе назад, зачинив шухляду, ніби звідти міг витекти хімічний газ, газ без кольору й запаху, здатний отруїти їхній будинок, їхню сім'ю, їхнє життя — усе, що вони побудували.

Він сподівається, що Наталі нічого не помітила.

Сьогодні не зачинив шухляду.

Він порпається в ній. Щось шукає навмання.

Намагається переконати себе, що не коїть нічого поганого і якби Наталі хотіла щось від нього приховати, вона не лишила б усе це на видноті. Що минув час, що вона зізналася йому в усьому, що вони сильніші за занедбану скарбницю зів'ялих спогадів.

Він хапає наосліп жменьку предметів, потім ступає три кроки, перш ніж сісти й розкласти цей дріб'язок на ліжку. Вивчає складки на постелі, запам'ятовує їх, ніби зім'ята ковдра вже означатиме, що він зрадив дружину.

Обережно, майже не дихаючи, він розкладає здобич. Нашорошує вуха: Марго в ліцеї, та може будь-якої миті повернутися додому. І що тоді? Побачить його в її кімнаті, на ліжку. Чи запідозрить вона, що предмети на ковдрі — то речові докази зради? Чи можуть діти уявити собі, як їхні батьки віддаляються одне від одного? І навіть якщо таки можуть — чи відчуватимуть вони це, чи буде їм до того діло? Утім, Олів'є все ж таки ледь прочиняє ногою двері до спальні. Після того нарешті понурює очі на предмети, вийняті з шухляди.

Паперова серветка з логотипом «Air France», що згодилася для нотаток. Ні імені, ні дати — просто адреса: «вулиця Святої Катерини, 87», а ще невеличкий малюнок пташки: чорне пір'я, загострені крила, V-подібний хвіст.

Ластівка!

Олів'є впізнає її. Цей силует — мов брат-близнюк малюнка на плечі Наталі, татуювання, що його так часто уникали його губи, коли він розстібав комір блузки й цілував її шию, що його так часто хотів стерти, вирвати з тіла дружини, відкусивши просто з м'ясом.

Олів'є намагається не дошкуляти собі думками й далі оглядає предмети, які Наталі зберігала в шухляді, наче цінні скарби, — принаймні він їх бачить уперше.

Стара програмка з кінотеатру, за період з 1 серпня по 30 вересня 1999 року — «"Кіно просто неба", Монреаль». Серветка, на якій напис золотими літерами складається в контури готелю «Great Garuda» в Джакарті, легко впізнаваного завдяки жахливій голові орла. Фотографія напрочуд яскравого, трохи примітивного зображення, на якому озброєна до зубів жінка-солдат тримає в руці рушницю. Конверт, який Наталі, либонь, поспіхом розірвала, а потім обережно склеїла так, щоб можна було прочитати на ньому кілька слів: «Це все, що я зміг урятувати. Лора дуже гарна. Ви теж».

Стільки граней життя Наті, про які він геть нічого не знає. Життя, прожитого на інших континентах. Життя, прожитого в інших місцях. Життя, прожитого... раніше?

Коли потоне острів наш вночі,
Коли на порох зійдуть наші крила,
Коли укриються іржею всі ключі
Від скарбу, що його ми не втаїли, —
Нічого не залишиться від нас.

7

1999

— Це так смачно, що аж дах зриває!

Фло кидає до рота ще три коричневі шматочки картоплі, а залишки путіна[1] жбурляє до найближчого смітника. Тоді гордо підводить кулак, ніби щойно закинула трьохочковий.

— Авжеж! Десять фрі з одного путіна — ані на шматочок більше! І поки ми не вилетимо назад, не більше п'яти чарок горілки за ніч.

Вона заходиться реготати, а за секунду прилипає до вітрини фастфуду з іншого боку вулиці. Притиснувшись так, що аж ніс сплющується, дівчина невідривно дивиться на смаколики.

— Ах! Спокуса, спокуса... — Вона складає пальці у формі хреста. — Назад, демоне! Могла б хоч підтримати мене, паскудне дівча.

Я не відповідаю, зачарована Старим Монреалем. Це вперше я опинилася у Квебеку, і мені все тут подобається. Акцент продавців у крамницях, смішні пісні на радіо, оце враження, ніби гуляєш величезним студентським містечком, у якому всім мешканцям щонайбільше тридцять, ввічливість перехожих, оці опереточні декорації Дикого Заходу (не так у стилі спагеті-вестернів, як радше в стилі

---

[1] Страва квебекської кухні з картоплі фрі, сиру та соусу (*фр.* poutine, від *англ.* pudding — так у Квебеку називали будь-яку страву, яка містить багато інгредієнтів).

тартіфлет-вестернів)[1], оце відчуття, що виникає під час кожної розмови, ніби ти оселився у двоюрідного брата, якого ніколи не бачив, але він приймає тебе так, наче знає все життя.

Фло стежить поглядом за трьома молодими канадцями, що проходять повз них, — під розстібнутими товстими сорочками на них футболки «Торонто-Рапторс».

— І вибрати нема з кого, — зітхає вона. — Що стосується нормальних хлопців, життя посадило мене на дієту! Тобі все одно, у тебе їх цілих два... Ну то що там, як твій гітарист у кашкеті? Розповідай.

Я озираюся довкола, ніби хтось може підслухати нашу розмову, ніби самої лиш цієї розмови досить, щоб визнати себе винною. Флоранс помічає мою розгубленість і заштовхує мене до першої-ліпшої крамниці — такого собі супермаркету з продукцією північноамериканських ремесел. Вона поглядом благає мене поділитися з нею секретами. Я помічаю відділ біля поличок з прикрасами неподалік від кас — у ньому не видно жодного туриста.

— У літаку ми обмінялися трьома реченнями. Він симпатичний, веселий, класний. Але я одружена, моя маленька... Уже давно одружена, та ще й мамою нещодавно стала!

— Я знаю, одружена з Йосипом! Утім, це не завадило Марії наставити йому роги з янголом, що з'явився з небес. Ну не тягни, що там далі?

— А що далі?

— Ти збираєшся зустрітися з ним ще раз?

---

[1] Спагеті-вестерн — підвид кінематографічного жанру вестернів, до якого відносять неамериканські (зокрема італійські) вестерни, дія яких розгортається на Дикому Заході. Тартіфлет-вестерн (за аналогією зі стравою тартіфлет, складнішою й поживнішою, ніж спагеті) — стиль вестерну в коміксах у Франції та Бельгії, близький за героїкою та драматургією до оригінальних вестернів.

— Ні... Звісно, ні.

Фло прикладає до носа великий, вказівний і середній пальці, а потім вдає, ніби тягне за кінчик[1].

— Мене не надуриш, дорогенька! Ти не вмієш брехати. Потренуйся, до речі, перш ніж вертатися додому та лізти з поцілунками до Джепетто[2] в його столярній майстерні.

Зніяковіла, я стенаю плечима. Не так через дошкульні шпички Фло, як через пронизливий погляд продавчині за касою. Жінка з надзвичайно темним волоссям, одягнена в костюм ескімоски; її обличчя аж відливає червоним. Може, вона навіть не зумисне одягнулася так — на вигляд як справжня ескімоска! Закляла, мов крижана статуя, посеред крижаного пейзажу, чекаючи на сани із собаками.

— Якщо тобі так кортить дізнатися про все, він запросив мене послухати «The Cure»! За лаштунками... Він чекатиме в барі біля «Metropolis» за годину до концерту.

Фло аж дух перехоплює. Щоправда, ненадовго.

— Ах ти ж шльондра! Єдина, кому поталанить поїдати очима дупку Роберта! А він тобі подобається, цей шотландський Ерік Клептон?

— Та він же звичайний роуді...[3]

— Ти так і не відповіла... Він тобі подобається?

— Він... Він мені не огидний, скажімо... Він... Дуже схожий на Олів'є.

— На Джепетто?

— Так, на Олів'є, мого чоловіка!

— То він гарніший за твого?

— Ні, аж ніяк.

— Новіший?

---

1 Жест, який у Франції та деяких інших країнах означає: «Я тобі не вірю».

2 Персонаж Карло Коллоді, тесля, котрий створив Піноккіо.

3 Помічник гурту, який відповідає за вантаження та розвантаження інструментів й апаратури під час концертів.

— Та в мене якось немає відчуття, що Олів'є геть потертий.

— То чим він кращий?

Я могла б просто відповісти: «Нічим». Цей хлопець нічим не кращий за Олів'є — справжній незнайомець, усмішка, діалог на три репліки, і на цьому все, просто симпатичний пасажир. Ось що я повинна була відповісти. Та мені заважає погляд ескімоски, що його я відчуваю спиною. Сама її присутність, здається, змушує мене визнати правду.

— Більш... Більш божевільний.

Фло витріщається на мене, майже так само пильно, як заморожена ескімоска. Доторком пальця вона змушує гойдатися «ловці сновидінь» над нашими головами й насуплює брови.

— Ти любиш свого чоловіка? — нарешті запитує мене подруга.

— Так!

Відповідаю не вагаючись, а її наступна репліка, здається, лунає ще швидше:

— То мчи!

— Куди мчати?

— Мчи на це побачення! Мчи до цього бару. Мчи на цей концерт.

— Ти жартуєш?

Позаду нас у відділі з'являються кілька французьких туристів — я впізнаю їх, вони прилетіли сюди нашим літаком. Фло відтягує мене вбік, трохи ближче до каси.

— Мчи, кажу тобі. Він схожий на твого Олів'є, навіть кращий? Отож ти його вивчатимеш! Просто скажи собі, що ти так намагаєшся покращити свого чоловіка. Дізнатися, чого бракує у ваших стосунках. Прагнути досконалості. А крім того, скажи собі, що зовсім не ти наражаєшся на небезпеку на цьому побаченні.

— Чому це?

Флоранс здіймає очі до стелі, вкритої бізонячим хутром.

— Подивись на себе, Наталі. Ти приваблива. Усміхнена. Романтична. Смачніша за картоплю фрі під коричневим соусом у путіні. Не бійся нічого, ти опануєш себе. А от твій Джимі Гендрікс у кашкеті достоту втратить голову!

Я відчуваю спиною погляд касирки-ескімоски — холодний, як сталактит. Крижаний кинджал, що проникає аж до мого палаючого серця. Може, я саме цього й чекаю, зрештою. Що воно замерзне, що воно більше не битиметься, що принаймні вповільнить ритм, аби мій мозок знову міг узяти ситуацію під контроль.

Та мені це геть не вдається, бо Фло наполягає:

— І не думай навіть виставляти себе жертвою долі! У тебе є чоловік, що доглядає за твоєю дочкою, поки ти вештаєшся по всьому світі. У тебе є найліпша подруга — найкрутіша з усіх одиначок земної кулі. У тебе навіть майже є коханець... Та ще й вишенька на торті: ти зможеш побувати на концерті, про який мріють усі дівчата, що їм було по двадцять десять років тому!

Я намагаюся врятуватися через останні двері аварійного виходу:

— То сходи на той концерт замість мене, якщо так хочеш туди потрапити!

— Е ні, дурепо, це твоя доля, а не моя.

Я беру її за руку, намагаюся переконати себе, що проста зустріч у барі ні до чого опісля не змушує.

— Мені трохи лячно...

— Ну то йди вже.

Ми вже виходимо, коли нас гукають. Просто позаду:

— Мадемуазель!

Чомусь підсвідомо я знаю, що жінка за касою звертається до мене. Я озираюсь. Ескімоска тримає в руці маленький сірий камінчик завбільшки з перепелине яйце.

— Для вас, мадемуазель. Це камінь часу.

Флоранс лишається позаду, не промовляючи ні звуку. Як я й здогадувалась, продавчиня звертається саме до мене.

— Не бійтеся, беріть.

Вона кладе камінь мені на долоню. З виду це звичайна галька, красива, гладка. Без жодних витребеньок.

Я вже ладна віддати гальку ескімосці назад, та вона зупиняє мене.

— Ви знаєте, що таке камінь часу, мадемуазель? — Вона замовкає, ніби даючи мені на роздуми кілька секунд, а тоді заходиться пояснювати: — Час, мадемуазель, — то довга річка. Вона ніколи не зупиняється. Вона завжди плине в одному напрямку. І все ж таки неможливо побачити, як швидко тече кожна з краплин цієї річки. Вони всі схожі одна на одну, чи не так? Як зрозуміти, якщо якась із них надто поспішає, а друга — навпаки, ледь тягнеться? Чи якщо якась із краплин узагалі зупинилася, тоді як річка несе свої води далі?

Я зацікавлено слухаю. Її розповідь, як на мене, звучить доволі складно, тим паче в мене немає бажання купувати цей чарівний камінь, що його вона знову спробує запропонувати мені за мить.

— Утім, існує один спосіб, мадемуазель, який може допомогти розпізнати такі краплини, що зупиняються. Деякі ескімоси вміють помічати ці невеличкі осередки вічності, що завмирають посеред плину річки. Ці краплини залишають сліди на каменях, що лежать на дні. Звичайному оку ці сліди не помітні, але ескімоси-чаклуни можуть кілька днів сидіти на березі, спостерігаючи за водою, вистежуючи такий камінь. — Вона доторком долоні змушує мене стиснути камінчик у кулаку. — Цей — ваш.

У мене за спиною стиха хихотить Флоранс.

— А для чого потрібні ці чарівні камені?

— Повернути час навспак, — серйозно відповідає ескімоська продавчиня. — Тоді, коли вам це знадобиться. Тоді, коли ви насправді цього захочете.

Флоранс заходиться реготати, цього разу не стримавшись:

— Як у фільмі «Назад у майбутнє»?

Відразу подумки я дорікаю Фло за те, що вона зруйнувала шарм цього моменту. Мені подобається поетична натура цієї жінки, навіть якщо вона годиться лиш на те, щоб видурити з туристів кілька канадських доларів.

— Ні, — усміхається продавчиня. — Ці камені не дають змоги повернутися в минуле, не кажучи вже про те, аби щось у ньому змінити. Вони допомагають лише пережити уривки, дрібні уламки часу, конфеті минулих днів. Я ж бо казала вам: час — наче річка, вона ніколи не зупиняється, вона завжди тече в одному напрямку. Але кількох краплин, усього кількох краплин, що виринають з минулого, може бути досить для того, щоб змінити життя.

Я розтискаю кулак.

— Дякую, дуже красива історія. Хочу повернути вам цей камінь. Він задорогий для мене.

Ескімоска не зводить з мене очей.

— Він ваш, мадемуазель.

Вочевидь, просто так мені його не позбутися, поки не дістану гаманця.

А проте я досі всміхаюся:

— Це мене не цікавить. Справді. До того ж я надто молода, щоб думати про минуле.

— Візьміть, прошу вас, візьміть його.

Вона стискає мій кулак з каменем часу. Я підвищую голос, відчуваючи, що у Флоранс уже уривається терпець.

— Мені шкода. Хоч би якою була ціна, я не збираюся його купувати.

— Я вам його дарую, — тихо каже продавчиня.

Я так і стою, міцно стиснувши кулак. Ошелешена.

— Ви тільки-но розповідали, що ці камені надзвичайно рідкісні. Унікальні. Коштовні й безцінні. Навіщо тоді дарувати його незнайомій людині?

Жінка дивиться мені просто у вічі. Я знаю, що це просто трюк досвідченої продавчині: подарувати наївній туристці камінчик, і та з почуття вдячності ще повернеться, аби купити якусь іншу дрібничку.

— Бо ви закохані, — відповідає ескімоска. — Кохання нетривке й коротке, кохання так само крихке, як і намисто. Проте камінь часу дає змогу зберегти найкрасивіші намистини. Назавжди.

8

2019

— Ну ж бо, скуштуй!

Фло наминає путін, аж за вухами лящить. Я вже геть забула про цю жахливу штуку, що нею у Квебеку харчуються всі! Клейка суміш із картоплі фрі, свіжого чедера та коричневого соусу. Ми гуляємо вдвох вулицею Сен-Поль у Старому Монреалі. Присутність веселої Флоранс відволікає мене від думок, що постійно вертають до цього незбагненного ланцюжка збігів. Я змушую себе не шукати їх ще й під час цієї прогулянки з Фло, хоча двадцять років тому ми вже були тут, на цій самій вулиці.

Кінчиками пальців я беру картоплю, з якої стікає соус. Фло сміється й нагрібає повну жменю. Вона за двадцять років трохи погладшала, і це їй навіть личить. Ширші стегна, повніші груди, об'ємніші сідниці... Моя подружка-білявка стала так само апетитною, як еклер, що в ньому опинилося трохи забагато заварного крему. Мені здається, що більшості чоловіків-гурманів такі жінки подобаються. Та коли я бачу, що саме Фло їсть і п'є під час зупинок у кожному нашому рейсі, то лиш дивом дивуюся, як їй вдається не набрати зайвої ваги. Та у Фло на це є пояснення: вона стверджує, що вдома між двома рейсами живе лиш на салатах і воді. Навіть знайшла назву для цього явища: біполярний розлад харчування! З усім іншим, зрештою, у неї теж біполярний розлад. Фло перетворилася на чемну дружину-містянку, яка дбайливо дбає про квартиру на авеню Д'Ієна... та під час кожного рейсу геть злітає

з котушок. Вочевидь, вона знайшла ідеального чоловіка для себе: заможного, класного й підкореного подвійною особистістю своєї Чудо-Жінки, стриманої в реальному житті, проте здатної проявити свою суперсилу, щойно він лиш відвернеться. То вони ще існують насправді, такі чоловіки, які кохають дружину, не саджаючи її на ланцюг? Фло знайшла такого! Повчився б, Олів'є!

— Отакої! Я це хочу! — знову верещить Фло.

Вона саме зупинилася перед рестораном «Foiegwa», де продають гамбургери заввишки з хмарочоси, а тоді, пройшовши десять метрів, застрягла перед вітриною з випічкою «Moulins Lafayette». Я люблю гуляти Старим Монреалем. Мені завжди видавався неперевершеним цей маленький квартал, зведений біля річки, з його брукованими вулицями, низькими крамничками з цегли та каменю, еркерами, червоними віконницями, яскраво-синіми прапорами з квітками лілії — виникало враження, ніби мисливці й дотепер спускаються на каное річкою Святого Лаврентія, аби тут поповнити свої припаси чи продати хутро. В інших частинах місто або росло вгору, або опускалося під землю, стаючи дедалі сучаснішим, вбираючись у залізо, бетон і скло. Але в Старому Монреалі новий світ не встигнув геть зруйнувати попередній. Особливо це відчутно, коли літо триває ще й у вересні, а туристи з усієї Північної Америки злітаються сюди, щоб мати можливість доторкнутися до історії, не перетинаючи Атлантику.

Фло спостерігає за своїм відображенням у вітрині величезної крамниці з продукцією традиційних ескімоських ремесел.

— З 1999-го так нічого й не змінилося. Навіть ми! — каже вона й змушує мене підійти так, щоб наші силуети віддзеркалились у вітрині. — Хоча, зрештою, таки змінилися, дорогенька! Та не за двадцять років... А за останні три години!

Позаяк подруга не помічає з мого боку жодної реакції, вона хапає мене за руку й тягне в крамницю.

— Тепер, коли я мала змогу перетравити твою божевільну історію, спробуймо щось із неї зрозуміти!

Три години тому, після виходу з літака, стоячи в нескінченних чергах під час проходження митного й паспортного контролю, я не втрималася й розповіла Фло про той сюрреалістичний перелік збігів, які випали на мою долю, відколи я приїхала до Руассі. Вона зосереджено вислухала. Дорогою до готелю вона мовчала, поки ми домовлялися про вечірні посиденьки за келишком нашою компанією: Жан-Макс, Шарлотта, Жорж-Поль, Еммануель, Фло та я. До цього — вільний час! Я собі твердо вирішила бути в номері, але Фло майже силою затягнула мене в Старий Монреаль — помагазинитися, як тут кажуть. У мене було часу лиш на те, щоб сходити в душ і повісити уніформу в шафу.

І от Фло стоїть разом зі мною перед розкладкою вирізаних з дерева фігурок тварин. Бізони, рисі, північні олені, бобри. Перш ніж заговорити, вона дивиться мені просто в очі:

— Я намагалася обмізкувати твою історію про привидів з минулого, що повернулися полоскотати тобі п'яти... І змогла знайти лиш чотири можливі пояснення, моя старенька.

Чотири можливі пояснення? Браво, Фло! Мені до жодного не вдалося додуматись...

— Перше — навряд чи я тебе цим здивую — таке: усе, що з тобою відбувається, — не що інше, як випадковість.

Я беру до рук маленьку руду білку. І навіть не намагаюся приховати розчарування.

— Якщо ти називаєш це поясненням...

— Стривай... Зажди, я поясню. Ти ж знаєш цю теорію? Збігів не існує — це лише вигадка нашого мозку. За день ми бачимо, чуємо, сприймаємо мільйони уривків різно-

манітної інформації. Наш мозок вибирає з них лише деякі, а потім сам поєднує їх в одну картину. Якщо шукати, то збіги будуть усюди! Ось тобі приклад: ти щойно розійшлася з хлопцем, ну, не знаю, з бразильцем, і тут починаєш помічати, що цілий день тобі всі тільки й говорять, що про Бразилію. Просто ти цього не помічала до того, як познайомилася із цим хлопцем. Ми бачимо знаки там, де хочемо їх бачити, навіть підсвідомо. Особливо ти!

— Особливо я?

Фло всміхається.

— Ти ж знаєш, як кажуть: Наталі мають схильність до ностальгії! Останнім часом у твоєму житті, бува, не траплялося нічого, що нагадало б про твого гітариста?

Я згадую прочинену шухляду в моїй кімнаті, камінчик, що впав на підлогу. Потім — графік, що його я отримала тиждень тому, на три рейси. «Монреаль — Лос-Анджелес — Джакарта». Я кладу дерев'яну білочку на місце. Упевнена у своїй версії. А її пояснення не тримається купи.

— Вибач, змушена тебе розчарувати, психіатрине, та натяки на спогади з нашої історії я бачу скрізь не тому, що подумки повертаюся до свого гітариста. Усе навпаки, моя люба. Саме ці збіги змусили мене згадати про нього! Не я помітила ці знаки, а вони впали мені в око! Візьми бодай щонайперше цей клятий графік!

Ми неквапливо обходимо крамницю й тепер опиняємося у відділі продуктів харчування, перед цілим стелажем кленових сиропів і канадських віскі, розлитих у всілякі пляшки.

— Гаразд, уперта віслючко, — не заперечує Фло, — якщо вже ти так кажеш! Тоді переходимо до другого пояснення. Ти стала жертвою чийогось підступу.

Вона округлює очі зі змовницьким виразом на обличчі. Фло стверджує, що під час відпочинку у своїй квартирі в шістнадцятому районі вона цілими днями ковтає детек-

тивні романи на балконі. І це при тому, що ні під час зупинок, ані під час перельотів я ніколи не бачила її з книжкою! Утім, ця гіпотеза мене інтригує.

— Поясни!

— Ну, розумієш, я читала купу історій, де в героїні розвивається параноя, бо нею маніпулює якийсь тип, а вона про це навіть не здогадується. Він витягає в неї з кишені ключі, краде номер банківської картки, відвідує її друзів під фальшивою личиною. Коротше кажучи, отак дістає жінку, а вона вважає, що потроху божеволіє, і врешті-решт у неї справді їде дах...

— Прикольно!

Фло тим часом зачаровано розглядає вишикувані рядком пляшки «Maple Joe», укриті мідним візерунком осіннього листя. Я замислююся на мить перед контратакою.

— Але якщо я правильно стежу за твоєю думкою, міс Марпл, це означає, що збоченець, який хоче звести мене з розуму за допомогою підступних спланованих збігів, здатен змінювати мої графіки польотів, вирішувати, з ким із членів екіпажу я працюватиму в літаку (принаймні з тобою і Жаном-Максом), ба більше — здатен змусити Роберта Сміта й увесь його гурт сісти до «аеробуса», попередньо запланувавши їхній концерт у монреальському «Metropolis»! Не забуваючи ще й підкупити малайзійського туриста в літаку, який би прошепотів дружині, коли я проходитиму повз них, прощальні слова мого гітариста, відомі тільки йому та мені (тут я витримую коротку паузу). І вишенька на торті: цей маленький геній навіть спроможний вивести в ефір пісню «Let It Be» на «Радіо Ностальжі», здогадавшись, що я слухатиму його у своїй машині!

Фло насуплює брови.

— Ти мені не казала про цю історію з піснею.

— То був... Такий собі натяк на мого гітариста й на мене... Болісний... натяк.

Фло підштовхує мене трохи далі. Ми опиняємося серед «ловців сновидінь», що висять усюди над нашими головами. Пір'їни, перлини, щонайрізноманітніші за розміром і кольором. Від аромату ладану в мене паморочиться голова.

— Гаразд, люба, — веде далі Фло, — ти сама цього захотіла. Третє пояснення. І воно тобі ще більше не сподобається. Ти готова?

— Кажи.

— Ти все вигадала!

— Що?

Це від ладану, від пір'я «ловців сновидінь» біля мого носа чи від пояснення Фло мені хочеться чхнути?

— Ти мариш, старенька моя! — каже подруга. — Тобі все наснилося, тобі почулася ця пісня на радіо... почулося, як малайзієць щось там шепотів...

— А графік? Ти, я та Жан-Макс в одному літаку? А «The Cure»?

— І що це доводить? Ми багато разів літали разом за ці двадцять років, чи не так? Свою історію кохання ти вигадала... Або нафантазувала собі... І все, що із цим було пов'язано. Між вами ніколи нічого не було. Це все — плід твоєї уяви. Можливо, твого гітариста навіть ніколи не існувало.

— Трясця, Фло, я показувала його тобі 1999 року на рейсі Париж — Монреаль — хлопця в шотландському кашкеті, ряд 18-й, місце D. Ми годинами говорили про нього — тут, на вулиці Сен-Поль, тоді в цій крамниці. Ти також переживала вже цей епізод, пам'ятаєш, ти мені тоді сказала, що...

Я чхаю знову. Фло дивиться мені просто в очі, а вираз її обличчя раптом дуже серйозніщає.

— Гаразд, Наті, двадцять років тому ти показала мені якогось хлопця в літаку. Згодом постійно розповідала про нього під час нашої зупинки в Монреалі. Але я ніколи не бачила вас разом!

— Якщо ти вже завела про це мову, то я теж ніколи не бачила твого чоловіка.

— А я чорт знає скільки не бачила твого червонодеревника... Але не варто ображатись, моя старенька, я просто шукаю пояснень!

Я все одно почуваюся ображеною! Ступаю крок уперед і зачіпаю головою ловець снів, який чіпляє ще один, а той — наступний. Нарешті вже всі вони хитаються в мене над головою, створюючи ніжний вітерець.

— Отже, облиш цей варіант! Яка твоя четверта теорія?

— Ти готова почути все?

— А може бути ще гірше?

— Ходімо!

Фло тягне мене до відділу прикрас. Я роздивляюся срібні намиста, ведмежі зуби, роги північних оленів.

— Четверта теорія — це все магія!

Цього разу я не реагую. Фло наполягає.

— Як інакше пояснити ірраціональне, якщо не за допомогою ірраціонального? У світі повно забобонів і магії.

Фло пірнає рукою до плетеного кошика із сірими перлинами.

— Пам'ятаєш? Сила каменя часу.

— Ти не забула?

— Я ніколи нічого не забуваю, Наті.

Інстинктивно здіймаю очі на касу крамниці. Азійські туристи приміряють на себе мисливські капелюхи та хутряні шуби. Літнє подружжя розмовляє з молодою продавчинею англійською мовою. Стара жінка на касі спостерігає за тим, що відбувається в крамниці, не рухаючись. Схрестивши руки на грудях. На обличчі — жодної емоції. У неї червона посічена шкіра, як і в усіх корінних жителів Північної Канади. На жінці традиційна парка, прикрашена скляними намистинами, а сиве волосся заплетене у дві довгі коси, у які вставлено тонкі білі кістки. Можна було

припустити, що вона навмисне так зодяглася — трохи місцевого колориту для туристів, котрі шукають чогось автентичного.

Та я знаю, що це не так.

Я її впізнаю.

І хоч би як дивно це звучало, мені здається, що вона мене теж.

Ноги стають ватяними, і таке враження, що в мене червоніють щоки. Передчуваючи нове запаморочення, хапаюся рукою за невеличкий камінчик у кишені своїх джинсів. Той, що випав на підлогу спальні із шухляди з моїми секретами.

Поряд зі мною Фло раптом замовкає, відчуваючи чиюсь присутність позаду нас. Ніби хтось за нами шпигує.

Ніби щось нам загрожує, і я теж це відчуваю.

Камінчик обпікає мені стегно навіть крізь тканину джинсів. Наче його сила раптом знову активізувалась.

Усе на своєму місці. Ті самі декорації, ті самі актори, той самий сценарій, що й двадцять років тому. Я ніби знову там опинилась.

Ніби вся ця приголомшлива сукупність збігів була лише провісником, попереджувальним сигналом неймовірного факту: двері в минуле прочинилися.

9

1999

Я мало не вибігаю з крамнички ескімоських сувенірів, кладу камінчик до кишені джинсів під насмішкуватим поглядом Флоранс, а тоді заходжу до крамниці навпроти — традиційнішого сувенірного магазину з купою прапорів із кленовим листком, футболками хокеїстів та плюшевими північними оленями. За кілька хвилин я виходжу звідти зі сніговою кулею, усередині якої на «Шато-Фронтенак»[1] падає сніг із блискіток. З метеорологічного погляду це принаймні реальніша картина, ніж снігопади над єгипетськими пірамідами або над Цукровою Головою[2]. Куля з Квебеку стане частиною моєї колекції з різних куточків світу, розташованої у вітальні в Порт-Жуа, — власне, тепер це колекція Лори. Тільки-но батько відвернеться, моя маленька непосидько (така, що її і в кишеню сховав би) заходиться видиратися по поличках, щоб зробити так, аби блискучий сніг закружляв над кожним пам'ятником, що їх привезла мама з усього світу.

Уже збираюся показати свій скарб Флоранс, коли завмираю, мало не послизнувшись на бруківці вулиці Сен-Поль. Просто перед нами — командир Жан-Макс Баллен. Усміхнений, він виходить з ескімоської крамнички, тримаючи за руку дуже гарненьку дівчину, на ній — краватка студентки коледжу, шовкова сорочка із розстібнутими

---

1 Замок-готель у місті Квебек, відомий символ провінції Квебек.

2 Скеля, розташована в Ріо-де-Жанейро, Бразилія.

верхніми ґудзиками, картата коротка спідниця та довгі барвисті вовняні панчохи. Слідом за ними валандається якийсь тип, геть не такий сексуальний, а височезний і пузатий — найпевніше, батько дівчинки. Неможливо напевне сказати, чи помітили вони нас. Зрештою ці троє повертають у бік вулиці Бонсекур.

— Гадаєш, він чув нас? — питає мене Фло.

Я підвищую ставки:

— Гадаєш, він шпигував за нами?

Треба подумати. Чи бачила я цього чоловіка з дівчиною в літаку? Ні, я в тому певна. Дівчина в картатій спідниці — вочевидь, новий трофей нашого командира... Але хто цей тип, що їх супроводжує, наче охоронець — хрещеного батька мафії?

— Або він просто злякався, що ми помітимо його з дівчинкою? — припускає Фло.

— Чого це? Йому все одно! Йому сорок, він неодружений, дівчина вже, напевне, повнолітня. Він додержується традицій моряків — тільки в нього небесна версія: жінка в кожному аеропорту. Хай собі бавиться, йому не вічно бути таким гарнюнею.

У мене завжди була слабкість до командира Баллена. Не те щоб він мене приваблював, я сумлінно дотримуюсь дистанції після випадку в Токіо, та його спосіб діставати насолоду від свободи мені імпонує.

— Він не надто й шукає виправдань, — відповідає на це Фло. — Обережно з ним, Баллен завжди здавався мені підозрілим, увесь із себе любчик! Як і всі чоловіки, до речі. Разом з твоїм аж надто досконалим теслею. Рятуйся, моя ластівочко, лети швидше до свого музики з банджо!

* * *

Захекана, я виходжу на вулицю Де-Бльорі, тоді піднімаюся — майже біжу! — вулицею Сен-Катрін, шукаючи очима

«Fouf». Спочатку помічаю величезну вивіску «Metropolis» за кілька метрів попереду. І хоча мені здавалося, що я запізнилася, я зуміла прийти на кілька хвилин раніше. На порозі бару я втрачаю мову, зауваживши неймовірний декор. Це не кафе, це замок з привидами!

«Fouf» — скорочено від «Les Foufounes Électriques»[1]. Над входом вас зустрічає здоровезний павук разом із двома гігантськими черепами зі слонової кістки. Стилю зовнішнього оздоблення також дотримувалися і всередині: цегляні стіни, чорно-білі графіті, відрубані голови, кольорова гама то криваво-червона, то трупно-зелена — мабуть, уночі все це мерехтить і виблискує так, що аж мертві чоловічки в очах танцюють. Вочевидь, це типовий заклад нічного життя Квебеку.

Утім, бар майже порожній, а мого гітариста й близько не видно. Офіціант, такий простий, що аж оковирний на вигляд на тлі цього похмурого декору, вітає мене широкою усмішкою і дає зрозуміти, що я можу зайняти будь-який столик — вони, до речі, теж напрочуд звичайні: поодинокі пластикові стільці навколо стійок з неіржавкої сталі. Я сідаю біля дверей, щоб мій гітарист не проскочив повз мене. І майже відразу всміхаюся.

Столик хитається.

Ідіотська дрібниця, що її я ненавиджу. І все ж таки варто мені тільки вмостити п'яту точку в якомусь ресторані чи кафе, я неодмінно потрапляю за столик, що стоїть нерівно. Моє маленьке особисте прокляття!

Розмірковую над тим, щоб пересісти. З тридцяти столиків має ж бути бодай один, який упевнено стоятиме на всіх чотирьох ніжках. Принаймні це заняття відволіче

---

[1] Les Foufounes Électriques (*фр., жарг.*: «Електричні вагіни») — бар, розташований на вулиці Сен-Катрін у Монреалі, широко відомий як улюблене місце представників панк-культури.

мене від думок. Про те, що я роблю. Про Олів'є. Про Лору. А якщо жодного нормального столика не знайду, то втечу... Зрештою, чому б не почати із цього — чому б не втекти? Що я в біса тут забула — чекаю на незнайомця, сидячи під цими гігантськими масками монстрів, що кривляться на стінах, у цьому дивному місці, що своєю атмосферою може налякати хіба що панків-підлітків? Доводиться змиритися з очевидним: я мало не вчинила найбільшу дурість у своєму житті! Втеча раптом здається геть нагальною потребою. Я підводжуся.

— Ви вже прийшли?

Мій гітарист стоїть переді мною, також захеканий, кашкет збився набакир, шарф розмотався від вітру. У нього винуватий вигляд й усмішка, ширша за гримаси зомбі, хоча ті десь удесятеро більші від нього.

10

2019

Раптовий біль у плечі вириває з роздумів. Фло вщипнула мене! От уже підступна паскудниця! Утім, я й справді цілком загубилася в спогадах про найнесподіваніше побачення в моєму житті. Перший акт довгого вечора, який...

— Не озирайся! — пошепки каже Фло.

Я не розумію, чого вона хоче, бо геть втратила зв'язок з реальністю, застрягнувши між сьогоденням і минулим. Інстинктивно торкаюся камінчика в кишені джинсів. Мій камінь часу! Таке враження, ніби активізувалася його магічна сила і я перенеслася на двадцять років у минуле, у цю саму крамничку. Змушую себе отямитись.

Я в 2019 році!

Крамничка товарів традиційних ремесел нині перетворилася на гіпермаркет сувенірів, нашпигований камерами спостереження, таємнича ескімоска на касі — на скрючену сивочолу стару, моя мініатюрна колега-білявка — на п'ятдесятирічну булімічку... а в мене попереду немає побачення, що змушує серце калатати частіше — тільки за кілька хвилин зустріч з колегами, коли ми пропустимо чарчину-другу.

— Іди вперед і будь обережна, щоб він нас не помітив, — далі шепоче Фло.

Вона підштовхує мене, аби я прямувала до виходу.

— Хто?

Нарешті я його помічаю! І тієї самої миті мало не перевертаю стелаж із плетеними кошиками. Мимоволі знову

торкаюся рукою маленького горбика в кишені. Командир Жан-Макс Баллен стоїть за три ряди від нас! Він ішов назирці? Стежив? Хоча, здається, він нас не помітив. Стовбичить собі просто перед секцією з алкогольними напоями та про щось дискутує з двома чоловіками, вочевидь, знервованими. Шкіряні куртки, вицвілі джинси, густі бороди. На вигляд — достоту дилери з району Ошлага-Мезонньов[1], що різко контрастують з акуратним виглядом командира, вдягненого в штани та поло від Ральфа Лорена. Ніби цих подробиць іще не досить, я помічаю, як один з типів відштовхує пачку канадських доларів, які йому простягає Баллен.

— Вшиваймося! — кидає Фло.

Ми зупиняємось на вулиці Сен-Поль просто посеред тротуару, заважаючи перехожим. Я повертаюся до колеги.

— Гадаєш, він стежив за нами?

Фло не може розслабитись. Вона намагається всміхнутись, але я розумію, що всередині в неї все кипить. У мене дивне відчуття, ніби вона щось від мене приховує. Ніби щось пішло не так у добре продуманому плані й тепер доводиться імпровізувати.

— Дивно, еге ж? — кажу я, аби відволіктися від дурних думок. — Баллен теж опиняється тут, у тій самій крамниці, як і двадцять років тому!

Фло чіпляється за цю соломинку, яку я простягаю. Неоковирно. Мені знову здається, що в її відповіді бракує спонтанності.

— Ось бачиш, моя люба, ця ситуація — саме те, що я намагалася тобі пояснити. Ми опиняємося з ним в одній крамниці геть випадково через двадцять років, а ти прагнеш і в цьому побачити якийсь химерний збіг! — Вона

---

[1] Район у Монреалі, де живуть переважно люди робітничих професій, студенти та іммігранти.

замислюється на секунду і, здається, трохи отямлюється. — Може, командир учепився за нами, бо вважає нас відпадними!

Я дивлюсь на Фло.

— У минулому тисячолітті я з тобою погодилася б. Але сьогодні — вибач, що розчарую тебе, люба, — гадаю, нам боятися вже нічого. Жана-Макса цікавить свіжіше тіло.

Мимоволі я згадую свою маленьку Шарлотту. Вона приблизно того віку, як дівчина в картатій спідниці й вовняних панчохах, з якою Баллен виходив із цієї крамниці 1999 року. Його пасії вже не в дочки йому годяться... а в онучки. Фло знову кидає оком на крамницю, і раптом їй чомусь ще більше кортить ушитися звідси.

— Ну, ходімо вже. Пом'янемо нашу зів'ялу молодість із Жоржем-Полем, Еммануель та іншими.

— Де ми запланували зустрітися?

І за мить до того, як вона мені відповідає, я вже здогадуюся про місце зустрічі.

У «Fouf»!

Це ж очевидно!

Навіть не намагайся переконати мене, Фло, що це черговий збіг!

* * *

«Fouf» геть не змінився. Упізнаю свого приятеля-павука, гігантські черепи (так само сліпучо-білі) й маски зомбі (що кривляться так само). Наша невеличка команда чекає на нас за одним зі столиків на терасі. Сестра Еммануель — із чаєм, Жорж-Поль — з півлітровим келихом пива, а Шарлотта смокче через соломинку грейпфрутовий сік. Стілець біля неї порожній.

Ми з Фло беремо собі по стільцю від сусіднього столика, щоб усістися коло них. Моя стажерка займає вільне місце

праворуч від себе, поклавши туди маленьку сумочку «Desigual» і обдарувавши нас водночас чарівною усмішкою.

— Жан-Макс лишився трохи перепочити в готелі. Він долучиться до нас пізніше.

Бідолашна дівчинка, закохана в невидимого чоловіка!

Ми з Фло замовляємо світле «Boréale», щоб підтримати Жоржа-Поля. Зважаючи на все, ми відстаємо вже на два келихи. Скільки Жорж-Поль зібраний під час рейсів — стільки він нестримний в години наших зупинок. Мені здається, що легендарний Джипіес незабаром навіть напрямок туалетів «Fouf» (типово для такого закладу розташованих) не зможе вказати.

— Перепочити в готелі? — удавано дивується Жорж-Поль. — А командир не гає часу.

Тут я розумію, що єдина за столом, хто посвячений у таємницю Шарлотти, і що моя маленька протеже, певно, геть не відає нічого про репутацію свого об'єкта кохання. Я схрещую пальці, сподіваючись, що колеги не надто вдаватимуться в подробиці. Тоді спираюся ліктями на столик — і моє серце кудись провалюється, як і мої передпліччя.

Столик хитається!

— Що ти маєш на увазі, Джи-Пі? — питає Шарлотта, невинно смокчучи соломинку. — Що означає «командир не гає часу»?

Сестра Еммануель понурює очі, а тим часом Фло, навпаки, зводить очі до неба. Жорж-Поль жадібно облизує піну «Boréale», що осіла на його бороді.

— Ну, командир — така сумлінна людина, що часом під час зупинок навіть не встає з ліжка готельного номера. Висока, дуже висока професійність з боку командира Тірена.

Ай...

Улюблений жарт усіх бортпровідників! Жорж-Поль не збирається позбавляти себе втіхи випробувати його на

новенькій... Дівчина насуплює чарівні брівки, знову гризе соломинку в склянці грейпфрутового соку та ковтає цю наживку просто з першої спроби.

— Чому ти називаєш його Тіреном? Його прізвище — Баллен!

Джипіес аж світиться від задоволення! Сестра Емманюель зітхає, вона знає продовження. Фло на вигляд ще більш роздратована.

— Ой, Баллен, Тірен — називай як хочеш... Хоч Фурреном, якщо тобі так більше до вподоби...

У гарненьких оченятах Шарлотти читається тривога, вона досі не розуміє. Столик під ліктями ніяк не вдається зафіксувати в одному положенні. Мій келих з «Boréale» теж хилитається. Жорж-Поль спорожняє свій, перш ніж остаточно тріумфувати.

— Жан-Баллен-Макс![1] — Він вибухає сміхом, а тоді веде далі: — Стюард, який колись вигадав цей жарт, — геній. Чи здогадувались мама й тато Баллени, що їхній син стане найвидатнішим потіпахою у світі, коли називали його Жаном-Максом? — І регоче ще голосніше.

На обличчі Сестри Емманюель мимоволі з'являється якась подоба посмішки. Фло, що завжди, як на мене, була найпалкіша поціновувачка брудних жартів, схоже, геть не до сміху. Хоча вона, направду як і я, чула цю витівку сотню разів. Опісля завжди розпочиналися змагання з вигадування найепатажніших варіантів прізвища, що ними можна було охрестити Жана-Макса: Сотен, Безен, Кюлен[2]... Для Шарлотти це вперше. Вона кладе руку на стілець праворуч від неї, ніби пестячи порожнечу, відсутність,

---

[1] Гра слів: переставлене ім'я командира співзвучне з фразою «j'emballe un max» (*фр.* «трахаю всіх по максимуму»).

[2] Гра слів, де інші варіанти прізвища Баллен натякають на походеньки командира (від *фр. сленг.* tirer — «кінчати», fourrer — «присувати», sauter — «оволодівати», baiser — «трахати», cul — «дупа»).

непристойність. Коліном зачіпає хиткий столик, і моє золоте пиво, яке я ледве встигла пригубити, розливається на поверхню з неіржавкої сталі та стікає на бруківку.

— Мені дуже шкода, — перепрошує бідолаха.

Сестра Еммануель кидається витирати розлите пиво серветками. Завжди поспішає на допомогу наша старша бортпровідниця! Згодом вона дмухає на свій чай, а потім кашляє, привертаючи до себе увагу. Хоча досі в неї не було звички долучатися до розмов.

— Хоч би хто він був — Баллен, Фуррен або Тірен, — він більше не матиме змоги літати, і не лише тому, що незабаром йому світить пенсія.

Після фрази Еммануель за столиком западає тривожна мовчанка. Така сама гнітюча, як і атмосфера закладу! Вирази облич членів екіпажу, здається, промовистіші за гримаси зомбі, що висять на стінах. Усі мовчать, чекаючи на продовження, якого досі не чутно.

— Ну ж бо, — нервується Фло, — давай уже свою сенсацію!

Еммануель відпиває чаю.

— Йому скоро висунуть обвинувачення. Ще один-два рейси — і все, кінець!

Я сиджу з роззявленим ротом, не спроможна нічого вимовити — так само, як Фло та Жорж-Поль. Сестра Еммануель — остання з бортпровідників, хто стане шкодити колезі. Вона нудна, повільна, здатна роздратувати будь-кого, але порядніших за неї нема.

— Що він скоїв? — переймається Жорж-Поль.

Обличчя Сестри Еммануель набуває змовницького вигляду. Шарлотта щосили стискає пальцями стілець, залишаючи сліди від нігтів на пластику. Я тим часом розмірковую. Жан-Макс Баллен — бездоганний пілот, тридцять п'ять років досвіду, майже недоторканний. Треба було вчинити щось неймовірно дурне, щоб його намірилися звільнити.

— Він перевозив коноплю? — припускає Жорж-Поль. — Чи крек? Або фермерський маруаль[1] для кожної зі своїх наречених?

Ніхто над цим не сміється.

— Учинив якісь грошові махінації? — висловлює ще одне припущення Жорж-Поль.

Сестра Еммануель мовчить. Фло спирається на край столика, від чого пінисте пиво знову заходиться хвилями, а серветки вже всі мокрі, тож його нема чим протирати.

— Якщо про це ніхто не знає, — роздратовано дивується Фло, — звідки тобі відомо, що йому збираються висунути обвинувачення?

Еммануель витримує погляд Флоранс і відповідає голосом старшої бортпровідниці, яка вимагає від екіпажу бездоганного виконання своїх обов'язків:

— Бо це я поскаржилася на нього!

Усі завмирають. Тільки столик далі тремтить. Збіг, Флоранс, я знаю, це просто збіг. Я лишаю іншим можливість поставити Сестрі Еммануель запитання, які тільки дратуватимуть її («Що ти бачила? Що такого втнув Баллен?»), а сама тим часом зосереджуюсь на цій мані. Цей столик, що хитається, з якого крапля за краплею брудне пиво стікає мені під ноги. Стільки з тридцяти столиків на терасі «Fouf» хитаються? Усі? Лише один? Вони вкладають цілі статки в декор у стилі панкрок і досі не спромоглися полагодити цей клятий столик від 1999 року?

Я ледве стримуюсь, аби ще дужче не стиснути камінь часу у себе в кишені. Хоч як дивно, жоден з присутніх не розтуляє рота, щоб вивідати щось в Еммануель. Атмосфера раптом стає геть гнітючою. Ніби зомбі, перевертні та інші плазуни-мутанти врешті-решт перемогли. Я підводжу на них очі. Кому сказати: ці монстри були свідками

---

[1] Сорт сиру.

найприємнішого побачення в моєму житті! Тут! Майже двадцять років тому.

Знову загубившись у спогадах, я в напівсвідомому стані помічаю, що всі мої колеги дивляться на вхід. У них зніяковілі погляди. Лише на обличчі Шарлотти нарешті з'являється широка усмішка: прийшов Жан-Макс Баллен.

11

1999

Мій гітарист озирає маски ожилих мерців на стінах, відрубані голови, павутиння, що звисає просто над нами. Вигляд у нього прикрий.

— Це... це найближчий бар до «Metropolis», — вибачається він. — Насправді я тут уперше.

Мені подобається його вираз обличчя — бідолашний роздратований хлопець, який забронював для нареченої готельний номер у замку з привидами.

— Це... це оригінально.

Щойно лиш я це вимовила, як уже докоряла собі за те, що не придумала оригінальнішої відповіді.

А він миттю здобувся на слова й прошепотів:

— Насправді я завжди призначаю дівчатам побачення в найжахливіших місцях.

Не розуміючи, до чого він хилить, я киваю головою.

— Я навмисне запізнююсь на кілька хвилин... Якщо вони чекають, то дійсно хочуть побачитися зі мною!

Він набуває гордовитого вигляду — плечі розправлені, підборіддя здійняте — та спостерігає за моєю реакцією. Я й на секунду не вірю в його награну поведінку зарозумілого павича. У мене враження, що він так само розгублений, як і я.

Своєю чергою я теж нахиляюся до нього й шепочу:

— То хто небезпечніший? Ви чи цей гігантський павук?

Він не відповідає, але сум'яття в його ясних очах дає мені зрозуміти, що це місце й ситуація в цілому змушують

його почуватися некомфортно — може, навіть більше, ніж мене. Він махає своїм кашкетом, і до нас підбігає офіціант. Я замовляю золоте пиво «Boréale», а він — бурштинове. І лише цієї миті він помічає, що стіл хитається. У нього затремтіли руки, надто сильно, щоб це було природно. Він наближає обличчя до мого й шепоче:

— Будьте насторожі, це місце прокляте! Я можу захистити вас від оцих отруйних змій, якщо вони кинуться на нас зі стелі, або від оцих почеплених на стіни зомбі, якщо вони раптом вирішать прокинутися, або від отих маніяків з бензопилами... але перед столиком, що хитається, — вибачте, тут удіяти нічого не можу, я аж кам'янію від жаху!

Він знущається з мене чи в нас і справді однакова фобія?

— Ну ж бо, сміливіше! — відказую я, підводячись.

Сміючись, ми пересідаємо за інший столик. Сусідній наче не хитається. Офіціант приносить наше пиво.

— Урятовані! — видихає мій лицар у кашкеті. — Зважаючи на все, саме в цій точці наших коротких стосунків мені треба спитати, як вас звуть. Не називати ж мені вас усю вічність Міс Суоллоу. Особливо коли ви скинули своє синьо-червоне пір'ячко.

На мені джинси з низькою талією і легка фіолетова сорочка.

— Я прийшла інкогніто. Щоб ви знали: ластівки пролітають кілька сотень кілометрів на день не для власного задоволення... Їм просто треба годувати свою маленьку сім'ю!

— Не завжди... Іноді вони мігрують. Подалі від свого гнізда. Вони можуть щодуху пролетіти понад десять тисяч кілометрів, якщо обирають свободу!

Мимоволі я заправляю за вухо пасмо, що спадає мені на очі. Найсексуальніший жест у світі, якщо вірити Фло. Щоб якось урівноважити ефект, я енергійно простягаю руку співрозмовникові.

— Наталі. Але мені більше подобається Наті. А вас як звати?

Він стискає мою долоню у своїй.

— Іліан. Ви можете спробувати називати мене Іл... Тоді будете першою, хто так мене називає.

Іліан.

Іл.

Острів-з-Ліанами[1].

Ми деякий час мовчимо, занадто швидко п'ємо своє пиво. Я знаю, що повинна поставити келих на столик, подякувати йому та піти. Як у покері: відмовитися від своєї ставки, покласти карти та вийти з-за столу. Іліан зиркає на свій годинник, а тоді здіймає до мене питальний погляд:

— То ми йдемо? Роберт Сміт чекає на нас... Якщо хочемо зайняти найліпші місця!

Я натомість підвищую ставку.

— Ви впевнені, що мені можна буде потрапити всередину?

— Упевнений! Якщо хтось із музикантів «The Cure» травмується — я перший, хто його замінить... Через це вони ні в чому не можуть мені відмовити!

— Мені здавалося, ви лиш гітари носите.

— Е-м-м... це щоб не надто вразити вас... Так наче й не скажеш, але я дуже обдарований музикант!

Мій гітарист здається таким кумедним, коли аж надто хизується задля того, щоб його сприймали серйозно. Вирішую відповісти його ж зброєю:

— Так, схоже...

— Схоже що?

— Схоже, що ви хороший гітарист. Стосовно обдарованого — не знаю, я не аж так розуміюсь на музиці, та граєте ви направду непогано.

---

[1] Французькою ім'я Іліан (Ylian) звучить дуже подібно до слів «острів-ліана» (Ile-Liane).

Я кліпаю віями, наче віддана фанатка, а він усміхається, награно зітхаючи.

— Не дуже ввічливо з вашого боку кепкувати з мене.

— Я не кепкую. Мені напрочуд сподобалось, як ви грали коло виходу М у Руассі.

Іліан надягає кашкет, відсуває стілець і підводиться. Занадто швидко.

— Ну, треба йти...

Я рушаю слідом за ним. Ми обидва проходимо під павуком. Він востаннє дивиться на яскраві афіші виступів різних гуртів на сцені «Fouf» («Sudden Impact», «Skate Jam», «Crew Battle», «Smif-n-Wessun»), потім на чорно-білі графіті за сходами, на десятки облич із виряченими очима — напівлюди-напівмонстри.

— Правду кажучи, — зізнається Іліан, — мені шкода, що я вас сюди запросив. Я не граю ні панкрок, ні метал, ні електро, ні техно... Пишу лиш якісь старомодні балади...

Я дивлюся на нього. Його неспроможність висловитися інакше, окрім як жартуючи або перепрошуючи, здається мені дуже милою. Ми перетинаємо вулицю Сен-Катрін. «Metropolis» навпроти, за кілька метрів. Я зупиняюсь просто посеред безлюдної вулиці перед цілою шеренгою крамниць і ресторанів з нестандартним стилем оформлення — фактично в центрі світського життя сучасного та модного Монреаля. У мене щосекунди дедалі менше бажання контролювати ці приливи ейфорії, що мене п'янять. Я нахиляюся до свого сором'язливого гітариста й шепочу:

— Мені дуже подобаються старомодні балади.

* * *

— У тебе є перепустка?

У охоронця дуже помітний квебекський акцент.

— Так, так.

Іліан довго порпається в кишенях, урешті витягує звідти зім'яту ламіновану картонку. Чоловік, що стоїть перед нами, пильно її роздивляється. Років сорок, з густою бородою та полисілим чолом, з такою статурою, з якою достоту не дозволить нікому ввійти, навіть якщо обидві стулки двійчастих дверей будуть прочинені. Він довго витирає лоба куточком сорочки, вдягненої навипуск, ніби даючи нам змогу помилуватись вигинами його величенького пуза. Хоч би він не запропонував нам торкнутися його опуклостей зі словами: «Можеш перевірити, чуваче, вони справжні»!

— Гаразд, ти можеш проходити. А хто вона така?

— Подружка, — упевнено заявляє Іліан. — Вона фанатка «The Cure». Сидітиме за лаштунками й не шумітиме!

— Кайфуватимеш із нею після концерту, із солоденькою своєю? — відповідає на це охоронець. — Якщо ми почнемо пускати всіх ляльок...

Я закочую очі, а тоді дивлюсь на Іліана. Він такий зніяковілий, що мені хочеться його обійняти. Ступаю крок уперед, пасмо спадає мені на очі, що аж світяться в напівтемряві.

— Це не те, що ви собі подумали, месьє, я справді лиш за компанію. Мені, правду кажучи, начхати на «The Cure», знаєте, тож якщо не потраплю всередину — невелика біда. Та перш ніж я звідси піду, хотіла б вам сказати дещо важливе: цей гітарист поруч зі мною — геній. Я не розумію, чого це він має когось заміняти... Якщо можете, закиньте за нього добре слівце Робертові, щоб той знайшов йому місце в основному складі!

Іліан, увесь зашарілий від сорому, роздивляється ящики за спиною охоронця, мабуть, приміряючись, у котрому з них міг би сховатись.

— А я собі думаю, що твій друзяка добряче тобі баки забив, — відрізає охоронець. — Він просто тягає гітари

туди й сюди. Якщо добре поводиться, то дозволяють їх настроювати...

Я дивлюся на придверника благальним поглядом, аж поки на його губах не з'являється усмішка. Він таки поступається.

— От трясця! Усі кишки мені вимотаєте, ви двоє! Я надто сентиментальний, не можу бачити нещасних закоханих.

Він простягає мені вологу руку.

— Лаваллі. Улісс Лаваллі. Організатор цього концерту. І не звертай уваги на моє ім'я. Коли мене хрестили, то дали інше ім'я, але воно ще дивніше. То ви заходите?

Ми з Іліаном ззираємося, а Улісс зітхає так, ніби здувається... хоча його живіт при цьому анітрохи не зменшується. Охоронець уважно дивиться на кашкет Іліана.

— Іди-но сюди, ти, один з «The Rubettes»[1]. Бери свою малу за руку та йдіть сховайтеся в кутку. Зважайте, покриваю я вас лише тому, що вже багацько років не бачив двох закоханих, які так зосереджені одне на одному. Тож не розчаруйте мене, відривайтесь скільки зможете, а тоді одружіться й наробіть нам цілу зграю дитинчат.

Я аж підстрибую від радості, відтак цілую Улісса в щоку та обіцяю:

— Ви будете хрещеним батьком первістка.

Ми заходимо.

Концерт розпочнеться лише за годину. Інші роуді зайняті роботою. Нарешті Улісс підходить, щоб випити з нами пива. Він імпресаріо, що вже встиг заробити собі бодай якусь репутацію. Відкрив офіс у Лос-Анджелесі, а ще незабаром, можливо, відкриє філіал у Брюсселі. Іліан нарешті наважується й зізнається, що шукає роботу в музичній сфері,

---

[1] Британський попгурт (1973—1979), з-поміж усього відомий своїм гламурним іміджем (червоно-білі костюми та стильні білі кашкети).

що трохи грає, але розгляне варіанти будь-якої роботи в будь-якому куточку планети, допоки матиме змогу тримати інструмент у руках.

* * *

Потім вогні гаснуть, і на сцені, за кілька метрів від мене, з'являється біла тінь, силует привида, схожого на Едварда Руки-ножиці. Згодом до неї приєднуються чотири інші тіні, вишикувавшись у лінію — три гітари та клавіші.

Раптом усі шаленіють.

Зала миттю схоплюється на ноги — мов єдине тіло, помножене на нескінченність.

«In Between Days»[1].

Пісні лунають одна за одною. Соліст, басист, барабанщик, клавішник і ще один гітарист ледве рухаються в танці, що непомітний оку, та все ж таки вся зала хитається з ними в такт.

Ще ніколи в житті в мене не було такого неймовірного відчуття.

Це все через концерт?

Через те, що я спостерігаю його навиворіт і тому адекватне сприйняття дійсності дає збій?

Чи через близькість до музикантів, коли можна майже доторкнутися до їхніх білих сорочок, просякнутих потом?

Чи через очі Іліана, що зачаровано стежать за танцем пальців на дивній шестиструнній басгітарі?

Чи це тому, що я поруч із ним?

«Close to Me»[2].

Як боротися із цією магією? Як притлумити це бажання відпустити себе, віддатися танцю, підспівувати серед ящиків за крок від розпатланих музикантів?

---

1 «Між днями» (*англ.*).

2 «Поруч зі мною» (*англ.*).

Іноді я ходжу на концерти разом з Олів'є — і там теж співаю й танцюю.

Та ніколи це не буває аж так шалено.

Ніколи в мене не буває такого бажання, щоб на мене дивилися, щоб мене розуміли, щоб мене завойовували.

Щоб мене полонили й підкорили.

«Just Like Heaven»[1].

Іліан проживає кожну ноту, кожен акорд, кожне слово, кожен звук, шепоче самими губами, ворушить кінчиками пальців. Іліан зараз десь далеко, зовсім не в цій залі, загублений в алеях свого таємного саду.

Ворота до нього прочинені, і квіти його подаровані мені...

Я знаю, що це пастка, це відчуття, яке щезне, тільки-но спалахне світло, проте я не можу позбутися цієї дурної ілюзії. Дурної й таки невимовно бажаної.

Іл впустив би мене всередину.

Щоб я його слухала, заохочувала, збурювала, заспокоювала. Якби попросила його, він надав би мені той привілей, якого я так і не дочекалася від Олів'є. Олів'є потрібна лише вдячність, можливо, трохи захоплення. Щоб оцінити його роботу після завершення, у майстерні. Щоб організувати цю роботу. Коротше, йому потрібна була секретарка, бухгалтерка, дружина. Не муза.

«The Hanging Garden»[2].

Зала тане від спеки. Аж стіни пітніють. Прожектори палають, випалюючи музикантів засліпливим світлом, лишаючи тільки попелясті тіні, котрі, утім, оживають, наче створіння, зіткані з диму. Іліан співає, забувши про все на світі, і я співаю разом з ним.

---

[1] «Мов на небі» (*англ.*).

[2] «Висячі сади» (*англ.*).

О так, я ладна знову це визнати: ще ніколи в житті в мене не було такого неймовірного відчуття.

Я почуваюся винною через це. І саме тієї миті усвідомлюю, що понад усе на світі прагну прожити це неймовірне, шалене відчуття з Олів'є. Та розумію, що таке неможливо. І ніколи не стане можливим. До того ж я розумію: попри те що Іл мене навіть не торкався, ця пережита нами емоційна єдність уже рівнозначна тому, що я зрадила Олів'є.

А тоді по щоках Іліана ковзнуло кілька сльозинок.

«Boys Don't Cry»[1].

Хлопці не плачуть.

Окрім тих, хто заслуговує, щоб їх любили.

Потім вогні згасли.

Музиканти сіли. У залі спалахнули запальнички.

Роберт відставляє гітару вбік і співає:

Sometimes I'm dreaming
Where all the other people dance
Come to me
Scared princess[2]

Невже я сплю й мені сниться сон?

Усі інші, по той бік від нас, танцюють — від першого до останнього ряду.

Я вперше беру його за руку.

Маленька перелякана принцеса.

Йому, моєму лицареві, теж лячно!

---

[1] «Хлопці не плачуть» (*англ.*).

[2] Іноді мені сняться сни
Там, де інші танцюють.
Прийди до мене,
Моя налякана принцесо (*англ.*), — з тексту пісні «Charlotte Sometimes» гурту «The Cure».

* * *

Музика стихла. Умикається засліпливе біле світло, і публіка розуміє, що час повертатися до реальності. Зала порожніє, як пробитий пісочний годинник. Іліан не чекає, поки підуть останні глядачі, а береться змотувати дроти підсилювачів і складати гітари в чохли. Я йому допомагаю. Це забирає в нас кілька хвилин. Іл відповідає лише за струнні інструменти.

— Халтура для роуді! — кажу я йому. — Уяви собі того, кому доводиться складати барабани.

Іл сміється.

Улісс підходить попрощатися з нами й радить Іліану не лягати спати занадто пізно, бо ж справжній переїзд заплановано наступного дня: «The Cure» та їхня команда вирушають до Ванкувера. Іліан хоч і не приєднується до них, але за контрактом повинен брати участь у вантаженні.

— Дивіться, мадемуазель, не потрапляйте мені на радари завтра вранці. Ми розпочинаємо на світанку!

Я всміхаюся. Мій літак до Парижа злітає о шостій ранку!

Іліан насвистує якусь мелодію разом з іншими роуді. «Let's Go to Bed?»[1]

Ще навіть не північ! Раптом я хапаю за руку свого носія гітар і тягну до виходу. Почуваюсь неймовірно впевненою. Не впізнаю себе.

— Я не хочу спати!

Іл зсуває кашкет собі на потилицю та чухає лоба. Обожнюю його вигляд чарівного невдахи.

— Ви не надто помірковані, мадемуазель Ластівко.

— Зазвичай навпаки, утім...

Я захищаюсь усмішкою, що обеззброїть кого завгодно. Пасмо волосся спадає мені на чоло, затуляючи сірі очі. Він удавано сердиться.

---

[1] «Ходімо спати?» (*Англ.*)

— І ви хочете сказати, що це я в тому винен?

Я озираюся довкола.

— Окрім вас, я нікого тут не бачу... То що ми робимо?

— Нічого! — Іл знову насуває кашкет собі на очі, і цей вигляд суворого вчителя мені подобається менше. — Хочу вам нагадати, що ви завтра дуже рано відлітаєте.

Я змахую руками, наче крилами.

— Нічого не можу вдіяти — я ж ластівка... Або фея — як вам більше до вподоби!

Далі махаю руками, легка, наче пір'їнка. А від того, як Іліан дивиться, у мене виникає відчуття, ніби ось-ось мої ноги відірвуться від підлоги. Іл обережно бере мене за зап'ястя, поки я не злетіла метеликом під стелю «Metropolis».

— Ви невиправні! Гаразд, гайда, ідемо в кіно!

У кіно?

Мене дратує, як він бере наді мною гору одним лише реченням.

— Ви бачили, котра година?

— То що? Ви фея, я чарівник... У мене є тільки одна умова, мадемуазель: ми маємо поводитися помірковано! Жодних поцілунків в останньому ряду, обіцяєте?

Тепер уже Іліанові очі сполохано метушаться, і настає моя черга намагатися спіймати його погляд.

— А, то ви принциповий?

— Ні, боягузливий! Закладаюся, у вас дуже ревнивий чоловік і дуже милі діти, які ніколи не пробачать мені того, що я гріховодив з їхньою мамою.

— Лише одна маленька дочка й вельми милий чоловік. — Я нарешті ловлю погляд його блакитних очей та «прив'язую» Іла одним рухом вказівного пальця, коли торкаюся пасма на своєму чолі. — Заспокоєні? Але я погоджуюсь: просто йдемо разом у кіно, нічого більше, присягнімось!

Я знаю, мої очі промовляють іншою мовою. Мовою, якої я не вчила, — вони імпровізують. Він затинається, не в змозі зрозуміти, що в моїй поведінці гра, а що всерйоз.

Це просто гра, так намагаюся переконати саму себе, пориваючи останні швартові троси, якими тримає мене почуття провини.

Це просто гра. Я присягаюся собі, що нічого не станеться. Отже, що ми дивитимемось?

Не можу повірити, що о цій годині кінотеатри досі відчинені. Яким буде його наступний фокус? Іл дістає програмку з кишені й розгортає її переді мною.

«Кіно просто неба».

— Протягом усього літа, — каже Іліан, нарешті звільнивши погляд з моєї пастки й переводячи його на програмку, — у Монреалі майже по всьому місту організовують сеанси кіно просто неба. Хочете, зачитаю? Набережна Бельрів, 22:00—00:00 — «Краса по-американськи»; квартал біля каналу, теж 22:00—00:00 — «Усе про мою матір»; на ринку Посібль, 23:00—01:00 — «Матриця»; площа Миру, менш ніж за двісті метрів звідси, 00:00—02:00 — «Життя прекрасне» Беніньї. Ви колись дивилися фільм «Життя прекрасне»?

— Він сумний, хіба ні?

Іліан бере мене за руку й біжить. Уже майже північ.

— Тоді подивимось лише перші сорок п'ять хвилин, найкращі в історії кіно!

12

2019

— Привіт.

Веселий тон, яким звернувся до присутніх командир Баллен, коли зайшов до «Fouf», рвучко повертає мене до реальності, розвіявши спогади, мов ранішній сон.

Шарлотта прибрала сумочку зі стільця, що стояв вільний коло неї, та відсунула його трохи вбік, запрошуючи Жана-Макса сісти. Пілот умощується, ледь глянувши на неї. Лиш мигцем кинув оком, і мені чомусь від того стає боляче. Як це розуміти? Звичайна потайність, аби ніхто не запідозрив, що між ними щось є? Байдужість після того, як дівча потрапило на гачок? Або в командира Жана-Макса Баллена є якісь інші проблеми, що ними доводиться перейматись? Я сподіваюся... що він не завдасть їй болю! Тваринний гнів спонукає мене захистити юну протеже.

Командир Баллен здіймає руку, щоб замовити канадське односолодове віскі, потім зауважує незрозумілу знічену тишу за столиком.

— Селін Діон померла абощо?

Тільки Жорж-Поль неначе силоміць сміється. Баллен спирається ліктями на стіл, зиркнувши краєм ока на панківський декор і монстрів з пап'ємаше, що висять на стінах кольору крові.

— Треба сказати, навіть у Брашові, посеред Трансільванії, мені не траплявся такий похмурий бар. Чия була ідея припертися сюди на чарку чаю? Та ще й сісти за столик, що хитається?

Ніхто не відповідає. Привітна усмішка Шарлотти застигла восковою маскою. Дівчина нервово проводить рукою по волоссю. Чи насмілиться вона цієї ночі заговорити до свого об'єкта кохання? Спитати, чи вона йому справді подобається. Чи вона лиш чергова лялька в його колекції, а чи може на щось розраховувати?

Фло прилипла до мобільного телефона. Жорж-Поль намагається пожартувати: мовляв, йому більше до вподоби сексапільні вагіни, аніж електричні. Баллен не надто переконливо кидає у відповідь: «Oh my gode»[1], а я хихикаю, винагороджуючи їх за зусилля. Зупинки між рейсами тягнуться довго. Хлопці вдаються до всього, до чого можна, аби хоч якось розважити екіпаж. Але в Сестри Еммануель нема — радше більше нема — цієї поблажливості до пустих балачок. Старша бортпровідниця відсовує чашку чаю і встає.

— Я в місто, пройдуся крамницями. Хто зі мною?

Шарлотта стежить за своїм таємним коханим, що сидить до неї в профіль: посивілі скроні, поріділі кучері, ділянка навколо губ засмагла та ідеально виголена. Вона теж підводиться, безпосередніми рухами розгладжує складки на спідниці, поправляє на собі рожевий топ (обсмикує, щоб прикрити пупок і водночас підкреслити груди), а тоді повертається спиною до командира — утім, скоріше за все, сідницями, що опиняються таким чином просто в нього перед носом, — і питає в Еммануель:

— Ти знаєш тут хорошого перукаря?

— Маю сказати, у Квебеку найліпші палікмахери в усьому світі, — коментує Жорж-Поль з канадським акцентом,

---

[1] Гра слів: англійське слово «God» (Бог) у сталій фразі замінено на французьке «gode» (фалоімітатор).

що виходить у нього значно гірше, ніж у Жана-Макса, який тим часом мовчить.

— У мене є те, що тобі потрібно, — відповідає Сестра Еммануель, не зважаючи на зауваження Джипіеса. — Модний салон, його власники — гомосексуалісти. Вулиця Бонсекур. Вивіску ти точно не проґавиш.

Дивно, як це Еммануель з її ганчір'ям із «Camif»[1], чаєм з молоком та відбоєм рівно о 22:15 після дзвінка родині, хоч би якою там була різниця в часі, може знатися на модних місцях Монреаля.

— Бронювати наперед не потрібно, — додає Еммануель, — у них щонайменше двадцять співробітників... Салон називається «La P'tite Hirondelle».

Моє серце завмирає на мить, перш ніж знову шалено закалатати, а мозок наче закипає.

«Маленька ластівка».

Я кидаю погляд на Фло, досі зайняту телефоном. Вона й оком не змигнула.

Збіг обставин? Це так ти мені все поясниш, Фло? Простий збіг!

Ластівки — всюди навколо нас: на небі, у меню, на афішах, на вулицях — їх чимало, але не більше, ніж інших істот. От і зараз довкруги, якщо озирнутися, я бачу павуків, кажанів, змій, драконів, вовків, щурів. І я не помічаю їх тільки тому, що Іліанові стало смаку, щоб не назвати мене так.

Поки Еммануель і Шарлотта беруть сумочки, Жорж-Поль знову намагається розрядити атмосферу.

— А ви знали, що науковці виявили, ніби моя ДНК має 99 % однакових генів з ДНК ластівок? І лелек теж. І поштових голубів... Медики називають це мігруючим геном.

---

[1] Крамниця речей персонального вжитку й товарів для дому, від 2009 р. — інтернет-магазин.

Він є у тридцяти одного відсотка моряків, двадцяти трьох відсотків лондонських таксистів... і лише у трьох десятих відсотка дівчат!

Сміється із цього жарту він сам. Сестра Еммануель знизує плечима й показує Шарлотті слідувати за нею. Жан-Макс спостерігає за жінками, що виходять з бару, і навіть не намагається їх затримати, Фло поглинув телефон, а я загубилася в думках. Ми вчотирьох сидимо мовчки кілька хвилин, Жорж-Поль, схоже, вагається, чи не втнути якийсь новий жарт, але Жан-Макс устигає першим узяти слово:

— Може, хтось хоче сходити в кіно? Якщо вже ми зупинились у країні, де крутять французькі фільми.

Я заплющую очі й тримаюсь міцніше за свій стілець.

Цей спогад здається таким свіжим.

Площа Миру.

Фільм Беніньї.

Ми з Іліаном біжимо опівночі, рука в руці.

Якщо Жан-Макс Баллен хоч якось натякне мені на цей фільм, я переверну столики, келихи пива, стільці, вирву бензопилу з рук одноокого дроворуба побіля туалету й рознесу на друзки бар «Fouf» з його картонними монстрами, клієнтами, милими офіціантами... А тоді візьмуся за решту міста.

— У кінотеатрі «Beaubien» показують старого Капру, чорно-білого.

Я дихаю. Коротка пауза.

— «Життя прекрасне», — додає командир.

Я підводжусь тієї самої миті. Вириваю Фло з тенет мобільника, мало не викручую їй зап'ястя, стілець падає в мене за спиною на тротуар, а я вигукую — голосно, так голосно, щоб заглушити голоси привидів, які горлають у моїй голові — і знову бачу вулиці Монреаля, площу Миру, парк Мон-Руаяль, оглядовий майданчик Кондіаронк.

— Ходи, Фло! Ходи зі мною!

Коли всі крихти наших зустрічань
Віднесуть на смітник скажених буднів,
Коли моє життя без зволікань
Зметуть у пил щоденних справ марудних,
Що зрештою залишиться від нас?

13

1999

Площа Миру розташована за сто метрів від «Metropolis», у самому центрі кварталу, де відбуваються сеанси. Наче Іліан усе спланував заздалегідь. Фільм щойно почався, аж ось прибігаємо ми, захекані, саме під час сцени, коли Дора падає з-під даху комори на копицю сіна, просто в обійми Ґвідо.

— Добридень, принцесо!

Мене відразу засліплює усмішка Ґвідо Беніньї. Він чимось схожий на цього зачудованого дивака, що тримає мене за руку. Ми всілися на холодний бетон в останньому ряду, опинившись позаду п'ятдесяти глядачів, які влаштувалися перед гігантським екраном, прилаштованим до двох чималих бетонних блоків на іншому кінці великої прямокутної площі. Окремі глядачі сидять просто на квадратній тротуарній плитці, з-під якої де-не-де проростає трава, решта — на розкладних стільцях.

Іл не відпускає моєї руки. Я чула про цей фільм, у якому йдеться про концтабори, і боялася його дивитись — надто лячний, надто дражливий. Загалом не той фільм, щоб за переглядом удвох проживати такі інтимні моменти. Чому Іліан привів мене сюди?

На екрані Ґвідо вигадує щось неймовірне, аби спокусити свою принцесу. Минуло півгодини фільму — і досі жодного нациста. Просто чиста історія кохання, у якій сором'язливий хлопець вдається до найбезглуздіших вигадок, щоб завоювати серце красуні. Я всміхаюся. Він просто-таки

постійно виїжджає на якихось збігах. То ключ падає з неба, то шоколадне морозиво з'являється нізвідки саме тоді, коли треба, а мокрий капелюх якимось дивом висихає.

— Неймовірно, — чудується його красуня.

Нічого поетичнішого та романтичнішого я не бачила після фільмів Чарлі Чапліна. Ґвідо цілує свою принцесу під бенкетним столом. «Будь ласка, — благає вона, — забери мене».

Я шепочу Іліанові на вухо:

— Як гадаєте, ще існують чоловіки, здатні на таке?

Мій гітарист виструнчується.

— Я! І то на значно більші звитяги порівняно із цим італійським задавакою!

Ілвдає, ніби знову зосереджений на фільмі. Я ще раз нахиляюсь до його вуха та шепочу:

— Хвалько безсоромний!

Я втрачаю глузд від того, як він ледь помітно всміхається кутиком губ. Ілне зводить очей з екрана.

— Може, і так. Може, і ні. Для того щоб чоловік зважився на таке безглуздя, у його принцеси серце не має бути притуплене.

Притуплене чи ні, моє серце сполохано б'ється від подиву та гніву.

— Що? Ви про мене? У мене серце притуплене?

— Так. До інших. У вас є чоловік...

— У Дори теж!

— Вона заручена з бридким фашистом і чекає, коли Ґвідо прийде та забере її. Лише натякніть мені, що ваш чоловік — жахливий фашист, і я миттю кинуся рятувати вас від нього. Або ні, можете навіть нічого про нього не розповідати, просто скажіть, що ви нещасна з ним, і я обіцяю вам вигадати найкрасивішу любовну втечу, яку колись бачив світ.

Ілвиголошує це, не відводячи очей від екрана.

— Це так не працює, Іліане.

— Я знаю.

Намагаюся зосередитись на фільмі. Уже минуло сорок п'ять хвилин — і досі жодного сліду таборів. Ґвідо тріумфує, забираючи свою принцесу на зеленому коні в самому розпалі бенкету. Її фашистському нареченому з виряченими очима на голову падає страусине яйце. Непогано! Чудовий, вишуканий фільм, у кіно так легко переконати лицаря викрасти тебе — не тому, що хороші хлопці там насправді хороші, ні, не це відрізняє кіно від справжнього життя, — а тому, що злі хлопці там насправді злі. Їх можна змусити страждати, не відчуваючи ненависті та докорів сумління, їх можна покинути без жодних проблем.

Іліан бере мене за руку.

— Ходімо. Швидше.

— Ми не додивимось до кінця?

Краєм ока я далі стежу за подіями фільму. Декорації змінюються. П'ять років по тому. Неймовірно мила дитина виходить із шафи й вітається зі своєю мамою: «Добридень, принцесо».

— Нам потрібна була поезія цієї ночі, а не варварство.

Тепло. Темно.

— Ходімо! — тягне мене Іл.

— Куди?

— Дивитися на місто згори. Із самісінького вершечка.

* * *

— Дивіться, мадемуазель Ластівко, озеро Кастор![1]

Ми перетинаємо парк Мон-Руаяль. Іліан вказує пальцем на чорне дзеркало величезного ставка, береги якого поросли соснами та кленами, що ніби телепортувалися з канадських північних лісів, щоби привнести в місто цей

---

[1] Боброве озеро (*фр.*).

запах безкраїх просторів. Водойма схожа на величезний басейн, доріжки в якому розмічені десятками ліхтарів у формі гігантських сірників.

Озеро Кастор, мадемуазель Ластівко.

Мене трохи дратує асоціація, що виникає в моїй голові.

Бобренятко — так називає мене Олів'є.

Тіні дерев на горі Мон-Руаяль виростають перед нами темним куполом, гора у двісті метрів заввишки увінчана освітленим залізним хрестом на верхівці, ліс просто в середмісті, прихисток бігунів, ролерів, любителів покататися на санчатах під час тривалої зими та закоханих під час короткого літа.

Рушаємо вгору. Потроху місто зменшується. Хмарочоси, які розчавлювали своєю масивністю, перетворюються зараз на кубики, розставлені абияк на ділянці між горою та річкою Святого Лаврентія. Я дізналася, що в місті заборонено будувати споруди, вищі за гору Мон-Руаяль. Ми доходимо до першого оглядового майданчика, де видніється силует великого шале в стилі китайського павільйону, а перед ним — величезна еспланада з дивною назвою Кондіаронк.

Я кладу сумочку, беру Іліана за руку та слухаю лиш краєм вуха його розповідь про легендарного ватажка якогось дикунського племені, натомість зосереджуючись на споглядданні дивовижної панорами. Місто, наїжачивши свої тридцять освітлених веж найнесподіваніших форм і забарвлень, стає схожим на армію велетнів у блискучих обладунках, що підійшли впритул до річки, але не спроможні її перетнути: з оглядового майданчика річка Святого Лаврентія здається широкою, наче море.

Зараз майже друга година ночі, а проте ми тут не самі. Якісь закохані парочки цілуються та фотографуються. Гурт молоді випиває, умостившись на парапеті есплянади. Жителі Монреаля насолоджуються теплими ночами

до останньої краплі, наче смакують пізні літні плоди. Удалині, з боку Мірабеля, приземляється літак. Я міцніше стискаю Іліанову руку.

— Мій літак вирушає сьогодні вранці. Я маю бути в аеропорту за три години.

Наші обличчя тонуть у пітьмі. Говоримо стиха, але звук наших голосів, здається, відносить вітром аж до річки Святого Лаврентія.

— Я залишаюся по цей бік Атлантики, — відповідає Іліан. — Пошукаю щастя тут. Улісс дав мені кілька контактів. А ще в мене є друзі на Півдні Сполучених Штатів.

Усе сказано.

Іліан дивиться на молодих п'яничок за якихось п'ятдесят метрів від нас, тоді підводить очі на освітлений хрест, оглядаючи верхівку лісу, а потім шепоче:

— Ми йдемо?

Без жодних слів ми ступаємо на лісову стежку. «Дорога Ольмстед», — читаю на вказівниках, на яких чимдалі менш помітно написи мірою того, як ми сходимо вгору. Панорама зникає за деревами. Уночі сюди ніхто не піднімається.

Нарешті ми самі.

Підйом забирає в нас заледве десять хвилин. Монументальний хрест, помітний з будь-якої точки Монреаля, здається мало не сміхотворним, коли опиняєшся біля його підніжжя: мініатюрна Ейфелева вежа заввишки якихось тридцять метрів, зведена в центрі невеликої галявини, оточеної деревами, які, здається, прагнуть відвоювати собі територію назад. Один крок до цих дерев — і ми опиняємось у темряві.

Іліан ступає. Разом зі мною.

— Чи можу я попросити вас про одну ласку, Наті?

Його обличчя за кілька сантиметрів від мого. Я здогадуюся, що це за ласка, і мені хочеться, аби він навіть не питав — так зривають квіти, не питаючи в них дозволу.

— Я занапащу власне життя, Наті. У свої трохи більше ніж тридцять років я принаймні зрозумів це.

— Про що ви говорите?

Пасмо волосся спадає мені на очі, та Іліанове обличчя занадто близько до мого, щоб я змогла те пасмо прибрати.

— О, не хвилюйтеся за мене, Наті. Це не так уже й серйозно. Навпаки — це страшенно банально. Просто я народився з жагою... та без таланту. Я завжди буду лиш музикантом, який вміє грати, який любить грати — як мільйони інших музикантів у цьому світі. У кращому разі, якщо докладу всіх зусиль, зможу заробляти на життя музикою. — Він підступає до мене ще ближче, аж моє пасмо тремтить від його дихання. — Люди з'являються на цей світ, сповнені величезних сподівань, Наті. Сподівань на те, щоб стати Гемінґвеєм, Маккартні, Пеле, а то й Біллом Клінтоном, Майклом Джексоном. У кожному куточку планети народжується стільки мрійників, мільярди мрійників — а обраних так мало...

Над нами змінюється колір підсвітки навколо хреста. Ще один фокус? Тепер світло не біле, а фіолетове. Я не знаю, що йому відповісти. Що мої мрії геть маленькі?

— Наті, мені хотілося б раз у житті — лиш один раз! — відчути те, що відчуває виняткова людина.

Ілтремтить.

— Яким чином?

— Поцілувавши вас.

Я тремчу. Він справді усвідомлює, що каже? Мені стає сили лиш на те, щоб пожартувати:

— Гадала, ви так ніколи й не наважитесь!

Іліанові вже навіть на це бракує сил.

— Після цього ми більше ніколи не побачимось. Ми повинні пообіцяти собі забути одне одного! Ми загубимося десь посеред цього світу, кожен по свій бік океану. Світ

доволі великий, щоб ті, хто кохає одне одного, мали змогу в ньому загубитися.

Я притуляю палець до його губ.

— Замовкніть уже, Ілі. Ви добре знаєте, що відстань не важить. Поцілуйте мене. Поцілуйте мене, а потім забудьте!

Іл цілує. Я цілую його. Це триває всю ніч. Принаймні ту її частину, що нам лишилася. Може, навіть сонце цього ранку вирішило забаритися та ще трохи не сходити над Атлантичним океаном, не заливати золотом верхівки кленів, не сяяти діамантовим блиском у вікнах хмарочосів і на срібних хвилях річки Святого Лаврентія. Е ні, воно все ж таки надумало з'явитися!

— Я мушу йти.

Ми спускаємось, тримаючись за руки, дорогою Ольмстед у напівтемряві досвітніх сутінків. Вільною рукою торкаюся камінчика часу в кишені своїх джинсів. Хочеться повірити в те, що розповідала мені ескімоська продавчиня кілька годин тому в крамничці на вулиці Сен-Поль: ми не можемо зупинити річку, але можемо зберегти з неї краплини. Хочеться повірити в те, що цей момент, цей вечір, ця ніч залишаться назавжди як недоторканний спогад. Обрамований, покритий лаком і повішений над ліжком у кімнаті моїх таємниць. І нехай хрест над моєю головою знову перетворився на вульгарну залізяку, і нехай оглядовий майданчик Кондіаронк, куди ми вже дійшли, завалений сміттям. Я мрію про романтичне прощання. Про останній поцілунок перед тим, як застрибну в таксі. Щоб закрити ці магічні дужки. Весь наш злочин лиш у тому, що ми цілувалися. Може, ще трохи дали волю рукам, і в мене на шкірі виступають сироти від цієї згадки, коли я застібаю блузку.

Далі ми не зайшли. Олів'є ніколи про це не дізнається.

Я любитиму його дужче, коли повернусь. Я зможу полюбити його дужче. Допоможу йому полюбити мене дужче

тепер, коли мені вдалося відчути цю палкість. Я хочу переконати себе в цьому. Ми дістаємося парку Мон-Руаяль, проминаємо озеро Кастор, помічаємо, що на Гілл-Парк-Сьоркл та шосе Кот-де-Неж уже відновився рух автівок. Дорогою нам трапляється кілька бігунів, що оминають автобуси, автомобілі й таксі на ранкових вулицях. Одне з таких таксі я зупиню за кілька хвилин. Машинально проводжу рукою по куртці — й раптом думки мені уриваються.

— Моя сумочка! Я її забула!

Іліан повертається до мене.

— Ви впевнені? Де?

— На Мон-Руаяль! На... на оглядовому майданчику Кондіаронк, здається. Або....або між шале та хрестом. Десь у лісі.

Не замислюючись ані на мить, ми повертаємо назад, піднімаємося на гору, час від часу обмінюючись збентеженими репліками. «О котрій відлітає ваш літак?» — «За дві години, але мені потрібно там бути на годину раніше. А до того ще заскочити в готель». — «Що було всередині?» — «Документи, гроші, все, все, все, Боже мій, усе!» — «Не панікуйте, ми її знайдемо».

Ми її не знаходимо. Шукаємо, нервуємось, точніше, я нервуюсь, мало не зриваючись на істерику. Іліан намагається мене заспокоїти, нібито він у всьому винен, його присутність і доброзичливість трохи заспокоюють, але спливає час, я щохвилини звіряюся з годинником, чекати більше неможливо. Я згадую молодиків на еспланаді минулої ночі, які зникли вранці, залишивши після себе лише порожні пляшки з-під канадського віскі. А що, як вони її знайшли? Що більше я думаю про це, то більше переконуюся, що лишила її на оглядовому майданчику Кондіаронк. А що, як вони її вкрали? Вочевидь, просто поцупили з неї гроші, документи їм точно не потрібні, а саму

сумочку, маленьку шкіряну фіолетову сумочку, могли десь пожбурити, будь-куди, зрештою, у цьому лісі.

Ми з Ліаном розділилися, ідемо за кілька метрів одне від одного, скануючи поглядом землю, асфальтовані доріжки, коріння дерев. То й краще, Іл так не бачить моїх очей, які від гніву позеленіли. Нарешті він мовить:

— Ідіть.

Я дивлюся на нього.

— Ідіть. Я шукатиму далі. Навіть якщо на це піде решта мого життя. Якщо я знайду її, то надішлю вам, обіцяю.

Я вже спізнююсь. Панікую. І, перш ніж зникнути, я кидаю лиш:

— Мені шкода.

* * *

До аеропорту Монреаль-Мірабель я дістаюся за сорок п'ять хвилин до вильоту «аеробуса». Дорогою я потелефонувала Фло, щоб попередити про моє запізнення і про те, що в мене немає посвідчення особи. Вона все влаштувала. Я проходжу пріоритетну перевірку безпеки. Опинившись уже на злітній смузі перед «Аеробусом-А340», я кидаюся їй в обійми та вибухаю риданнями.

— Нічого, люба моя, — каже вона, погладжуючи мене по спині. — Нічого. Це лише папери. Вони хотіли затримати тебе в Канаді, але після моїх свідчень про твій моральний образ вони вирішили, що краще тебе екстрадувати.

Я всміхаюсь, шепочу: «Спасибі», — потім знову даю волю сльозам.

— Та що сталося, люба моя, що?

— Я закохалася! Закохалася в хлопця, якого більше ніколи не побачу.

14

2019

— Ти мене доконаєш, Наті! Треба було попереджати, що тобі кортить побігати на Мон-Руаяль, я бодай у балетки перевзулася б.

Я не відповідаю. Мовчки деруся вгору разом з нею, до оглядового майданчика Кондіаронк. Фло трохи заспокоюється, коли перед очима розгортається панорама: вишикувані хмарочоси на горизонті та береги річки Святого Лаврентія.

— Добре, старенька моя, добре. Краєвид звідси чудовий.

— Зробімо селфі!

То не до мене. Я чекаю, коли вже ми опинимося перед шале, перш ніж вибухнути й вивалити на подружку все те, що я тримала в собі протягом підйому.

— Це вже занадто, Фло, тобі не здається? Емманuель розповідає про ластівку, Жан-Макс згадує про «Життя прекрасне», і тим часом усі ми сидимо в «Fouf», за столиком, що хитається, не кажучи вже про все інше...

— Тихше, Наті, тихше. Я не розумію й половини з того, що ти мені розповідаєш.

Вона має рацію. Я усвідомлюю: тільки мені так просто знаходити зв'язки між цими подіями. Флоранс знає лише кілька подробиць моєї історії з Іліаном, подробиць історії, що сталася двадцять років тому. Я згадую, як кинулася в її обійми на злітній смузі аеропорту Мірабель. Я беруся все пояснювати. Вона терпляче слухає, як я перелічую збіги, а сама тим часом споглядає річку Святого Лаврентія та нескінченну естакаду мосту Шамплен.

Довкола нас — сотня, а може, і більше туристів усіх можливих національностей, але усамітнитися на цій величезній еспланаді неважко.

Я закінчую. Фло пильно дивиться на мене.

— Гаразд, Наті, ти закінчила?

— Так.

— Ти розумієш, що це все означає?

— Ні, насправді ні. Я розгублена, Фло, і можу сподіватися тільки на тебе.

Флоранс іще якийсь час милується панорамою. Краєвид звідси — хоч на листівку бери. Ліс Мон-Руаяль під останніми сонячними променями бабиного літа вибухає тисячею відтінків — від іржаво-зеленого до яскраво-червоного. Палаючі джунглі, вивержений вулкан, з якого виростають базальтові колони заввишки двісті метрів — вежі Гоштьєр, Фондової біржі, Рене-Левек, CIBC[1]... Фло просто довго дихає, а потім розпочинає:

— Жан-Макс згадує про фільм «Життя прекрасне», Еммануель — про салон «Маленька ластівка», хтось із нас обирає цей бар, «Fouf», хтось інший — хитний столик у цьому барі, ми опиняємось на тому самому рейсі, Париж — Монреаль... Це може означати лише дві речі, Наті: або ти божевільна, або ми всі змовилися, щоб звести тебе з розуму.

Я незграбно намагаюся дати задній хід.

— Це не так, Фло, проте...

— Так, усе так, люба! Якщо ти не хочеш вірити у випадковість цих збігів і досі вважаєш себе більш-менш при здоровому глузді, то ми всі збоченці, що знущаються з тебе. Відверто кажучи, Наті, нащо нам це?

---

[1] Canadian Imperial Bank of Commerce (*англ.*) — один з найбільших канадських банків.

Не відповідаю, хоча знаю, що вона має рацію. Я піднімаюся далі дорогою Ольмстед, у напрямку залізного хреста. Фло перелякано зводить очі на вершину.

— Ти точно не хочеш закінчити своє паломництво сама?

— Це було тут! Ми розійшлися внизу дороги. Я загубила сумочку. Ми шукали її в лісі. Фіолетова сумочка з усіма моїми документами. Пам'ятаєш?

— Так, пам'ятаю, — підтверджує Фло.

Лише зараз помічаю, що Фло геть уся спітніла. Мабуть, уже чимало років вона так не тренувалася. Якщо не брати до уваги басейн у готелях, коли ми літаємо до тропіків, вона геть не звикла до фізичних навантажень. Я помічаю, як вона схиляється біля коренів дерева за кілька метрів від оглядового майданчика.

— Така фіолетова сумочка?

Вона підбирає її з землі, тримаючи кінчиками пальців. Моє серце раптом забилося швидше, ніж під час підйому, ніби я не йшла, а бігла.

Підходжу, тремтячи всім тілом. Фло намагається якомога скоріше позбутися цього шматка фіолетової шкіри, віддаючи його мені в руки.

Я її впізнаю.

Сумочка вся поплямована, шкіра вицвіла, фіолетовий колір перетворився на блідо-рожевий, аж навіть логотип не вдається розібрати, проте я впізнаю її майже круглу форму, шнурок, яким вона закривалася, плечовий ремінь з бахромою. Нервово відкриваю. Вона порожня.

Фло стурбовано дивиться на мене.

— Якщо ти зараз скажеш мені, що ця гидота — твоя сумочка, яку ти загубила тут двадцять років тому, я здам тебе до божевільні!

— Вона... Вона схожа!

— Трясця, Наті, як ти можеш пам'ятати сумочку, котру загубила майже двадцять років тому?

— Я не сказала, що це вона, — відповідаю я, підвищуючи голос, — я сказала, що вона схожа.

Ба навіть більше ніж просто схожа, проте не наважуюся зізнатись у цьому вголос.

— Зрештою, — визнає Фло, — якщо твої документи таки знайшли тут...

Отож-бо й воно, погоджуюся подумки. Отож-бо й воно...

Фло читає мої думки, мов справдешня телепатка.

— Старенька моя, ти ж розумієш, що нині 2019 рік надворі, що ти загубила цю сумочку 1999-го, а відтоді щозими на Мон-Руаяль випадав сніг, добрий метр щороку, а щоосені періщили зливи. Щодня зелені бригади збирають тут сміття, бо жителі Квебеку схиблені на екології, а Мон-Руаяль — то їхнє святилище. Тож я можу тобі впевнено сказати, що твоя бісова сумочка, навіть якщо вона й лишилася біля цього дерева 1999 року, вже давно зникла. Це не вона, Наті, не вона!

— Я знаю. Я знаю, Фло, що це неможливо.

І все ж таки кожна деталь нагадує мені про цю загублену сумочку. У ній була внутрішня кишеня, куди я клала гаманець, — і така сама кишеня є в цій сумці, яку я тримаю в руках.

Фло ловить мій погляд і махає рукою перед моїми очима, ніби намагається мене розбудити.

— Послухай-но мене, люба. Добре послухай, поки ти не остаточно з глузду з'їхала. Он бачиш, за тобою стоїть смітник, а зі смітника стирчить коробка з-під піци? Так от, якби ви з коханим купили собі піци, щоб нею поласувати на оглядовому майданчику, ти неабияк здивувалася б, якби побачила ту коробку в смітнику через двадцять років. А як щодо цієї пачки «Мальборо», що валяється на землі? Якби ви викурили тоді по сигареті, ти сказала б зараз, що це пачка твого Ромео. А поглянь-но на продавця повітряних кульок! Ви з твоїм гітаристом часом не купували

повітряної кульки, щоб відпустити її в небо? Шкода, це був би ще один збіг у твоїй колекції!

Від сумочки смердить сечею. Тепер і мої руки тхнуть. Почуваюся смішною й нарешті випускаю її з рук — сумка знов падає в багнюку. Я озираюсь довкола, намагаючись зафіксувати тисячі деталей, помітні моєму оку: вуличні продавці, туристи з дітьми, небо, річка, порт, місто без кінця і краю, кольори, запахи, звуки. Фло має рацію. Мої спогади перетворюються на одержимість.

— Ми повертаємось до готелю, Наті. Сходимо в душ. Добряче відіспимося. А завтра вранці сядемо в таксі й забудемо все це.

* * *

Ось я сиджу в таксі. Виспатися не вдалося. Так само, як і все забути. Я постійно прокручувала в голові кожне слово, що його промовляли вчора Жан-Макс, Фло, Шарлотта, Еммануель, Жорж-Поль, цей малайзійський пасажир у літаку. Я думала про ту фіолетову сумочку, шкодуючи, що лишила її на оглядовому майданчику Кондіаронк. Навіть хотіла знов податися туди посеред ночі, щоб її забрати. Що більше думаю про неї, то більше переконуюсь, що вона як дві краплі води схожа на мою загублену сумочку. Я знову прораховувала ймовірність того, що троє членів екіпажу ще раз опиняться на тому самому рейсі, не беручи навіть до уваги присутність «The Cure», знову обмірковувала чотири пояснення Фло, лежачи в ліжку та кінчиками пальців граючись із каменем часу.

І гіпотезу про випадковість усіх збігів довелося рішуче відкинути.

Лишаються ще три.

Я збожеволіла.

Мене зачарували.

Мене надурили.

Таксі мчить авеню Лафайєт у напрямку аеропорту Трюдо, відкритому замість Мірабель понад п'ятнадцять років тому. О сьомій ранку рух на вулицях доволі жвавий. Ми наближаємось до мосту Жака Картьє через річку Святого Лаврентія, а мій погляд лине до острова Святої Єлени, у напрямку «супервісімок», «американських гірок» та інших гігантських атракціонів у парку розваг «Ля-Ронд». Фло дрімає біля мене, теж в уніформі та навушниках.

Я збожеволіла.

Мене зачарували.

Мене надурили.

Хто? Усі? Усі члени екіпажу — спільники в цій афері? Жан-Макс, Еммануель, Шарлотта, Жорж-Поль, Фло? Але навіть якщо й так, це нічого не пояснює. Як вони могли знати все аж до найменших дрібниць про той наш вечір з Іліаном? Про всі секрети тієї таємничої ночі. Тільки двоє людей можуть знати це все.

Іліан і я.

Якщо хтось і намагається задурити мені голову, то це може бути тільки він!

Біля мосту Жака Картьє рух ускладнюється. Таксі їде чимдалі повільніше. Раптом я нахиляюсь до водія, поклавши руку йому на плече, і вигукую:

— Зупиніться!

Водій тисне на гальма. Фло здивовано підводить голову.

Вона дивиться на мене, геть не розуміючи. «Ти божевільна», — читаю в її очах, перша гіпотеза наразі здається значно логічнішою, то чому б раз і назавжди не відкинути другу? Про чари?

Таксі поспішно звертає на смугу аварійної зупинки. Я відчиняю дверцята, і мене підхоплює вітер, залітає під спідницю уніформи, роздуває поли форменого піджака. Продираюся назустріч подуву так, ніби пливу проти

течії, і нарешті дістаюся балюстради. Річка Святого Лаврентія ліниво тече внизу, десь за п'ятдесят метрів від мене.

Фло не встигає відреагувати, вона думає, що я зараз кинуся вниз, чую її крик: «Ні-і-і!» Автівки, що проїжджають мостом, пригальмовують, сигналять: водії дивуються, що там, майже на краю прірви, коїть ця жінка в уніформі. Тим часом я ні на кого вже не звертаю уваги. Відкриваю сумочку й наосліп у ній порпаюся. Урешті намацую рукою камінь часу. На секунду затискаю його в кулаку, потім глибоко вдихаю і жбурляю камінь якомога далі у воду. Знизу повільно й незворушно пропливає вантажний корабель, заставлений контейнерами. Річкові трамвайчики сонно погойдуються біля підніжжя білої вежі на набережній Орлож. Ще мить я спостерігаю за колами, що розходяться від невидимого колодязя, у якому потонув камінчик, а тоді, заспокоївшись, сідаю назад у таксі.

Фло всміхається мені: вона зрозуміла.

Залишилися тільки два можливі пояснення.

Це історія двох закоханих.

І один з них божевільний.

Іліан... Або я.

* * *

Я чекаю. Зрештою, три чверті робочого часу стюардеса тільки й повинна чекати. І до того ж усміхатися.

Інструктаж перед рейсом починається за двадцять хвилин. Вилітаємо за годину. В залі очікування для персоналу я підключаюся до вайфай-точки, щоб поритися в інтернеті. За три кліки знаходжу те, що шукала. В іншому кінці залу Фло фліртує із сексуальними стюардами з «American Airlines».

— Я потелефоную додому, — кажу я Еммануель.

Старша бортпровідниця зосереджено проглядає список пасажирів, наче намагається вивчити його напам'ять.

Відходжу вбік, намагаючись приховати стривоженість перед колегами, що трапляються мені на шляху, аж поки не дістаюся тихого куточка. Я зупиняюся перед зачиненими дверима, за якими зберігають технічний інвентар. Притуляюся спиною до стіни. Усе одно мене не полишає відчуття, ніби я падаю. Силою волі забороняю ногам підгинатися, а рукам — тремтіти. Одного доторку вказівного пальця досить, щоб набрати номер телефону, який щойно з'явився на екрані мобільного, і повернутися в минуле, яке мені слід було назавжди викреслити зі свого життя.

«@-TAC Prod».

Лос-Анджелес.

Секретарка відповідає мені англійською, проте я поспішаю, тож навіть сло́ва не даю їй мовити.

— Я хотіла би поговорити з Уліссом Лаваллі. Це Наталі. Його давня подруга. Просто скажіть йому моє ім'я — я впевнена, що він мене вислухає.

Дівчина не заперечує. Хоча, може, було б краще, якби вона щось сказала, — я мала б трохи часу, щоб серце припинило шалено калатати. Я глибоко вдихаю. Голос Уліс-са звучить у слухавці раніше, ніж я видихаю.

— Наталі? Наталі, що сталося?

— Я в Монреалі. Скоро вилітаю до Парижа. Поясню-ватиму дуже швидко, Уліссе.

Зважаючи на голос продюсера в телефоні, його це неабияк веселить.

— Ти в Монреалі й згадала про мене? Дуже втішений, люба моя! Знаєш, я вже майже три роки носа не потикав у це чудове місто. Коли призвичаюєшся до каліфорнійського сонця...

Я зауважую, що в Улісса вже зник квебекський акцент. Лишився тільки певний слід, що його важко вловити в шлейфі інших тональностей — бельгійської, паризької, американізованої варіацій французької мови.

— У мене обмаль часу, Уліссе. Я... я маю поговорити з Іліаном.

Спина зісковзує по стіні сантиметрів на десять униз. Цього разу Улісс витримує довгу паузу. Ну ж бо, відповідай, курво, відповідай уже, у мене зараз ноги підігнуться.

— Не думаю, що це гарна ідея.

І хай йому грець. Я даю собі зісковзнути вниз та осуваюся на підлогу. Моє тіло тепер скидається на розчавленого павука. Я скручуюсь у кутку калачиком, притиснувши коліна до грудей, а телефон — до вуха.

— Дай мені його номер, Уліссе. Нічого іншого я в тебе не проситиму.

Продюсер відповідає, розтягуючи слова, відокремлюючи одне слово від наступного, майже як нотаріус, який зачитує договір купівлі-продажу:

— Ти ж пам'ятаєш про вашу угоду, Наталі. Ти підписалася під нею, разом з Іліаном. Жодних контактів. Жодних зустрічей. Ніколи.

— То було двадцять років тому, Уліссе.

— То була довічна угода. Іліанові знадобилося багато часу на те, щоб упоратися з переживаннями. Ти змусила його чимало страждати.

— Я теж чимало знесла...

— Проти його ситуації — у тебе були самі квіточки, можеш мені повірити.

Коридором проходять прибиральники: двоє хлопців несуть мішки зі сміттям, а дівчина штовхає візок з інвентарем. Вони дивляться на мене, як на загублену кимось дрібничку. Я чекаю, коли вони зникнуть.

Наступне запитання обпікає мені горло:

— Ти бачив Іліана після того? Що з ним? Можеш принаймні сказати, що з ним?

— З ним усе добре. Не хвилюйся, нині в нього все гаразд. Живе спокійним життям. Працює продавцем, якщо хочеш

знати. Найліпша робота з-поміж усього, що він міг знайти. У відділі музичних дисків. У «Fnac»[1].

— У якій саме крамниці?

Продюсер сміється.

— Ні, Наталі, ні. Я вже й без того забагато тобі сказав.

— Ти з ним інколи бачишся?

— Зідзвонюємось. Списуємось. Зустрічаємось, коли я приїжджаю до Парижа.

— То де саме в Парижі?

У голосі Улісса на якусь мить чутно давно забуті квебекські інтонації:

— Ну це взагалі ні в тин ні в ворота, Наталі! Дай Іліанові спокій. Забудь, як він забув тебе. Годі йому допікати!

— Мені потрібно поговорити з ним. Це важливо. Просто дай мені номер. А там нехай вирішує сам: хоче він зі мною розмовляти чи ні.

— Навіщо, Наталі? Навіщо ти це робиш?

— Це складно. Навіть я вже нічого не розумію.

Я чую, як Улісс зітхає.

— Не треба було тебе пускати до «Metropolis»! Правило перше: жінкам за лаштунками не місце!

Він ладен пом'якшитися. Я не забула характер Улісса: якщо він бурчить, отже, ось-ось поступиться.

— Про вчинки, про які ти жалкуєш, поговоримо пізніше, обіцяю. Ти сказав, що справи в Іліана краще. Знаєш, ми вже не юні... Дай мені його номер, тільки номер, не адресу. Іліан має право вирішити сам, хоче він мені відповісти чи ні.

Тієї ж миті я розумію, що знайшла правильний аргумент. Рятівну шпаринку. Улісс матиме змогу водночас і здихатися мене, і чисту совість зберегти. Іліан вирішить сам...

---

[1] Мережа крамниць, де продають електроніку й товари для дозвілля (книжки, диски тощо).

— Трясця! Маєш на чому записати? 0-6-1-6-8-9-2-5-1-4.

— Дякую.

— Не завдай клопоту, Наталі, не зашкодь йому, благаю тебе.

— А як щодо нього? Ти ніколи не замислювався про те, якої шкоди він заподіяв мені?

* * *

Улісс кладе слухавку.

Він одразу шкодує про своє рішення. Має таке відчуття, ніби його обійшли круг пальця, як дитину.

«Дай мені його номер, тільки номер, не адресу. Іліан має право вирішити сам, хоче він мені відповісти чи ні».

От тільки зараз він усвідомлює, що Іліан не знає номера Наталі! Коли вона зателефонує, він обов'язково відповість на дзвінок. Інших варіантів у нього не буде, хіба що покласти слухавку, тільки-но почує її голос... Улісс дивиться на свій мобільник, вагаючись, чи не перетелефонує Наталі. Його обдурили, мов бевзя. А він же обіцяв Іліанові! Ніколи не поступатися, навіть якщо Наті благатиме. Жодного повідомлення про неї. Улісс замислюється на мить, обмірковуючи розмову.

«Іліан має право вирішити сам, хоче він мені відповісти чи ні».

Йому на думку спливає одна ідея, дуже проста.

Гаразд, Наті, якщо ти хочеш, зіграємо в цю гру... Твоя правда, Іліан сам вирішуватиме.

Чоловік зберігає в пам'яті телефона номер Наталі, тоді гортає список контактів, зупиняється на номері Іліана та береться швидко набирати повідомлення:

Мені щойно потелефонувала Наталі. Так, твоя прекрасна ластівка, після всіх цих років.

Вона благала мене дати твій номер. Вибач, не зміг відмовити. Ти ж мене знаєш, я ніколи не вмів їй опиратися.

Вона хоче поговорити з тобою. Сказала, що тобі вирішувати, хочеш ти розірвати вашу угоду чи ні. Зрештою, це правда...

Ось її номер: 06-25-96-65-40. Баланс відновлено, ви знов у рівних умовах...

Якщо вона тобі зателефонує, ти знатимеш, що це вона.

* * *

Я кладу слухавку. Підводжуся з підлоги. Мої ноги затерпли. Розминаю, бо їм зараз доведеться показати вищий клас: у мене інструктаж за п'ять хвилин, а Сестра Еммануель ненавидить, коли запізнюються. Після того в мене буде десь півгодини вільного часу.

Цього вистачить, щоб розірвати нашу угоду.

Цього вистачить, щоб набрати десятизначний номер.

Цього вистачить, щоб заскочити Іліана по той бік Атлантики, десь у Парижі, зненацька.

Думка про те, що за кілька хвилин я зможу поговорити з Іліаном після всіх цих років мовчання, здається мені абсолютно нереальною. Утім, вибору в мене нема. Я мушу все зрозуміти. Тільки він може мені допомогти. Дорогою до кімнати інструктажів я відкриваю сумочку. Переводжу мобільний телефон у беззвучний режим, а тоді кладу його назад.

Удар.

Спершу ледь відчутний удар — мій телефон натикається на якийсь предмет і не влазить до внутрішньої кишені! Я нервую — часу й без того обмаль! — і заходжуся наосліп порпатися в цій бісовій сумочці, клянучи її на всі лади. Що там може бути? Стара ручка? Пластинка аспірину? Слоїк для таблеток? (Найнепотрібніша річ у світі, яку я мала б викинути сто років тому!)

Удар.

Цього разу значно дужчий, наче блискавка влучила в аеропорт Трюдо (Термінал А, зона 3, рівень 2, правий ескалатор). Саме в той ескалатор, на якому стою я, — і я кам'янію, вражена цим феноменальним електричним розрядом.

Прибита.

Моя рука натикається в сумочці на маленький камінчик. Сірий і гладкий.

Галька.

Камінь часу.

Мій камінь часу.

Той, що я пожбурила в річку Святого Лаврентія.

15

2019

Олів'є роздивляється предмети, розкладені на пасажирському кріслі. Шкодує, що їх узяв. Обіцяв собі не виносити їх з кімнати; просто розкласти на ліжку, а потім повернути назад до шухляди так, як вони там і лежали. Він не втримався, щоб не забрати їх із собою, не обводити поглядом знову і знову, намагаючись зрозуміти. Поспішати йому нема куди, часу в нього вдосталь, кілька годин про запас. Наталі зараз у Канаді, ще навіть не вилетіла.

Він кидає оком на довколишню вулицю, тоді знову розглядає цей школярський скарб. Що далі, то складніше опиратися простому бажанню. Зібрати все, ступити три кроки та викинути в смітник. На тротуарі навпроти саме стоїть один. Навіть сортувати не доведеться. Усе в один контейнер: пластик, картон, папір.

Коли Наталі повернеться з Квебеку, відчинить шухляду й побачить, що та порожня, вона зрозуміє. Що вона зможе сказати? Нічого... Нічого, позаяк цих предметів не існує! Нічого, крім як остаточно збагнути, що все закінчилося, назавжди, безповоротно закінчилося і минуле не повернути.

Так, це найліпше вирішення.

Покінчити з її одержимістю.

Викинути все...

По суті, це так просто.

Олів'є знову насторожено перевіряє обидва дзеркала заднього виду, ніби почувається винним. У чому? У чому, боже правий, у чому? Навіть не наважується пожбурити це кляте барахло на сидінні до смітника! Він стискає кулак і стукає по приладовій панелі «Кенґо». Утім, доведеться це зробити. Усе викинути до бісової мами. Якщо намагатися збагнути, чим цінний кожен із цих предметів, то достеменно можна збожеволіти.

Збожеволіти від болю.

Чому такі банальні сувеніри — кінопрограмка, паперова серветка, розірваний конверт — виявилися для його дружини справжнім скарбом? Яку таємницю приховує кожна із цих речей? Смішний спогад? Ніжні пестощі? Палку обіцянку?

Так, найпростіше було б усе спалити.

Можливо, Наталі нічого не помітила б. Можливо, вона не відчиняла цю шухляду роками. Можливо, вона навіть не пам'ятає про всі ці речі, вони для неї більше не важать, а прибрати із шухляди просто забула — так довгий час люди зберігають зношений одяг, пощерблені тарілки, перегорілі лампочки, розряджені батарейки. Тож викинути все це — то, по суті, просто прибрати в будинку.

Щоб урятувати його власний дім, його родинне вогнище? Ні, навіть не для цього. Для його дому й вогнища це більше не становить жодної загрози, уже ні. Він просто хоче в тому переконатися.

Проте Олів'є не може зупинити думки в голові — вони крутяться там безперестанку, наче двигун під капотом його припаркованої автівки, яку чоловік не заглушив. Він ковзає поглядом по флаєру «Кіно просто неба, вересень 1999 року», зміст якого він уже вивчив напам'ять, по малюнку ластівки на серветці «Air France», потім знову затримує погляд на першому слові з білого конверта — зім'ятого, розірваного і заново склеєного скотчем. Воно

написане тією самою рукою, якою виконали малюнок на серветці.

«Це все, що я зміг урятувати.

Лора дуже гарна.

Ви теж».

Олів'є витрушує вміст конверта на пасажирське крісло, до решти всього іншого. Звідти випадають фотографії, документи, магнітні картки.

Увагу Олів'є перш за все привертають фотографії. Спочатку знімок Лори: їй лише шість років, шкільна фотографія, знята, коли вона пішла в перший клас. У Лори вже серйозне й сумлінне обличчя. Від однієї думки про те, що інший чоловік роздивлявся фотографію дочки, писав її ім'я на цьому конверті, говорив про неї з його дружиною, в Олів'є виникає бажання вбивати.

Він заспокоюється, береться за іншу світлину. Тут чотири фотографії Наталі в форматі «на документи», зроблені у фотобудці: на першій вона кривиться, на другій показує язика, на третій косить очима й нарешті набуває серйозного виразу обличчя на четвертій. Наталі та її нестримна фантазія! На фото їй ледь за тридцять. Гарна, майже так само гарна, як і тепер. Олів'є дає волю сльозам. Сльозам, яких жодного разу не бачила його дружина.

Швидко роздивляється решту того, що випало з конверта: різні картки (профспілки «Air France», дисконтна з «Intermarché»[1], з паркінгу в Руассі, картка Фонду соціального страхування, картка виборця), посвідчення особи, водійські права, паспорт. Усе належить Наталі.

Звісно, Олів'є все зрозумів. Він згадує, як Наталі загубила сумочку, коли поверталася рейсом з Монреаля двадцять років тому. Монреаль, уже тоді... Вона її так і не

---

[1] Мережа гіпермаркетів у Франції.

знайшла, довелося заново оформити всі документи. Бозна-скільки клопоту... Наталі повернулася геть розбита після польоту. Він згадує, як тоді ще дивувався, чого б їй так побиватися за якимись речами, — це було зовсім не схоже на його дружину. Чесно кажучи, тоді здавалося, що так навіть на краще, цей клопіт, їй не завадить трохи зрілості, бо ж рано чи пізно це мало з нею статися, вона така неуважна. Він трохи почитав Наталі мораль, радив поводитися обачніше, бо так і голову можна загубити...

Яким же ідіотом він був!

Наталі знайшла ці документи.

Сховала їх.

І ніколи йому про них не говорила.

Олів'є замислюється над тим, аби зім'яти цей білий конверт. Але раптом здивовано усвідомлює, що йому подобається відчувати цю муку. Подобається дивитися, не відриваючи погляду, на цей незнайомий почерк, подобається раз у раз перечитувати ці п'ять рядків.

> Це все, що я зміг урятувати.
> Лора дуже гарна.
> Ви теж.
> Не намагайтеся мене знайти, благаю вас.
> Ваш гітарист-невдаха, який продовжує свою одіссею.

Хоч як дивно, прочитавши ці п'ять речень кілька разів піспіль, він нарешті заспокоюється. Гнів минає. Залишається тільки холодна рішучість. Він повинен довести свою місію до кінця.

Олів'є позирає на годинник на приладовій панелі. Шістнадцята година. Він швидко рахує в голові, бо вже став експертом з різниці в часі. У Квебеку десята, тож «аеробус» Наталі вилітає за півгодини, а приземлиться взагалі більше ніж через шість годин.

Він востаннє дивиться на предмети на пасажирському кріслі — той заборонений проклятий скарб, який він розграбував, — відтак знімає автівку з ручного гальма та повертає кермо.

Поспішати нема куди.

Йому без проблем удасться повернутися в Порт-Жуа до приїзду Наталі.

16

2019

Короткий інструктаж Сестри Еммануель ще більше здається мені нескінченним, ніж зазвичай. Жарти Жана-Макса — ще похмурішими. Я слухаю розпорядження, як автомат, запам'ятовую, не усвідомлюючи, завдяки професійним рефлексам. Кількість пасажирів, тривалість польоту, особливі побажання, пара пасажирів з інвалідністю, дитина, з якою може статися епілептичний напад. Позаду кілька стюардес про щось теревенять між собою. А мені не до розмов. Я навмисне сіла осторонь від Шарлотти, Жоржа-Поля... і ще від Флоранс.

Я нічого не сказала їй про цей камінь часу, на який натрапила у своїй сумочці, — вона ж бачила, як я пожбурила його в річку Святого Лаврентія з моста Жака Картьє. Фло й без того вважає мене добряче звихнутою, тож я заздалегідь знаю, що почую від неї радше поблажливі, аніж заспокійливі коментарі.

Добре, Наті, добре, цей камінь схожий на той, що його ти викинула, ба більше, якщо хочеш — він такий самісінький, до жодної останньої рисочки, я згодна, один в один! Але тих однакових каменів часу — повен кошик у тій крамниці автентичних канадських сувенірів. Їх не збирає ескімоський чаклун у річці на світанку, маленька моя, їх виготовляють тисячами на фабриці у Вінніпезі чи Едмонтоні.

Гаразд, Фло, гаразд, я не аж така наївна. Але хто поклав його в мою сумочку, цей другий камінь? Скільки часу вже

він там лежить? Як згадати те в усьому цьому хаосі? Кілька хвилин? Або кілька тижнів?

Сестра Еммануель бажає нам вдалого польоту й відпускає. Більшість членів екіпажу йде до кімнати для куріння або вирішує розім'яти ноги перед шестигодинним рейсом. Жан-Макс прямує з Шарлоттою до крамниць дьютіфрі. Ніхто більше не зачіпав питання про звинувачення командира, принаймні в моїй присутності, але чутки достоту не забаряться.

Своєю чергою я відходжу від усіх якомога далі. Побути наодинці, припинити тремтіти, потелефонувати Ліанові, більше ні про що не думати, просто набрати його номер.

Я виходжу до безлюдного посадкового виходу та зупиняюся перед скляною стіною, спостерігаючи за нерухомими літаками по той бік. Потім повільно дістаю мобільний телефон, роздивляюся рожевий чохол, чорну ластівку на ньому, даремно намагаючись не помічати ваги камінчика, який знову опинився в моїй сумочці. Викинувши камінь часу в річку Святого Лаврентія, я прагнула врятуватися саме від магічного втручання. Прибрати бодай цю маячню зі своїх думок, забути дурну ескімоську легенду про час, який переставав плинути звичним чином, зупинявся, перетворюючись на замкнене коло між потрісканим сьогоденням і минулим, якому по краплині вдавалося просочитися в мою голову.

А дзуськи! Цей камінь досі при мені. І разом з ним — просте й радикальне пояснення усіх цих дивовижних збігів. Треба просто повірити в його магічну силу!

Притуляюся чолом до скла, щоб приспати думки або принаймні охолодити голову. Жоден літак не злітає, навіть не рухається. Ніби все зупинилося довіку. Аеропорт, так само як вокзал або порт, — то не місце вирушання або прибуття, то просто зал очікування.

Не відходячи ні на крок, не відриваючи чола від скла, я підношу до вуха телефон.

Я записала номер Іліана.

Моє серце калатає щосекунди дедалі швидше. Кров приливає мені, здається, до всіх органів, і моє тіло не здатне зупинити цю повінь. Ввижається, ніби моя голова, притиснута до скляної стіни, зараз вибухне, а мозок лусне від напруження.

Виклик.

Скільки часу потрібно, щоб перетнути Атлантику?

Скільки часу потрібно, щоб порушити тишу всіх цих років?

Чи відповість Іліан?

Чи він повісить слухавку, коли почує мій голос?

Чи скаже бодай слово?

Чи я почую принаймні його голос?

Чи насмілюся попросити його мені пробачити? Пробачити цей злочин, найбільший злочин, який будь-коли вчиняла жінка. Цей злочин, що скоїти його благав мене він сам.

* * *

Іліан виходить з крамниці «Fnac» у кварталі Терн, випереджаючи клієнтів, які залишають магазин, а потім відступають убік, пропускаючи тих, хто прагне потрапити всередину. Зайняті парижани бігають крамницями під час обідньої перерви, яка затягується десь до третьої години по обіді. Він тим часом бере паузу, щоб подихати. Тиснява перехожих на тротуарах авеню Терн майже так само несамовита, як і на чотирьох поверхах монументального «Fnac», хоча його відділ з дисками атакують достоту менше, ніж відділи з мобільниками та відеоіграми.

Дорожній рух на перехресті з авеню Ніль не менш щільний. Іліан здивовано спостерігає за пішоходами,

що перетинають дорогу, наче тореро кидається на бика, навіть не намагаючись дотримуватися зон пішохідних переходів, маневрують між велосипедами, автомобілями та скутерами, які тим часом і не збираються скидати швидкість, поки їм горить зелене світло. Він вирішує перетнути дорогу трохи далі, біля ресторану «Secret Square». Рух там не такий інтенсивний, хоч подекуди автомобілі й пролітають перехрестя з вулицею Понселе на червоне світло.

І коли він стоїть і чекає, щоб перетнути дорогу, між автобусною зупинкою та лавкою, де спить безхатько, починає лунати музика, наче для того, щоб прикрасити його очікування.

Фортепіанні акорди долинають з його кишені.

«Let It Be».

Наталі!!!

Іліан подумки дякує Уліссові. Тільки-но надійшло повідомлення від продюсера, Іліан зберіг номер і встановив на нього мелодію дзвінка.

«Let It Be».

Яку ще мелодію можна було використати для Наталі? Потім перечитав повідомлення. «Мені щойно потелефонувала Наталі. Так, твоя прекрасна ластівка...» Він не хотів у це вірити, не міг повірити. *Наталі...* Він усміхається словам Улісса. «Якщо вона тобі потелефонує, ти знатимеш, що це вона. Тобі вирішувати». Що він мав вирішити? Хіба міг відмовитись від нагоди поговорити з нею? Двадцять років він цього чекає.

Що Наталі порушить обіцянку...

Що Наталі розірве їхню угоду...

Іліан переводить погляд з блакитного неба на червоний сигнал світлофора, а коли бачить, що світло змінюється на зелене, дістає з кишені телефон. Він переходить вулицю, насолоджуючись останньою миттю перед тим, як

відповість на дзвінок. Чому за всі ці роки він так і не зробив першого кроку?

Почути, почути, почути її голос.

Одного «привіт» буде досить, просто «привіт» — і все розпочнеться спочатку.

Відповісти.

Дотиком вказівного пальця він обриває мелодію. Після фортепіанного вступу настав час для соло Наталі.

Вищання шин дратує Іліана, та він не здіймає очей, тільки ще сильніше притискає телефон до вуха. Не хоче пропустити перше слово єдиної у світі жінки, яку кохав.

Іліан не бачить, як біла автівка набирає швидкість.

Іліан не встигає навіть поворухнутися, коли вона бампером урізається йому в ноги.

Чоловік не вимовляє жодного слова, коли від удару капота злітає догори, неприродно вигнувшись усім тілом, коли його руки здіймаються до неба, перш ніж безсило впасти, коли його пальці розтискаються, телефон летить разом з ним і врешті каменем падає на землю.

Коли він б'ється головою об асфальт, коли з понівеченого рота навсібіч розлітається слина, змішана з кров'ю, слизом, сльозами, коли останні краплини життя поволі витікають крізь його пробиті груди, роздертий ніс, порване вухо та проламаний череп.

— Іліане? Іліане?

Навколо нього скупчуються перехожі.

— Іліане? Іліане? Ти там? Ти мене чуєш?

Голос Наталі в телефоні — просто шепіт на асфальті.

Шепіт, що його ніхто не чує посеред паніки.

Шепіт, що його Іліан не почує ніколи.

Коли мою оголену струну
Не стане видно з-за його сорочок,
Коли облишим за любов війну
Заради миру душ покірних дочок,
Що зрештою залишиться від нас?

II

ЛОС-АНДЖЕЛЕС

17

2019

Іліан не відповів.

Іл зняв слухавку, коли я йому потелефонувала. Іл чув мій голос.

Іл чув, як я озиваюся до нього.

Але не відповів.

Чутно було тільки шум, наче Іл вийшов на вулицю, а телефон поклав десь далеко від себе.

Я чекала. Довго. Потім поклала слухавку.

Раз у раз прокручувала в голові ці безглузді слова, що з них складала ідіотські рими протягом усіх цих років:

Іл — Ліана.

Покинутий Іл[1].

Я вб'ю Іла[2].

Політ зрештою забрав у мене цілий день, бо в Руассі я опинилася вже після дев'ятнадцятої години. Знову потелефонувала, коли забирала багаж, а тоді ще раз у ліфті, спускаючись на паркінг.

Обидва рази Іліан не відповів.

Я так втомилася.

Я заводжу машину. Вимикаю радіо — у мене геть немає бажання натрапити на «Let It Be», «Boys Don't Cry» або

---

[1] Гра слів: французькою фраза може означати «покинутий, безлюдний острів» або «покинутий Іл».

[2] Гра слів: французькою фраза може означати і «я — ти — він», і «я вб'ю Іла».

«La Bamba», попри те що під час польоту назад з Монреаля до Парижа зі мною не трапився жоден новий збіг. Жоден пасажир не промовив слів, які шепотів мені на прощання Іліан, жодних натяків у повідомленнях Жана-Макса з кабіни «аеробуса», у вказівках Сестри Еммануель, у репліках Жоржа-Поля, Фло (радше мовчазної після того, як я утнула сцену з каменем на мосту Жака Картьє) або Шарлотти (доволі симпатичної з новою зачіскою після візиту до наймоднішої перукарні у Квебеку). Може, новий камінь часу втратив свою силу? Або якщо це той камінь, що потонув у річці Святого Лаврентія, а тоді дивом знову з'явився у моїй сумочці, то, може, занурення його пошкодило, немов це якийсь мобільний телефон чи фотоапарат? Щойно впустиш у воду — кажи пропало! Хоча й дивно: саме той камінь, котрий чарівники начебто знаходять саме на дні річки.

Виїжджаю з паркінгу.

Тепер мені вже майже смішно від цієї низки дивних подій. Чи це вже нервове? А може, джетлаг? Чи організм так радіє можливості видихнути після шестигодинного польоту? Або це просто радість від повернення додому? Ще якась година в дорозі — і я буду в Порт-Жуа. Там я дуже довго стоятиму під душем у ванній кімнаті. Навіть якщо Марго ледве зауважить моє повернення: «О, мамо, ти вже вдома... Ти часом не купила хліба дорогою?» Навіть якщо Лора вирішить неодмінно потелефонувати: «У нас усе в силі? Ти посидиш із близнятами завтра вранці?» — Олів'є буде поряд.

Він щось для мене приготує, щось легке, вишукано сервіроване (салат, суші, маринованого лосося), відкоркує пляшку білого вина — гевюрцтрамінер, моє улюблене, — не ставитиме жодних запитань, дасть мені змогу спуститися на землю й лягти спати раніше, а сам ляже поруч, кохатиметься зі мною, якщо не спатиму, або чекатиме

мого пробудження, якщо я провалюся в сон, — Олів'є знає, приймає, передбачає всі мої непередбачувані бажання.

Я проїжджаю Отеверн. Геть виснажена. Давно вже так не почувалася дорогою додому. Майже не усвідомлюючи такого рішення, я зупиняюся на заправці та востаннє намагаюсь додзвонитися Іліанові.

0-6-1-6-8-9-2-5-1-4.

Це правильний номер. Він зняв слухавку, коли я телефонувала вперше, хоч не вимовив жодного слова.

Гудків немає. Наче телефон вимкнули.

Так навіть краще, вочевидь. Принаймні я змушую себе так думати.

Я пропускаю вантажівку та знов рушаю.

Так, поза сумнівом, це навіть краще. Усе закінчилося. Я вже не в тому віці, щоб перевертати своє життя догори дриґом! Мені знадобилося стільки років, щоб віднайти цю рівновагу, щоб розібратися, від чого я ладна відмовитись, а що для мене життєво важливо, щоб обрати своїх друзів, щоб полюбити чоловіка. Так, полюбити Олів'є. Почуватися добре поряд з ним, бо його дім був і моїм домом, час від часу ненавидіти його, але завжди прагнути повернутися, опинитися знову поруч. Пристрасть — це хотіти втекти з кимось, та хіба, зрештою, кохання — це не почати цінувати свою в'язницю? Олів'є набрав вагу, полисів. А втім, став навіть гарнішим, ніж раніше, уважнішим, витонченішим.

Я перемикаю передачу, щоб обігнати вантажівку. За сто метрів на пагорбі вигулькує автомобіль, і заряд адреналіну виводить мене зі ступору. Я втискаю педаль газу в підлогу, *останньої миті* вирулюю на свою смугу перед вантажівкою, помахом руки відповідаючи на сигнал дальнім світлом від зустрічної автівки, що пригальмувала, пропускаючи мене.

Доїхати. Сходити в душ. І — в ліжко.

Я з'їжджаю з шосе N14 у напрямку комуни Муфлен. Тривалий спуск уздовж берегів Сени — і я вдома. На кожному повороті переді мною виблискують вигини річки. Я так люблю цей пейзаж. Ці закрути, які потроху ширшають щороку, проте так повільно, що жодна людина за все своє життя цього ніколи не усвідомить, ці трав'янисті галявини на крутих схилах пагорбів, рівно підстрижені зусиллями овець-еквілібристок, ці білі скелі, а на них — настовбурчені замки та каплички.

Пагорби Дьоз-Аман.

Саме так називають тут скелясті береги Сени.

Пагорби двох коханців...

Я раптом зупиняюсь перед церквою Мюї, дістаю телефон і стираю номер Іліана. Історію останніх дзвінків також видаляю.

Двоє коханців.

Ні про що не шкодую. Навіть навпаки: я щиро бажаю кожній жінці бодай раз у житті відчути цю пристрасть. Пізнати трепет від можливості втекти. Що було б зі мною сьогодні, якби я цього не пізнала? Я почувалася б незадоволеною? Роздратованою? Розчарованою? Що було б зі мною, якби я не пізнала цієї впевненості, що недарма прожила бодай один день свого життя; якби я не відчула після розставання з Іліаном цієї абсолютної пустки, цього сказу від позбавлення життя сенсу? Сьогодні я вже не відчуваю, що мені бракує Іліана. Я склала наші спогади в шухляду, яку більше не відчиняю. Але я знаю, що думатиму саме про нього того дня, коли доведеться навік заплющити очі. Олів'є, Лора та Марго будуть поряд зі мною, але своє життя я присвячу йому. Зрештою, ми з'являємося на цей світ лише задля кількох миттєвостей, сповнених ейфорії.

Знову відчуваю величезну порожнечу. Порт-Жуа. Три кілометри. Сьогодні ввечері дорога здається нескінченною.

На виїзді з селища миготить світлове табло пристрою для контролю швидкості.

Дев'яносто два кілометри на годину. Мій рекорд!

Я хочу повернутись додому. Я хочу все забути. Я хочу спати.

Я, звісно, знаю, чому Іліан мені не відповів.

Бо я мусила потелефонувати раніше.

Бо я мусила порушити нашу обіцянку.

Бо я мусила розірвати нашу угоду. Цю угоду, на яку жодна інша жінка не могла пристати.

* * *

Я спостерігаю за близнятами. Ітан і Ное сидять на великій ковдрі, розкинутій на галявині за кілька метрів від Сени, і бавляться маленьким дерев'яним поїздом, що його змайстрував для них дідусь Олі.

— Якщо вони гратимуться на вулиці, не спускай з них очей, мамо! — мала нахабство зауважити Лора, перш ніж піти на роботу.

Та звісно, дорогенька моя! Знаєш, до твоїх двох хлопчиків-мізинчиків якось же мені вдалося виховати вас із сестрою тут, на березі цієї великої річки з качками, чаплями, кусючими лебедями та неквапливими баржами. І нічого з вами не трапилося! Ох уже ці спроби доньок узяти реванш у матерів, коли вони самі народжують дітей, — таке враження, ніби прагнуть змусити заплатити за все, чого вони, на їхнє переконання, були позбавлені!

Я трохи підіймаю вгору шезлонг, на якому влаштувалася. Учора ввечері я заснула, щойно опустилася на ліжко. Уже у ванній мене хилило в сон. Сашимі, що їх приготував Олів'є, я майже не торкнулася. Зате надолужила це ранковими круасанами, які він приніс. У ліжко. А до самого Олів'є я заледве пригорнулася. Проте не лишила його без уваги. Наше усамітнення урвалося аж тоді, коли Лорине

«Поло» зашурхотіло по гравійній доріжці. Відтак донька вивантажила близнят, а також їхні пелюшки, іграшки, два розкладних ліжка, навіть не глушачи двигун.

Зараз пів на дванадцяту. Осіннє сонце нарешті перемагає ранковий туман над Сеною та проганяє хмари, що зачепилися за верхівки скель. Я вдягнула спідницю та блузку з вирізом. Олів'є працює в майстерні. Завершує велике замовлення для паризького ресторану: барну стійку в стилі ретро та етажерки в стилі ар-деко. Близнята сидять на ковдрі й розмовляють мовою, відомою лише їм. Мені трохи нудно.

Безцільно клацаю в мобільному телефоні, одним оком стежачи за Ітаном і Ное (не переживай, Лоро!). Трохи жалкую, що вчора стерла номер Іліана, потім зітхаю: я вже не дівчинка-підліток, яка марить, перечитуючи текстові повідомлення. Тобі ж бо вже п'ятдесят три, крихітко! Спостерігаю за тим, як посеред Сени пірнає водомороз. Жеронімо, наш лебідь, агресивно махає крилами, відганяючи непроханого гостя, наче кіт, що побачив, як сусідський кіт їсть з його миски. Це Марго придумала йому ім'я: Жеронімо — це ж яка гра слів! Індіанський лебідь![1] Вона назвала й трьох його дитинчат: Сатурнен, Оскар та Спіді. «SOS» — троє лебедят лиха![2] Марго вміє гратися словами. Та й загалом досить талановита, коли в неї виникає бажання долучитися до реального світу.

Змушую себе сховати телефон у сумочку. І тоді мені дещо спадає на думку. Я переконуюсь, що Олів'є мене не

---

[1] Гра слів: ім'я Жеронімо натякає на славнозвісного індіанського вождя з однойменного фільму, а фраза «signe indien» (індіанський знак, у переносному значенні — недобрий знак, прокляття, погана доля) перетворюється на «cygne indien» (індіанський лебідь), подібну за звучанням.

[2] Гра слів: французькою «сигнали лиха» та «лебедята лиха» звучать однаково.

бачить, заклопотаний у майстерні, і виймаю камінь часу, цей невеличкий камінчик, що дивним чином з дна річки Святого Лаврентія перенісся на дно моєї сумочки. Тримаючи його в правій долоні, намагаюся визначити вагу, а потім, підійшовши до берега Сени, лівою рукою підбираю гальку. Більшу, білішу, грубішу за камінь часу.

І тут ніби лампочка спалахує в моїй голові: ну це ж очевидно! Треба поміняти ці два камінці місцями! Сірий камінь часу залишиться тут, удома, у моєму саду, серед білої гальки, біля невисокої цегляної стіни просто на березі річки. А ця ні в чому не винна галька з мого саду мене супроводжуватиме. Скрізь. Буде в моїй сумочці. Така собі мінікуля на нозі в'язня, яку легко брати із собою.

* * *

— Як справи, моє бобренятко?

За годину Олів'є нарешті виходить з майстерні.

— Як щодо аперитиву? — додає він.

За кілька хвилин незапланованих приготувань ми смакуємо крижану яблунівку на терасі, а Ітан і Ное тим часом канючать печиво в бабусі й дідуся. Та скільки завгодно, мої солоденькі! Тільки в присутності мами це не повторюйте! Мені подобається, що вони вигадують якусь таємну мову, щоб обмінюватися секретиками.

Олів'є завалює мене питаннями. Їх більше, ніж зазвичай. Отже, Монреаль? Давно ти туди не поверталася... Там досі говорять французькою? Білочок бачила? А лісорубів? А гарненького Трюдо? Я ледве встигаю посміхнутися, аж тут він розпочинає наступний раунд допиту.

— Цього разу документів не губила?

І нічого більше не додає. Мене дивує, що він так чітко пам'ятає той випадок із загубленою сумочкою, що стався двадцять років тому.

— Ні...

І нічого більше не додаю. Будь ласка, не наполягай, Олі. Заради тебе, тільки заради тебе я намагаюся все стерти. Олів'є забирає в Ітана та Ное пакет печива.

— Літала у зміні з кимось, кого я знаю?

Чіпляюся за це рятівне коло.

— Жан-Макс Баллен, ти його знаєш, пілот-бабій. У нього начебто якісь негаразди. А, і Флоранс теж була.

Олів'є киває. Він знає, хто така Фло. Бачив її чотири чи п'ять разів. Іноді вона лишалася в нас удома на ніч, до того, як одружилася.

— Таке рідко буває, еге ж? Потрапити в зміну з двома знайомими людьми.

— Трапляється інколи...

Ітан і Ное дивляться на мене очима нагодованих песиків, які проте інстинктивно випрошують найсолодшу кісточку. Я даю кожному по три печива «Curly».

— А ти що робив, Олі, поки мене не було?

Він здивований, ніби я занадто швидко змінила тему.

— Нічого... Нічого особливого. Я працював. Ем-м... Учора був у Парижі... на авеню Ваґрам. Ну, щодо ресторану...

— І це той, хто ненавидить великі міста.

Чоловік не відповідає. Певний час ми сидимо мовчки й дивимось на Сену. Спозираємо птахів, що ширяють над заповідником Ґранд-Ное. Баклани, чайки, чоботарі, крячки. Ітан і Ное десь побігли, граючись, і через це проґавили чаплю. Олів'є проводжає птаху поглядом, аж поки та не зникає за вигином річки, а тоді він урешті підводиться.

— Піду далі поратися. Покличеш мене на обід?

Я стежу за його поглядом і помічаю, як він ковзає по моїй оголеній шкірі, на мить зупиняється на моєму плечі з татуюванням і ніби вичікує, що моя ластівка ось-ось спурхне.

А я залишусь?

Неначе знічений, він заходиться роздивлятись наш дерев'яний будинок, фруктовий сад, живоплоти, порослі травою береги річки, майстерню.

Перш ніж повернутися до роботи, він нахиляється й цілує мене.

— Я сумував за тобою, бобренятко.

* * *

Близнята поїхали. Лора забігла їх забрати й помчала далі, нестримна, мов вітер. Їй того ж вечора потрібно виходити на зміну в лікарні Біша — на нічне чергування. У неї майже такий само незручний розклад роботи, як і в матері, хіба що її всесвіт обмежений білими коридорами людського мурашника.

— Я бачила у твоєму графіку, що в тебе перерва в чотири дні між Лос-Анджелесом та Джакартою, — таки знайшла час зауважити Лора перед від'їздом; таке враження, ніби вона прагне залишити Ітана й Ное мені на повний пансіон. — То не плануй нічого на ці чотири дні! Обіцяєш?

Я нічого не обіцяю.

— Особливо зважаючи на те, що стосовно Джакарти взагалі ще нічого не зрозуміло.

Я здивовано на неї зиркаю.

— Ти новини не дивишся, мамо? Цунамі! В Індійському океані прокинувся підводний вулкан. Хвилі п'ять метрів заввишки, зруйновані будинки на Суматрі, на Яві... Тисячі людей залишилися без даху над головою... І найближчими днями знову очікують виверження.

Я не знала. І вигляд у мене зараз, напевне, був дурнуватий. Я інстинктивно шукала очима сумочку. То рейс Париж — Джакарта скасовано? Немов часовий цикл замкнувся. То це такий моментальний ефект від заміни каменя часу на камінь з мого саду?

— До наступної неділі, мамо!

— Наступної неділі?

— Ну так, у тебе ж день народження наступної неділі!

* * *

Решта дня минає так само спокійно, як тече Сена. Мій літак о восьмій вечора. Ми розтягуємо обід на терасі надовго. Останні години перед моїм від'їздом завжди болісні; щораз у мовчанні, здається, приховано новий докір. Хоча цього разу Олів'є не висловлює жодного натяку, аби мене затримати. Марго прокидається після опівдня й долучається вже під час десерту, ледве накинувши на себе якусь одежину, швиденько ковтає йогурт і пластівці, а потім біжить у душ.

Я піднімаюсь на другий поверх по свою валізу — як завжди, останньої миті, ненавиджу виставляти її в коридорі біля вхідних дверей, — а Олів'є допомагає покласти її в багажник «Хонди-Джаз». Вирушаю трохи зарано, краще перестрахуватися, адже зараз усі їхатимуть у місто після вихідних. Я вже сиджу за кермом і розвертаюся у дворі, коли до машини підходить Марго: з вологим волоссям, босоніж по гравійній доріжці, в одному халаті. Вона махає мені руками, щоб зупинити, і я здивовано знизую плечима: навряд чи вона хоче повідомити, що забула поцілувати мене на прощання.

Опускаю вікно у дверцятах з мого боку.

— Мамо... Ти в аеропорт? Можеш узяти татів «Кенго», а нам лишити «Хонду»?

— Що?

— Мамо! — Марго закочує очі, ніби я інопланетянка, якій усе треба пояснювати. — Мамо, ти ж знаєш, у мене починаються уроки кермування з інструктором... А в татовому фургоні я їздити не збираюся!

— Я повернусь у вівторок. Це може зачекати два дні, чи не так?

— Мамо! — Марго понурює очі, ніби небо щойно впало їй на голову. — Мамо, я маю проїхати тисячу кілометрів, щоб отримати права, а від початку навчального року я й ста кілометрів не накатала... Бо ти, мамо, завжди кудись їдеш, а твоя машина при цьому тупо простоює на паркінгу в Руассі. З таким темпом у мене буде своя машина аж у двадцять років!

У двадцять років! Усього-на-всього?

Марго так не схожа на Лору!

Не схожа вона й на тата. Настільки космічна, наскільки приземлений її тато, настільки примхлива, наскільки він мовчазний, настільки ж уперта, наскільки він поступливий. І при цьому вони неймовірно близькі. Коли опиняються наодинці, я підозрюю, що вони щось замишляють у мене за спиною. Олів'є все їй пробачає. Можливо, тому що знає: на відміну від Лори, у Марго є лиш одне бажання. Утекти!

Дивлюся доньці просто в очі.

— У двадцять років? А ти знаєш, у якому віці я отримала права? А першу машину? Свобода має свою ціну, люба моя! Для цього треба трохи попрацювати, у ліцеї... І влітку теж...

Вибач, люба, я не змогла втриматися! Марго увесь липень і серпень тільки й робила, що точила баляси з такими само ледачими подружками. Я знаю, що вже маю їхати, але нехай, я не збираюся поступатися. Марго теж не здається.

Суперечка загрузає, я ненавиджу слова, які вона змушує мене вжити: праця, слухняність, терпіння, раціональність, розчарування. Ненавиджу почуватися такою старою. Та ще й тишко Олів'є стоїть поруч і мовчки за цим спостерігає! Марго перечікує негоду, ніби й дарма, що довелося помокнути під цим дощем, і повертається на клітинку «Старт».

— Гаразд, мамо, гаразд. Отже, ти лишаєш нам «Джаз»?

Я ледве стримуюсь, щоб не нагрубіянити! Вона безнадійна! Я вже маю їхати!

Удаюся до останнього аргументу:

— Ні! Татові все одно для роботи потрібен пікап.

Погана ідея! Марго ловить мене на слові й повертається до батька, а він, я переконана, зараз погодиться, скаже, що найближчими днями фургон йому не потрібен, що він може вночі працювати в майстерні, а вдень об'їжджати конуси з Марго, супроводжувати її як інструктор до ліцею, у кіно...

— Твоя мати має рацію, — спокійно відповідає Олів'є, на мій подив. — Мені потрібен цей фургон для доставляння замовлень. Доведеться тобі зачекати, поки мама повернеться, тоді вже поїздиш.

Марго вклякає, почуваючись зрадженою. Потім ховає обличчя за вологим волоссям і плаче. Олів'є цілує мене, поки я сиджу в машині, ошелешена та здивована, що він зміг поставити на місце любу дитину. Нарешті реагую та виїжджаю з двору. На перемовини з дочкою я витратила понад півгодини.

* * *

Прямую до Руассі, клянучи обмеження швидкості на Національному шосе, які не дають змоги надолужити бодай найменше запізнення, хоча рух загалом жвавіший, ніж я очікувала. На Лос-Анджелес! Мені не вдається ніяк відігнати думки про такі самі дні майже двадцять років тому, між моїм поверненням з Монреаля і від'їздом до Лос-Анджелеса, про ту саму дорогу, про сльози, що невпинно текли цими днями.

Париж — Порт-Жуа — Порт-Жуа — Париж.

Двадцять років...

Майже символічно! Саме стільки часу чекала Пенелопа, перш ніж віднайти втрачене кохання. Я змушую себе всміхнутися.

Двадцять років, витрачених на ткання килима... чи на майстрування меблів...

Мій телефон, почеплений на приладовій панелі, задзвонив, коли я виїжджала з Гонесса, менше ніж за три кілометри від Руассі — так близько, що літаки, здається, приземляються на сусідньому полі. Кидаю оком на годинник: я не запізнююся, отже, це не «Air France» переймається.

Невідомий номер.

Натискаючи «відповісти», я намагаюся перемотати час уперед, залишити десь на задвірках моєї пам'яті ту зневірену Наталі з 1999 року, яка поспішала цією дорогою на цей самий рейс, і повернутися в реальність, до цього телефона, що настирливо дзеленчить.

— Наталі?

— Так?

— Наталі, це Улісс. У мене для тебе погані, дуже погані новини.

18

1999

Усю дорогу я плачу.

Від Монреаля до Парижа.

Літри сліз.

Квадратні метри паперових серветок.

Літри шампанського, яке Фло приносить мені з бізнес-класу.

— Плач, моя хороша, плач.

Я більше ніколи не побачу його...

— Та ви ж провели разом лише кілька годин, ви просто поцілувалися.

Я більше ніколи не побачу Іліана.

— Ти уникла найгіршого, моя хороша, уникла катастрофи. Повір, ти ще вчасно врятувалася. Кілька днів буде тяжко, а тоді це перетвориться просто на приємний спогад.

Як уявити собі, що мені більше ніколи не вдасться пережити ті моменти, котрі справили на мене таке неймовірне враження?

— І годі вже вдавати із себе Бріджит. Тобі ще буде на що витрачати емоції! Джепетто і твоя маленька принцеса чекають на тебе вдома.

Фло має рацію. Я повернулася до Порт-Жуа, одержима єдиною пристрастю. *Іліаном...* Тоді Лора, чий отит дивним чином минув, застрибнула мені на коліна, заходилася трясти снігову кулю, у якій сніжинки кружляли над «Шато-Фронтенак», а проте в її очах цих сніжинок було незрівнянно більше. Вона запитала, чи я бачила ведмедів

і пінгвінів, чи їздила на собачій упряжці, а потім стала благати мене взяти її із собою наступного разу, бо тато пояснив їй, що я поїду до міста кіно, де живуть Мінні, Анастасія, Мулан і Покахонтас.

Тоді Олів'є обійняв мене, бо помітив, що зі мною щось негаразд.

— Я загубила документи, Олів'є, усі свої документи.

— Нічого. Нічого страшного, моє бобренятко. Це просто папірці.

Олів'є сильніший за все це. Олів'є ніби зроблений з того дерева, з яким працює.

* * *

Я відпочиваю шість днів у Порт-Жуа перед моїм наступним рейсом до Лос-Анджелеса. Олів'є багато говорив зі мною. Олів'є помітив, що я втомилася. Порадив перейти на часткову зайнятість. Запропонував народити другу дитину. Олів'є зізнався мені, що переживає, коли я постійно від'їжджаю, і я заспокоїла його: усе добре, Олі, усе буде краще завдяки тобі, усе минеться.

Я не брешу.

Усе минеться, навіть якщо я, довіряючи Олів'є свої почуття і ввіряючи себе Олів'є, думаю про іншого. Про іншого чоловіка, що зник десь на цій планеті.

Не залишивши мені жодного сліду, жодної адреси.

Нічого, що дало б мені змогу кинутися йому назустріч.

І тоді мені на думку спадає божевільна ідея: я стала стюардесою лише заради цієї місії. Знайти його, хоч би де він був на цій землі.

* * *

— Наталі?

Я проплакала всю дорогу від Порт-Жуа до Руассі. Я стримувала ці сльози шість днів. За шлюзами, які нарешті від-

чиняються, щоб пустити назовні воду. Будь-яка знайома одразу помітила б, що я виношую серйозну депресію. На щастя, я навіть близько не знаю нікого з членів екіпажу, з якими лечу до Лос-Анджелеса. Флоранс вирушає до Шанхаю, Жан-Макс — до Ріо.

— Наталі? — знову звертається до мене Ґледіс, старша бортпровідниця, досить вишукана дівчина, така, що ладна літати навіть безкоштовно, аби побачити світ, бо їй нудно, а чоловік у неї — хірург, архітектор чи юрист. — Наталі, на стійці «Air France» для тебе конверт.

Конверт?

Я мало не біжу туди. Лист? Та стюардеси ніколи не отримують листів! Мене просять підтвердити свою особу, а тоді передають білий конверт. Мало не розриваю його навпіл — така я схвильована. Я вже здогадалася!

У конверті всі мої папери. Які я загубила разом із сумочкою. Посвідчення особи, картка виборця, права, страхові поліси, а ще фотографії — світлина Лори, перед тим як вона пішла до школи, знімки, де я дуркую в фотобудці. Бракує лише власне сумочки, грошей, чекової книжки та кредитної картки, які я вже заблокувала. Я розумію. Хтось знайшов мою сумочку — можливо, ті молодики, що пиячили на оглядовому майданчику Кондіаронк. Вони викинули все, що не мало цінності, а решту лишили собі.

Класичний випадок!

Тоді я згадую останні слова Іліана під деревами на Мон-Руаяль.

Ідіть. Я шукатиму.

Тремтливими руками розгладжую конверт, який зіжмакала, і складаю пазл із клаптиків паперу, щоб прочитати слова на звороті, яких не помітила через поспіх.

Це все, що я зміг урятувати.
Лора дуже гарна.

Ви теж.
Не намагайтеся мене знайти, благаю вас.
Ваш гітарист-невдаха, який продовжує свою одіссею.

Мені на очі знову навертаються сльози, і тепер я заливаю ними конверт, після того як мало не порвала його на шматки. Іліан таки шукав! Знайшов мої документи, напевно, розкидані мало не по всьому лісі. Зібрав їх докупи, а потім, знаючи моє ім'я, професію, компанію та номер рейсу, на якому ми зустрілися, надіслав усе це в «Air France». Не афішуючи свою особу, наче щедрий спонсор, який бажає залишатися анонімним і відступає навшпиньки.

Не намагайтеся мене знайти, благаю вас.
Ваш гітарист-невдаха, який продовжує свою одіссею.

Уже через одну цю вишуканість у словах я ще більше ладна бігти за ним. Та, що знає саме лиш його ім'я, знає про його захоплення, яке навіть не є його професією, та напрям... південь Штатів. Я усвідомлюю: навіть якщо цілком випадково мене закине кудись у той куточок світу, я не маю жодного шансу зустріти його в Каліфорнії, у штаті завбільшки з Англію, де мешкає майже сорок мільйонів людей.

* * *

Літак перетинає Атлантичний океан. Поринаю в думки, раз у раз прокручуючи в голові єдине повідомлення, яке залишив мені Іліан.

Не намагайтеся мене знайти, благаю вас.
Ваш гітарист-невдаха, який продовжує свою одіссею.

Жодної підказки, жодної зачіпки! Іліан ясно дав зрозуміти: тільки поцілунок, тільки спогад. Ви одружена, та ще й мати, я не хочу страждати й не хочу, щоб страждали ви.

Він гадає, що краще втекти.
А в мене лиш одне бажання.
Знайти його.

Дванадцять годин польоту не полегшують мого стану. Тут немає Жана-Макса, який смішив би пасажирів квебекським акцентом, немає Фло, яка мене напоїла б. Лише Гледіс, старша бортпровідниця, яка приходить побалакати зі мною та скласти список усього, від чого вона кайфува-а-а-а-атиме в Лос-Анджелесі. Піднятися в обсерваторію, уявляєш? «Бунтар без причини», фільм з Джеймсом Діном та Наталі Вуд! Господи Ісусе, як мені хочеться відвідати Санта-Каталіну, острів, де вона втопилася, біля Авалонської бухти, — справжнє диво, уявляєш? Там знімали «Заколот на Баунті», там досі водяться дикі бізони — уявляєш, дикі бізони? Пасажир, який у тій місцині грає в гольф, пояснив, що там до того ж захищають поселення останніх тонгва — уявляєш? — перших каліфорнійських індіанців.

Я слухаю... і не чую жодного слова.

Лише стежу, як рухаються її губи. Гледіс подібна до тих дівчат, які хочуть сподобатися, але при цьому недосить гарні. Тому вони в усьому перебирають міру: забагато яскравих прикрас, надто тісний одяг — вони гадають, що так стають привабливішими, але насправді набувають вульгарнішого вигляду. Гледіс така сама. Прагне бути цікавою, хоча при цьому недостатньо розумна. Тож у неї все занадто: надто багато фільмів, які вона обожнює, надто багато виставок, які вона відвідала, надто багато ідей, якими вона проймається. Вона гадає, що таким чином стає захопливою, але це лиш робить її страх якою нудною.

Такі дівчата інстинктивно шукають ввічливих колег, які не будуть суперечити. Сьогодні я для неї — ідеальна здобич, проте, зрештою, мене це більше ніж влаштовує: вона залюбки говоритиме за нас двох, тільки треба іноді

їй підтакувати. А я тим часом безперестанно прокручую в голові ті два речення.

Не намагайтеся мене знайти, благаю вас.
Ваш гітарист-невдаха, який продовжує свою одіссею.

Гледіс розвиває тему каліфорнійської музики, каже, що їй уже в печінках сидять ті пергідрольні співаки, які регочуть у своїх «мустангах», ганяючи узбережжям Тихого океану, розумієш? Типу «Beach Boys» тридцять років по тому. Але вона обожнює місцеві гурти, про які я ніколи не чула: «Faith No More», «Deftones», «Rage Against the Machine», «Queens of the Stone Age».

Ваш гітарист-невдаха, який продовжує свою одіссею.

Назви гуртів, які перераховує Ґледіс, раптом вибухають у моїй голові, наче повітряні кулі, що їх одна по одній протикають на ярмарку.

Ми пролітаємо над Ґранд-Каньйоном, приземляємось менше ніж за годину, і я нарешті розумію.

Це ж очевидно!

Іліан залишив мені підказку, крихітну, але все ж таки підказку. Я пригадую його слова, сказані під залізним хрестом на Мон-Руаяль.

«Я залишаюся по цей бік Атлантики. Пошукаю щастя тут. Улісс дав мені кілька контактів...»

Одіссея — то підказка!

Вона натякає на *Улісса*!

В Улісса Лаваллі, продюсера, є офіс у Лос-Анджелесі. Улісс, напевне, підкинув йому кілька невеличких контрактів. Улісса Лаваллі, мабуть, не так важко знайти... а він знає, де працює Іліан!

19

2019

Я зупиняюсь, увімкнувши аварійний сигнал.

— Зажди, Уліссе, зажди!

Моя «Хонда-Джаз» ривками долає ще кілька метрів по узбіччю вздовж високої решітки (це, вочевидь, межа аеропорту Руассі), перш ніж остаточно зупиняється.

— Це стосовно Іліана, — каже Улісс, витримуючи паузи після кожного слова. — Він потелефонував мені... Власне, мені потелефонували кілька годин тому... І...

Він не може закінчити. Я проклинаю телефон, проклинаю те, що зараз не стою перед ним, що не можу зазирнути йому в очі, не можу бачити, як з його вуст лунають ці слова, котрі (уже здогадуюся) ранять мене не згірше за кулі.

— Іліан, — нарешті вдається вимовити Уліссові. — Іліан став жертвою ДТП.

Потилицею стукаюся об підголівник. Мої руки зненацька важать цілу тонну. Повз мене Національним шосе на повній швидкості пролітає вантажівка, від чого «Джаз» хитається. Я кричу:

— Де?! Коли?!

— Учора. По обіді. На авеню Терн. Біля «Fnac», у якому він працював... Його збив автомобіль.

— А... як... він?

— ...

— Не кажи мені, що він...

Згадую про свій найбільший страх за всі ці роки мовчання: якщо щось станеться з Іліаном, якщо Іл помре, ніхто мене не попередить. Іл зникне, а я навіть не підозрюватиму про це, навіть не заплачу по ньому. Коли ховають людину, скільки таємних кохань ховають разом з нею? Скільки невисловлених пристрастей, що їх поглинуло небуття, зникають так, ніби їх ніколи й не існувало? Улісс завжди так повільно розмовляє. Здається, ще кілька слів — і він задихнеться.

— Він... Він ще живий, Наталі. Він дихає. При тямі. Але... у нього пробита легеня. Розтрощена... грудна клітка. Ушкоджена плевра, а також середні та нижні частки легень. Лікарі побоюються кровотечі. У мене була розмова з лікарями швидкої лікарні Біша. Вони... Їхні прогнози песимістичні... Вони не наважуються його оперувати. Чекають... Вони... — Уліссові наче несила закінчити фразу, він вагається, а потім одним махом випускає решту куль зі свого барабана: — Наталі, мені здається, було б непогано туди поїхати.

Мене проминає ще одна вантажівка, і я маю таке відчуття, що «Джаз» от-от злетить.

Біша.

Я кидаю оком на годинник на приладовій панелі. Лікарня не так далеко від Руассі, за якихось півгодини на авто, але з'їздити туди й назад я не встигну — запізнюся на літак. Якби я знала раніше, якби Марго не затримала мене перед від'їздом, якби, якби...

— Я... я не можу, Уліссе... Вилітаю за годину. Я заїду... Заїду, тільки-но повернуся... За три дні...

Не можу повірити, що промовляю ці слова.

— Якщо він ще житиме, Наталі.

Я перебираю в голові варіанти розв'язання проблеми. Будь-який привід, що дав би мені змогу не заходити в літак. Щось таке, що допомогло б дізнатися більше про стан

Іліана, якимось чином його підтримати. Я бачу лиш одну можливість — єдину, ризиковану, складну...

— Є ще дещо, Наталі... Але... Але то не телефонна розмова.

— Ну ж бо, кажи!

— У тебе часу обмаль, ти ж поспішаєш.

— Кажи, говорю тобі!

— Я телефонував Іліанові. Сьогодні вранці. Він зміг вимовити кілька слів. Згадав те, що мені треба з тобою обміркувати... Сісти й ретельно це обговорити, Наталі. Сідай у свій літак. А як долетиш і влаштуєшся в готелі, перетелефонуй мені.

— Ти зараз у Лос-Анджелесі?

— Так.

— То й телефонувати не треба. Я зайду. Саме вилітаю до Лос-Анджелеса.

— Ти оце так жартуєш?

— Ні, Уліссе. Ні.

Голос Улісса раптом звучить якось підозріло. Ніби щось у цьому ланцюжку подій бентежить його.

— Це якось занадто, тобі не здається, Наталі? Ми не розмовляли від 1999 року, і ось позавчора ти телефонуєш мені з Монреаля. Я даю тобі номер Іліана, і його збиває машина. Я тобі перетелефоновую — і саме цієї миті ти збираєшся летіти до Лос-Анджелеса.

— Так, це трохи важко осягнути, я знаю...

Але я потроху до того призвичаююся. Ніби все, що стається, є наслідком певної непереборної логіки. Ніби все було заздалегідь прописано.

— Уліссе, навіщо ти хочеш зі мною зустрітися?

— Ти знаєш мою адресу, Наталі. Вона не змінилася.

— То скажи хоча б, про що хочеш поговорити. Що тобі розповів Іліан?

— Чувак, який збив його. На авеню Терн. Він не зупинився.

* * *

— Лоро?

Я притискаю телефон плечем до вуха, поки паркуюсь на стоянці в Руассі, відтак витягаю валізу з багажника теж однією рукою.

Ну ж бо, відповідай, Лоро! Відповідай!

Я зачиняю багажник, блокую дверцята «Хонди».

— Мамо?

Я чую, як Лора дихає в слухавку — вона трохи налякана. Вочевидь, їй здається, що трапилось щось серйозне, якщо я телефоную на мобільний під час чергування.

— Мені потрібно, аби ти зробила мені послугу, Лоро. У мене є... У мене є друг, якого нещодавно шпиталізували до Біша. Доправили швидкою після ДТП на вулиці. Учора. Можеш... Можеш перевірити?

— Звичайно. Я його знаю?

Я ставлю валізу просто посеред паркінгу. Не можна й далі виконувати дві дії одночасно. Мене всю трусить. Ніколи не думала, що доведеться вплутувати в усе це дочку.

— Ні... Ні... Це давній друг... — Чи здатна Лора все зрозуміти за самим лише звучанням мого голосу? — Друг... який багато важив для мене. — Чи здатна Лора все зрозуміти за одним зайвим словом? — Скажи йому. Скажи, що я повсякчас думаю про нього.

— Не хвилюйся, мамо. Ми про нього потурбуємося. Я два роки працювала у відділенні швидкої допомоги, у мене там усі знайомі, тож твого друга обслуговуватимуть як віпперсону. Як його звати?

— Я... я знаю лише ім'я.

* * *

Щойно Лора поклала слухавку, я кинулася бігти, тягнучи за собою валізу. Моя дочка довго мовчала після того, як я назвала Іліанове ім'я, ніби... ніби знала, хто він.

Я вже геть здуріла!

Спочатку намагаюся витлумачити події, потім беруся за слова... а тепер уже мовчання пробую розшифрувати. Мовчання власної доньки! Яку прошу подбати про мого коханця.

Рейс AF208 до Лос-Анджелеса.

По той бік скляної стіни посадкових воріт я помічаю стюардес авіакомпанії «Emirates», які виходять з автобуса у своїй підперезаній поясом уніформі, світлій, як лікарський халат. Мені хочеться втекти, знову сісти в «Хонду», помчати до Біша. Аж огидно стає від думки, що я зараз кудись полечу, тим часом як Іліан бореться за життя на лікарняному ліжку...

— Наті!

Я озираюсь.

Це Фло!

Вона йде мені назустріч з усмішкою на обличчі. Навіть не дивуюсь її присутності. Будь-яка логічна послідовність, будь-яка здорова вірогідність давно пішли під три чорти. Навпаки — мене більше здивувало б, якби в моєму екіпажі не було жодної знайомої людини.

Змушую себе відповісти на усмішку Флоранс. Змушую себе думати, що не бачила Іліана майже двадцять років, що він став незнайомцем, який багато важив для мене, це правда, але більше не важить, і те, що я думала про нього останніми днями, мабуть, просто породило в мені якесь передчуття, що його я силилася забути протягом останніх років. І мені майже вдалося. Якби не...

— Наті, як справи?

Фло відводить мене вбік. Ми проходимо чергу пасажирів, які вишиковуються на посадку. Я більше не витримую цієї круговерті.

— Ми летимо із Шарлоттою, — каже вона. — І вгадай, хто в нас пілот?

Я відповідаю чисто машинально:

— Жан-Макс?

У Фло розчарований вигляд.

— Точно. І тебе це не дивує?

Так, ні, я вже не знаю, Флоранс...

Вона перелічує мені імена інших членів екіпажу — Жоржа-Поля й Сестри Еммануель поміж них нема, — а тоді відводить мене трохи далі, до майже порожньої парфумерної крамниці дьютіфрі, та кладе руку мені на плече, наче збирається довірити щось важливе.

— Я провела дослідження!

Та цьому буде колись край?!

— Яке ще дослідження, Фло?

— Стосовно твоїх запитань і збігів. Ну, щодо того, як ти розраховувала ймовірність дістати саме такий графік, шанси на те, щоб знов летіти за тим самим порядком — Монреаль, Лос-Анджелес і Джакарта — зі мною та Жаном-Максом, як і двадцять років тому...

— Жана-Макса й тебе не було в літаку до Лос-Анджелеса двадцять років тому.

— Правильно, але це не змінює моїх висновків.

— І що ж то за висновки?

— Це Жан-Макс усе організував!

Я мало не врізаюся в топмодель з картону, яка хизується новими парфумами від «Lancôme». Недбало перепрошую в Джулії Робертс.

— Ти впевнена?

— Впевнена. Хлопці з відділу планування сказали мені, що він тиснув на них, аби ми вчотирьох дістали однакові призначення: Шарлотта, ти, я та він.

— Навіщо?

— Цього хлопці з планування не знають... Але, мабуть, Жан-Макс звик щось таке викидати. Обирати собі екіпаж. А позаяк він має вплив...

— Він *мав* вплив... Пам'ятаєш зізнання Сестри Еммануель? Йому от-от висунуть обвинувачення! За кілька місяців до виходу на пенсію... Може, ми його улюблені стюардеси і з нами він хоче просто красиво піти!

Фло аж зіщулюється від жалю.

А в мене натомість немає цього відчуття. Уперше після зворотного рейсу з Монреаля у небі над моєю головою бодай частково розвиднюється. Один з найдивніших збігів має пояснення, хоча мені досі невідомі причини такого вчинку. Цієї миті оголошують наш рейс, я занадто різко обертаюсь і знову зачіпаю Джулію. Утім, вона не гнівається на мене, усміхаючись на всі тридцять два сніжно-білі зуби. І лише зараз помічаю назву аромату, що його має вигідно представити нев'ядущий шарм акторки.

«Життя прекрасне».

* * *

Політ на диво заспокоює. Виконання обов'язків на автоматі — я так чиню вже протягом багатьох років — допомагає очистити голову від думок. Жодних потрясінь, жодних нових збігів. Подеколи (це майже перетворилося на бздик) я відкриваю сумочку та виймаю звідти білий камінчик, що його підібрала на березі Сени. Я кілька секунд тримаю його в руці, а тоді знову кладу назад, уявляючи, що ця галька з мого саду мене захищає! Камінь часу залишився в Порт-Жуа. Протягом усіх цих років лежав у шухляді, а тепер лежить на березі Сени, під цегляною стіною мого будинку. Що більше я думаю про це, то більше схиляюся до єдиного раціонального пояснення: щось підштовхнуло мене потелефонувати Улліссові, потім Іліанові, перш ніж вилетіти з Монреаля, саме тієї миті, коли його збили. Тільки Іліан міг організувати цю низку збігів! Принаймні всі ті, які безпосередньо не пов'язані з «Air France».

А звідучора Іліана шпиталізували.
І збіги припинилися.

«Аеробус» пролітає над Атлантикою, у салоні тихо й темно, якщо не рахувати кількох екранів, які де-не-де світяться. Стюардеси зібралися докупи у хвостовій частині літака. Наче рій ос, що налетіли на порожні таці з-під їжі. Підходжу до них і розумію тему дискусії. Легендарний командир Баллен! Усі в «Air France» тільки й говорять, що про чутки стосовно його обвинувачення.

Кількома доречними натяками вдається переконати колег, зокрема і Фло, не порушувати цієї теми в присутності Шарлотти. Але щойно стажерка відходить, щоб пересвідчитися, чи добре закріплене дитяче сидіння, — язики знову розв'язуються.

Патриція, давня подруга Сестри Еммануель, кидає наживку. Патриція стервозна тією мірою, якою Еммануель порядна, але врешті ще незрозуміло, хто з них небезпечніший.

— Еммануель застукала Жана-Макса Баллена, коли той трахався!

Оси відразу загуділи.

Де?

З ким?

Коли?

З дівчиною!

Хто б сумнівався!

А де?

У кабіні!

З дівчиною в кабіні? Та не може бути!!!

Пасажирка чи хтось з екіпажу?

Коли?

На рейсі Париж — Монреаль минулого тижня!

Стюардеса у формі!

То на ній ще був одяг? Жан-Баллен-Макс іще не встиг його зірвати?

А хто?

Хто?

Емманyель її впізнала?

Так!

То хто ж?

Та ви ж знаєте Сестру Емманyель. Вона ніколи не скаже, хто це був!

Я дивлюся на стрункий силует Шарлотти в салоні літака, яка розмовляє з молодою парою, усміхаючись, і тим часом бавиться з їхньою дитиною. І Фло на них дивиться. Може, Шарлотта так само довірилась Флоранс? Чи Флоранс просто сама здогадалася? Вона здається такою збентеженою, як і я... Її зніяковілість різко контрастує з хтивими коментарями наших колег та їхніми бурхливими фантазіями на тему славнозвісного клубу тих, у кого був секс у літаку.

Протягом наступних кількох хвилин, коли я приєднуюсь до Шарлотти, мене переслідує нове запитання. Я добре знаю Сестру Емманyель, вона захистить свою команду, а надто молоду стажерку, яку фактично втягнули в цей скандал. Але чи не забракне командирові Баллену такту й гідності самому її не виказати?

* * *

Усі потроху провалюються в сон. Але згодом — минуло ж наче лише кілька хвилин! — світло вмикають і все починається знову. Розбудити пасажирів, рознести таці з їжею. Печиво або кекс, чай або кава? Ми квапимося, аби швидше подати всім сніданок, коли знову чутно тріск мікрофона — оголошення з кабіни пілотів.

Жан-Макс звертається до пасажирів із непереборним американським акцентом. Якщо це його останній рейс, він жодним чином цього не виказує. Або, як я припускала під час розмови з Фло, він хоче красиво піти.

— Ми перетнули Скелясті гори й почали зниження до Лос-Анджелеса. Сподіваюся, ви чудово провели ніч, позаяк вона, можливо, була останньою. У мене для вас погані новини: у нас щойно відмовили два двигуни. Тому я змушений спробувати здійснити посадку просто на Тихий океан, просто перед пірсом Санта-Моніки. Утім, є й хороші новини: хай там як, виживемо ми чи ні, Клінт Іствуд зніме про нас фільм. Отже, моя остання воля — і нехай чорна скринька буде моїм свідком, — щоб мою роль зіграв Том Генкс. Успіхів нам усім. Не соромтеся озвучувати імена ваших улюблених акторів, щоб режисерам було простіше підібрати акторський склад на ролі. Усе це буде записано для нащадків.

Майже всі пасажири щиро сміються. Лунають імена. Том Круз, Меріл Стріп, Ді Капріо, Маріон Котійяр, Джим Керрі...

Пасажири, які сидять біля крил, перевіряють, чи справно працюють двигуни, і помічають, що «аеробус» саме пролітає над гігантськими білими літерами «HOLLYWOOD», що височать на пагорбі з північного боку від Міста Янголів.

Ще кілька секунд перепочинку. Тільки-но склавши останні таці, я вивчаю документи, що їх завантажила собі на мобільний перед вильотом.

Таксі, замовлене саме на час мого прибуття.

Адреса — «@-TAC Prod», бульвар Сансет, 9100. Маршрут з аеропорту точно такий само, як і той, яким я рухалася двадцять років тому до офісу Улісса.

Щоб знайти Іліана.

Іліана, який бореться за життя, Іліана, якого я покинула, Іліана, від якого тікаю, щосекунди віддаляючись від нього цим літаком.

Утім...

Двадцять років тому я поспішала до Улісса, ледве стримуючи шалене серцебиття, переслідуючи Іліана, такого живого, що його неможливо було впіймати, і щосекунди літак до Лос-Анджелеса наближав мене до нього.

Коли нам заборонять почуття,
Коли забути змусять наші ночі,
Коли украдуть навіть сенс життя
І виявляться всі страхи пророчі,
Що зрештою залишиться від нас?

20

1999

Легко. Аж занадто. Простий пошук в інтернеті, «Продюсер Лаваллі Лос-Анджелес» — і в мене є адреса Улісса.

«@-TAC Prod»,

Бульвар Сансет, 9100.

Збільшивши карту, знаходжу його офіс у Західному Голлівуді — на бульварі завдовжки тридцять дев'ять кілометрів, на перехресті з вулицею Синтія. На таксі потрібно їхати майже дві години. «Лос-Анджелес — це не місто, — пояснює мені водій, латиноамериканець, майже по-англійському флегматичний. — Це просто будівлі, натикані якомога тісніше одна до одної на вузькій ділянці, що простягнулася на сотню кілометрів між морем, пустелею та пагорбами. Тут не сушили мізки стосовно будівництва розв'язок, так само як і історичного центру, адже тут розташований центр світу». Потім таксист знову додає гучності на радіо й наспівує старий хіт гурту «Eagles», «Wasted Time»[1], якого я не чула вже років сто. На те, щоб проїхати якихось п'ять кілометрів бульваром Сансет, ми гайнуємо три чверті години. Чудова можливість пороздивлятися величезні рекламні плакати. Логічно! Затори — єдине місце, де американці не можуть просто перемкнутися на щось інше.

Офіс «@-TAC Prod» розташований у невеликій будівлі на схилі пагорба, звідки розгортався б неймовірний

---

[1] «Змарнований час» (*англ.*).

краєвид на Тихий океан та знаменитий захід сонця, якби його не затуляв величезний білборд з рекламою «Історії іграшок — 2». До нескінченності та за край, обіцяє Базз... За номером 9100 я найперше помічаю фургон із фастфудом, припаркований на узбіччі бульвару Сансет, де нечисленним клієнтам за столиками з білого пластику, захищеними від сонця кількома парасолями з логотипом «Пепсі», подавали гамбургери. Придивившись уважніше, помічаю запилену ґрунтову дорогу, яка огинає імпровізовану терасу і за двадцять метрів упирається в обшарпаний триповерховий будинок, який, безперечно, упаде першим, коли розкриється розлом Сан-Андреас.

Я підходжу. Зважаючи на кількість поштових скриньок з відповідними написами — «Shrimp Music», «New Vinyl Legend», «Alligator Records», «Deep South Sound», — я здогадуюсь, що тут на одній території співіснують кілька десятків продюсерських мінікомпаній. Офіс Улісса розташований у невеличкому приміщенні на першому поверсі. Де тхне сміттям і викидними газами. І щойно прочиниш вікно — до цього антуражу додається ще шум автівок.

А ось і Улісс. Він впускає мене і, навіть не заговоривши, якнайперше вимикає вентилятор, який, крім страшенного шуму, створює мініторнадо в стосах паперів, що нагромаджені по всьому офісу.

— Ви? — нарешті запитує Улісс, здивований моєю появою.

— Упізнаєте мене?

— «Metropolis», минулого тижня. Мати мого майбутнього хрещеника! Ви пообіцяли, пам'ятаєте? Тільки-но поберетеся з тим недосвідченим гітаристом. — Він витирає чоло, наче температура раптом суттєво підвищилася. — Ви непогано мені локшини на вуха навішали, дорогенька! Уже тоді ви були одруженою, та ще й мамою... і до вашого Клептона в кашкеті це не мало жодного стосунку.

Він підводиться, не чекаючи відповіді, дістає пиво з холодильника, що біля вікна, пропонує мені, я відмовляюся. Краще води. Він передає пляшку «Aquamantra» й запрошує сісти перед його столом.

— Я підібрав вашого гітариста — обличчя в нього було таке, наче він щойно з поховання! Найнещасніший з усіх людей. Ще б пак, така гарненька дівчина. Вам, Наталі, років тридцять? Тридцять п'ять? Вік, коли жінка вже досить доросла, щоб знати, чого вона насправді хоче, і ще досить молода, щоб не відмовляти собі в цьому... Ви дивилися на вашого тринькача очима кицьки, яка мочиться у лоток, тримали його за руку так, наче у вас земля вислизає з-під ніг, *close, so close to him*[1]. Серйозно, Наталі? Як тут здогадатися, що у вас уже є хомут на шиї й навіть маленький спиногриз?

Відповідаю, не давши йому й повітря в груди набрати:

— Я нічого від нього не приховувала.

Улісс відпиває половину свого пива, ставить пляшку на стіл і веде далі так, ніби мене не почув:

— І коли настає час відчалювати, не вигадуєте нічого кращого, ніж побавитися в Попелюшку. Губите сумочку з усім своїм скарбом, номером телефону та адресою. Значно очевидніше за кришталевий черевичок, чи не так? Чи вас навіть сумління не мучило за те, що ви його так легко підчепили на гачок?

Цього разу не відповідаю. Навіть якщо я йому присягнуся, що не робила цього навмисно, він не повірить. А проте через його слова в моїй голові оселився сумнів. Що, як ця забудькуватість — то лиш вияв притлумленого бажання? А що, як...

Улісс шумно ставить своє пиво на стіл — бах! — і в мене аж думки всі позникали. Він не зводить з мене очей, намагаючись оцінити щирість моїх слів.

---

[1] Близько, дуже близько до нього (*англ.*).

— Ти справді закохалася в цього гітариста?

Раптова фамільярність дивує мене не менше за саме запитання. Він регоче, дивлячись на моє ошелешене лице. Регоче так, що аж заплювує найближчу до нього папку на столі. Що довше я роздивляюся кабінет, то більше не можу повірити, що він зумів організувати концерт «The Cure» у Монреалі. Його, посередника серед десятка інших мікропідприємств, відповідальних за технічне забезпечення й логістику, мала стосуватися лише невеличка частина цього туру. Він віддихався, знову дивиться на мене, і я розумію, що йому подобається ошелешувати блискавичними запитаннями. Ставити запитання й самому на них відповідати! Ну ж бо, Уліссе, не соромся, розважайся!

Він не зводить з мене очей. У його погляді — ніжність і усмішка, наче у великого товстого Будди, який робить усе можливе, щоб улаштувати життя тих, хто в нього вірить. Він далі звертається до мене на ти:

— О так! Це впадає в око! Ти закохана по вуха! Але який сенс, люба моя, у тому, щоб бігти за ним на інший кінець світу, коли на тебе в Парижі чекають чоловік та маленька дитина?

І знову я сподіваюся, що він сам знайде відповідь. Та, вочевидь, йому цього більше не хочеться.

— ...

Урешті-решт він здається. Підводиться з крісла, прочиняє вікно, дістає сигарету, і дим відразу змішується з пилом і газом з викидних труб автомобілів, що застрягли в заторі на бульварі Сансет.

— У Іліана була твоя адреса... і він тобі не написав. Іліан хотів тебе... і навіть не спробував тебе трахнути. І я можу сказати, що це в дідька — справжній подвиг, що йому вдалося опиратися такій спокусі, бо ти ще та вертихвістка із цими бісовими очиськами під звабливим пасмом волосся, із цими принадними вигинами в тісній уніформі. Іліан

злився. Він виявив до тебе більше поваги, ніж зробив би будь-хто інший. То нащо ти повертаєшся, щоб змусити його страждати?

Улісс позирає на бульвар, поблажливим оком окидаючи навколишній безлад. Даючи мені трохи часу на роздуми.

«Іліан тобі не написав...»

Та ні, Уліссе, написав!

«Ваш гітарист-невдаха, який продовжує свою одіссею».

Ілнавряд чи використав таке слово, *одіссея*, просто навмання. Ілзалишив двері прочиненими... Ілсподівається, що...

Я прокашлююсь, привертаючи увагу Улісса.

— А мені, навпаки, здається, що Іліан дуже хотів, аби я його знайшла. І я впевнена, що вам це добре відомо!

На обличчі Улісса з'являється натяк на посмішку.

— Можливо, маленька хитрунко. Припустімо. Ви обоє хотіли пограти в кота й мишку. Але навіщо змушувати Улісса Лаваллі підказувати репліки у вашій трагедії? У мене немає жодного бажання грати брата Лоренцо, дорогенька.

— Брата Лоренцо?

— Чернець, який намагався допомогти Ромео та Джульєтті... Знаєш-бо, чим це закінчилося!

Улісс вдавлює сигарету в попільничку, зачиняє вікно, витирає піт з чола й нарешті сідає. Я, навпаки, підводжуся. Окидаю пильним поглядом пошарпаний офіс «@-TAC Prod», забиті полички, затерту підлогу, полущену фарбу на стінах.

— Якщо ви мені допоможете, це дасть вам щастя, обіцяю.

— О-хо-хо... Щастя — то трохи лячно, хіба ні?

— Ви станете відомим продюсером!

Улісс допиває пиво одним махом.

— Годі тобі сміятися! Я ледве нашкребаю грошей, аби сплачувати оренду за офіс. Нас тут понад двадцятеро продюсерів тулиться на трьох поверхах цієї руїни, а в усьому Лос-Анджелесі таких, мабуть, кілька тисяч, і всі мріють

влаштувати новий Вудсток або підписати контракт з новим Куртом Кобейном, і всі акули, що при цьому страшенно бояться, щоб їх не зжерла більша рибина. З концертом «The Cure» мені неабияк пощастило, і це ще я був просто субсубсубпідрядником. То який у тебе план?

Я імпровізую. Повільно дістаю з кишені ескімоський камінчик, який мені подарувала продавчиня в Монреалі. Улісс дивиться на нього, і вигляд у продюсера не надто переконаний.

— Це чарівний камінь! Він дає змогу бачити майбутнє та змінювати минуле. Або навпаки, тут уже як забажаєш. Поважний ескімоський вождь, який летів, ем-м, у бізнес-класі, подарував його мені.

— Він летів у «боїнгу» зі своїми собаками з упряжки?

— Так, він викупив половину бізнескласу.

— А другу половину зайняв Санта-Клаус зі своїми оленями?

Улісс дивиться вгору, на стелю, вкриту пухирями, а потім махає рукою, як зневірена людина, котра вирішила покластися на долю.

— Трясця, як ти мені набридла! Дам я тобі адресу того хлопця. Але попереджаю: перетворіть це на прекрасну історію кохання. Заради мене. Справжню історію кохання, а не якусь драму, що закінчується сльозами. — Він бере папірець і щось шкрябає. — Іліан тепер у Сан-Дієго. У Старому місті. Я вибив йому контракт з латиноамериканськими музикантами, які шукали гітариста. Аматори, не сподівайся на гурт «Santana Blues».

— Дякую!

Я підходжу до нього й цілую в обидві щоки. Камінь часу кладу назад у кишеню. Обережно, мов якусь коштовність. Мало не стрибаю від радості. Нарешті в мене є потрібна інформація! Я ладна вже бігти, проте Улісс наполягає, щоб ми разом поїли. Стверджує, що у фургоні фастфуду на

бульварі Сансет, 9100 готують найкращі гамбургери на всьому Західному узбережжі США. Він затримує мене ще на цілу годину за столиком під парасолькою «Пепсі». За цей час він проковтнув три каліфорнійські бургери, а я ледве пощипала салат, що плавав у гуакамоле. І поки Улісс розповідає про якісь невідомі канадські рокгурти з Ванкувера, мої думки мчать на південь.

Сан-Дієго.

Парк Пресидіо, 17, Старе місто.

За якихось двісті кілометрів на південь від Лос-Анджелеса! Щонайбільше дві години їзди! Тільки-но мені вдасться втекти з-під бомбардування слиною Улісса, я чкурну орендувати машину. У мене вдосталь часу на те, щоб дістатися туди й повернутися, мій літак злітає з Лос-Анджелеса завтра аж по обіді.

Смокчучи крізь соломинку спрайт, я дивлюся, як метрів за п'ять від нас довга вервечка автомобілів повільно прямує до Тихого океану. А в мене таке відчуття, ніби я променисте сонце, що сходить над бульваром Санрайз![1]

---

[1] Назва бульвару Сансет («захід сонця», *англ.*) тут замінена на Санрайз («схід сонця», *англ.*).

21

2019

Я виходжу з таксі на перехресті бульвару Сансет і вулиці Синтія. Я домовилася з Фло, Шарлоттою та Жаном-Максом, що ми зустрінемося згодом, значно пізніше ввечері, тож вони вирішили поплавати в басейні готелю «Ocean Lodge» без мене. У нас досить часу, аж два дні, щоб незабаром улаштувати полювання на зірок серіалів «На березі океану», «Рятувальники Малібу», «Беверлі-Гіллз» або «Родео-Драйв».

Я підходжу трохи ближче.

Бульвар Сансет, 9100.

Я приїхала сюди відразу з аеропорту. У мене було майже дві години, щоб привести до ладу спогади. Від 1999 року рух на вулицях Лос-Анджелеса анітрохи не пожвавився!

Майже все інше змінилося.

Більше жоден білборд не затуляє виду на Тихий океан. Щойнопофарбований фасад триповерхової будівлі у глухому куті, наразі вже заасфальтованому, аж блищить.

Тільки фургон фастфуду на узбіччі наче й не зрушив з місця. Білі пластикові столики та стільці, які, здається, здатні злетіти від найменшого вітерця, досі стоять там само. Улісс чекає на мене під парасолькою «Пепсі». У мене таке враження, що я була тут лише вчора — такі свіжі мої спогади. Підходжу ще ближче.

Якби зараз мене попросили знайти десять відмінностей, я б одразу назвала перші три, що просто впадають в око.

Улісс постарів. Улісс погладшав. І Улісс не розбагатів.

На ньому заношена зелено-рожева гавайська сорочка з понурими пальмами та вицвілим гібіскусом.

Він вказує на стілець біля себе.

— Влаштовуйся зручніше.

Ні в його очах, ні в його голосі ніжності не відчувається.

Сідаю якомога обережніше, аби не зачепитись панчохами за скабки на пластиковому стільці, обсмикую спідницю уніформи та розв'язую червону шийну хустку, а вже потім видавлюю із себе якусь подобу усмішки, косячи оком на літровий келих «Stone IPA» перед Уліссом.

Він відпиває половину пива, перш ніж перейти до розмови.

— Пам'ятаєш? Прощаючись зі мною двадцять років тому, ти пообіцяла братові Лоренцо, що він стане заможним. Кардиналом. Може, навіть папою. Папою попмузики. Ти трохи помилилась, як бачиш...

Я дивлюсь на ряд поштових скриньок біля входу до будівлі, що за спиною Улісса. Відтепер замість назв двадцяти маленьких незалежних продюсерських компаній там видно лиш одну — «Molly Music».

— Як і решта, я дав себе проковтнути, — каже Улісс. — Фірма «@-TAC Prod» перетворилася на маніпусінький філіал великого лейблу, провідного, як-то кажуть сьогодні. Мене тримають на плаву, я для них коштую майже нічого — та й прибутку від мене не значно більше. Нас двадцять креативників, напханих у тому клятому опенспейсі, який компанія хоче ще зменшити, щоб облаштувати більший тренажерний зал... І цей тупий молодняк, який тільки реп і слухає, здебільшого проголосував «за»! Розумієш, навіть окремого кабінету немає, щоб посидіти з тобою! Але я не нарікаю. Краще вже так, ніж двадцять років тому. Там є кондиціонер, а каліфорнійські бургери тут усе такі ж відпадні. Що ти береш?

Я не відповідаю.

Пам'ятаю, як 1999 року Улісс уперше звернувся до мене на ти. У мене це забрало трохи більше часу.

Уліс просторікував далі:

— Ні, Наталі, навіть якщо ти й помилилась у своїх пророцтвах, я не скаржусь. Я живу своєю пристрастю, досягаю локальних успіхів, маю невеличкі відкриття, та й старих музикантів, таких самих нездар, як я, не полишаю, б'юся за них. Принаймні душу свою я не продав. Але й постаріти мені теж довелось... Постаріти значно швидше, ніж тобі, Наталі! Що ти робиш, аби досі лишатися такою гарною?

Від його запитання мені стає ніяково. Мимоволі починаю накручувати на палець пасмо волосся — єдину сиву «пір'їну» в моїй зачісці вороного кольору. Улісс допиває решту пива одним ковтком.

— Це ефект твого чарівного каменя? Ще пам'ятаєш про нього? Ти його лишила в себе? Він досі при тобі?

Запитання заскочує мене зненацька. Згадую, як поміняла його на гальку із саду, лишивши камінь часу біля цегляної стіни на березі Сени.

— Так... а точніше, ні... Він... Він лишився вдома.

— Захищати домашнє вогнище? Що ж, маєш рацію. Неможливо захистити все заразом. Тебе. Твою сім'ю. Твого коханця... Радше колишнього коханця. А от мої прогнози, як бачиш, справдилися. Брат Лоренцо тебе попереджав. З неможливої любові є лиш один вихід... Трагедія.

Мені не подобається, на що натякає Улісс цією алюзією. Лихо, яке спіткало Іліана, не має жодного стосунку до нашої історії кохання! Іла збили на вулиці. Нещасний випадок...

Я трохи різко питаю:

— Уліссе, що ти мав мені сказати?

Не відповідає. Давня його звичка, що анітрохи не змінилася. Його погляд натомість став жорсткішим, слова —

гострішими, ніби Улісс утратив почуття гумору та квебекські фразочки разом зі своїми ілюзіями.

Він рукою робить знак хлопцеві, котрий стоїть за грилем у фургоні. Диму від того грилю стільки, скільки й від усіх вихлопних труб автомобілів, що повзуть бульваром Сансет, укупі. Я не звертаю уваги на те, що він замовляє: ще кілька літрів «Stone IPA» чи ще кілька каліфорнійських бургерів.

Двоє чоловіків у краватках огинають пластикові стільці, прямуючи до входу в офіс «Molly Prod». Вони ввічливо вітаються з Уліссом, який майже не звертає на них уваги. Контраст між цими двома золотими хлопчиками музичної індустрії та дивакуватим виглядом Улісса вражає. Кухар за грилем приносить два літрові келихи світлого пива й три гамбургери.

Улісс підштовхує до мене один келих і одну тарілку. Його очі знову згасли — у них нічого не лишилося від доброзичливого Будди. Радше це погляд кардинала? Або аятоли?

Він відпиває половину келиха, перш ніж зазирнути мені в очі та спитати:

— То ти була в Іліана в лікарні?

Відводжу погляд, ніби стежу за двома іншими працівниками в краватках, що заходять в офіс.

— Я... я не встигла. Але... попросила декого, кому довіряю, сходити туди... Сходити... і доглянути за ним.

Улісс не наполягає, але в його очах читається все, що він думає про мою недбалість, якщо не байдужість. Мовчить, загубившись у думках. Може, також поринув у спогади двадцятирічної давнини? Я відсовую келих пива й тарілку та нахиляюся до нього.

— То розкажи мені все, Уліссе. Ти був на зв'язку з Іліаном усі ці роки. Розкажи про його життя.

Улісс ковтає каліфорнійський бургер мало не весь, неквапливо запиває його залишками пива, витирає рештки

соусу з гуакамоле та жир від бекону в куточку губ, а потім вдивляється в майже порожню тарілку, ніби то люстерко.

— Усе це зводиться до одного речення, Наталі. Або навіть до одного слова. Розчарування. Іліан чіплявся за свою мрію, як міг, — тут, в Америці, потім в Іспанії, потім у Франції. Заробляти на життя власною музикою! А тоді нарешті махнув рукою і став продавати диски інших музикантів.

Іліан... Продавець у музичному відділі торговельного центру, з графіком від десятої до дев'ятнадцятої години, у короткому чорно-жовтому жилеті.

Тільки не так... Тільки не він...

Улісс уже казав про це, але зараз мені все одно важко стримувати сльози. Улісс дивиться на мене холодно, без жодного співчуття, ніби геть не йме віри моєму горю. Він роздався вшир, а проте його серце, вочевидь, натомість зменшилося. Я шморгаю носом і ставлю ще запитання:

— У нього ж був талант, чи не так? Я на тому геть не розуміюся, але... Він... Він добре грав!

Продюсер усміхається. Це вперше помічаю поблажливість у його погляді — так батько дивиться на дитину, яка не усвідомлює заподіяної шкоди.

— Так, він добре грав, Наталі. Мав талант, цей мрійник у кашкеті. Неабиякий в біса талант! Курва, та якщо за всі ці роки спілкування з творчими людьми я щось і зрозумів, так це те, що одного таланту замало. Майже кожен у чомусь обдарований, люба моя, майже в будь-якій дірі на цій планеті можна знайти чуваків, які віртуозно гратимуть на акордеоні, банджо або маракасах.

— То що потрібно ще в такому разі? Працювати?

Я знаю, Іліан працював, і то більше за інших, погоджувався на будь-яку роботу, прямуючи до успіху.

— Ні, Наталі.

Улісс коротко сміється — жорстоко й зловісно, — а тоді говорить:

— Робота й талант — усім здається, ось вона, ця магічна формула. Але ні, цього недосить. Подивися на мене: я далекоглядний, у мене чуття, я був ладен працювати вдень і вночі — і ось результат... — Він кладе руки на величезний живіт, і вони здаються зовсім маленькими. — Якби ти знала, скільки хлопців, що грали як боги й були ладні віддаватися на повну, так і лишилися ні з чим! Щоб досягти успіху в цій справі, треба мати лише одну якість: вірити в себе! Аж до манії величі, якщо завгодно! Усі успішні митці були переконані в тому, що вони обдаровані. Без винятку! Справжні генії ніколи в цьому не зізнаються, говоритимуть про щасливий випадок, удаватимуть фальшиву скромність. Вони знають, що були наділені цим даром, тож у них немає жодних підстав вихвалятися перед тими, хто жили рве, аби досягнути того самого. Але повір мені, вони прекрасно усвідомлюють винятковість своїх здібностей. А Іліан — ні. Іліан був сама скромність. Мало не вибачався перед усіма за свій талант... Заробляти на життя талантом — яка претензійність! Іліан був мрійник, а не поборник. І тобі це добре відомо...

— Чому? Чому ти так кажеш?

Улісс не відповідає. Пересуває стілець, ховаючись від сонця в затінку парасольки «Пепсі». Інші співробітники повертаються з обідньої перерви, маневруючи між столиками, з величезними порціями кави в руках, вітаються з Уліссом, який ледве завдає собі клопоту на них поглянути. Улісс скидається на динозавра, що загубився у світі сучасної музики, — може, і цинічного, але по суті такого самого наївного ідеаліста, як Іліан.

Улісс береться за другий гамбургер і, не припиняючи жувати, питає мене:

— Є дещо, чого ти в мене так і не спитала, Наталі. Тема, якої ти вирішила уникнути, еге ж?

Моє серцебиття раптом прискорюється.

Я не поставлю цього запитання, Уліссе. Не сьогодні. Не хочу, щоб ти читав нотації. Не хочу, щоб якийсь товстенький продюсер-невдаха повчав мене. Намагаюся змінити тему. Відповідаю надто швидко, кричу надто голосно:

— Мені не подобається, як ти говориш про нього! Ти говориш так, ніби все скінчилося.

Улісс ковтає шматок бургера, ловить мій погляд, а тоді вибухає:

— Чорт забирай, Наталі, не треба цієї зміни ролей. Забудь хоч на мить про кляте минуле! Ти усвідомлюєш, що сьогодні відбувається? Я вже два дні не сплю. Лікарі обстежують Іліана, щоб поставити остаточний діагноз. Щохвилини я чекаю: от-от задзвенить телефон і мені скажуть, що все скінчилося.

Раптом почуваюся страшенно по-дурному. Він має рацію. Кусаю губи до крові. Що я тут роблю? Я повинна бути з ним. Усі виправдання світу не переконають Улісса. Не переконають і мене. Чого я боюсь після всіх цих років? Звинувачень з боку «Air France»? Реакції Олів'є?

Намагаюся абстрагуватись від неприємної жирної калюжі, у якій плаває переді мною гамбургер, від запаху бензину на бульварі, що змішується із запахом смаженого м'яса, від гудків автівок, від відблисків сонця на асфальті. Зосереджуюсь на останньому запитанні, щоб не довелося розвивати тему мого боягузтва.

— Що в тебе було такого важливого, Уліссе, що ти хотів мені розповісти? Водій не зупинився, чи не так?

— То був не водій...

Я не розумію. Іліана збили. У Парижі, просто посеред вулиці. Про що намагається повідомити мене Улісс?

Продюсер відсовує стілець, даючи сонцю на мить засліпити його, витирає руками спітнілі скроні та розповідає:

— Я зміг поговорити з Іліаном сьогодні вранці, а він, своєю чергою, мав нагоду поговорити з поліцією. Є пока-

зання десятка свідків з авеню Терн. А годину тому мені телефонував лейтенант поліції, який це підтвердив. Білий автомобіль, який вчинив наїзд на Іліана, навмисне прискорився, збив його, а потім утік з місця пригоди. Наталі, то був не просто водій. То був убивця!

* * *

Улісс залишив мене, ошелешену, за столиком на самоті. Повернувся до офісу, забравши із собою в пакетику каліфорнійський бургер, якого я так і не торкнулася. Покинув мене на краю тротуару, під парасолею, посеред машин.

Спантеличену.

Іліана збили не випадково. Його намагалися вбити.

Я підводжуся. Безцільно блукаю бульваром Сансет, оточена автівками, що котяться з тією самою швидкістю, з якою прошкую я. Певний час не розумію здивованих поглядів водіїв, аж тоді згадую, що я досі в уніформі стюардеси. Пил ріже мені очі.

Іліана намагалися вбити?

Це видається якоюсь сюрреалістичною маячнею. А якщо Улісс усе вигадав? Дістаю мобільний, бо, ще коли говорила з продюсером, я відчула, як вібрує телефон.

Повідомлення. Від Лори. Нарешті.

Читаю есемеску, примруживши очі та лаючись на відблиски сонця, через які доводиться нахиляти екран.

«Я сходила до твого друга, мамо. До Іліана. Ти мала рацію, у всьому Біша є лиш один пацієнт з таким іменем. Палата номер сто сімнадцять. Трохи поспілкувалася з ним. Він при тямі. Переказував поцілувати тебе. Пошкодження в нього серйозні, мамо. Дуже серйозні. Лікарі відмовляються щось прогнозувати. Не впевнені, що зможуть його оперувати. І це я мовчу про гармидер у шпиталі. Скрізь поліція. Кажуть, то був замах на вбивство. Ним опікуються

Мартіна й Каро, вони мої подруги. Я триматиму тебе в курсі, не хвилюйся».

Заплющую очі. Таке враження, ніби я проживаю якесь паралельне життя, не своє власне.

Лора з Іліаном? Що вони розповіли одне одному? Донька жодного разу не спитала, що це за друг. Яку легенду вигадав Іліан? Тяжко, дуже тяжко поранений. Лікарі відмовляються прогнозувати щось. Іліан, якого хтось хотів убити.

Переказував поцілувати мене. Після всіх цих років.

Маю таке відчуття, ніби земля вислизає з-під ніг.

Усе змішалося — біль, страх і щастя, від якого навіть сироти виступили на шкірі.

Я кладу телефон назад. Треба знайти таксі. Хлопець за кермом пікапа пригальмовує, майже зупиняється й сигналить мені, а тим часом його друг на пасажирському сидінні розводить руки, імітуючи літак у небі. Ідіоти! Я зупиняюсь і, не закривши сумочку, проводжаю поглядом пікап, який трохи далі завертає й губиться в куряві.

Коментар Улісса не йде мені з голови. *Лишила камінь часу вдома, щоб захищати домашнє вогнище.* Я дорікаю собі за те, що кинула його в Порт-Жуа, маю відчуття, ніби тільки він тримає мене в рівновазі між минулим, яке губиться в спогадах, і теперішнім, яке випорсує з-під ніг. І нащо мені тягати в сумочці цей камінчик із саду? Розмірковую над варіантами залишити його просто тут, на узбіччі бульвару Сансет, або кинути в Тихий океан з пірса Санта-Моніки.

Дістаю камінчик з дна сумочки. І моя рука заклякає! Це не біла галька з мого саду.

Це сірий камінчик.

Камінь часу!

Перше, що прагну вчинити, — не шукати раціонального пояснення: мовляв, мені привиділося, ніби я поміняла

камінчики, або в цій бісовій сумочці чого тільки не валяється, або в мене їде дах, або я стала жертвою кишенькового злодія, що стежить за мною ще від Монреаля, — Фло, Жан-Макс, Шарлотта? Перше, що прагну вчинити, — не намагатися пояснити цей новий магічний фокус. Навпаки — я прагну повірити в нього, повірити в його силу.

Якщо міцно стиснути камінь часу в руці, то минуле може ожити знову.

Отже, Іліана можна буде врятувати!

22

1999

Дорога з Лос-Анджелеса до Сан-Дієго видається мені неймовірно легкою: я сама в «Доджі-Челленджері» з автоматичною коробкою передач; прямі дороги; американці, які всі їдуть так, ніби в них лишився останній штрафний бал перед конфіскацією водійського посвідчення. Після виїзду з Лос-Анджелеса, тобто десь на половині двохсоткілометрового маршруту, федеральна траса стає схожою на довгу стрічку. Мабуть, поводжуся як найнеобачніша з водіїв на всьому Півдні Сполучених Штатів — мало не викручую собі шию, намагаючись роздивитися «Королеву Мері»[1], пришвартовану в бухті Лонг-Біч, пластикові вежі каліфорнійського Леґоленду або тюленів, що засмагають на пляжі Ла-Хойя.

Це вперше я орендую машину під час зупинки між рейсами. Це вперше кудись їду сама, без колег. Це вперше не даю про себе знати — Олів'є, вочевидь, гадає, що я в мотелі. Майже шкодую, що не наважилася взяти автівку з відкидним верхом, — зараз моє волосся розвівалося б на вітру. Я відчинила вікна. Намагаюся уявити, що навколишній рухомий пейзаж — то лише декорації до фільму, а за мною стежить ціла команда, озброєна мікрофонами та камерами. Це не може бути реальністю. Принаймні моєю! Це не може бути реальністю тієї слухняної й сумирної Наті, яка телефонує чоловікові та дитині, щойно літак приземлиться

---

[1] Трансатлантичний лайнер, задіяний у подіях Другої світової війни, наразі перетворений на музей.

в чужій країні, яка розтягує чарку горілки на всю ніч, яка лягає спати опівночі, тим часом як інші члени екіпажу гуляють аж до ранку.

Нарешті вільна. Відверто скажена. Насправді жива.

Я наклеїла рожеву наліпку з адресою на бардачок.

Старе місто, парк Пресидіо, 17.

Я вивчила її напам'ять. На щастя.

Між Сан-Еліхо та Дель-Мар наліпка відривається та злітає в повітря, і ще кілька секунд я бачу, як вона витає понад нескінченним пляжем Солана-Біч.

* * *

Виїжджаючи з Лос-Анджелеса, я поцікавилася в туристичному довіднику, ґречно наданому членам екіпажу профспілкою, і дізналася: Старе місто в Сан-Дієго є колискою Каліфорнії, тобто місцем, що його обрали перші іспанські місіонери, щоб навчати індіанців, які прожили там дев'ять тисяч років. Тож я й гадки не мала, що опинюся в декораціях справжнього Дикого Заходу. Історичне Старе місто — це селище, цілком реконструйоване на старовинний штиб. Так тільки американці вміють — справжнє аж здається фальшивим: маленькі білі церкви, на позір порожні, салуни з широкими дерев'яними балконами, які неначе вирізали з картону, пластикові імітації пальм і кактусів, фонтани в стилі рококо на кожному розі вулиці — і все таке доглянуте, пофарбоване й полаковане, що проти цього Фронтьєрленд[1] у Діснейленді здається середньовічним селищем. Бракує хіба шибениці... та Зорро. Усе, що відбувається в Старому місті, схоже, зводиться до двох місій: затягти сім'ї до сувенірних крамниць, а молодь — до салунів, що в них рікою тече «Маргарита».

Старе місто, парк Пресидіо, 17.

---

[1] Тематичний парк у стилі Дикого Заходу, облаштований у кількох Діснейлендах, зокрема в Парижі.

Я лишаю машину біля парку, на невеличкому пагорбі, де така зелена та рівно підстрижена трава, якої не знайдеш навіть на полі для гольфу. Тут височить велика біла будівля в колоніальному стилі, оточена американськими прапорами, історичними вивісками, столами для пікніка... однак ані музики, ні гітари, ні Іліана геть не видно.

— Когось шукаєте?

Хлопець, який озивається до мене, лежить у гамаку, розтягнутому між двома пальмами. За його спиною помічаю намет, електричну плиту, невеличкі холодильні камери, розкладні стільці та фургон. Автомобіль «Шевроле-Шеві» другого покоління, такий собі контейнер на колесах, прямокутний і майже без вікон, а проте цілком перероблений під індивідуальне замовлення. Якийсь талановитий художник розмалював кузов зображеннями співаків маріачі[1] у непропорційних сомбреро на тлі пустелі, кактусів, агав, а поверх усього гігантськими літерами написав, зважаючи на все, назву гурту — «Los Paramos».

— Шукаю Іліана.

Хлопцеві років тридцять, аж до чорноти засмаглий, з оголеним торсом і босоніж, на ньому шаровари в доколумбовому стилі, помічаю гігантську ящірку, витатуйовану на плечі. Він підводиться на ліктях, щоб краще мене роздивитися. На мені джинсові шорти «Blueberry» й зелена футболка «Granny Smith». Вочевидь, хлопцеві до смаку те, що він бачить перед собою.

— А цьому мерзотнику відверто пощастило! І з мого боку було б аж нечемно допомагати вам його знайти.

Він вдає, що знову збирається закуняти. Придивившись уважніше, біля гамака помічаю гітару, що спирається на

---

[1] Один з найпоширеніших жанрів мексиканської народної музики, невід'ємна частина мексиканської культури.

пальму. В ящику лежать маракаси та бонго. Жодного сумніву: це і є той гурт латиноамериканських музикантів, про який розповідав мені Улісс.

Я наполягаю:

— Без жартів, це важливо.

Чоловік-ящірка сідає в гамаку, спершись на пальму.

— Без жартів, можете почекати на нього тут... Він працює. Я маю забрати його на фургоні під вечір... А тим часом можете розміститися тут. У моєму гамаку місця вистачить на двох. А ще я знаю колискові, і в мене є «Маргарита» в холодильнику.

— Це важливо... І терміново.

Він знизує плечима, витягує з кишені пачку папіросного паперу, жестом пропонує мені, а на мою відмову хитає головою, ніби даючи зрозуміти, що зі мною важко вести справи, а тоді виймає пакет з травою.

— Мені шкода... Залишитесь ви зі мною чи знайдете якогось іншого щастунчика, вам усе одно доведеться чекати.

Інформацію прийнято!

Поки чекатиму Іліана, можу або відвідати історичні пам'ятки, або перепочити разом з обдовбаним гітаристом. Я розвертаюся і вже збираюся йти, коли чую голос ящірки:

— Гаразд, міс Суоллоу, ви перемогли!

Здивовано заклякаю на місці.

Міс Суоллоу?

— Як ви мене назвали?

— Міс Суоллоу! Мадемуазель Ластівка, — повторює він, погано імітуючи французький акцент, — сеньйорита Голондріна[1]. — Іспанський акцент йому вдається найкраще. — Цей мерзотник Ілі тільки й говорить, що про тебе, відколи приїхав. Маленька брюнетка. Маленькі груди. Маленька дупка. Ледь помітна усмішка, з якої все стає зрозуміло, та

---

[1] Ластівка (*ісп.*).

великі ясні очі, які доводять, що рай на землі існує. Це ви, я переконався на власні очі! Хоча він трохи недооцінює вас у тому, що стосується грудей.

Я присоромлено схрещую руки на грудях і кидаю на нього гнівний погляд своїх позеленілих очей. Невже Іліан і справді розповідає про мене все це? У всякому разі в мене геть немає бажання лишатися сам на сам із цим друзякою, який фантазує про подружку свого приятеля. Я знову повертаюся до нього спиною.

— Не лякайтесь, міс Суоллоу... Я ж вам сказав, ви перемогли. Ви не афганка часом? Або ж іранка, північнокореянка, венесуелка, чеченка чи палестинка?

Він підпалює косяк і затягується димом.

— Ні...

— Тоді можете туди їхати. Ваш коханий зараз у Тіхуані, на мексиканському боці кордону. За тридцять кілометрів на південь від Сан-Дієго. Не помилитеся.

— А де я його знайду? Вона ж бо велика, Тіхуана.

— Влаштуйтесь там де-небудь на терасі. Він сам знайде вас.

* * *

Чоловік-ящірка мені не збрехав: дорога до мексиканського кордону в мене забрала менше ніж півгодини. Але Мексика починається значно раніше! Тим часом, поки я проїжджаю південними кварталами Чула-Вісти, найпівденнішого району Сан-Дієго, рекламні плакати, білборди, графіті на фасадах поступово змінюються з американських на іспанські.

Я паркуюсь біля Сан-Ісідро, тривожно озираючи високу сітку на кордоні, що тягнеться нескінченними пагорбами над річкою Тіхуана, відокремлюючи Мексику від Сполучених Штатів, Північ від Півдня, багату півкулю від бідної. Найбільш завантажений кордон у світі, якщо вірити

путівнику «Air France»! Гелікоптер прикордонного патруля кружляє над моєю головою. Уперше за весь цей час мені стає лячно. Знову ж таки за інформацією з путівника, Тіхуану вважають другим найбільш кримінальним містом у світі. Тут повно наркоманів, насильників, не кажучи вже про звичайних злодюжок. Прямую туди сама, гадки не маючи, що то за район, куди я маю потрапити. Переконуюся в тому, що в мене при собі лишається якомога менше готівки, тоді ховаю все цінне в багажник та під сидіння «Доджа». Невеличкий полотняний рюкзак на спину — і вперед.

Іліане, хоч би де ти був, ось я!

Звикла до безкінечних черг в аеропортах, я розраховую потрапити до Мексики лиш за кілька годин. На мій подив, опиняюся в довгому коридорі, схожому на бункер, оточеному високими сірими стінами, що увінчані колючим дротом, а в кінці цього коридору видніється простий напис на бетоні. MEXICO[1].

Ще кілька американців — або просто туристів — у шортах і бейсболках ідуть поряд зі мною. Коридор закінчується турнікетом. Простий металевий бар'єр, схожий на той, що стоїть на вході до станцій метро. І все! Штовхаєш турнікет — і ти в Мексиці.

Ні тобі прикордонників, ні віконець, ні контрольних рамок, ані обшуків. Лиш кілька поліціянтів позирають здалеку на нас, і більше нічого. Ми переходимо найбільш захищений кордон світу так, як заходимо в супермаркет. Ну, принаймні так воно є з боку США у напрямку мексиканської території!

Біля кордону, за мостом над річкою Тіхуана, загубленою та всохлою у занадто широкому для неї цементному ложі, вишикувалися десятки таксі. Це не для мене! Я навіть не

---

1 Мексика (*ісп.*).

знаю, у який бік прямувати, а місто починається одразу ж за кордоном. Це стає зрозуміло з крамниць, де продають гамаки, сомбреро й пончо, такі само барвисті, як і пластикові стільці в імпровізованих кафетеріях. Я поринаю у вузькі людні вулиці, перемежовані великими бульварами, де машини, здається, дрімають собі під пальмами. Скрізь на плакатах — зображення молодих пар з блискучими, наче перли, зубами, і сивуватих американців з ідеальними тілами. Якщо не рахувати кафетеріїв і сувенірних крамниць, місцева комерція представлена стоматологічними кабінетами, клініками косметичної хірургії та аптеками. Американські підлітки вирушають до Мексики, щоб з головою пірнути у втіхи молодості, напиваються та обкурюються. А вже дорослими знов повертаються сюди, аби загасити полум'я життя, що пожирає їх, за допомогою скальпеля.

Після півгодинних блукань я не помітила жодної очікуваної небезпеки (а може, це кохання нас аж так осліпляє?) та опинилася на крихітній пішохідній вуличці з різнокольоровими фасадами будинків, де навіть важко розгледіти небо через зелено-біло-червоні прапори, розвішені по вулиці, а землі тут майже не лишилося, бо й без того невеличкий простір між терасами ресторанів ущерть забитий ятками вуличних торговців з різноманітними дрібничками, спеціями та фруктами.

Згадую слова чоловіка-ящірки в гамаку.

Влаштуйтесь там де-небудь на терасі. Він сам вас знайде.

Налічую довкола десятки ресторанів, сотні стільців. Як дізнатися, чи правильно я виберу?

Покладаючись на випадок, я зупиняюся в кафетерії. Чи не в єдиному, де перед входом не чатують дівчата в до біса коротких спідницях і черевичках на височезних підборах.

Сідаю.

Я всміхаюся. Я знаю.

Стіл, на який спираюсь, хитається.

23

2019

У салуні «Coyote y Cantina» подають чи не найкращу «Маргариту» в усій Південній Каліфорнії, та ще й укупі з найсмачнішими тортильями *a mano*[1]. Принаймні саме це обіцяють банери, розвішані між двома балконами бару-ресторану, просторого, наче асьєнда, а на всіх поверхах сидять відвідувачі різного віку. На першому поверсі Жан-Макс, Шарлотта, Фло ліниво потягують свої «Маргарити», їхні келихи стоять на досить стійкому столику та переливаються всіма можливими кольорами — лайм, кюрасао, полуниця, — і, здається, мої колеги й не збираються дорікати мені за мою невинну пропозицію: «А що, як ми вчотирьох візьмемо в оренду машину та гайнемо в Сан-Дієго?»

Жан-Макс негайно мене підтримав. У нього ідея фікс: потрапити до «Kansas City Barbeque», бару в Сан-Дієго, де знімали культові сцени «Найкращого стрілка»! До того ж він затято наполягає, щоб ми заїхали ще й до Мірамара, колишньої авіабази, де тренувались американські льотчики.

Я була обома руками «за», а от Шарлотта і Фло скривилися.

Командир здавався збудженим, наче дитина. Невже ламає комедію? Може, він не в курсі звинувачень, які загрожують йому після цієї знаменитої історії про задерті ноги в кабіні пілота, увічненої Сестрою Еммануель? Протягом останніх рейсів ніяк не можу цього осягнути. Згадую

---

[1] Ручної роботи (*ісп.*).

сцену, коли він давав гроші двом типам мафіозної зовнішності в Старому місті Монреаля п'ять днів тому. Про мою здогадку, що він стежив за нами, з якою погодилася Фло. Мовчу вже про його домовленості з відділом планування щодо набору членів екіпажу на рейси до Монреаля та Лос-Анджелеса, де разом опинилися він, Фло і я. Ну, Шарлотта — це зрозуміло... Але навіщо заморочуватися ще й стосовно двох п'ятдесятирічних дам, хай би й найсексуальніших в усій галактиці? Шарлотта теж погодилась їхати до Сан-Дієго. Щоправда, її ідея фікс — це аутлети, безмитні фірмові крамниці на мексиканському кордоні.

Тільки Фло незадоволено й підозріло покосилася на мене, відверто дивуючись моєму бажанню ще дві години трястися в автівці після дванадцятигодинного перельоту. Це було на мене не схоже, тож вона геть нічого не розуміла... Бо не знала продовження моєї історії. Для неї пригода з гітаристом завершилася моїм заплаканим обличчям в аеропорту Мірабель у Монреалі. Я ніколи нікому не розповідала про свою самотинну вилазку до Мексики 1999 року.

Фло затиснула мене в туалеті на автозаправці «Техасо» після того, як ми півтори години простояли в заторах, виїжджаючи на південь з Лос-Анджелеса, в орендованому Жаном-Максом «Б'юїку-Верано». І прямо запитала, що ми, чорт забирай, забули в Сан-Дієго, чи все добре в нас із Олів'є від часу мого попереднього рейсу, чи припинилися серійні збіги після того, як я пожбурила камінь часу в річку Святого Лаврентія, та чи все зі мною гаразд.

Так, Фло, зі мною все добре, просто хочу все забути. Я не збиралася зізнаватися, що камінь часу знову двічі опинявся в моїй сумці невідомо яким дивом. Я мала вдосталь часу поміркувати про все це, упорядкувати речі в сумочці та думки в голові. Жодного сумніву: я забрала білу гальку з берега Сени та лишила сірий камінчик у саду! Врешті-решт відмовилася від спроб пояснити ці факти,

бо єдиним логічним висновком було або визнати мою недоумкуватість, або діагностувати в мене параною. На вибір.

Я вирішила дати волю інтуїції. Іти стежкою, яку вказували ці знаки. Іти своїми слідами двадцятирічної давнини. Прожити минуле заново. Збагнути, чому намагалися вбити Іліана. Може, це квест, організований долею, який допоможе врятувати Іла? А може, смертельна пастка, у яку я сама себе загнала?

Майже три години переповненими дорогами — і ми нарешті дісталися Сан-Дієго, голодні й спраглі. Я вправно вивела колег у Старе місто: примірявши на себе роль провідника, завантажила в телефоні карту історичного району та показувала дорогу вулицями, на яких дозволений проїзд. Коли ми шукали, де припаркуватися якомога ближче до пішохідної зони, то опинилися (чиста тобі випадковість!) біля парку Пресидіо.

Гамака вже немає! Так само, як і хлопця з витатуюваною ящіркою, який до мене озвався.

Когось шукаєте, міс Суоллоу?

Немає гітари, немає травки і вже точно немає фургона «Шеві». Логічно... Годі й сподіватись! Як вантажівка могла досі стояти тут по двадцяти роках? Вочевидь, я остаточно повірила в ці діри між теперішнім і минулим, отож якщо й існують певні таємні проходи, то за дверцятами цього старого «Шеві» обов'язково мав бути один такий. Фургона нема, тож лишалось тільки сподіватися, що принаймні якась згадка впаде в око біля парку Пресидіо.

Нічого!

— Ну, то ми йдемо пити цю «Маргариту»?

Йдемо, Жане-Максе, йдемо.

Ходімо, вип'ємо.

Ми всілися за великим столом з грубого дерева, навколо нас — фарбовані стіни кафетерія «Coyote», гігантські

соломинки та кружечки лайма, пляшки текіли та «Куантро», що стирчать з пустельного піску, декор із кількох кактусів і черепів.

Наступним етапом, вочевидь, має бути Тіхуана.

Я знаю, буде нескладно переконати їх поїхати до Мексики. Це так близько. Було б безглуздо згаяти нагоду... Але мене непокоїть одне запитання: навіщо туди повертатися? Відколи я приземлилася в Лос-Анджелесі, зі мною не трапилося жодного нового збігу, що нагадав би про моє минуле. Наче я прямую хибним слідом. Наче мала б бути не тут, а в Парижі. Наче тікала, заперечуючи реальність. Іліана спробували вбити. Наче дія каменя часу раптом припинилася.

— Ще по одній? — пропонує Жан-Макс.

Пілот посилає Шарлотту, не надто цікавлячись, чи вона не проти, по другу порцію напоїв.

Суперечливі ідеї вирують у моїй голові, схиляючи мене здійснити правильний вибір, тож у думках утворюється цілковитий хаос. Намагаюся взяти все під контроль, збираю залишки раціонального мислення й ніби навіть підвищую голос на власний мозок — так начальник кадрової служби підводиться та грюкає кулаком об стіл, аби припинити ледь чутні балачки під час наради, яка ось-ось перетвориться на балаган.

У пам'яті зринає цитата, вислів Поля Елюара: «Випадковостей не існує, є тільки заплановані зустрічі». Хто мені озвучив цю фразу, що тепер крутиться в голові, наче приспів набридливої пісні?

«Випадковостей не існує, є тільки заплановані зустрічі...» А раптом саме в цьому й криється розв'язання? Дочекатися наступного сигналу з минулого. Якщо його не буде — махнути на все рукою! Повернутися до Лос-Анджелеса. Виспатися в готелі «Ocean Lodge». Потелефонувати Олів'є. А відразу після приземлення в Руассі поїхати в Біша та взяти

Іліана за руку. Досі не можу повірити в замах на вбивство, попри слова Улісса, попри повідомлення від Лори. Хоч як дивно, мені навіть спадає на думку, що я більше не вірю в усі ті збіги в Монреалі: знайдена на Мон-Руаяль сумочка з фіолетової шкіри, уривки розмов — «Життя прекрасне», ластівка, міс Суоллоу, — ніби вони стерлися, ніби Сестра Еммануель або Жан-Макс цього ніколи й не казали. Ніби я все вигадала.

— Чотири «Маргарити»! — замовляє Шарлотта.

Цього разу вони всі лимонно-жовті, у кожному келиху листочок м'яти й шматочок лайма.

Вибираю собі один навмання.

А тоді помічаю, що на кожному келиху великими літерами написано коротке послання.

«Drink it all»[1] — у Жана-Макса.

«Already Empty»[2] — у Шарлотти.

«No Outflow»[3] — у Фло.

А на моєму: «Just Swallow it».

Просто ковтай це.

«Just SWALLOW[4] it»

---

1 Випий усе (*англ.*).

2 Уже порожній (*англ.*).

3 Не розплескуй (*англ.*).

4 Англійською слова «ластівка» і «ковтати» пишуться й читаються однаково.

Коли зостанеться лиш розставання,
Коли зостанеться саме прощання,
Коли зостанеться саме мовчання,
Коли не вдасться виграти цю битву
І ти зостанешся лише в моїх молитвах,
Коли й поняття «ми» уже не буде,
Залишаться лиш стіни й шлях в нікуди,
Залишиться важке похмуре небо,
Коли й тебе біля мене не буде,
Що зрештою залишиться від мене?
Що зрештою залишиться від тебе?

24

1999

Потроху мексиканські тераси залюднюються. Вулиця грає розмаїттям кольорів, чутно вигуки вуличних торговців й аромати грильованого м'яса. Відсторонено спостерігаю за сценами вічного карнавалу, розуміючи, що це лиш ілюзія, покликана приховати відчай міста на межі вибуху. Просто на узбіччях стоять валізи — з вивaленим на тротуар одягом вони схожі на розкриті гроби, а простирадла та прапори, що майорять на вітрі поміж будинками, схожі на підхоплені протягом сáвани. І так само, як свічки, запалювані на Гелловін, відганяють смерть, постійний карнавал Тіхуани відганяє депресію прибулих американців. По цей бік кордону живуть з усього того, чого американці хотіли б, та не воліють бачити в себе вдома: повії, наркотики, макіладори[1] з низькооплачуваною працею людей, що живуть у нетрях, посеред забруднених ґрунтів. За тридцять метрів, на площі Санта-Сесілія, довкола кафетеріїв, вештаються співаки маріачі й видивляються поодиноких закоханих, сподіваючись виканючити кілька песо.

Найближчий до мене гурт заводить «Cielito Lindo» та «La Cucaracha». Четвірка людей у розкішних костюмах благородного синього кольору, вишитих золотом, і білих

---

[1] Від *ісп.* maquiladoras — так називають промислові складальні підприємства великих корпорацій, переважно американських, які використовують дешеву робочу силу й розташовані в Мексиці поблизу кордону зі США.

сорочках, із фіолетовими нашийними хустками та в крислатих капелюхах. Мушкетери без шпаг. Сумний старий Атос меланхолійно грає на скрипці. Дебелий веселун Портос так дудить у трубу, наче від того залежить його життя. Тямущий жвавий Араміс трясе гітарою перед носом у найвродливіших дівчат. Другий гітарист — Д'Артаньян (бачу його зі спини), високий, стрункий, стриманий, стоїть трохи осторонь, до того ж грає найліпше з-поміж усіх. Він міг би бути схожий на Іліана. Без вусів... Без сомбреро... Без чобіт з крокодилячої шкіри... Той самий силует, те саме майже непомітне погойдування голови, щоб відміряти такт, та сама...

Раптом у пам'яті зринають слова Улісса... «Контракт з латиноамериканськими музикантами». «Аматори». Тоді пригадую фразу чоловіка-ящірки в тому гамаку: «Він працює. Я маю забрати його на фургоні під вечір...» Фургон! Той «Шеві», він саме розфарбований у стилі маріачі.

Іліан?

Квартет завзято зачинає «La Bamba». Жвавий гітарний вступ підхоплюють перехожі, що заходяться плескати в долоні й тупати ногами. Музиканти рушають вулицею, не припиняючи грати. Наближаються до мене.

Bamba, la Bamba...

Другого гітариста досі не видно, він схилив голову під великим капелюхом, заховався за спиною Портоса, але, зважаючи на стримане зиркання в мій бік, я розумію, що він мене помітив.

Іліан?

Я перетнула половину земної кулі, океан і два континенти, щоб знайти коханця, який натягнув на себе фальшиві вуса, сомбреро та костюм тореро! На щастя, я нічого не розповіла Фло!

Квартет грає дедалі швидше, рухаючись у такт музиці, оминає мою терасу й не зупиняється. *Bamba, la Bamba.*

Атос, Портос і Араміс прискорюються ще, націлившись на компанію літніх американських туристів, що сидять трохи далі за столиком. Цілий будинок людей похилого віку вивезли робити протези? *Bamba, la Bamba.* А Д'Артаньян сповільнюється.

Дивиться на мене, не зводячи очей, і співає вже свою «La Bamba», поганою іспанською, тільки для мене.

Вбрана в світло,
Вона перетинає кордони.
І саме задля цього
Вона змушує рухатися землю
Згори донизу.
Bamba, la Bamba.

На мить западає тиша. Іліан досі стоїть за три метри. Усміхається мені. Збентежений. Здивований. Десь одаль троє його колег розпочинають «Solamente una vez»[1]. Якийсь мексиканський гімн або щось на кшталт. Іліан підіграє їм, не зводячи з мене очей. Слова відбиваються від пастельних фасадів вулички та злітають до небес, я вловлюю лиш окремі з них, силкуючись сяк-так перекласти.

Тільки раз у своєму житті ви зустрінете справжнє кохання.
Цим шансом треба скористатися попри все.
Навіть якщо лише на одну ніч.

Я відсуваю сусідній стілець. Гукаю офіціанта й замовляю одну «Маргариту», хоч свою ще не допила. Однак мій опереточний коханець, здається, досі вагається, чи можна відкласти гітару та відстати від трьох хлопців, які далі простують вулицею, вочевидь, розчаровані жадібністю беззубих пенсіонерів. Скрипки вже майже не чутно, хіба що деякі звуки труби. І тоді, не замислюючись про наслідки,

---

[1] «Тільки раз» (*ісп.*).

у цілковитій тиші площі Санта-Сесілія я шепочу (бо співом назвати це важко), але досить голосно, щоб Іліан почув:

Tengo miedo a perderte,
Perderte otra vez[1].

Іліан не каже нічого, та за нього промовляє гітара.

Bésame, bésame mucho[2].

* * *

— А вам личать вуса!

Іліан гордо підкручує їх пальцями. Проте, вочевидь, хлопець перестарався, бо вуса відклеюються, і через це він стає ще смішніший. І спокусливіший. Я вагаюся, що вибрати: притиснути ці фальшиві вуса вказівним пальцем, щоб приклеїти їх на місце, або різким жестом зірвати, мов непотрібний пластир. А тоді поцілувати його там, де болітиме.

— Не смійтесь, Наті.

— Я не сміюсь.

Обожнюю цей вираз обличчя — достоту маленький хлопчик, якого спіймали на гарячому, коли він потайки у щось вирядився.

— А що ж ви, міс Суоллоу? В Тіхуані карнавал цілий рік. Ви забули свій костюм ластівки?

Ще обожнюю його вміння добирати вдалу репліку. Молодець, Ілі, влучно підмічено! Це правда, я й сама половину життя проводжу в костюмі: дорогою з готелів до аеропортів, з аеропортів до готелів, а іноді, коли бракує часу перевдягнутися, — навіть на вулицях усіх столиць планети. Іліан влаштовується біля мене, кривиться, коли стіл похитується, а потім усміхається. Занепокоєно поглядає

---

[1] Я боюся тебе втратити, знову втратити (*ісп.*).

[2] Цілуй мене, цілуй мене міцно (*ісп.*).

на трьох музикантів, що віддаляються, але досі так мене й не поцілував. Навіть не торкнувся. Щоправда, очима він мене просто пожирає — хоч якась утіха.

— Що ви тут робите?

Який він милий, цей Іл: сподівається, що я зізнаюся, ніби бігла за ним через пів світу! На вигляд Іл — сама невинність, наче то не він лишив дрібні камінчики на стежці своєї одіссеї замість дороговказу.

Удавано дивуюсь:

— Я збиралася запитати у вас те саме. Що ви тут робите? Звідки дізналися, що я сидітиму саме на цій терасі в Тіхуані? Що я потайки фантазую про вусатих чоловіків у костюмах, які співають «La Cucaracha»?

Іл вдає, що розгладжує тильним боком руки оксамит на своєму обшитому золотими нитками камзолі. Підіймає комірець. Гордий, як той бойовий півень.

— Це Улісс дав мою адресу? А тоді Луїс?

— Луїс — це ящірка, що витріщається на груди подружок своїх приятелів?

— Він витріщався на ваші груди?

Іл червоніє та, не втримавшись, скидає очима на мої диньки під футболкою з написом «Granny Smith».

— То, мабуть, якась хтива манія серед співаків маріачі!

Іліан відводить погляд і намагається втупитися в якусь точку за моєю спиною.

— Ну ж бо, Ілі. Прошу вас. Перепочиньте трохи, зніміть сомбреро.

Гітарист знервовано поглядає кудись углиб вулиці, ковзаючи очима повз мене.

— Я... я повинен приєднатися до решти гурту. Ми схожі на принців у наших костюмах, що наче виткані зі світла, але що стосується заробітку — тут суцільні злидні...

— Гаразд! Біжіть, наздоганяйте ваших товаришів. Але тільки після того, як виконаєте обіцянку.

— Яку ще обіцянку? Я нічого не обіцяв.

— А ваша гітара — так. «Bésame... Bésame mucho».

Іл нахиляється до мене ближче, і я думаю: ось воно, нарешті він припаде губами до моїх губ, але натомість він шепоче:

— *Piensa que tal vez,*

Mañana yo ya estaré

Lejos, muy lejos de tí[1].

Я дивлюсь на нього. Він це каже щиро? Невже справді боїться мене поцілувати? Або знову грає зі мною в кота й мишку? Цей мрійник з джентльменськими манерами якимось чином змусив мене мчати галопом аж сюди, аби тут лишити мене скніти перед «Маргаритою»? Ну то стережись. Я можу перестати бути Мінні й перетворитися на Спіді Гонзалеса!

— Ну бодай випити зі мною ви насмілитесь?

Іл підіймає келих замість відповіді. Ми цокаємося.

Дивлюся йому просто в очі.

— За колишні вечори та нетутешню музику.

Хай спробує тільки мій гітарист з його любов'ю до фільмів не зрозуміти цього натяку!

Нарешті Іл нахиляється до мене та дарує цнотливий поцілунок у губи. Наче метелик пурхнув над трояндою. І то все заради цього? Він бере гітару.

— Мені справді треба йти.

— Гаразд! Я піду за вами. Мій літак вирушає завтра вдень з Лос-Анджелеса. До того часу я вас не відпущу. Якихось двадцять чотири години — і ви мене здихаєтеся.

Бідна маленька Наті... Я помилялася. Значно більше я була Мінні, аніж Спіді! Та розмовляла далі в тому самому дусі:

— Чи не потрібна співачка у вашому хлопчачому гурті?

---

[1] Подумай: можливо, завтра я буду вже далеко, дуже далеко від тебе (*ісп.*).

Кіт Сільвестр[1] грайливо всміхається.

— Потрібна! Але за умови, що носитимете вуса, кошлаті брови, пончо та сомбреро!

— Нізащо в житті! Контракт з «Air France» забороняє мені вдягати будь-яке інше вбрання, окрім костюма ластівки. А ви бачите мене Санчо Пансою? Навпаки, я впевнена, що старі американці, які приїхали сюди трохи омолодитися, ладні будуть розщедритися й кинути до сомбреро значно більше песо, якщо його триматиму саме я.

Цей мерзотник оцінює принадні вигини моєї фігури під футболкою, мої оголені стегна, ніби підраховуючи, скільки я годна їм принести.

— Гаразд, ви прийняті!

Підводимося разом, щоб наздогнати трьох мушкетерів. Лишається тільки заплатити за дві «Маргарити». Я порпаюся в сумочці, шукаю, лаюся, порпаюся далі, а тоді вклякаю. Ошелешена.

— В мене немає документів!

У нього такий погляд, наче він не сприймає мене всерйоз і підозрює, що я вдаюся до фокусу, щоб не оплачувати рахунок.

— Цього варто було чекати. Щоразу, коли я вас бачу, ви їх губите.

— Я не жартую, Іліане! І я їх не втратила, а забула. Вони лишилися в Сан-Ісідро, я сховала їх під сидінням разом із грошима, перед тим як перетнути кордон з Мексикою. Боялася, що тут їх украдуть...

Іліан ураз серйознішає.

— Загубили... Забули... Це те саме. Без них ви ніколи не зможете перетнути кордон. Мексиканці-бо все життя можуть цього чекати.

---

[1] Спіді Гонзалес, Сільвестр — миша й кіт із серії мультфільмів «Луні Тюнз» (від *англ.* «Looney Tunes»).

— А таки я громадянка Франції!

Він кладе руку мені на плече.

— Наталі, цей кордон — один з найзахищеніших у світі. Без паспорта чи посвідчення особи прикордонники й слухати вас не будуть. Щоб перетнути кордон, вам знадобиться не година й не дві — можливо, кілька днів.

Я запанікувала. Вилітаю наступного дня. Ніхто не знає, що я перетнула мексиканський кордон. Ніхто не може принести мені документи. І потелефонувати нема кому, окрім служби з екстрених ситуацій «Air France», яка обов'язково зауважить усе це в моєму досьє, а процедуру перетину кордону це надто не прискорить. Відчуваю, що мене от-от дійме до живого.

Загнана в глухий кут, я божеволію. Я втрачу все.

Свою роботу. Олів'є.

Як я зможу пояснити йому ситуацію, у якій опинилася? Мінні відчуває, як на очі навертаються сльози. Я здогадуюсь, що вони змінили колір із синього на зелений. Я дивлюся на Іліана, і його силует стає нечітким. Це все оцей занадто милий хлопчик, цей боягуз, який ні в чому не винний і водночас відповідальний за все, котрий спостерігає, як на межі нервового зриву мене накриває паніка, і який, здається, вбачає в цій сцені щось веселе.

Він усміхається, нахиляється до мене, міцно стискає в обіймах.

— Не плачте, міс Суоллоу, здається, у мене є ідея.

* * *

Фургон «Шеві» наближається до прикордонного пропускного пункту Сан-Ісідро. Я сиджу ззаду, між бонго й маракасами, які відбивають ритм нашої подорожі щоразу, тільки-но фургон підскочить на вибоїні. Феліпе,

тобто Атос, і Рамон, тобто Портос, стежать за мною краєм ока, відверто потішаючись. Як це мене дратує! Луїс, тобто чоловік-ящірка, сидить за кермом, час від часу поглядаючи на мене в дзеркало заднього виду, та регоче ще дужче. Як і варто було сподіватись, він приїхав на фургоні за співаками маріачі з «Los Paramos», щоб перевезти весь цей балаган на американську сторону. Іліан, що сидить ліворуч від мене, поводиться більш поблажливо, ніж решта троє: просто всміхається, роздивляючись моє маскування. Іл наразі нічого не коментує, але чи протримається до кордону?

Коли «Шеві» зупиняється у хвості довжелезної черги з автівок, що вишикувалися перед двадцятьма чотирма прикордонними будками, Іл не витримує:

— А вам дуже личать вуса...

— Я вас ненавиджу!

— Хочете засунути ще одну подушку під ваше пончо? Санчо Панса був значно товстіший.

— Я вас уб'ю!

— У вас із-під сомбреро вибивається симпатичне темне пасмо, сховайте його подалі... І ви забули затягнути вашу портупею зі зміїної шкіри.

— А ви забули вставити туди пістолі. Щойно минемо кордон — я вас прикінчу!

— Не насуплюйте брови, вони й відклеїтися можуть...

Я замовкаю. Що більше реагую на їхні дотепи, то більше Іл тішиться. Не кажучи вже про ідіотські насмішки інших трьох жартівників у капелюхах. Через переднє вікно «Шеві» бачу людей, що перетинають кордон пішки: вони теж вишикувалися в лінію одне за одним і зацікавлено роздивляються малюнки на фургоні «Los Paramos», який, здається, просто неможливо не помітити. Я в знемозі відкидаюся на спинку сидіння.

— У нас нічого не вийде!

— Та все буде добре, — каже Феліпе. — Прикордонники нас знають. Ми їздимо туди-сюди щодня, вони пам'ятають наш фургон. Ми американські громадяни, Ілі — з європейським паспортом, у всіх п'ятьох є дозвіл на щоденну роботу. А якщо зважити на сорок п'ять тисяч автівок і двадцять п'ять тисяч пішоходів, які щодня перетинають цей кордон, у них просто немає часу відволікатися на тих, хто проїздить тут регулярно.

— Це ідеальний план, — розвиває думку Рамон. — Естебан планував сьогодні на ніч залишитися в Мексиці з новою подружкою. Завтра повернемо йому паспорт і дозвіл на роботу. Поліція звикла до того, що в наших костюмах співаків маріачі ми геть не схожі на фотографії в дозволах. Спочатку вони змушували нас знімати накладні вуса та перуки, але тепер їм уже начхати! Естебан маленький, так само низенький, як і ти, з таким само темним волоссям. А завдяки цьому маскараду прикордонники вас точно сплутають.

То такий у них ідеальний план? Видати мене за Естебана, тобто Араміса, другого гітариста.

— Але це означає, міс Суоллоу, — додає Луїс-ящірка, спіймавши мій погляд у дзеркалі заднього виду, — що вам краще застібнути два верхні ґудзики на жилетці, в Естебана груди геть не такі привабливі, як ваші.

Знову ця хтива манера співаків маріачі! Намагаюся щільніше запахнути синьо-золотистий камзол на грудях і поправити фіолетову шийну хустку.

— Естебанові, — каже Феліпе, — куди складніше застібати нижні ґудзики. Ох уже ця текіла...

Та скільки можна реготати!

Чому я досі не вийшла з фургона й не перетнула кордон пішки? Ящірка знову окидає мене оком з голови до чобіт.

— Коли прикордонники дивитимуться на вас, тримайте рот на замку, щоб вуса гордо стирчали.

Прийнято!

— Вам вони личать, до речі, — докидає Феліпе в мене за спиною. — Ви ніколи не думали припинити видаляти волосся над губою?

Отримайте й розпишіться... Вони знову вибухають реготом, усі втрьох. Лише цей негідник Іліан стримується, напускаючи співчутливий вигляд після кожного дотепу своїх спільників. Та я впевнена — щойно перетнемо кордон, він першим вихвалятиметься: ну от, не так і страшно було, могли й потерпіти блазнювання, зважаючи на таку геніальну ідею... Перевдягтися в співака маріачі. Якщо я виплутаюсь...

Я таки виплутуюсь!

Усе відбувається неймовірно просто. Повільно докотившись до кордону за якісь півгодини, Луїс ретельно вивчає пропускний пункт і нарешті вибирає з двадцяти чотирьох будок одну, помітивши прикордонника, якого знає.

Я тремчу всім тілом і вже бачу, як мене змушують підвести руки, наставляючи поліційний кольт, стягують перуку, змивають грим, зривають костюм, доправляють до підземелля під Тіхуаною, а завтра на ранок у місцевих газетах з'являться заголовки: «Французьку стюардесу ув'язнено, досі невідомо, що вона намагалася перевезти через кордон»...

Луїс-ящірка натомість жартує з прикордонником так, ніби вони ще зі школи разом грали в техаський холдем[1], а Феліпе тим часом підсовує наші паспорти та дозволи на роботу (ну, власне, зокрема й Естебанів дозвіл, не мій) іншому втомленому чоловікові у формі, котрий гортає їх з таким само відсутнім поглядом, наче читає Карлоса

---

[1] Варіант покеру.

Фуентеса[1] латиною. Військові швидко зазирають у салон, щоб нас порахувати, а тоді пропускають!

«Шеві» котиться ще якихось сто метрів, перш ніж остаточно загубитися серед машин, припаркованих на величезній стоянці Сан-Ісідро. Моє серце, що мало не зупинилося за ці нескінченні хвилини, може нарешті вибухнути. Я зриваю все: накладні брови, накладні вуса, накладні бакенбарди — і запускаю сомбреро, мов те фризбі, углиб фургона, а весь гурт «Los Paramos» тим часом кричить від радості, дере горлянку, співаючи «Hasta siempre»[2], мов банда партизанів, яка щойно підірвала президентський палац. З холодильника видобувають п'ять пляшок «Корони». Іліан обіймає мене та вдруге за день (утретє за своє життя) цілує.

Я перетнула кордон!

Моє серце й не думає заспокоюватись.

Я ніколи не проживала таких шалених моментів!

Мої думки розлітаються феєрверками в голові, нестримні й запальні, не залишаючи місця для жалю — хіба тільки для однієї відвологлої петарди.

З ким я зможу поділитися цими емоціями, кому зізнатися?

Щойно я незаконно перетнула найнебезпечніший кордон у світі, перевдягнена в чоловіка, сидячи в розфарбованому фургоні, разом із чотирма хлопцями в костюмах співаків маріачі! З ким я зможу цим поділитися? Розказати, написати? І навіть якщо я дивом знайду в собі сміливість розповісти все, навіть якщо знайду людину, ладну мене вислухати чи прочитати мою розповідь... Як переконати її, що я все це не вигадала?

---

[1] Мексиканський письменник.

[2] «Прощавай назавжди» (*ісп.*) — знакова пісня кубинської революції.

* * *

Іліан сідає за кермо фургона «Шеві».

— То вас підкинути до вашої машини на парковці Сан-Ісідро, міс Суоллоу, чи їдемо далі так?

— Їдемо так!

Фургон ще кілька кілометрів роз'їздить вулицями Чула-Вісти, щоб по черзі закинути Феліпе, Рамона та Луїса — на Ранчо-дель-Рей, до Боніти й Отей-Меса-Весту. Увечері, пояснює Іліан, час сказати «адіос» хлопцям з «Los Paramos»: Феліпе й Рамон повертаються до своїх родин, Луїс грає в кафетерії, перш ніж знову податися до Старого міста, а фургон лишається в Іліана.

Ми удвох. Я пересідаю вперед. Він прямує до пірса на пляжі Імперіал-Біч. З автомагнітоли долинають звуки старої класики американського року. Перед нами розгортається вид на океан, ми їдемо довгою піщаною косою, праворуч від мене видно бухту Сан-Дієго, а ліворуч простягнувся безкраїй Тихий океан. Дивовижний вузький півострів. Не знаю, куди веде ця дорога, але краєвид звідси на лінію горизонту з хмарочосів Сан-Дієго заворожує.

— То що в нас далі кримінального за планом? Утеча з Алькатрасу?

— На жаль, ні... Веселощам кінець. Робота чекає.

Ми їдемо далі нескінченною дюною, аж поки півострів не розширюється, і опиняємося біля шикарного курорту, де в кожному котеджі з видом на океан є басейн, наче пожильцям ліньки перетинати дорогу, щоб скупатися. Я читаю назву на в'їзді: «Селище *Coronado*».

— Що тепер?

— Цього разу ролі міняються... Тепер музиканти перевдягаються в жінок!

— Овва! То ми в гето трансів?

Проте в цьому заможному куточку вулиці прокладені рівно, вони скидаються на локації радше із серіалу «Санта-

Барбара», аніж на селище, уподобане геями. Просто перед собою помічаю гігантську будівлю, ніби з казки: химерний замок, прикрашений десятками загострених червоних баштoчок, а замість головної вежі — щось на кшталт циркового шатра, дахи з усіх боків, сотні вікон і стільки само балконів, наче якийсь мультиплікатор вигадав споруду для диснеївського фільму, а якийсь божевільний вирішив відтворити її в реальності, звівши просто посеред пляжу.

— Ні, — відказує Іліан, паркуючи фургон. — Я маю на увазі найвідоміший фільм з усіх, знятих у Сан-Дієго.

— «Найкращий стрілок»?

Іліан, здивований моєю реплікою, видає смішок — невже я ляпнула якусь дурницю?

— Міс Суоллоу... В цьому житті є не тільки літаки!

Дякую! Показую йому язика. Я не для того перетнула пів планети, щоб загадки тут відгадувати! Рукою він вказує на неймовірний казковий палац, що височить попереду.

— Готель «Coronado». Вічна декорація до фільму «У джазі тільки дівчата».

Один з моїх улюблених фільмів! Цукерочка Мерилін, Джек Леммон і Тоні Кертіс перевдягаються, щоб видати себе за Дафну та Джозефіну. Ото я ідіотка — як можна було не згадати про це!

Намагаюся реабілітуватися.

— *Nobody's perfect...*[1] То ви гратимете для гостей готелю?

Іліан глушить двигун.

— Так... я граю, а гості тим часом насолоджуються омаром або стейком шатобріан. Це один з тих престижних контрактів, що їх відкопав для мене Улісс Лаваллі.

Вражена величчю готелю, я намагаюся пригадати сцени з фільму... І в голові зринає картинка.

---

[1] Ніхто не ідеальний (*англ.*).

— Тільки не кажіть мені, що вас, як і Мерилін, просять грати... на укулеле!

Хоч здогадку кинуто навмання, я влучаю просто в яблучко. Іліан понурює очі та замикається, наче присоромлений маленький хлопчик.

Двічі ідіотка! Намагаюся вирвати свою стрілу.

— Мені дуже прикро, Іліане. Я присягаюсь, ви ладні зачарувати мене в образі співака маріачі чи з укулеле в руках... Я не певна, що могла б закохатись у Джиммі Гендрікса або Чака Беррі.

Тричі ідіотка! Я нахиляюся, щоб його поцілувати, але цієї миті розумію, що замість того, аби втішити, моя остання фраза, мабуть, ще дужче його образила. На кілька хвилин западає тиша.

Іліан порушує її перший:

— Ходімо, міс Суоллоу, сьогодні я вас пригощаю. Шампанське рікою. Я тут заробляю двадцять доларів за вечір, та ще й бар безлімітний!

Щоб вимолити пробачення, притуляюсь губами до всього, до чого дістаю на його напруженому профілі. До кінчика носа, до мочки вуха.

— Я повелася незграбно. Мені шкода.

— Не варто. Спокусити таку дівчину, як ви, граючи із сомбреро на голові або на іграшковій гітарі, — це досить несподівано.

Несподівано?

Не замислюючись, кладу руки йому на скроні, повертаю до себе та цілую так, що аж дух забиває. Його руки нарешті ковзають по моїх стегнах, піднімаються вгору, а тоді стають сміливішими й знову спускаються донизу. А мої руки тим часом обплітають його потилицю. Не дають йому дихати, і тепер їм вирішувати, чи зможу я його врятувати. Нарешті відриваюсь від його губ і шепочу кудись у перенісся:

— Мені, навпаки, ввижається, що ви страшенно хитрий.

Бо і я зараз така сама. Зваблива, смілива й нестримна. Ані на мить не відчуваю своєї провини.

Рука Іліана далі блукає по моєму стегні, я ніжно беру її та кладу йому на коліно.

— Трохи терпіння, на вас люди чекають у готелі «Coronado», мій гравцю на банджо!

Іліан усміхається, але не наполягає. Мені подобається, як він приховує те, що я знову його образила. Мабуть, слова укулеле й банджо — то табу, так само як, вочевидь, і мандоліна, ситар, балалайка...

Ілслухняно відчиняє дверцята. Його очі знову виблискують.

— Насміхайтеся далі! Сьогодні ввечері, після того як трохи поблазнюю в «Coronado», я вам покажу.

У моєму погляді читається німе запитання.

— Я покажу вам силу справжньої гітари.

25

2019

Олів'є паркується на одному з останніх вільних місць біля тротуару, глушить двигун і кілька хвилин спостерігає за дивною метушнею. Автомобілі заїжджають і виїжджають. Шлагбаум то піднімається, то опускається. Пішоходи раз по раз огинають його збоку. Вони проходять через скляні двері, тримаючи в руках сумочки, квіти, дітей. Здається, відвідувачів більше, ніж у торговельному центрі наприкінці грудня. Олів'є пригадує, як тут колись була вивіска: «Лікарня — Тиша».

А сьогодні годі знайти галасливіше місце. Не кажучи вже про машини швидкої допомоги, що пролітають сюди й туди. Здається, тільки-но одна сирена стихне — уже чути наступну. Олів'є помічає синій маячок у дзеркалі заднього виду, який поволі наближається, опиняється зовсім близько й проноситься мимо. Ще одна невідкладна ситуація? Та за мить чоловік, непідробно дивуючись, розуміє, що то поліційна машина без розпізнавальних знаків. З неї виходять двоє поліціянтів у цивільному одязі, після чого зникають у головних дверях лікарні Біша.

Олів'є проводжає їх поглядом і не одразу усвідомлює, що хтось стукає в його дверцята. Нарешті повертає голову. Перед ним стоїть Лора: білий халат, стягнуте у жмут волосся, між вказівним і середнім пальцями міцно затиснута цигарка. Йому завжди не подобається, коли донька курить. Якому батькові таке сподобається?! Хай навіть Лорі нещодавно виповнилося двадцять шість, він ледве

стримує себе, аби не вирвати сигарету з рук і не розчавити об тротуар. Ну бодай зауважити про це.

Натомість Олів'є обмежується тим, що відчиняє дверцята «Кенго» та цілує доньку.

— Тату! Що ти тут робиш?

— Та просто заскочив привітатися.

— Ти серйозно?

— У мене замовник неподалік. На авеню Ваґрам. Тож я просто втнув невеличкий гак.

Сирени далі завивають. Швидка? Поліція? Лора жадібно затягується — видно, квапиться. Олів'є знає, що перерви в неї буквально розписані похвилинно. Вона часто каже, що медсестри навіть не встигають сходити в туалет чи перекурити. Принаймні пекельний ритм роботи в лікарні корисний для її легенів.

— Ти на вигляд стомлена, Лоро.

— Ага! У передчутті відпустки!

Вона змовницьки підморгує батькові. Він не реагує. Зосереджено спостерігає за одним з двох поліціянтів, що тепер виходять з Біша та прямують у бік свого «Меґана».

— То що, кажеш, тут цілковитий безлад?

Лора дозволяє собі останню затяжку.

— Ще б пак... Скоро скажуть розтини виконувати. А під халатами носитимемо пістолети, щоб захищати потерпілих від можливих замахів.

Вона розчавлює сигарету, не докуривши її, і кидає наостанок:

— Або від спроб на замахи.

— Ти маєш рацію, завжди можна обійтися без поліціянтів. І на роботі. І вдома.

Лора мляво реагує на цей натяк. Вона знає, що батько не втрачає нагоди поглузувати над Валентином, її чоловіком. Якщо вони й знаходять порозуміння на ґрунті захоплення регбі, то як командира поліційного загону з божевільним

робочим графіком тато його терпіти не може. Тому, хто все життя працював удома, у своїй майстерні, підлаштовуючи робочий темп під графіки доньок, непросто зрозуміти шалене життя Лори та її чоловіка, що розриваються між терміновими викликами в Біша та чергуваннями в жандармерії Сержі. Але понад усе він побоюється того моменту, коли Валентин оголосить про підвищення — синонім переведення, — після чого їм доведеться переїхати з близнятами, можливо, за тисячу кілометрів звідси.

— Мушу йти, тату.

— Я знаю.

Вона ступає крок до лікарні, озирається.

— Мама нічого не підозрює?

Що Олів'є вміє робити чудово, то це заспокоювати свою доньку.

— Навряд чи, зважаючи на те, де вона тепер.

26

2019

Жан-Макс зупиняє орендований «Б'юїк-Верано» на паркінгу Сан-Ісідро та підозріло окидає оком довгу огорожу з колючим дротом, яка тягнеться нескінченною стіною на вершині пагорбів, і американців, що цілими групами прямують до прикордонного пункту, щоб потрапити до Мексики, а ще мексиканців, котрі, навпаки, ледве-ледве просочуються на американську землю. Командир озирається до мене, відверто хвилюючись.

— Якщо ми туди потрапимо, нас випустять звідти? Ви впевнені?

Киваю на знак підтвердження.

Насправді я ні в чому не впевнена. Не маю жодного уявлення про те, як змінювалися правила прикордонної безпеки від 1999 року, але сумніваюся, що Дональд Трамп віддавав конкретні накази прикордонникам бути пильними... і більше не дозволяти швендяти сюди й туди чортзна-яким співакам маріачі! Спогади зринають з якоюсь майже нереальною точністю. Турнікет, за який можна потрапити, навіть не показуючи документів, коротка прогулянка до Тіхуани, строкаті вулиці, усюди гасають діти, ходять музиканти в сомбреро...

Пройти за турнікет... а потім?

На що я сподіваюся? Натрапити на «Los Paramos» на площі Санта-Сесілія — Луїса, Феліпе, Рамона, Естебана, таких самих, тільки сивочолих, гладших на десять кілограмів, у заплямованих оксамитових костюмах? І навіть

якби дивом я їх знайшла, що вони могли б розказати? Навпаки, це мені треба було повідомити новини, і то які новини... Про те, що маленький симпатичний француз, з яким вони грали скількись років тому, тепер лежить за десять тисяч кілометрів звідси на лікарняному ліжку на межі життя і смерті. Ще купа інших питань муляють мені, проте змушую себе остаточно відмовитися від усякої спроби логічно осмислити те, що відбувається.

Не вагатися, не сумніватися. Залишається тільки продовжувати цей квест!

Пройти за турнікет.

— То що, ходімо? — грайливо питаю я.

Шарлотта не може відлипнути від телефона. Вона завантажила додаток магазинів «Las Americas Premium Outlets» у Сан-Дієго, враз усвідомила, що перебуває за один кілометр від торговельного центру з понад сотнею крамниць найбільших брендів світу, і заходилася гортати каталоги. Жодних підробок — тільки справжні брендові товари! «Calvin Klein», «Guess», «Ralph Lauren», «Tommy Hilfiger»... Шарлотта продивляється логотипи так, ніби це фотографії знаменитостей, яких вона зможе побачити на власні очі.

Я розумію, мені доведеться бути дуже переконливою, якщо хочу, аби вони поїхали до Тіхуани зі мною! Бо геть не маю бажання вирушати туди наодинці. У серці оселилося дивне передчуття небезпеки. Якоїсь загрози. Відчуття, що хтось вичікує, коли я опинюсь на самоті. Щоб напасти на мене? Коли ми виїжджаємо зі Старого міста, одна з машин, сірий «Форд-Едж», рушає паралельно з нами, їде тим самим маршрутом до Сан-Ісідро, тримаючись на відстані, а тільки-но ми паркуємося, зникає. У мене склалося враження, що машина стежить за мною! Так само, як стежили за Іліаном у Парижі. Щоб убити? Це дивне передчуття переросло в переконаність, потім його

притлумили, а точніше задушили інші думки, так само безглузді. Та одне слово постійно крутиться в голові.

«Swallow».

Це слово вигулькнуло в пам'яті за кілька секунд до того, як я побачила його на келиху... *«Just Swallow it»*.

Намагаюся розмірковувати максимально тверезо. Годі вже вірити у випадковість! Досить! Обмежуюсь тим, що просто констатую факти, а із цим фактом усе ясно як божий день, навіть якщо тут відгонить чаклунством: я чекала на певний знак з минулого, і він з'явився. Хтось його подав. Хтось, кому відомо, що він означає. Шарлотта? Диявольськи підступний офіціант? Бог, здатний читати мої думки? Жодне із цих припущень не має сенсу...

З ентузіазмом, який, сподіваюсь, подасть приклад іншим, я ступаю крок у напрямку довгого сірого коридору, що веде до мексиканського кордону, але помічаю, що Жан-Макс не йде за мною. Стоїть кілька секунд на місці, а потім повертає назад і бере Шарлотту за руку.

— Ну ж бо, маленька моя, ти так і не наважилась мене попросити, а мені аж шкода тебе стало. Поїхали, пройдімося твоїми аутлетами! Я ладен з тобою три години виходити крамницями й носити пакети, якщо пообіцяєш мені, що після цього поїдемо в Мірамар дивитися, як злітають F-35...

Я дивлюсь, як вони віддаляються у бік крамниць, насвистуючи (неначе просто кепкують з мене) мотивчик «La Cucaracha». Вочевидь, Фло цієї миті також роздумує, чи не залишити мене... щоб приєднатися до них. Здається, вона зненацька страшенно образилась, бо не дивиться в мій бік, а зводить очі на гігантський білборд біля в'їзду на парковку, який рекламує неперевершені ціни мексиканської клініки косметичної хірургії «Eterna Primavera». Відтак очима проводжає командира з молодою стажеркою та нарешті озирається до мене:

— Добре, люба, я з тобою. Поки ця красуня скуповує завужені джинси, у нас є три години, щоб пройти ліпосакцію та купити собі нові груди! Ми покажемо йому, тому Баллену, що жіночки за п'ятдесят, які чимало бачили в цьому житті, ще втруть носа юним шмаркачкам.

Обожнюю Фло! Треба в усі рейси літати з нею, щоб разом проводити всі зупинки між рейсами та пізнавати всі куточки світу. Коли ми йдемо до славнозвісного турнікета (він не змінився, я бачу його в кінці бетонної воронки), відкриваю сумочку.

У мене раптом виникає передчуття.

Позаяк камінь часу, здається, знову запрацював...

Порпаюся в сумці. Двадцять років тому я забула документи.

Шукаю.

Я чітко пам'ятаю, що поклала паспорт у сумочку, коли перевдягалася в готелі «Ocean Lodge».

Нервую. Паспорта й близько немає. Жодного посвідчення особи.

Фло різко зупиняється.

— Ти забула документи в готелі?

Відповідь крутиться на язику, ладна зірватися: «Ні, Фло, я їх не забула і не загубила, це неможливо... Але їх тут немає!»

Здається, Флоранс не надто засмучує цей факт. Навпаки: довідавшись про це, зрадниця мало не стрибає від радості.

— Ну, немає документів — немає цицьок! Нумо, якщо підбігти, зможемо їх наздогнати.

Я не рухаюся, далі вивертаючи сумочку.

Хоча я добре зрозуміла натяк.

Я маю перетнути мексиканський кордон без документів, як і двадцять років тому. Одна! Ось на що натякає цей новий знак, що його послали мені. Хто? Навіщо?

Вирушити до Тіхуани — то єдиний спосіб про все дізнатися. Ступаю крок уперед. Фло дивиться на мене так, ніби я геть з'їхала з глузду.

— Ти хвора, Наті! Ти звідти ніколи не вийдеш.

Ще й як вийду, Фло! Я вірю в силу каменя часу, спосіб обов'язково з'явиться: музиканти, фургон, будь-що.

Не треба навіть намагатися зрозуміти — просто підкоритися та слідувати за знаками.

Фло не відпускає мене, тримає за рукав, ніби я от-от кинуся в прірву й лиш вона може відмовити мене від самогубства. Ось що я читаю в її очах. Я за крок від провалля, а вона хоче мене врятувати.

Мої пальці далі порпаються в сумочці, востаннє, наче це остання гілочка, яка мене тримає. На самому дні відшукую аркуш, що його я досі не помічала. Папір А4, складений учетверо.

Виймаю його, розгортаю й дивлюся, не розуміючи, звідки він там узявся.

Я ніколи не роздруковувала та не копіювала цей аркуш із фотографією, але впізнаю її.

Солдадера!

Мексиканка із суворим поглядом і довгим чорним волоссям, з національним прапором на шиї, із сомбреро на спині, патронташем на поясі та гвинтівкою на плечі. Солдадери брали участь у бойових діях під час Мексиканської революції та були мало не легендарними персонажами, а проте я знаю, де шукати саме цю войовницю. Вона зображена на гігантській фресці, намальованій на поверхні великої бетонної опори. Спогади вертаються до мене припливами. Вони такі гарячі. Такі чудові.

Я всміхаюся Фло.

— Твоя правда, я несповна розуму. Тому хочу запропонувати дещо значно ліпше за подорож до Тіхуани.

— Трясця... Що ти знову вигадала?

— Божевільна ідея. Такого ти точно ніколи не бачила... Музей просто неба. Мурали в парку Чикано в районі Барріо-Логан.

У Фло такі очі, ніби їй щось примарилося.

— Нагадай мені попросити хлопців з відділу планування більше ніколи, ніколи не ставити мене в одну зміну з тобою!

27

1999

— Барріо-Логан — історичний порт Сан-Дієго, де приблизно століття тому оселились латиноамериканці.

Іліан пояснює історію племені чикано тоном натхненного вчителя, тим часом стягуючи із себе чорного метелика, який стискає йому шию.

— Можете потримати кермо за мене?

Я нахиляюся, щоб кілька секунд покермувати, поки Ел знімає чорний піджак і закидає його подалі в салон фургона.

— Дякую. Десятки тисяч мексиканців переїхали сюди під час Мексиканської революції. Омину подробиці — коротше кажучи, цей район перетворився на найбільш характерне в усій Каліфорнії баріо, район, у якому влаштовували всі латиноамериканські соціальні протести, коли американці позакривали і зруйнували заводи, щоб влаштувати на місці старого порту житловий район, потім розрізали навпіл мікрорайон, проклавши Міжштатну автомагістраль 5, а згодом ще й додали міст Коронадо, яким ми, власне, зараз їдемо.

Не припиняючи розповіді, Іліан розстібає ґудзики на білій сорочці, тоді однією рукою стягує її з плеча й дістає руку з рукава, потім вчиняє те саме другою рукою, і все це не відпускаючи керма. І ось мій сором'язливий гітарист сидить переді мною з оголеним торсом, а вогні міста мерехтять на його мідній шкірі.

— Можете передати мені футболку? Десь позаду.

— Е-е-е, так...

Знітившись, тицяю йому в руки футболку «BB King», яку він надягає так само спритно, майже не відволікаючись від кермування фургоном «Шеві». Так само й не припиняє розповідати про місце, куди ми прямуємо.

— Перші мурали в Барріо-Логан з'явилися в сімдесятих, буквально на кожному квадратному метрі бетону тих споруд, що їх зводили в цьому районі американські транснаціональні корпорації. Урешті-решт парк Чикано став їхнім символом — тут налічується понад сімдесят монументальних витворів. Нині це місце здобуло статус культурної спадщини, мурали — відповідний захист, але це не заважає кварталу бути найбільш рок-н-рольним районом у США. Передайте мені мою куртку, будь ласка.

Протягую йому потерту шкіряну куртку, прикрашену значками «Yardbirds» та «Led Zep». Певний час я спостерігаю за тим, як хлопець упевнено веде автівку цим районом, що в нього з настанням темряви не кожен і наважиться потикатися, якщо він не латиноамериканець. Як же цей Іліан зараз не схожий на того співака маріачі у вбранні тореро, якого я бачила сьогодні по обіді, або на того гітариста, затягненого в тісний чорний сукняний костюм, у супроводі барного піаніста, що награвав на укулеле класику американського джазу. Цей хлопець — справжній хамелеон.

Іл паркує «Шеві» перед бетонною опорою. Зараз ми, певно, під Міжштатною автомагістраллю 5. Єдине джерело світла тут — фари фургона, які вихоплюють з темряви мексиканку, намальовану на сірому стовпі, гарну й озброєну до зубів.

— Не бійтеся, Наті, Солдадера захистить нас.

У світлі фар помічаю інші мурали. Дивовижні портрети Фріди Кало, Че Гевари, Фіделя Кастро, Дієго Рівери, зображення мексиканських сімей, що працюють на кавунових або кукурудзяних полях, орла, який летить над містом і вимагає справедливості, освіти та свободи, а ще бачу солдатів,

живих чи простих скелетів, але завжди озброєних і рішучих. Трохи далі горить багаття. Навколо нього рухаються силуети, уже зовсім скоро я налічую їх кілька десятків. Стають помітні й інші мурали — усі вони так чи інакше створені, щоб віддати шану руху опору в Південній Америці. Іліан дістає з надр фургона шотландський кашкет, натягує на кучеряве волосся, хапає гітару й бере мене за руку.

— Ходімо зі мною.

* * *

Спочатку чутно оплески, коли Іліан ступає до багаття. Якийсь хлопець підхоплюється й за секунду вже підмикає живлення до підсилювача, що стоїть тут на табуреті. Юнаки посуваються, даючи мені змогу присісти коло вогнища, жінки ставлять на землю пляшки пива й таці з мексиканською випічкою, яку я потроху куштую, облизуючи кінчики пальців — вони пахнуть анісом, медом і кокосом. До нас долучаються інші тутешні, всідаються просто на землю або на маленькі стільчики, що їх вони принесли із собою. Тепер тут десятків шість людей, вони сидять півколом і чекають, поки Іліан закінчить налаштовувати гітару та виставить мікрофон на потрібну висоту.

А тоді Іліан починає грати. І співати. Співає не дуже чисто, але грає просто божественно!

Це любов? Чи магія миті? Магія місця?

Тим часом танцівливі силуети Че Гевари, Фріди Кало та Панчо Вільї, що виринають поза полум'ям, згодні зі мною!

Іл грає далі — «Cocaine», «Sultans of Swing», «London Calling», «Imagine».

Дві юначки, із квітами у волоссі до пояса та довгих сукнях до щиколоток, підводяться й забирають у нього мікрофон. Іліан не протестує та грає далі, коли вони починають співати. Краще за нього. І тоді він грає ще краще.

«Mala vida», «Gloria», «Hallelujah».

Момент, сповнений магії. Не зводжу з Іліана очей. З його пальців, що танцюють на чотирьох струнах, ніколи не стомлюючись, з його стегна, що колихається в такт музиці, з краплин поту, від якого змокла футболка з написом «BB King», обтискаючи тіло, що про нього в мене лишився невиразний спогад, з його заплющених повік, з його губ, що шепочуть слова пісень.

Ні, цей хлопець не хамелеон. Цей хлопець — він сам, цілком і повністю, такий, який є. Ілу стає самим собою, коли грає Спрінгстіна, Стінга або того ж Кінга. Стає самим собою, коли нарешті поводиться як егоїст і переймається лише своїм мистецтвом. Стає самим собою, коли віддається своїй пристрасті, своєму генію, залишається на самоті, відрізаний від усього світу, у цьому ореолі світла та пилу, невидимого пилу, що осідає на тих, хто слухає музику Ілу — магічного пилку, який робить їх легшими. Який допомагає їм злетіти.

«Stand by Me», «Eleanor Rigby», «Angie».

У душах і очах слухачів відлунює кожен акорд, наче вони маріонетки, підвішені до ниток павутиння, сплетеного гітаристом.

Ілу грає те, що йому подобається. Ілу є самим собою. А в мене цієї миті тільки одне бажання.

Належати йому.

* * *

Концерт закінчується пізно. Іліан каже, що приїздить грати сюди через день. Якось одного дня він заграв на вулиці, а власник бару «Chiquibaby's» попросив прийти знову, запевнивши гітариста, що лише тут, у Барріо-Логан, можна зустріти справжніх шанувальників справжньої музики в усьому Сан-Дієго — не те що в модних барах середмістя чи індійській резервації в Старому місті.

Вогонь залили, плюснувши кілька відер з водою. Власник бару «Chiquibaby's» забрав підсилювач, мешканці

Барріо-Логан підвелися, склали свої стільці та розійшлись по домівках спати. Стало темно, Фріда Кало, Че Гевара та Панчо Вілья також заснули в пітьмі. Тишу в парку Чикано тепер порушує хіба ревіння двигунів нечисленних автомобілів, які досі проносяться Міжштатною автомагістраллю 5 саме над нашими головами, і таке враження, наче небо теж заснуло й час від часу похропує.

Іліан бере мене за руку та веде до фургона.

— Відвезти вас кудись?

— Везіть куди хочете, але за умови, що поїдете туди зі мною.

Ніч додає йому серйозного вигляду.

— Я не хочу, Наталі.

— ...

— Не хочу закохуватись у вас.

Я гладжу його по руці. Солдадера над фургоном за мною стежить.

— То не варто було мене цілувати!

Ніч додає суму його обличчю, але зірки втішають слабким світлом. Іліан обурюється, але дуже награно.

— Ви жартуєте? Це ви поцілували мене першою, на Мон-Руаяль, під хрестом!

— Верзете казна-що! А цей ваш нещодавній стриптиз у фургоні — то теж я вас про нього просила?

— Ну, то ж ви прибігли за мною аж сюди!

— Усе через ваші ненав'язливі натяки, підступний Хлопчику-Мізинчику. Ваш гітарист, який продовжує свою одіссею...

Я думала, він протестуватиме: «То була чиста випадковість, що ви вигадуєте?» Проте Іліан нічого не відповідає. Натомість довго чекає, потім відчиняє дверцята фургона, вмикає лампу під стелею та озирається.

— Якщо... Якщо ми підемо далі, Наталі, я більше ніколи не зможу вас покинути.

* * *

Лише одна ніч... Я тисячу разів уявляла собі, як проситиму його саме про це.

Лише одна ніч — і ми забуваємо одне одного. Даруємо одне одному свободу. А тепер мій гітарист намагається зв'язати мене путами.

Я більше ніколи не зможу вас покинути.

У цьому присягаються жінки, Ілі, а не чоловіки.

То нехай, імпровізуватиму. Я теж не зможу тебе покинути. Принаймні не пізнавши твоєї любові.

Задня частина «Шеві» влаштована так, щоб можна було розкласти матрац. Ще там є каністра води, щоб умитися по-простому, холодильна камера, плита для приготування легкого сніданку. Прошу Іліана почекати перед фургоном, а тоді спускаю очі на його гітару.

— Я просто хочу, щоб ви грали далі, Іліане. Грали на ваших чотирьох струнах, тільки для мене. Більше нічого я не проситиму, обіцяю. Більше нічого — тільки невеличкий приватний концерт.

— Присягаєтесь?

Я цілую його в губи та забираюсь до фургона.

— Присягаюсь. Дозволите мені першою помитися?

Коли нарешті заходить Іліан, я стою в задній частині фургона, осяяна світлом лампи, закутана в біле простирадло, без косметики. Ілі косить оком на серветки для зняття макіяжу, підводку для очей, чорний олівець. Мабуть, розмірковує, що стюардеси звикли до такого: якось вони пристосовуються в тісних умовах літака, можуть подрімати пліч-о-пліч з напарницею. То чим відрізняється від цього тісний салон фургона? Можливо, Ілі справді злякався. Можливо, згодився б грати мені цілу ніч. Можливо, навіть не торкнувся б мене. Можливо, уже тоді він знав, як ми страждатимемо, якщо піддамося спокусі.

Тільки не я.

Я нічого не знала.

Іл, піймавши мій погляд, читає в ньому бажання. У його очах помічаю те саме.

Відступає на крок. Схрещує руки на грудях. Протестує, хоча й ледь чутно:

— Ви обіцяли, Наталі... Тільки серенада. Трохи музики, щоб вас заколисати.

— Я завжди додержую свого слова.

Порухом пальця розв'язую простирадло. Воно падає. Стою перед ним гола у світлі лампи. Зовсім гола, якщо не зважати на чотири лінії — це чотири струни, які я провела чорним олівцем від шиї до лобка. Чотири прямі лінії на моєму пласкому животі.

Здається, він загіпнотизований.

— Ходи, Іліане. Ходи, зіграй на мені.

* * *

— Ти покинеш мене?

Я не відповідаю. Ранкове сонце вже пробивається з-під автомагістралі, висвітлюючи, наче лазером, найнижчі мурали парку Чикано. Промені просочуються у фургон крізь брудні фіранки, і виявляється, що вікна не затемнені — то була лиш ілюзія. Я сиджу на матраці, прикривши груди простирадлом.

Надворі Солдадера стежить за нами, тримаючи в руці рушницю.

Іліан сидить біля мене, так само голий. Поклав долоню на нижню частину моєї спини і великим пальцем гладить мою шкіру. Він повторює:

— Ти покинеш мене, я знаю. Одягнешся. Ти маєш повернутися до аеропорту. Маєш сісти у літак. Знову побачиш чоловіка. Маєш подбати про маленьку дочку.

Голос у моїй голові благає: «Замовкни, Ілі, замовкни. Не кажи нічого, ані слова. Благаю тебе». Та жодного звуку

не зривається з моїх вуст — я лиш кладу голову йому на груди, відкидаю простирадло й притискаюся персами до його живота. Просто обіймаю його стегна двома руками. Ілан — мій в'язень. Він дивиться у вікно фургона так, ніби з нього щойно спиляли решітку, а потім шепоче:

— Ти відлетиш...

Досі не відповідаю. Визнати це означає померти. Заперечувати означає брехати. Я не піду від Олів'є. Я не можу покинути Лору. Хай навіть ніч з Іліаном переважає все, що мені випало пізнати в науці втіхи, хай навіть вона назавжди закарбувалась у моєму тілі. Хай навіть мене ніколи не кохали аж так поетично. Віддане Іліанові, моє тіло на кілька годин перетворилося на простий інструмент, що його він настроював з безмежним терпінням, не поспішаючи, прагнучи видобути з нього всі гармонії, цілу гаму нот — від найпоміркованіших до найсміливіших. Йому вдалося змусити цей інструмент видати неймовірні та несподівані мелодії, вдалося дістати з глибин найневимовніші зойки.

Досі міцно пригортаючи Іліана, зісковзую нижче його животом, аж поки моя голова не опиняється біля його ледь розведених стегон. Тим часом шепочу:

— Я ж бо маленька ластівка. Ми можемо бачитись так часто, як тобі того захочеться. Я подорожую. Ти подорожуєш...

— То ось чого ти прагнеш? Кохання у вигляді пунктирної лінії?

Притуляюся вухом до його члена та відчуваю, як жага в ньому наростає.

— Ми зустрічатимемось, тільки-но буде змога. Обіцяю. Я завжди додержую свого слова. Я доведу тобі...

— Мені не потрібні докази, Наті.

Його великий палець внизу моєї спини притискається дужче, і пальці блукають далі, ще нижче, ніжно примушуючи мене відкритися, щоб зібрати росу мого бажання.

— Знаєш, що роблять моряки?

— Заводять коханку в кожному порту? Або коханця, якщо йдеться про морячку?

Великий палець Іліана досягає мети й проникає всередину.

— Коли вони пропливають понад п'ять тисяч миль, то роблять собі татуювання у вигляді ластівки. Вона символізує їхню свободу. Я збираюся й собі зробити таке татуювання, таку ластівку, Ілі. Для тебе. Ластівка як доказ нашого вічного кохання.

Здіймаю голову трохи вище. Тепер моє вухо дослухається до криниці Іліанового пупка, та моїм губам зараз уже кортить вийти на провідну роль. Я розтуляю їх востаннє...

— Не хочу задовольнятися однією ніччю. Хочу бачитися з тобою знову і знову.

...перед тим, як дати змогу своїм устам обпектися від полум'я його жаги.

Саме цієї миті в мене дзвенить телефон. Або це сталося лише через кілька хвилин. А може, сигнал був раніше, а я не почула? Дзеленькання не вгаває.

— Ти не відповіси?

Мені хотілося б сказати: «Ні, не зараз, мені все одно, це може зачекати». І все ж таки тягнуся до сумочки й дивлюся на екран.

Олів'є. Два пропущені виклики.

І, наче відлуння, повідомлення.

> У Лори гарячка. Вона в ліжку.
> Якщо можеш, перетелефонуй.
> Олі.

28

2019

— То що? Воно не було того варте?

Я знаю, що Фло любить музеї, виставки, усілякі мистецькі новинки. Як стюардеса вона має змогу знайомитися з культурою та екзотикою різних країн, сучасним та примітивним мистецтвом — і все це неабияк сприяє створенню її іміджу тямущої та обізнаної. Жінка оглядає мурали і, здається, відверто вражена бурхливою уявою художників, точністю деталей на портретах, суворістю рис, що контрастують з наївністю сюжетів: свобода, родина, освіта, революція, чоловіки-боги, жінки-солдати. А я намагаюсь приховати емоції. У мене таке враження, ніби нічого не змінилося. Упізнаю кожне зображення на кожній бетонній опорі — мабуть, тому що відтоді я часто їх бачила, роздивлялась в інтернеті, проглядаючи слайдшоу найкрасивіших муралів. Може, навіть аж так часто, що в моїй голові ця віртуальна реальність змішалася зі справжніми спогадами?

Кольори здаються яскравішими, ніж у моїй пам'яті. Отже, за муралами непогано доглядають. Для туристів стараються? Утім, посеред білого дня людей у Барріо-Логан немає. Чутно тільки шум від невпинного потоку автомобілів, що проносяться над нашими головами автомагістраллю. Без цих неймовірних витворів мистецтва квартал був би на вигляд як той куточок, де двом самотнім жінкам не рекомендують шукати пригод. Ізольований. Відрізаний від решти міста коліями залізниці. За бетонними опорами

геть нічого не помітно, а посеред розмальованих стін, мабуть, безліч непоганих схованок. Ідеальне місце для всіляких нелегальних торговців.

— Так, це направду неймовірно, — зізнається Фло, фіксуючи мурали на камеру айфона. — Та хіба тобі анітрохи не лячно тут, у цьому кварталі?

Не відповідаючи, я помахом руки кличу її за собою. Ми знову виходимо нагору, до автомагістралі, перетинаємо її та спускаємось з другого боку. Стовпи чергуються: стовп зі змією, стовп з деревом життя, стовп з орлом-визволителем, стовп з Дівою Марією, — поки нарешті я не знаходжу свою Солдадеру.

Вона досі тут: рушниця в руці, набої на поясі, волосся на вітрі.

Вона стежить.

За моєю долею.

Моє серце раптом зупиняється. Я ні на що не сподівалася, коли їхала сюди. Ні на що, крім хвилі власних спогадів, яка мала накрити мене з головою. Аж тут — він, чекає, просто переді мною.

«Шевроле-Шеві» гурту «Los Paramos» припаркований біля бетонної опори, саме під Солдадерою. Точно там само, як тієї ночі.

— Ходи, — озиваюсь я до Фло.

Вона ще більш підозріло озирається навсібіч, хоча так само, як інші мурали, знімає Солдадеру на телефон. Усвідомлюю, що зараз ми опинилися в одному з найізольованіших місць парку Чикано — жодних тротуарів чи доріжок, жодних перехожих. Іліан не випадково припаркувався того разу тут, подалі від сторонніх очей...

І якщо про мурали, вочевидь, дбали, то фургона «Шеві» це точно не стосується. Найімовірніше, він чекав тут на мене роками. Проколоті шини. Розбите дзеркало заднього

виду. Ум'яті дверцята. Зображення співаків маріачі та напис «Los Paramos» ще видно, але їх ізсередини поволі роз'їдають плями іржі.

Підходжу до машини ближче, намагаючись привести до ладу думки. Чого цей фургон узагалі тут? Після ночі, яку ми провели разом, Іліан відвіз мене до Сан-Ісідро, де я забрала свій орендований «Додж-Челленджер», а потім він мав заїхати за Луїсом у парк Пресидіо, що в Старому місті, та захопити в Чула-Вісті Феліпе та Рамона. Тим паче фургон належав гурту «Los Paramos». Хто міг його тут припаркувати? Хто міг знати, що я повернуся сюди через двадцять років?

Підходжу ближче до «Шеві» й розумію, який він насправді пошкоджений. Зрештою, цій старій добрій вантажівці вже має бути понад двадцять п'ять років. Як на свій вік, машина непогано збереглася. Стаю навшпиньки, намагаючись зазирнути в салон крізь запилюжені вікна.

— Що ти замислила? — панікує Фло. — Чорт забирай, Наті, вшиваймося, це ж бо справжня наркоманська схованка, від неї за кілометр смердить!

Примружую очі. Всередині валяється різний мотлох, здається, помічаю навіть газову плитку, на якій Іліан готував мені каву. Я вдихаю глибше й наче знову відчуваю аромат. Мене мов аж снігом обсипало...

— От халепа, тут якісь люди, Наті!

Я рвучко обертаюся та спочатку помічаю позашляховик, припаркований під найближчою опорою. Сірий «Форд-Едж», достеменно той самий, що стежив за нами (як мені здалося) від Старого міста до мексиканського кордону. Серце аж підстрибує в грудях. То це пастка? Що робити? Тікати? Кричати?

Ані Фло, ані я не встигаємо зреагувати. Роти нам затуляють долонею, другою скручують руки за спинами, одна нога лупить по дверцятах «Шеві», прочиняючи їх навстіж,

і до нас притуляються два тіла, а їхнім запахом просякає повітря довкола нас, тож я досить добре розрізняю аромат перцевої м'яти від нападника за своєю спиною, а також сморід затхлого тютюну від того, котрий заштовхує до фургона Фло.

* * *

Вони просто заклеюють нам роти липкою стрічкою та зв'язують руки, а потім кидають нас на матрац. Один з нападників, той, що смокче недопалок сигари бренду «Te-Amo Robusto», весь цей час тримав телефон біля вуха. Другий, котрий щохвилини дістає з кишені бляшанку «Altoids» і вкидає м'ятний льодяник собі до рота, залишається біля зачинених дверцят фургона, виглядає у вікно й стежить, що відбувається назовні.

Фло вирячила очі на ножі в шкіряних чохлах, що висять на поясі в нападників. А мої очі невпинно мандрують фургоном, уловлюючи деталі: поламані полички, розбиті гітари з порваними струнами, купа старих сомбреро, на яких солому погризла, вочевидь, ціла орда щурів, діряве простирадло, схоже на оболонку привида, розпоротий по всій довжині матрац, на якому ми сидимо, порвані подушки.

Отакі змарновані мрії.

Робусто нарешті кладе слухавку. Він дивиться на нас по черзі, вочевидь, точно виконуючи вказівки телефонного співрозмовника, вагається, підходить до мене, міцно стиснувши в зубах недопалок. На його лиці мало що можна прочитати, хіба що огиду: так сміттяр дивиться на купу мотлоху, яку треба прибрати. Не встигаю ніяк відреагувати на його наближення, аж ось він хапає комір моєї блузки та смикає, розриваючи її аж до грудей. Утім, на бюстгальтер не дивиться. Хотів побачити татуювання у вигляді ластівки на моєму плечі.

Це викликає в нього усмішку, схожу радше на тріщину в одному куточку рота, що тим часом ніяк не заважає йому смоктати недопалок губами з другого боку.

Фло тремтить так, ніби її замкнули в холодильній камері, а не у фургоні. Я знаю, що вона зараз думає. Ми натрапили на дилерів. Заскочили їх зненацька й завадили торгівлі. Вони вб'ють нас. І, поза всяким сумнівом, найперше зґвалтують. Чи встигну я розказати тобі правду, Фло? То не ми їх заскочили зненацька... то вони стежили за нами! А радше стежили *за мною*, ти до цієї історії не маєш жодного стосунку, моя бідолашна Фло. Вони шукають саме мене. Ластівку. Міс Суоллоу.

Навіщо? Ну вже достоту не для того, щоб змусити говорити, — вони ж бо нам роти позатикали!

Щоб змусити мене замовкнути?

— Це достеменно вона, — підтверджує Робусто. — Але доведеться подбати про обох.

Альтоїд смокче чергову цукерку.

— Сподіваюся, нам за це заплатять удвічі більше?

Робусто знизує плечима.

— Якщо вважаєш, що тобі недосить добре заплатили, можеш спершу розважитися з ними.

Альтоїд мало не ковтає пастилку.

— Серйозно? Я б охоче виграв оту біляву, яка погляду не може відвернути від нашого хазяйства.

Він мимохіть відводить очі від моєї голої шкіри, що видніється на грудях крізь розірвану блузку, і повертається до Фло, демонстративно граючи з чохлом ножа. Їй стає мужності дивитись на нього викличним поглядом. Я ладна уявити всі ті прокльони, які вона вивергала б їм в обличчя, якби вони зважилися дати їй висловитися. Я розумію, що найбільшим розчаруванням для неї буде померти мовчки.

Альтоїд розпочинає якийсь дивний танець. Лише за кілька секунд розумію, що він трусить ногами, намагаючись

спустити штани, які застрягли на його товстій талії. До цього ще додається торохтіння цукерок у бляшанці з його кишені, яке стає фінальною зловісною деталлю цієї сцени. Наступної миті раптом усвідомлюю: до шуму м'ятних пастилок долучається інший, стриманий звук.

Хтось тарабанить у шибку!

За секунду з'являється обличчя: пласкуватий ніс, широко розплющені очі, які намагаються щось розгледіти через віконне скло. У Робусто спрацьовує рефлекс, і він миттю кидається затулити нас, але я встигаю впізнати обличчя.

Це останній з тих, кого я сподівалася зараз побачити.

Командир Жан-Макс Баллен.

* * *

Робусто виходить з фургона «Шеві», обережно прочиняючи дверцята якомога вужче й одразу зачиняючи їх за собою. Чую лише уривки розмови. Здебільшого потужний голос Робусто.

«Чого ви хочете? Це приватна територія. Ні, я нікого не бачив. Валіть звідси!»

Розмова триває якихось тридцять секунд.

Коли Робусто знову заходить у фургон, я помічаю, як він дістає ніж. Чимдуж намагаюся ковтнути слину, що заважає мені дихати. Тієї миті, коли Жан-Макс майнув за шибкою, я вирішила, що він їхній спільник. Що саме він їм наказав нас убити. Та з розлюченого погляду Робусто стає зрозуміло, що він ніколи раніше не бачив командира Баллена, проте зумів його чимось наполохати.

Що тут у біса забув Жан-Макс?

Робусто схиляється до моєї сумочки, висипає вміст на матрац і хапає телефон. Я здогадуюсь, що він перевіряє мої дзвінки та повідомлення. Востаннє я користувалася телефоном, коли вранці дзвонила Олів'є та Марго. Робусто це розуміє, тоді жбурляє мобільник на підлогу й повер-

тається до Фло. Вона завжди носить телефон у передній кишені штанів. Нападник помічає виступ прямокутної форми й точним жестом розрізає тканину ножем. По всій довжині розрізу на стегні Фло виступає кров, і жінка намагається відсунутися від бандита подалі, неспроможна більше стримувати наляканий зойк, який, утім, так і не злітає з її заклеєного рота. Кишеня розірвана, тож телефон сповзає по стегну. Робусто підхоплює його, а потім за кілька секунд показує нам екран. Я розумію.

Повідомлення, адресоване Жану-Максу.

Просто фотографія, знімок Солдадери.

Фло попередила Жана-Макса! Зараз немає часу думати про те, як зв'язаній Фло із заклеєним ротом вдалося провернути цей трюк, або про те, як командир зміг так швидко сюди потрапити. Це було марно. Він-бо нас не помітив. Він не знає, що ми тут. Він просто подумав, що потурбував якогось місцевого злодюжку, і злиняв...

Стегно Фло залите кров'ю. Вона тремтить, але намагається опанувати дихання, контролювати мозок, хоча в її очах по-зрадницькому проступає жах. Багряний поріз, схоже, не охолоджує завзяття Альтоїда. Він спустив штани на щиколотки, виставивши на позір худі ноги та жовті труси з нашивкою «Club America». Робусто презирливо скоса поглядає на нього.

— У нас немає на це часу! Копи можуть повернутися. Завалимо сеньйорит — і вшиваймося.

Альтоїд навіть не намагається протестувати. Пастилки знову торохтять, коли він натягує штани назад, — це остання музика, яку мені вдасться почути. Я помру тут, на цьому матраці, у місці, де я вперше збагнула, що означає бути живою.

Вони почнуть з мене. Зрештою, саме мене вони шукали. Саме мене прагнуть усунути. Якщо я битимусь, якщо

чинитиму опір, можливо, мені вдасться виграти трохи часу — може, це не допоможе Фло вижити, та все ж таки дасть хоч якийсь шанс. Якщо їм доведеться поратися зі мною надто довго, можливо, вони втечуть, не заподіявши їй шкоди?

Через вікно дверцят бачу верхівку бетонної опори й благаю Солдадеру сповнити мене снаги. Вона не вшановує мене поглядом — байдужа, відсутня, віддана якимось далеким революціям. Ну то це гірше, я впираюся ногами в підлогу. Хочеться сподіватися, що мені стане сили скочити на ноги, коли вбивця наблизиться.

Та він не наближається.

Він ступає вбік і прямує до Фло. Вона навіть не ворушиться. Її нога здається паралізованою. Кожна риса обличчя сповнена жаху.

Робусто йде до неї — плавно, м'яко, без жодних емоцій. Фло пробує відповзти, незграбно відштовхуючись однією ногою. Завдяки цьому зусиллю, яке відбирає рештки енергії, їй вдається виграти зо тридцять сантиметрів. А тоді вона впирається плечима в метал кузова. Робусто тепер доведеться ступити далі на пів кроку.

Намагаюсь підхопитися. Відчайдушно. Зібравшись на силі. Примноживши її вдесятеро.

Альтоїд штовхає мене назад на підлогу ще до того, як мені вдається звестися на ноги. Його штани спадають знову, коли він притискає мене руками до матраца. Я відбиваюся. Я не здаюсь. Попри те що нападник сильніший.

Пробую вкусити його через липку стрічку. Б'юся головою об стіну фургона. Цей мерзотник не відпускає. Мої думки розбігаються.

«Мені шкода, Фло...»

Альтоїд притискає мене всією своєю вагою, намагаючись знерухомити. Не даючи мені змоги навіть пальцем поворухнути.

«Фло, мені дуже шкода. Навіть якщо я не знаю, у чому моя провина. Можливо, усе через ту помилку, якої я припустилася тут двадцять років тому, на цьому бездоганному на той час матраці, почервонілому тепер від твоєї крові».

Метляю ногами, силкуючись утрапити цій сволоті проміж ніг. Та мені не вдається. Ніяк не вдається.

За два метри від мене Робусто схиляється, тримаючи лезо затиснутого в кулаку ножа біля шиї моєї найліпшої подруги.

Досі борюся, але не можу далі тримати очі розплющеними.

Останнє, що я бачу, перш ніж їх заплющити, — це ніж, який ось-ось встромлять у горло Фло.

29

1999

Я підхоплююся з матраца та якомога швидше вдягаюся. За роки постійних переміщень від готелю до готелю я вже наважила руку до квапливих зборів. Натягнути трусики, застрибнути в шорти, надягнути футболку без бюстгальтера.

Вибігаю босоніж, надсилаю повітряний поцілунок Ліанові та зачиняю дверцята фургона. Відійшовши подалі, набираю номер Олів'є.

У Лори гарячка. Вона в ліжку.

За той час, поки мій дзвінок перетинає Атлантику, під'єднавшись до супутника, я подумки підраховую різницю в часі. У Франції зараз має бути трохи більше ніж вісімнадцята година. Олів'є відразу відповідає на дзвінок. Я зупиняюсь біля третьої опори, якщо рахувати від фургона, під прекрасним портретом Фріди Кало, з медовим обличчям, губами кольору червоної смородини та поглядом чорних очей з-під брів, схожих на орлині крила. Я даю Олі говорити, не перериваючи, — так простіше. Слова самі собою складаються в речення, я сама додумую ті, які випускаю, коли через втрату концентрації замислююсь про щось інше, — так намагаєшся стежити за бесідою, яку провадять мовою, що ти її не зовсім добре розумієш.

— Ти спала? Вибач, що розбудив. Я вже не міг чекати довше. Лорі було зле в школі. Вчителька розхвилювалася. Боліли голова та живіт. Вона цілий день скаржилася. Лора, а не вчителька. Лікар Прійор зможе прийняти нас

не раніше завтрашнього ранку. Лора лежить. Спить, геть ослабла.

Я вислухала його незгірше від уважного лікаря. А тепер чую, як сама заспокоюю чоловіка: ситуація не така страшна, дай їй дитячого «Доліпрану», з крапельнички, на вагу дев'ятнадцять кілограмів, він у рожевій упаковці, у лівій шухляді, де аптечка. Можна дати розсмоктати половинку «Спасфону». Давати їй пити. Стежити за температурою. Зателефонуй мені, якщо краще не стане, обов'язково зателефонуй.

Голос спокійний, поради чіткі, попри те що в голові зараз усе змішалося. Невпевненість, почуття провини і — що найгірше — якесь незрозуміле відчуття, наче це мені якесь покарання чи радше перше попередження: сьогодні у твоєї доньки лише тридцять сім і дев'ять. Наступного разу буде серйозніше. Перитоніт. Менінгіт... Завуальоване, проте досить чітке повідомлення, надіслане якимось богом, що стоїть на варті моралі: якщо зраджуватимеш чоловіка, поставиш під загрозу родину та щастя доньки.

Погроза?

Нехай ці небесні моралізатори лишень спробують! Нехай лишень одна волосинка впаде з Лориної голови!

Я їм нічого не винна. Я виконую свою роботу. Я мати і дружина. Тримаю все на собі. Цілком витрачаю себе. Не один рік. Вкладаю час, душу, терпіння, миролюбність, енергію. Не рахуючи, чого це мені коштує. То що? Невже не маю права на крихітну мить свободи? Щоб змінити декорації, вирватися на свіже повітря, відчути себе невагомою, злетіти на легких крилах. Вирішити самій, де осісти. Після цього обіцяю вернутися. Зачинити клітку.

І навіть співати в ній.

Олів'є і так мовчазний, а по телефону говорить ще менше. А коли я в рейсі — взагалі мало. Можливо, я навіть

люблю його за це. У всякому разі здивовано ловлю себе на думці: я вдячна йому за те, що він так швидко кладе слухавку.

Коли повертаюся до «Шеві», Іліан уже встигає натягнути на себе боксери й тепер варить каву на газовій плитці. Ні про що мене не питає. Саме втілення тактовності! Нахиляюся, щоб зібрати речі, розкидані навколо матраца. Сумочка. Спідня білизна. Камінь часу. Іліан підходить і простягає мені чашку, що парує.

— Я залишаюся ще на кілька днів у Сан-Дієго. Потім вирушаю до Барселони, є кілька планів, пограю там. Але ж ти літаєш лише на далеких рейсах.

Беру чашку. Вона обпікає пальці. Було б так просто відповісти: «Так». Я літаю лише на далеких рейсах, Ілі. Щонайменше три з половиною тисячі кілометрів. Ми можемо зустрітись наступного разу тільки десь у Шанхаї, Мельбурні чи Йоганнесбурзі. Тобто ніколи. У якомусь дальньому закутку мого мозку я чую, як кашляє Лора, бачу стривоженого Олів'є, ідеального батька, який пильнує біля її ліжка. І тоді чую власний голос:

— Щось придумаю. У мене вихідні наступного тижня, але я можу надіслати запит на рейс. А відтак вибрати пункт призначення, куди захочу полетіти.

Іліан не рухається, здивований моєю відповіддю. Я спостерігаю за його скам'янілим напівоголеним тілом. Я щось придумаю, Ілі... Від обпечених кінчиків пальців займається пожежа, поширюючись усім моїм тілом: спалахують руки, серце, живіт — і тепер я вся палаю, розжарена від вершечків сосків на грудях аж до найтоншої волосинки на лобку. Я дозволяю цьому солодкому вогню спалювати мене, водночас клянучи цю чарівну облуду, що зветься жагою. Дарма я переконую себе, що Іліан не гарніший за інших чоловіків: він не такий м'язистий, сідниці в нього

не такі пружні, торс не такий рельєфний — то чому я його так хочу? Тому що найкрасивіші сідниці геть нічого не варті проти простої усмішки?

Іл мені усміхається.

— Якщо ти приїдеш побачитись зі мною в Барселону, тоді настане моя черга дещо тобі пообіцяти.

Іл стоїть за якихось кілька сантиметрів. Я беру чашку однією рукою, а другою тим часом прибираю пасмо з його очей, а потім торкаюсь щетини та проводжу пальцем по його шиї.

— Пам'ятаєш, — далі веде Іл, — кінотеатр просто неба в Монреалі? Як Ґвідо у фільмі «Життя прекрасне» вдалося спокусити його принцесу?

Кінчик мого гарячого вказівного пальця вже спустився до коричневого ареолу його соска.

— Так...

— Якщо ти приїдеш до мене в Барселону, — повторює Іл, — я тобі обіцяю, що ти в мене закохаєшся!

Мій палець зупиняється, я закушую губу, дивлячись на цього підступного хвалька, що розпускає пір'я. Одна ніч палкого кохання, кілька зронених «я тебе кохаю» в моменти максимальної насолоди — і ось його его вже не знає меж. Шепочу у відповідь:

— Ти так гадаєш? Будь обачний, аби з тобою такого не сталося!

Його долоня лягає на низ моєї спини, потім легенько натискає на неї, змушуючи м'яку подушку мого живота притулитися до горбочка, що випирає в його боксерах.

— Це вже сталося, Наті. Я вже закохався в тебе.

Коли на безупинний вир турбот
Обернуться всі наші залицяння,
Коли на серці виросте осот
Страху, невпевненості та страждання,
Коли вже буде нам геть не до сміху
І доведеться лиш зітхати стиха —
Що лишиться від нашого учора?

30

2019

Повіки заплющені. Фургон «Шеві» занурився в темряву. Та не минає і секунди, як мені вже несила тримати очі стуленими. Коли я їх розплющую, перше, що помічаю — це горло Фло, червоне від крові.

Робусто досі притискає ніж до її шиї, але лезо ще не встромив. Ще ні. Я ловлю на собі цей рішучий погляд убивці, тоді як Альтоїд лиш байдуже притискає мене своїм тілом до матраца, не даючи поворухнутися. Місія в них щонайпростіша. Спочатку прирізати Фло, потім мене. Я вже бачу, як Робусто збирається довести справу до кінця, йому треба ледь зігнути зап'ястя — цього буде досить, щоб перерізати сонну артерію. І тоді світ перевертається.

Немов розпочинається землетрус.

Від неймовірно потужного удару машина аж підлітає і все, що було в цьому фургоні, увесь мотлох б'ється об стінки кузова — музичні інструменти, консервні бляшанки, склянки та столові прибори. Матрац зривається з підлоги, а тарілки тріщаться. Наче фургоном «Шеві» пронісся ураган. Ніж, що його тримав Робусто, відлітає до приладової панелі. Альтоїда, заскоченого землетрусом зненацька, відкидає на пасажирське крісло. Я геть нічого не чую з його лайки чи наказів Робусто, бо їх перекриває сигналізація, що завищала одразу після удару. Мені вдається згорнутися клубком. Фло так само рефлекторно зіщулюється, підібгавши коліна до грудей. Стінки фургона досі вібрують, але тепер уже через пронизливий шум.

Гуде клаксон.

Робусто дужий — він наче й не помітив удару. Знов опанувавши себе, він кидає оком назовні крізь шибку «Шеві». Просто у фургон в'їхала інша автівка, «Б'юїк-Верано», намагаючись його протаранити. За кермом — той тип, що кілька хвилин тому стукав у вікно і що його він настрахав ножем. Той тип, що вшився.

Він повернувся!

Я стежу за нападниками, скам'яніла від жаху.

Перше, що спадає на думку Робусто та його спільникові, — треба змусити цього навіженого поплатитися. Але вже надто пізно. Звук удару «Б'юїка» об фургон «Шеві», невпинні завивання клаксона збудили квартал. Здалеку чутно сирени — напевне, поліція; а зважаючи на те, як звук наростає, вона вже близько.

— Ушиваймося, — наказує Робусто.

Він зникає, навіть не підібравши ножа й не почекавши спільника, який обіруч тримає розстібнуті штани й заходиться вайлувато втікати, мов той пінгвін, пробуючи наздогнати приятеля.

Я вдихаю повітря на повні груди та навпомацки відшукую тремтливу руку Фло.

Орендований «Б'юїк-Верано» геть розтрощений. Ми врятовані.

* * *

Жан-Макс поводиться як герой. Невтомно переповідає історію про свій подвиг. Спочатку він обкатав її на роззявах у парку Чикано, потім дещо підкоригував перед поліціянтами з відділку Барріо-Логан, щоб нарешті вразити досконало продуманою розповіддю членів екіпажу «боїнга», що летить рейсом Лос-Анджелес — Париж. Ані Фло, ані я на нього не сердимось. Нехай хоч десять років поспіль усе розповідає, нам не шкода.

Він урятував нам життя!

Хоча мені досі не вдавалося збагнути — так само, як і поліціянтам, що першими прибули на місце пригоди, — як Жан-Макс міг нас відшукати. Насправді пояснення виявилось дуже простим: командирові Баллену вже через годину після того, як він залишив нас на парковці Сан-Ісідро, набридло швендяти із Шарлоттою шерегами аутлетів. Тоді він надіслав Флоранс повідомлення: «Де ви?» Фло відповіла, переславши кілька знімків муралів — такий собі невеличкий квест, починаючи з фотографії орендованого автомобіля, припаркованого біля входу в парк Чикано, і закінчуючи фургоном, що стояв під стовпом із Солдадерою.

Жан-Макс пішов по сліду, аж до того моменту, коли притулився носом до вікна фургона й помітив нас, до смерті наляканих, усередині. Він зміг приховати здивування, удав, що втік, після того як Робусто пригрозив йому ножем, а потім став імпровізувати. Потелефонував до поліції та, не чекаючи на них, застібнув пасок безпеки, завів двигун «Б'юїка-Верано» та натиснув на педаль газу, скерувавши автівку на фургон і не відпускаючи при цьому клаксона.

— Вам іще пощастило, — сказав комісар поліційного відділку Барріо-Логан. — Дуже пощастило. Прогулюватися вдвох цим кварталом — то не надто розумне рішення.

Я зрозуміла, що поліціянти не копатимуть далі очевидної версії про дрібних злодюжок, яких дві жінки заскочили під час нелегальної торгівлі або навіть привабили своєю зовнішністю — дарма, що ті їм у матері годяться, зате вони були самі. Ми їх знайдемо, леді, завдяки вашим фотороботам і ДНК, зразки якої вони лишили всюди, ми їх знайдемо. Фло, здається, влаштовує версія поліціянтів, вона чемно киває головою у відповідь на докори старого комісара, який говорить сумішшю англійської та іспанської. Не сперечається, коли він розповідає про наркотики та

неодноразові зґвалтування, коли наводить жахливі цифри відносно криміногенної ситуації в цьому районі. Ох, якби ж то наші свідчення могли вберегти інших туристів від такої необачності! Без того роботи вистачає, а ще й доводиться захищати іноземців, що потрапили в халепу! Фло обіцяє — за себе і за мене: такого більше не станеться, вона й не знає, що на нас найшло, а може, в усьому винні ці чудові мурали. Вона не звинувачує мене, не розповідає, що то я підійшла до фургона й зазирнула всередину, але я здогадуюсь, що вона ображається. Звісно, Фло на мене ображається. На її шиї досі червоніє слід від леза, яким їй мало не перерізали горло. Та й на стегні лишилася подряпина, хоч і неглибока.

Мені соромно за те, що я далі їй брешу. За те, що так і не насмілилася принаймні сказати правду. Ні Фло, ні Жану-Максу, ані поліції. І про що я могла їм розповісти?

Що цей фургон уже стояв там, точнісінько під тим самим стовпом, двадцять років тому?

Що я провела в ньому найкращу ніч у своєму житті з коханцем. Що все дивним чином розпочалося заново — можливо, завдяки магічній силі каменя часу, який то з'являється в моїй сумочці, то зникає.

Що ці мерзотники вистежували саме мене, а тоді, упізнавши за татуюванням, хотіли вбити, так само як намагалися вбити мого коханця в Парижі, за десять тисяч кілометрів звідси. Чи справді я могла розказати їм усе це сумішшю геть недосконалих іспанської та англійської?

* * *

Жана-Макса зустрічають як героя в службовій кімнаті аеропорту Лос-Анджелеса. Чутки про події під час зупинок у рейсах поширюються швидше за сенсаційний ролик, що його наживо транслюють в ефірі телеканалу BFM. Члени екіпажу гайнують час, припавши до екранів, передивляючись

одні й ті самі новини, прослуховуючи спортивні репортажі та відволікаючись на сповіщення в соцмережах. Командир Баллен своїм учинком суттєво підвищив рівень запалу в стрічці новин. Фото розтрощеного «Б'юїка-Верано». Репортаж з місця подій в ефірі передачі «Inside Police Patrol». Заспокійливий підпис для тих, хто ще не в курсі, що сталося: напад на двох стюардес, яких урятував пілот літака завдяки відчайдушному вчинку. Сама Фло, зважаючи на увагу з боку льотного персоналу різних національностей, здається, потроху забуває про завдану їй шкоду й навіть подеколи жартує. Червона хустка на її шиї приховує поріз, зате вона з широкою посмішкою раз по раз задирає поділ форменої спідниці, щоб показати подряпину на стегні, зауважуючи, що вона, на щастя, уже не того віку, щоб носити короткі спідниці. Шведські стюарди, корейський пілот-здоровань, справжній амбал, та чарівний португальський другий пілот із посивілими скронями, здається, ладні її втішити, тільки-но вона поворухне пальчиком.

Я залишаю Фло, виходжу в коридор, щоб потелефонувати Олів'є. Повідомити лише потрібний мінімум, щоб не налякати. Але щонайперше все-таки попередити. Так чи інакше, він дізнається про все, почувши від колег під час якоїсь вечірки. Та загалом — навіщо брехати самій собі — мені просто треба поговорити з ним. Нехай і приховавши переважну частину правди. Мінімізувати її — розказати не більше, ніж відомо Фло й Жану-Максу, якщо їм колись закортить з ним про це розмовляти.

Ці паскудники нас навіть не чіпали, Олі. Якісь дрібні злодюжки. Злякалися не менше за нас і відразу втекли, тільки-но у кварталі зчинили ґвалт. Та, видно, моя стратегія заспокоєння чоловіка як належне не спрацювала.

— Я приїду за тобою, — підсумовує Олів'є, перед тим як повісити слухавку. — Я приїду забрати тебе з Руассі. Чекатиму біля виходу із зони прибуття.

Як я могла відмовитися? Пояснити, мовляв, ні, любий, не варто себе обтяжувати. У мене є дещо важливіше за можливість опинитися у твоїх обіймах. Мене дехто чекає в лікарні Біша! Дехто, кого я дуже давно не бачила. Мій колишній коханець.

* * *

— Пані та панове, говорить командир літака Жан-Макс Баллен. Ми готуємося до зльоту з аеропорту Лос-Анджелеса, і в мене для вас чудові новини. Уперше у світі наш «Boeing-AF485» було оснащено ракетними установками класу «повітря — земля». Пасажири, що сидять біля крил, можуть запросто їх побачити. Ми вирушаємо до Парижа, але летітимемо не над Америкою та Атлантикою, а зі сходу, тим часом матимемо честь на півдорозі скинути баласт у вигляді двох ракет «Tomahawk», що їх ООН особисто попросила мене випустити над Пхеньяном. Але не турбуйтеся, круїзна швидкість нашого «боїнга» значно вища, ніж у північнокорейських, китайських та російських винищувачів.

Насправді літак уже летить над Атлантикою, та все ж таки деякі надто довірливі пасажири досі крутять головами, щоб роздивитися, який же то океан унизу. Жан-Макс чекає, поки в літаку згасне світло, роздадуть останні таці з вечерею, а більшість пасажирів позасинає, і тоді запрошує нас до себе в кабіну.

Шарлотту, Флоранс і мене.

Він авторитетно наказує молодому другому пілоту залишити нас. Хлопець навіть не сперечається. Командир довго сидить мовчки, роздивляючись зоряне небо.

— Я гадав, що більше не побачу їх, — нарешті озивається він серйознішим тоном, ніж зазвичай. — Усі ці зірки, протягом стількох ночей. Навіть після рейсу, опинившись

удома, коли заплющую очі й засинаю, я все одно їх бачу. Мені... мені їх бракуватиме.

Ми нічого не відповідаємо. Шарлотта грається ремінцем годинника від Лоліти Лемпіки — невеличка забаганка, що її вона дозволила собі в аутлеті. Від моменту зльоту я провела з нею багато часу, щоб заспокоїти. Вона приїхала за нами до поліційного відділку, у паніці вибігла з таксі, тримаючи в руках пакети з обновками та не розуміючи, чи їй радіти, а чи плакати.

— Дівчата, це, мабуть, мій останній рейс.

— ...

— Ну ж бо, не вдавайте здивованих, ви всі прекрасно знали, що мені загрожує звільнення. Чутки про такі новини поширюються ще швидше, ніж звістка про командира, що вдає із себе Брюса Вілліса... За пів року до виходу на пенсію можу собі це дозволити. Я грав надто необачно... і мене спіймали на гарячому!

Я розумію, чим зобов'язана Жану-Максу. Кладу руку йому на плече.

— Тобі просто винесуть догану за цим звинуваченням. Ти ж бо легенда, з тобою всі хочуть літати. Ми дамо свідчення. Нас будуть сотні!

— Тисячі! — уточнює Жан-Макс. — Якщо до заклику долучаться всі мої колишні, то вас будуть тисячі!

Шарлотта шаріється, затуляє рота долонею та заходиться нервово гризти ремінець від годинника. Фло вагається, як їй відреагувати. Вона завжди мала не дуже добру думку про Жана-Макса, не кажучи вже про його ставлення до жінок, та якби він не протаранив той фургон...

Нарешті вона бере слово:

— Гаразд, Сестра Еммануель викрила тебе. Ми всі її чудово знаємо — завжди на сторожі! Але переконаємо, щоб вона не висувала проти тебе звинувачень і принаймні згладила масштаби трагедії, щоб вона...

— Річ не лише в цьому!

Жан-Макс перериває Фло, не відриваючи очей від зірок. Милується Молочним Шляхом.

— Річ не лише в цьому, — повторює командир. — Я спалився, коли вони мене викликали. Примушували зізнатися, і я врешті визнав свій гріх, але виявилося, що то був не той гріх, у якому мене звинувачували.

Гріх? Ще одна провинність? Він утнув щось іще, крім сексу в кабіні пілотів над океаном. Я вже приготувалася до найгіршого... Жан-Макс прибирає руку зі штурвала та вдає, наче щось підписує.

— Сестри мої, протягом років у мене був невеличкий канал контрабанди. Алкоголь. Я проносив його в обхід митного та санітарного контролю. Небагато. Високої якості, для особливих клієнтів. У мене свої канали. Горілка виняткової якості з Росії. Ром ручного виробництва, багаторічної витримки. Минулого тижня в Монреалі я знайшов надзвичайно рідкісний канадський віскі, «Alberta Premium»...

Пригадую, як я бачила Жана-Макса в крамниці на вулиці Сен-Дені в Старому Монреалі, коли той передавав пачку канадських доларів чоловікам, схожим на мафіозі. Контрабанда! Нарешті ще одній таємниці знайдено пояснення, навіть якщо через це стає дедалі важче зрозуміти, ким є командир: неповторний пілот, невиправний бабій, герой, який щойно врятував мені життя, махінатор, що підлаштував робочі графіки, а тепер ще й контрабандист алкогольних напоїв!

— Дехто з вищого керівництва теж користався з моїх маленьких подарунків, але агенти внутрішньої безпеки через те не переймаються... Вони хочуть знати все. Не лише про контрабанду. А ще й про злягання в кабіні.

Шарлотта знов шаріється. Фло дивиться на Баллена, наче питає себе, чи не забракне йому нахабства розкрити ім'я стюардеси, з якою він грішив.

— Я дам їм імена всіх своїх дівчат, — киває Жан-Макс, а тоді, усміхаючись, додає: — Згадаю про «Monopolowa», «Żubrówka», «Havana», «Alberta»...

І вкотре сміливість Жана-Макса мене вражає. Я йому вірю. Він триматиметься гідно. Імені він не розкриє. Мабуть, саме із Шарлоттою його застукали, але якщо Еммануель не заявить про це сама, він теж цього не зробить і візьме всю відповідальність на себе.

Знімаю капелюха!

— Ну ж бо, чого похнюпились, сестрички мої?! Я вмовлю «Air France» дати мені останній шанс. Як ви ставитеся до того, щоб за десять днів знов усім зібратися на рейсі до Джакарти? Коли вже приміряв на себе образ героя в парку Чикано, мушу й далі відповідати цьому статусу; а якщо де й потрібні нині герої, то достеменно там.

Джакарта.

Пригадую слова Лори перед моїм вильотом:

— Ти новини не дивишся, мамо? Цунамі... Хвилі п'ять метрів заввишки, зруйновані будинки на Суматрі, на Яві... Тисячі людей залишилися без даху над головою...

Цунамі.

Моє цунамі.

Де все починається і все закінчується.

У двері кабіни стукають. Другий пілот занервував. Патриція, старша бортпровідниця, стоїть позаду нього й кличе нас.

Треба виходити. Повертатися до роботи. Залишити Жана-Макса за штурвалом.

Наостанок командир нам підморгує. Я мала б заспокоїтися, усе повернулося на круги своя. Навіть вдалося прояснити додаткові таємниці, до того ж я зрозуміла, що й на краю прірви можу розраховувати на друзів. Однак мені ніяк не вдається позбутися тривоги. Вона не переставала тяжіти наді мною в цій тісній кабіні, проникати чимраз

глибше, опановувати всі мої думки. По черзі дивлюся на пілота та двох стюардес так, щоб вони не помітили. Я прокручую в голові наші розмови в Монреалі, Лос-Анджелесі, Сан-Дієго. Намагаюся відігнати це гидке відчуття, намагаюся переконати себе, що то лиш облуда. Але що більше я опираюся цій думці, то очевиднішою вона стає.

Кожне слово, яке там зронили, було продумане заздалегідь.

Усі, геть усі: Шарлотта, Фло та Жан-Макс — брешуть мені!

* * *

У літаку ми з іншими стюардесами змінюємо одна одну, щоб кожна змогла поспати кілька годин. Дві або три. Зараз моя черга, та я не можу заснути. У голові кружляють нескінченні запитання. Не дають заплющити очі суперечності. Мені страшенно соромно підозрювати в чомусь колег, але як інакше пояснити всі ці незбагненні збіги? От, приміром, мої документи. Я знайшла їх у валізі біля ліжка у своєму номері готелю «Ocean Lodge». Хоча я впевнена, що брала їх із собою, коли планувала перетинати мексиканський кордон. А пояснення просте, його підказала мені Фло. Я була така знервована, що забула про них! Добре, Фло, гаразд, не наполягатиму. Навіть якщо...

Мене зачіпає плечем чоловік, що проходить мимо. Машинально вибачається та спиняється перед дверима туалету. Втомлене обличчя, у руці мобільник, у вухах навушники. Він трохи схожий на Олів'є, хоч я ніколи не бачила, щоб мій чоловік слухав музику за допомогою пристрою, який треба засунути до вух. Усміхаюсь цьому сновиді, лишаючи без уваги сиве пасмо, що спало мені на очі. Я залюбки поспала б. Відключилася б від реальності. Не можу дочекатися, коли повернуся додому. Коли побачу доньок. Обійму онуків. Повернуся до свого життя матері й бабусі.

Простого життя, життя без брехні. Без брехні відтоді, коли народилася Марго.

Запитання знову сповнюють мою голову.

Мене хотіли змусити заплатити за брехню майже двадцятирічної давнини? Так, відверту й страшну брехню, у якій я ніколи не зізнавалася... але скільки ж води з того часу упливло?

Мене хотіли вбити? Так само, як хотіли вбити Іліана?

Мене хотіли звести з розуму? Аби я збожеволіла так, як божеволіла від нього?

Я усвідомлюю, що потроху поринаю в дрімоту. Прикриті пасмом повіки важніють і заплющуються. Невже я нарешті засну? Заколисані хитавицею на літаку, мої думки поринають у такі самі пухнасті білі хмари, як ті, крізь які ми зараз летимо. Голоси змішуються. Обличчя розмиваються. Музика мене заспокоює. Звідкись іздалеку долинає кілька гітарних акордів. Кілька нот на фортепіано. На які накладаються слова:

When the birds fly from the bush
There will be nothing left of us.

Хтось співає їх мені, шепоче, ледве промовляє просто у мене над вухом. Слова Іліана, наші останні слова, що їх я подумки перекладаю з англійської: «Коли птахи вже не співатимуть пісень в саду, в якому я тебе кохав, нічого не залишиться від нас».

Я сплю. Мені це сниться. Навіть якщо в мене таке відчуття, ніби хтось насправді наспівує ці слова. Дуже тихо. Зовсім недалеко. Невже цей чоловік? Хлопець, що стояв у черзі до туалету? Я достоту збожеволіла! Утім, я переконана, що мені це не ввижається: ці слова справді вимовляє чоловік поряд зі мною. Вагаюся, чи варто розплющувати очі... й таки розплющую їх.

Слова щезають.

Поряд зі мною нікого нема. У проході теж ані душі. Тільки в туалеті зайнято — вочевидь, там чоловік, схожий на Олів'є.

Божеволію. Хочу прокинутися. Не хочу тонути в цьому — я хочу триматися на плаву.

Я забуду минуле! Поховаю його, викину на смітник. Як мені хотілося б зараз прочинити ілюмінатор і пожбурити в хмари свій камінь часу — той, що його я, хоч як дивно, лишила на березі Сени. Додому. Я хочу повернутись додому!

Дістаю телефон, уже розуміючи, що заснути не вдасться. Проводжу пальцями по рожевому чохлу, торкаюсь чорної ластівки, намальованої чорнилом. Кілька разів читаю повідомлення, що його я отримала від Лори перед вильотом з Лос-Анджелеса. Вона не згадує в ньому нічого про Іліана або лікарню. Вона просто пише: «Мамо, повертайся швидше. У нас із близнятами й Марго для тебе сюрприз».

III

БАРСЕЛОНА

31

2019

Вітер сьогодні зранку не надто сильний, але подеколи він долітає в долину Сени непередбачуваними поривами, щоб струсити останні краплинки роси з гілля плакучих верб, погнати брижі поверхнею річки, підтримати в польоті чапель просто в мене над головою та ще грайливо пошарпати скатертину, що її Лора розстелила на столі в саду, посеред тераси з бразильського горіха (гордість Олів'є!). Донька притиснула скатертину чотирма камінчиками по кутах, серветки засунула під тарілки, а келихи прив'язала до столових приборів. На її переконання, святковий стіл має бути урочистим, красивим і барвистим. Лора нарікає, що в дорослих не лишається жодних спогадів про свої дні народження: усі вони однакові з року в рік, і розрізнити їх потім можна хіба що за фотографіями, на яких діти виростають, а обличчя старіють. «Погляньте, — скажемо за кілька років, коли знайдемо знімки, — Ітанові й Ное тут нема і двох рочків. Отож це 2019 рік!» І тоді згадаємо цей прекрасний вересневий ранок та цей святковий пікнік у саду, коли відзначали мамині п'ятдесят три роки.

Дякую, Лоро!

Спостерігаю, як метушиться старша донька, одним оком зиркаючи то на годинник, то на небо — наче благає не темнішати до кінця дня, а потім скидає поглядом у кінець алеї, звідки ось-ось має вийти Валентин. Далі вона насипає арахіс, кеш'ю, брецлі та крекери у фаянсові мисочки, які я свого часу привезла з Окінави. Така гречна, моя

маленька Лора. Ладна неба нам прихилити — аби з татового чи маминого дня народження створити справжнє свято. Свого часу ми влаштовували це для неї та для Марго, починаючи з рочку й аж до п'ятнадцятого дня народження: святкування з подружками та родичами, з тортами та подарунками, з солодощами та іграми. Непогана інвестиція, якщо замислитись! Діти ж бо натомість перебирають на себе організацію батьківських уродин — уже на пів століття вперед... скажімо, від сорока до дев'яноста років!

Лора виставила мене з кухні, потім відігнала від тераси. Не плутайся під ногами, мамо! Іди погуляй у саду, візьми журнал або книжку, ми з Марго про все дбаємо.

Ну, радше Лора все зробить самотужки.

Марго встала через годину після того, як приїхала Лора, розчистила собі трохи місця на захаращеному кухонному столі для тарілки з пластівцями, а тоді зі скорботним виразом обличчя погодилась почистити десять редисин і порізати ковбасу, однією рукою, а другою вона порпалася в мобільному. Олів'є тим часом бавить близнят: трохи далі, на стежці біля річки, вони збирають дрова для барбекю. Ніякого вугілля, нізащо!

Скориставшись нагодою, коли відвернулася Лора, я поцупила зі стола на терасі жменьку чипсів «Pringles» із паприкою. Повільним кроком ступаю в кінець саду, виходжу до Сени й кидаю крихти Жеронімо та лебедятам.

І тебе з днем народження!

Я переконуюся, що всі заклопотані своїми справами, та стаю навпочіпки біля невисокої цегляної стіни, що пролягає вздовж берега. У мене не було часу — чи то сміливості — перевірити, відколи я приїхала. Чудово пам'ятаю, як перед відльотом до Лос-Анджелеса замінила один із цих білих камінчиків на камінь часу. І все-таки коли прибула до Лос-Анджелеса, то виявила в сумочці канадський

камінь, а не гальку з берегів Сени, — канадський камінь, схожий на десятки інших, що продаються в тій крамниці ескімоських сувенірів, але аж ніяк не мій, не той, який я лишила тут, у саду. І тоді, коли його тут поклала, я була сама. Ніхто не міг цього бачити. Схиляюся, роздивляючись напрочуд рівний рядок білої гальки.

Усі камінці на місці, жодного не бракує! І в цьому ідеально білому рядку немає жодної сірої гальки! Наче я ніколи й не міняла ті камінці. Наче я все це знову вигадала. Може, справді хтось із членів екіпажу «аеробуса» кепкує з мене, порпається в сумочці, розважається тим, що замінює камінчики, чом би й ні... Але ж не тут. Удома! Хто міг прийти аж сюди, щоб украсти цю гальку?

Від роздумів мене відвертає погук.

Це Лора.

Уже втретє вона кличе Марго, щораз голосніше, і просить про допомогу — перенести сервірувальний столик, але не помічає навушників, що стирчать з вух молодшої сестри. Нарешті Марго реагує.

— Га?

— Прийом, як чутно?! Чи тобі не важко буде відволіктися та допомогти мені?

— Вибачте, міс Ретчед, я зайнята!

Міс Ретчед, нестерпна медсестра з книжки «Над зозулиним гніздом»! Зазвичай Лора реагує на це прізвисько так, ніби її назвали бруднокровкою.

— Та невже? А чим саме, Лоліто?

— Підбираю плейлист до свята, уяви собі! Мамині улюблені пісні. Розумієш, мені здається, що музика їй подобається більше, ніж твої нещасні редиски без ботвини — без ботвини, щоб тобі! — і твоя ковбаса з горіхами, нарізана скибочками. Тонше-чуєш-Марго-тонше-ріж!

Лора знизує плечима й сама піднімає стіл. Марго розвертається й демонстративно рушає перевальцем.

Вісім років різниці!

Це все залежить від різниці у віці? Чи від того, хто старший? Дві сестри ніколи не були схожі. Лора така віддана, така організована, з такою широкою душею, що ладна навести лад у голові тих, кого вона любить. А для Марго це все — боже збав, нехай хтось спробує хоч пальцем торкнутися того безладу, що коїться в її голові, кімнаті чи навіть у її власному світі. Тільки безлад спонукає до творчості! І цій маленькій капосній дівчинці вдалося переконати батька — найсхибленішу на порядку людину в усій галактиці, — що ця теорія доцільна.

Лора й Марго не схожі, розбіжність проявилася задовго до того, як Марго стала підлітком, але я знаю, що їх поєднує нерозривний зв'язок. Лора захищає свою маленьку сестру попри все, і попри власні почуття зокрема, а до того ж Лора для Марго — той взірець, на який вона не хоче бути схожою, але таки взірець. Компас, що вказує на північ. Лора і Марго. Я пірнаю очима в річкову воду, переживаючи, аби сльози не зіпсували макіяж. Лоро і Марго, якби ви тільки знали, скільки разів я хотіла розповісти вам про свою таємницю! Про цю угоду з пеклом. Про цю брехню, яку ви мені ніколи не зможете пробачити...

Від звуку клаксона, що вчувся з кінця алеї, зривається зграя качок. Валентин приїхав! Близнята біжать до батька під'їзною дорогою, лишивши Олів'є стояти з повними руками гілля. Лора поспіхом знімає фартух. Марго підключає мобільник через блютуз до колонок, що стоять перед вікном.

«Mister Mystère»[1], у виконанні -M-.

---

[1] «Містер Таємниця» (*фр.*) — четвертий альбом виконавця Матьє Шедіда (більш відомого як -M-).

Прекрасний вибір, Марго.

А твій стіл просто чудовий, Лоро.

Солодка меланхолія пронизує моє серце.

* * *

За столом нас семеро. Потім лишається п'ятеро — близнята побігли гратися в піску. Потім — четверо: Марго хоч і сидить досі з нами, але з головою поринула в телефон.

Грильоване м'ясо.

Валентин прекрасно впорався з барбекю — ще б пак, Лора не зводила з нього очей ні на мить. Так, ніби приготування м'яса на грилі — це одне з випробувань, які йому потрібно пройти перед тим, як вона погодиться розмножуватися з ним у їхній спільній печері.

Мені, на відміну від Олів'є, подобається Валентин.

Я добре розумію, що рано чи пізно він украде в нас доньку, щоб відвезти до далекої жандармерії на якийсь хутір без лікарні, де наша Лора стане місцевою лікаркою. Але Валентин бодай веселить мене. І щоразу здається, тільки-но він сідає за стіл перед тестем, що для цього інспектора або лейтенанта (чи яке там у нього звання?) розпочинається допит. Хіба що Олів'є не світить йому лампою в очі. То що там з відпусткою, коли вже тобі її дадуть — моя дочка втомилася! А хіба не треба кімнату для близнят закінчити раніше, ніж підвал?

Салат.

Передаю Лорі невеличкий подарунок з Лос-Анджелеса — снігову кулю, у якій блискотливі зірки осипаються на гору Парамаунт. Вона кілька секунд роздивляється. Як і решта екземплярів колекції, яку Лора терпеливо збирала протягом двадцяти років, куля залишиться в Порт-Жуа, на полиці в кімнаті, що колись належала доньці, а тепер її віддали близнятам. Але їм ще рано простягати руки до тієї колекції, як запевняє їхня мама!

Сирна тарілка.

Лора накриває серветкою мобільний телефон молодшої сестри. Блекаут! 4G відключили. Марго вже ладна огризнутися, аж тут розуміє, чого та хоче. Дівчата, усміхаючись, підводяться, і я раптом дивуюся тому, як мені подобається їхня неочікувана змова. Валентин постукує пальцями по краєчку стола — такий собі барабанний дріб від садового охоронця.

Лора та Марго повертаються з розкішним тортом — кокосовий бланманже, мій улюблений.

Вітер, що налітає від Сени, ясна річ, задуває свічки швидше за мене, але їх запалюють знову і знову, стільки разів, скільки потрібно, і на цей урочистий момент близнята також приєднуються до нас, влаштовуються в бабусі на колінах, позують для фотографії.

«Погляньте, Ітанові та Ное тут нема і двох рочків. Отож це 2019 рік! Мені тоді виповнилося п'ятдесят три...»

* * *

Лора вручає мені три подарункові конверти.

Валентин як правдивий садовий охоронець ще жвавіше відбиває барабанний дріб.

— Це тобі, — каже Лора. — І татові. Ну, зрештою, це нам усім.

Я згадую слова старшої доньки перед моїм від'їздом до Лос-Анджелеса. То не плануй нічого на ці чотири дні! Обіцяєш?

А тим часом вона веде далі:

— Це єдиний спосіб, який ми вигадали, щоб ти могла лишитися з нами, мамо. І щоб ти, тату, міг вирватися звідси! Тож поїдемо туди всі разом, усімох.

— Відпустка? — перепитує Олів'є схвильованим голосом.

Я мацаю конверти. Усередині лише щось паперове. Квитки? Подорож? Яку можна втиснути між моїм поверненням з Лос-Анджелеса та вильотом до Джакарти?

Моє серце завмирає. Навіть не розриваючи конверт, я здогадалася, куди ми вирушимо. Наче моя історія вже вкотре знову затинається. А все ж таки молюсь, благаю всіх богів у всесвіті, усіх тих, яких придумали люди по всьому світі, я молю їх, аби я зрештою помилялася.

— Ну, ти відкриваєш, мамо? — питає нетерпляча Марго трохи роздратовано. І трохи збуджено.

32

1999

Ми сидимо вдвох на терасі. Така собі романтична вечеря. На бетонній підлозі стоїть невеличкий круглий стіл. Олів'є досі не може визначитися, що обрати — тик чи бразильський горіх. Він здатен кілька годин поспіль розповідати про плюси і мінуси кожної екзотичної деревини. Я кажу, що мені, власне, все одно, нехай уже просто вирішить, адже було б непогано покласти підлогу на терасі до того, як Лорі виповниться вісімнадцять. Донька грається неподалік.

От їй, приміром, бетонна підлога до вподоби! Вона може малювати на ній крейдою. Сердечка для батьків, сонечка, хмаринки. А ще — літаки, у яких літає мама.

Лора поставила коло себе свій скарб — снігову кулю, яку я привезла їй з Лос-Анджелеса, купивши *останньої миті* в аеропорту: усередині Міккі та Мінні тримаються за руки біля каліфорнійського Діснейленду. По Лорі й не скажеш, що в неї нещодавно була гарячка чи болів живіт, наче Олів'є все це вигадав. Чоловік припускає, що це емоційне, бо вона сумувала за мною.

Повільно надходить ніч. Мій улюблений час доби, коли всі птахи побіля Сени заходяться перемовлятися між собою. На ці кілька хвилин я впевнена, що мені тут насправді добре. Вдома. Хай мені доведеться хоч тисячу разів облетіти навколо світу, я вертатимуся саме сюди. Олів'є відкоркував пляшку гевюрца. Це такий ритуал майже після кожного рейсу, ми святкуємо моє повернення. Випиваємо

по келиху чи по два, і от мені вже треба вилітати в наступний рейс, а пляшка досі не допита. Олів'є любить жартувати, що перед вильотом я лишаю йому саме досить вина, щоб він міг заглушити своє горе.

— Любий, я подала запит на рейс.

Олів'є довго дивиться на Лору, яка зосереджено виводить крейдою на бетонній терасі назви міст, які мама показала їй на карті. *Сідне — Банкок — Нуйорк*. Вона так пишається, що вже майже вміє писати. Чекаю, поки чоловік щось відповість, але відповіді не чутно, і я перераховую аргументи, що їх повторювала про себе десятки, сотні разів. Чи може брехня стати правдою, якщо вимовити її вголос?

— Лише на три дні. З вівторка по четвер. З Флоранс, Лоранс і Сільві, вони теж стюардеси. Я так давно нікуди не їздила.

— Ти постійно їздиш кудись, тричі на місяць, Наті!

Ось-ось спалахне суперечка.

Я видихаю. Ми повертаємось на давно знайому територію. У нас часто виринає ця розмова. Я знову впевнена у своїх словах.

— То робота, Олі. То моя робота! А я тобі кажу про відпустку на три дні з подругами.

Олів'є відводить погляд, роздивляється доньчину писанину. *Дакар — Делі — Кіто*.

— Шкода Лори.

Я трохи посилюю натиск. Намагаюся говорити цілком щиро, щоб в Олів'є навіть найменшого сумніву не лишилося.

— У мене понад п'ятнадцять неробочих днів на місяць, Олі! Я провожу з Лорою більше часу, ніж загалом мами, які працюють повний робочий день. Тож не треба викликати в мене почуття провини! Єдина перевага моєї роботи — можливість подорожувати майже безкоштовно. Ти

сам бажаєш зоставатися тут. Ти сам ніколи не хочеш їхати зі мною. Я щоразу пропоную тобі приєднатися, коли подаю запит на рейс.

Щоразу. Але не тепер...

Олів'є не відповідає. Навіть не питає, куди я їду. Просто допиває вино зі свого келиха, нахиляється й збирає Лорині іграшки, даючи їй зрозуміти, що час лягати спати.

— Лише три дні, Олі. Три дні в Барселоні з трьома подружками. Ти ж бо не станеш мені забороняти?

— Я ніколи тобі нічого не забороняв, Наті.

33

2019

На кожному з трьох конвертів маркером намальований знак питання. Я повільно відриваю краєчок першого конверта. Лора задоволено всміхається. Усередині картинка з футбольним м'ячем.

— То що? — питає Марго в тата. — Куди ми їдемо?

— Манчестер? Турин? Мюнхен? — припускає Олі.

— Занадто шикарно! — іронічно всміхається Валентин. — Три дні в Баварії! Чому б не в Менхенгладбаху?

Олів'є не відповідає й перехиляє келих, роздратований і вражений футбольними знаннями зятя, що грає в третій лінії регбійного клубу «Сержі».

— А в тебе, мамо, — наполягає тепер Лора, — ідеї є?

Я напускаю на себе непевний вигляд, нетерпляче розриваю другий конверт і ледве стримую подив. Усередині лежить колаж з картин Пікассо, Далі, Міро. У мене таке відчуття, що моє серце зараз вистрибне з грудей. На обличчі Лори широка усмішка, Марго плескає в долоні. Олів'є теж зрозумів. Я відкриваю третій конверт лише на підтвердження здогадки — на аркуші зібрані шедеври Ґауді: Каса-Міла, Каса-Бальо та Саґрада-Фамілія.

Я кидаю із сумнівом у голосі:

— Барселона?

— Оце так, а ти непогано знаєш географію, мамо! — жартує Марго. — Ти, бува, не стюардеса?

Кілька наступних хвилин за столом лунає радісний гамір. Вирушаємо вже завтра! Марго намагається пояснити

близнятам, що вони злетять у небо на літаку, як часто робить їхня бабуся. Лора намагається пояснити батькові, що то буде не дуже складно: вилітатимемо з Бове рейсом «Ryanair», тому на маминих колег навряд чи натрапимо! Валентин своєю чергою пояснює, що все вже заброньовано. Проживання з харчуванням у районі Ашямпла, дуже близько до центру. А ще Барселона — столиця кишенькових злодіїв, але він особисто дбатиме про нашу безпеку.

Барселона.

Дочки заманюють Олів'є обіцянками потрапити на стадіон «Camp Nou» та побачити дерев'яне оздоблення на зразках середньовічної архітектури в Баррі-Ґотік — тобі сподобається, тату! Так чи інак, попри те що від моменту нашої двотижневої відпустки на Мартиніці тринадцять років тому він більше не сходив на борт літака, у нього немає вибору. Його викрали власні діти!

Барселона.

Ланка, якої бракувало.

Сміх дочок здається далеким, майже нереальним. Я всміхаюся, вдаючи радість, а втім, я далека від ейфорії. Таке враження, наче я осторонь дивлюся фільм про власне життя. З відверто кепським сценарієм. Фільм, у якому сюжет не тримається купи. Мої дві дочки таємно готують мені сюрприз, влаштовуючи мандрівку між двома робочими рейсами, Лос-Анджелес і Джакарта, а місцем призначення обирають... Барселону!

Третє з чотирьох міст, де ми з Іліаном були разом.

Бути такого не може, що це воля випадку. Відтак на мене чекає зустріч? Яка зустріч? Що все це значить? А ця сімейна церемонія — то лише комедія? Вони всі змовились проти мене? А всі їхні жарти — Валентина, який згадує короткі ночі в підлітковому таборі на площі Каталонії, Марго, яка хоче понад усе відвідати Палац каталонської музики, — то лише завчені діалоги? Що розгубленість

Олі — який, здається, без успіху пробує пояснити, що не може так зненацька поїхати, що в нього клієнти, йому треба закінчити з шафами, попиляти дошки, простругати полиці, — теж награна? А його улюблені доньки теж відповідають за готовим сценарієм, коли усміхнено стверджують, що клієнти виживуть, почекають: зрештою, він-бо не труни майструє, а меблі!

Я божеволію! На якусь мить відчуваю, що мені вже голова йде обертом і я ось-ось знепритомнію, упавши на дошки з бразильського горіха. Здається, це помічає тільки Лора.

Вона обіймає мене за талію.

Ходи, мамо, ходи.

— Ми зваримо каву! — оголошує вона.

І веде мене в глиб саду. Ніхто з присутніх цього не помічає.

* * *

— Тобі не подобається ідея з мандрівкою, мамо?

— Подобається, моя люба, дуже подобається.

Мої очі перетворилися зараз на греблю, що ледве стримує потоки сліз.

— Тато мені розказав. Про те, як на тебе напали в Сан-Дієго. Ти мала б попросити нас дати тобі спокій на день народження...

Я міцно стискаю Лору в обіймах. Моя донечка, уже така доросла! І значно розважливіша за мене!

— Нічого страшного, золотце. Я там просто трохи перелякалася. Уже все скінчилося.

І все-таки мене трусить. Лора гладить мене по спині, як робила я сама, коли вона була дитиною. Її ніжність мене дивує. Можливо, починаєш проявляти материнську турботу до власної матері, коли сама стаєш мамою?

— Мені здавалося, що радше батька доведеться вмовляти, а не тебе. Ти... Ти переживаєш за друга, якого шпиталізували до Біша?

Цього разу не стримую сліз. Лора відводить мене ще трохи далі, ми виходимо із саду та простуємо берегом Сени. Жеронімо здивовано поглядає на Лору, ніби намагається зрозуміти, як запах і голос цієї жінки можуть бути такими самими, як у тієї маленької дівчинки, котра роками приходила пригощати його хлібом, щовечора та щоранку.

Я киваю. Ми повагом рушаємо далі. Лора тримає мене за руку.

— Не хвилюйся, мамо. Його стан стабільний. Хірурги вирішили почекати ще кілька днів, щоб простежити динаміку, а тоді вирішать, чи можна оперувати. Можеш відвідати його, коли повернемось. Хоч мене й не буде два дні в лікарні, я залишила подругам, Каро та Мартіні, чіткі інструкції. Вони попередять, раптом щось трапиться. Я... я не знала, — завершує донька, мало не перепрошуючи.

Чого ти не знала, Лоро? Що мій друг потрапить під машину, коли ти вже забронювала квитки? Не хвилюйся, люба... А хоч би й не подорож, чи пішла б я провідати Ілі в лікарні? Чи розірвала б нашу угоду?

Ми проходимо ще метрів сто, наближаючись до заплави та чотирьох крихітних острівців посеред неї. Мені неймовірно подобається спокій цих безлюдних лісистих горбків посеред сонної річки, де за нами спостерігають лише чаплі, що стоять по коліно у воді, — ніби вона занадто холодна, щоб мочити в ній пір'я. Упевненість повертається до мене. Мені потрібно знати. Я тихенько питаю в Лори:

— Чому, люба? Чому ти вибрала Барселону?

— Ми... ми разом вирішили. Валентин. Марго...

Я всміхаюся.

— Ні, Лоро. Я тебе знаю. Це ти вирішила. Ніхто, крім тебе, такого не вирішує. То чому?

— Це... Це досить близько... І там є море, музеї, собори, Ла-Рамбла, «Camp Nou», сангрія, пальми, палаци...

— Чому не Рим, люба? Чому не Амстердам? Чому не Відень чи Прага?

Лора дивиться на мене, не розуміючи моїх претензій.

— Що це змінило б, мамо?

Усе! Усе, люба моя!

Та вголос я цього не промовляю.

Ми повертаємось. Там уже всі, мабуть, зачекалися кави. Ще кілька метрів ми долаємо мовчки, перш ніж Лора порушує тишу:

— Тепер, коли ти питаєш у мене про це, мамо, гадаю, я знаю, як пояснити. Чому Барселона? Пам'ятаєш, коли мені було шість, ти привезла мені невеличку снігову кулю із Саґрада-Фамілія?

Звісно, пам'ятаю, Лоро.

— Я зберігала її всі ці роки. Вона була моєю улюбленою! Не дивно, можеш подумати ти: усі інші врешті розбилися. То була перша снігова куля в моїй колекції! До речі, ти знаєш, що сьогоднішня з Парамаунтом — то моя сто тридцять дев'ята куля?

А я гадала, що Лорі начхати на мої подарунки, привезені з різних куточків світу! Я палко обіймаю дочку та дякую.

Дякую, дякую, дякую, люба моя.

* * *

Поки ми повернулися, Валентин, Марго та Олів'є встигли самі собі приготувати каву. До того ж вони вже поставили дерев'яні кеглі та розпочали гру, а Валентин уклав близнят спати.

Лора тієї ж миті заходиться все прибирати, а я безсило опускаюсь на стілець. Марго грайливо кидає очима веселі бісики то на одного, то на другого чоловіка. Її одностайність із татом напрочуд зворушлива. І очевидна. Принаймні це нам вдалося...

Хоча спершу все було геть не так чудово.

Олів'є вагався, дуже вагався.

Я бачу, як Марго збільшує гучність на телефоні, стара пісня Чака Беррі лунає голосніше, а вона вихиляється, вдаючи, що грає соло на гітарі.

Можливо, він досі сумнівається...

Аркуші й конверти, що лишилися на столі, також починають свій танець, підхоплені ніжним вітерцем. *Далі, Саґрада-Фамілія, Ґауді, Каса-Міла.* Я притискаю папірці рукою, щоб вони не полетіли. Натомість думкам про Барселону поринути у височінь ніхто не забороняє.

34

1999

— Добридень, добридень, принцесо.

Іліан сидить переді мною на терасі «Осаña», під охряними арками Королівської площі.

Барселона.

Мої очі запам'ятовують усе. Ідеальний квадрат закритої площі, тіні пальм, їх довгі тонкі стовбури, що хитаються на вітрі, сягаючи аж вершечків дахів, змішане відчуття тепла й прохолоди, палюче сонце й струмені води із залізного фонтана, вишикувані парасолі, розставлені так-сяк стільці, на одному з яких і сидить Ілі. Гітара в чорному чохлі стоїть поряд. Іліан відпустив бороду, обличчя в нього засмагле. Його хвилясте волосся спадає з-під шотландського кашкета на комірець широкої, червоної із золотом сорочки, на якій розстібнуті кілька верхніх гудзиків. Його образ не менш романтичний, ніж навколишня атмосфера. Я ніколи не помічала, що Ілі такий гарний!

Він підводиться, цілує мене, і простого доторку його джинсів до мого живота й ледь розтуленої сорочки до моїх грудей достатньо, щоб я розтанула. Або точніше — здійнялася в повітря, набула газоподібного стану. І щойно Ілі мене вдихне — я ладна буду віддатися покликові серця, розчинитися у своєму бажанні та відмовитися від решти себе, від того, що в такі миті здається непотрібною крихкою шкаралупою. Від брехні й сумнівів. Від Олів'є. Від Лори.

Усе відбулося напрочуд швидко. Я виїхала з Порт-Жуа менше ніж чотири години тому. Година в дорозі до аеро-

порту, година польоту до Ель-Прат, тридцять хвилин автобусом до площі Каталонії, десять хвилин пішки до Королівської площі. У мене навіть не було часу потелефонувати Флоранс чи іншим двом дівчатам, щоб вони мене прикрили.

Відверта безвідповідальність!

Сідаю поряд з Іліаном, і тепер ми сидимо вдвох, обіпершись на маленький столик.

Який хитається.

Іліан усміхнений.

— Ледве знайшов, мало не здурів! Довелося навіть трохи підпиляти йому ніжку.

Від самого натяку на столярне ремесло я аж підскочила. Наче лишилося трохи пилу, що відмовився перетворюватися на летку речовину разом зі мною. Наче лишилося трохи тирси, що здіймається в повітря від дихання Іліана. Замовляю келих світлого пива. Від метушні на площі голова йде обертом, а очі розбігаються. Туристи смажаться під пекучим сонцем заради панорамної фотографії, а потім чимдуж тікають під тінь арок. Слова добирати важко. Ми замінюємо їх на поцілунки. Я здивовано ловлю себе на думці: адже попри палке бажання може статися, що мені буде нудно з Іліаном. Коли пристрасть мине, чи буде про що поговорити з ним, на кшталт отих довгих розмов з Олів'є, що тривають годинами, під час яких ми обмірковуємо освіту Лори чи плануємо, як опорядкувати наш будинок?

— Я вам дав обіцянку, принцесо.

Оце «ви» мене дивує.

— Ми більше не звертаємося одне до одного на ти, мій маленький принце?

— Тільки після того, як ви закохаєтесь у мене!

Як я закохаюсь у тебе?

Кладу одну свою руку йому на груди, під сорочку, а другу — на стегно і думаю про себе: «А ти гадаєш, я досі не закохалась?»

* * *

Щоб я закохалася в тебе, Ілі?

І яку ти вибрав собі для цього стратегію?

Ми йдемо середньовічними вуличками Баррі-Ґотік, пригорнувшись одне до одного і таким чином перетворившись на єдине ціле, на істоту з чотирма ногами, таку широку, що часом годі протиснутися брукованим вузеньким провулком. Ми зупиняємось чи не в кожному патіо, і нас заливають сонячні промені, що проникають у ці затишні дворики, відбиваючись у вікнах, тож чотириноге створіння зникає — тільки наші дві голови метаються під арку або шугають сходинками нагору, зникаючи в тіні. Кожне наступне патіо на кожній наступній вулиці видається мені елегантнішим, розкішнішим, пишнішим, ніж попереднє. Здається, саме місто збудували багато століть тому лише задля того, аби ми тут зустрілися. Нехай Верона лишається в Ромео, Монмартр — у Ніно та Амелі, Мангеттен — у Вуді. Ми з Ілі заберемо собі Баррі-Ґотік! Від кожного променя сонця на перехресті вулиць у мене виникає бажання відшукати куточок тіні, щоб там любити свого коханця, біля кожного кам'яного фонтана хочеться плюскати на нього водою, а за кожними дверима хочеться з ним сховатися. Навіть садок Собору Святого Хреста і Святої Євлалії (Богові добре відомо, як мене важко затягти до храму) тепер мені схожий на Едемський сад, де для нас немає заборонених плодів.

Вулицею Де-ла-Палья ми виходимо на Нову площу з її сувенірними крамницями. Сучасний шрам, що розрізає навпіл лабіринт тісних вуличок. Іліан зупиняється, щоб купити листівку. Вибирає одну з папугою з парку Сьютаделла, просить мене потримати гітару, а сам тим часом пише на звороті послання, що його я читаю, зазирнувши Ілові через плече. «Моїй прекрасній ластівці з кам'яними крилами».

Я здивована.

— З кам'яними крилами?

— У нас є два дні, щоб вони стали легкими! Надсилатимемо листівку?

Іл веде мене до найближчої вулички. Ми проходимо під тінню візерунчастої кам'яної балюстради Мосту поцілунків на вулиці Бісбе, і за кілька метрів Іл зупиняється перед Каса-де-Л'Ардіака. Дивлюсь на товстенний мур і величезну пальму, схожу на жирафу, що визирає поза стіною, чую дзюрчання води у фонтані — наче все кличе мене зайти всередину, на подвір'я цього Будинку архидиякона, але Іл затримує мене перед дверима.

— Експрес-пошта чи повільна доставка? — питає мене він, вимахуючи листівкою. — На спині черепахи чи на крилах?

Я помічаю, що ми й справді стоїмо перед поштовою скринькою, облаштованою обіч монументальних дверей. І вона така вишукана! Прикрашена вирізьбленими фігурками тварин. Черепахи... і трьох кам'яних ластівок!

Листівка безшумно падає всередину — без адреси й навіть без штемпеля!

Класно, Іліане! Дуже класний фокус!

Я цілую його. Життя справді прекрасне!

* * *

Ми гуляємо далі навмання. Квартал Ель-Борн мені здається ще більшим лабіринтом, ніж Баррі-Ґотік. Вузенькі вулички змінюють маленькі площі, які своєю чергою перетікають в нові провулки. За антикварними салонами — ресторани, ще якісь мистецькі галереї, музеї, бари з тапас. Ми блукаємо так уже майже годину, і виникає дивне враження, ніби гуляємо колом у місті, де вулиці навмисне прикидаються іншими вуличками, наче міняючись одна з одною місцями. У мене болять ноги. Хочеться їсти й пити. Я сповнена бажання кохатися. Щойно ми опинились на милій маленькій площі Сан-Куґат, де не видно ні душі,

я вирішую влаштувати невеличку паузу. Пригортаюся до Іліана. Він мене цілує.

— Ви схожі на маленьку кішку.

Муркочу у відповідь.

— Знаю... симпатичне кошенятко... Бачили б ви мене до того, як я поголила вуса...

Я згортаюся калачиком на найближчій дерев'яній лавці. Іліан лишається стояти, вішаючи гітару собі на шию.

— Ви знали, що моя музика зачаровує котів?

Я граюся зі своїм пасмом, схожим на ангорську вовну, намагаючись звабити його кокетливим поглядом.

— Ви хочете зачарувати ще якихось кішок, окрім мене?

Іл закінчує налаштовувати гітару й обмежується загадковим поглядом замість відповіді.

— Ви вірите в магію, Наті?

Він також сідає на лавку й починає грати на порожній маленькій площі. Красива ніжна мелодія, більше схожа на імпровізацію. Менш ніж за хвилину з даху спускається кіт, худий і поскубаний, на кілька секунд зупиняється поточити кігті об найближче дерево, ніби бажаючи посилити ефект від своєї неочікуваної появи, а потім підходить тертися об наші ноги. Я навіть не встигла вирішити, варто його погладити чи відігнати, — аж тут з підвалу зачиненого на сієсту ресторану, де подають тапас, з'являються ще дві кішки. Зважаючи на брудну шерсть, вони більше звикли валятися на землі, ніж стрибати по дахах. Наступної миті ще троє з'являється нізвідки. Влаштовуються перед лавкою, де грає Іліан. І нічого ці дикі коти не бояться! Сидять собі, формуючи перед нами півколо, чемні та зосереджені, наче вуличні роззяви, що зупинилися послухати концерт просто неба.

Я вражена. І щосекунди моє здивування наростає, бо кількість вусатих глядачів далі збільшується. Тепер їх уже понад п'ятнадцять. Гадаю, я б уже навіть не здивувалась, якби Іліан попросив мене пройтись між ними з капелюхом,

а коти вкинули б туди кілька монет! Хвилин за п'ятнадцять він припиняє грати, на превелике розчарування публіки, тобто це наразі близько двадцяти котів.

Не можу повірити! Я намагаюся зрозуміти. Мають бути якісь хитрощі!

Мої пальці обплітають шию Іліана, коли той складає гітару до чохла.

— Ну ж бо, розкажіть, у чому фокус!

— Скидається на те, що простенька мелодія, котру я вигадав, хоч як це дивно, подобається котам. Але тепер, коли концерт закінчився, остерігайтеся цих котів, моя ластівко, тримайтеся ближче до мене.

Та вусаті, схоже, і не збираються ворушитися. Сидять, не зводячи очей з нашої лавки. Іліан свистить і підводиться, а я лютую, я хочу знати й відчуваю, що він чимдуж прагне чкурнути з площі Сан-Куґат. Цікаво чому. Іл швидко простує на два метри попереду, і ми вже майже дісталися вулиці Делс-Кардерс, коли я помічаю, як прочиняються червоні двері будинку за нашою лавкою. Звідти виходить старенька, важко несучи купу порожніх тарілок, які вона розставляє на тротуарі. Тоді неспішно наливає молока, розподіляючи його на десяток мисок. І наступної миті коти кидаються до їжі!

Я теж кидаюсь — навздогін за котячим чарівником.

— Ви обдурили мене! Ви все знали! Я певна, що ви тут були раніше, грали вчора або позавчора на цій площі й помітили буденний ритуал цієї жінки. У котів шлунок мов той годинник — вони щодня приходять під ці двері в той самий час! Тож тільки й треба було, що всістися на цій лавці, між ними та будинком, у належний час!

— Хтозна!

Іл вішає гітару собі на плече так обережно, як тільки тато садовить на шию шестирічну доньку, і рушає далі впевненим кроком.

Як же я його кохаю!

Хто ще виявив би стільки фантазії, щоб спокусити кохану? Причарувати котів! Навіть найромантичніший з усіх закоханих чоловіків вигадав би хіба щось на кшталт заманювання пеліканів у Сент-Джеймс-парку або голубів на площі Святого Марка!

* * *

Ми ще довго прошкуємо вулицями Барселони. Кінцева мета в нас лише одна — парк Ґуель. Коли туди дістаємось, я така виснажена, наче щойно рознесла підряд сніданок, обід і вечерю всьому «Аеробусу-А380» рейсом до Сіднея, а проте Іліан закликає не зупинятися.

— Треба вилізти нагору! Краєвид зверху ще гарніший!

Тож ми пнемося, підіймаємося дивними сходами, що ніби потрапили сюди просто з Алісиної Країни Див і тепер змійкою звиваються поміж пряникових будиночків, з яких за нами спостерігають дракон і саламандра, укриті яскравими керамічними кахлями всіх можливих кольорів. Декорації в стилі Тіма Бертона, який накачався полуничним молоком, а допрацьовував їх Волт Дісней під кислотою. Унікальний світ, у якому, здається, картини Моне та Клімта нарешті злилися воєдино. Наприкінці підйому туристи сидять рядами на відомій звивистій лавці, яка при цьому виявляється ще й горішньою терасою дивовижного храму, що під нами, підтримуваного щонайменше вісімдесятьма доричними колонами. Ми також сідаємо на лавку, споглядаючи парк, що розкинувся метрів на десять нижче. Навколо тиняються десятки перехожих, Іліан роздратовано проводжає їх поглядом, що геть на нього не схоже.

— Як вони всі мене дратують!

— Чого це?

— Надто багато людей! Вам так не здається? Я хотів би кохатися з вами тут, на цій лавці у вигляді змії. Ми ж бо заслужили на це, чи не так?

Він озирає все місто, що простягається попереду, аж до Середземного моря.

— Ну то дістаньте чарівну гітару та змусьте їх усіх зникнути!

Здається, Іл і справді замислюється над цією ідеєю.

— Гадаю, це буде надто складно, — нарешті зізнається він. — Але я можу бодай спробувати їх приспати.

— Це було б уже непогано, — зауважую я з відвертим розчаруванням у голосі.

Іл довго дивиться на перехожих, котрі прогулюються, фотографуються, розмовляють, а тоді досить гучно починає зворотний відлік:

— П'ять, чотири, три, два... — Іл завмирає, а тоді змахує руками: — Один!

І всі туристи зупиняються тієї миті!

Наче всі перетворились на статуї! Мов персонажі казки про сплячу красуню! Дехто — з роззявленими ротами, дехто — зі здійнятими руками, що стискають фотоапарат.

Моє серце кудись провалюється, ніби з висоти десяти поверхів, зупиняється, розбивається, а потім знов заходиться калатати, щосекунди швидше. Ні, це не ілюзія, не галюцинація. Люди й справді скам'яніли! Невже Іліан вирішив здійснити такий масштабний фокус, що залучив до цієї постановки тридцять сторонніх перехожих? Заділявши парк Ґуель так, що жоден турист, не посвячений у задум, не мав шансів раптом опинитися біля доричних колон неслушної миті. Це неможливо!

— Отже, принцесо?

Моє серце бухає в грудях, не збавляючи обертів.

— Як вам це вдалося?

— Ви досі не звертаєтесь до мене на ти?

— Ну, розкажіть мені... Це все ваші приятелі?

— У Барселоні я знаю лише вас і ще одну людину... Отже, ви досі не звертаєтесь до мене на ти?

— Я вас ненавиджу!

Роздратована, як маленька дівчинка, котра не розуміє фокусу, я пильно роздивляюся нерухомих людей. Тиша, що панує цієї миті, вражає не менше. Навіть птахи припинили співати. Іліан — справжній чарівник, сильніший, у тисячу разів сильніший за Ґвідо Беніньї.

Я кохаю його, кохаю його, кохаю!

Я вже ладна вимовити це вголос, коли чую вигук:

— Гаразд, знято, ще один дубль!

Ошелешена, я бачу, як усі перехожі знов зарухалися, а з-під тераси, на якій ми сидимо, виходять техніки — переважно дівчата, — що розходяться навсібіч між людьми, підправляючи різні деталі: витирають відбиток на мозаїці, насувають капелюха, підбирають сторонні папірці. З тіні виникають камери, чоловіки з блокнотами в руках віддають накази масовці, повідомляючи, що ті мають тепер заклякнути в інших позах.

— Фільм? — кажу я, не стримуючи усмішки. — Вони знімають фільм?

— Рекламу, — уточнює радісно Іліан. — Звичайна реклама парфумів. «Cobalt», від Парера. Я теж мав грати в масовці. Ще один з маленьких контрактів, що завдяки ним я виживаю. Щоб зіграти роль статуї, сертифіката з акторських курсів не треба. Але приїхали ви, і мені довелося відмовитись.

— Ненормальніших за вас я ніколи не зустрічала!

Я беру його за руку. Ми перетинаємо терасу й ступаємо на вузеньку доріжку, що змійїться до еспланади. Знімальна група знову сховалася за колонами. Чутно крики режисера: «Усі на свої місця!» Ми сміємося й біжимо, не зупиняючись.

Учасники масовки стають на нові позиції. Ми саме проминаємо різнокольорову саламандру, коли гучний голос командує: «Почали!» На останній сходинці нас намагається перепинити технік.

Хай лише спробує!

Опиняємось просто посеред учасників масовки, що, наче й не було нічого, прогулюються собі, здіймають голови, перемовляються, перш ніж зненацька завмерти.

Цілковита тиша.

Саме цієї миті я кричу:

— Я кохаю тебе!

І цілую Іліана так палко, як тільки здатна. Ілзаходиться мене кружляти серед скам'янілих чоловіків і жінок, і вони, вочевидь, думають, що ми головні дійові особи сценарію, який щойно вирішили змінити.

Хтозна, які забаганки можуть бути в того істеричного режисера...

— Стоп! Звідки вони взялися, ці двоє hijos de puta?[1]

А далі ми вже не чуємо, бо щодуху звідти втікаємо.

* * *

Ми застрибуємо в перший-ліпший автобус і спускаємось до площі Каталонії. Іліан хоче показати мені бульвар Ла-Рамбла. Вечірній. Коли тут суне натовп, спускаючись до моря. І таке враження, що весь цей натовп тільки на нас і чекав! Притулившись одне до одного, ми даємо перехожим змогу обганяти, огинати нас, наче ми двоє плавців, яких несе течія.

— А я тебе попереджав, — кричить Іліан, — ти закохалась у мене!

Я лиш міцніше стискаю його в обіймах. Не хочу думати ні про що, крім цього моменту. Розбити годинник. Не рахувати хвилин, не кажучи вже про дні. Не думати про те, що буде опісля. Не думати про дужки, лапки, пунктирні лінії. Зосередитись на тому, щоб потонути в цьому натовпі, тримаючись за Іліана як за рятівне коло. У цьому

---

[1] Сучі діти (*ісп.*).

натовпі, який розчавить нас, щойно ми бодай трохи пригальмуємо.

— Ходи сюди, — каже Іліан.

Ми відступаємо вбік на кілька метрів, до бічної алеї, ближче до ятки з морозивом.

— Який смак, сеньйоро?

Я пожираю Іліана поглядом. Ще ніколи його очі не були такі блакитні.

— Маракуйя, фрукт пристрасті[1].

— Прекрасний вибір, стійте тут!

Він запрошує мене сісти на найближчу лавку, поки замовляє морозиво. Чудова лавка з білого каменю, у стилі самого Ґауді, прикрашена статуєю солдата в касці, вирізаною просто в цьому камені.

Іліан знову озирається.

— Поводьтеся чемно. Дивіться, щоб до вас не чіплялись незнайомці!

Я бачу, як він стає в чергу перед червоно-білим причепом. Роздивляюся його потилицю, спину, сідниці. Я шалено хочу його.

І цієї миті відчуваю, як кам'яна лавка починає ворушитися! Ще за секунду, ніби враження землетрусу було недосить, я помічаю, що кам'яна статуя оживає. Як зводяться повіки з піщанику. Як груди та обличчя з каменю вкриваються тріщинами. Наче зачарований лицар чекав цілу вічність, поки я сяду на цій лавці, щоб прокинутися, пробудитися від неймовірно довгого сну та передати мені повідомлення. Повідомлення, яке складається з трьох слів.

Мені навіть здається, що кам'яна статуя, вимовляючи їх, усміхається.

— Добридень, добридень, принцесо.

---

[1] Англійською та французькою «маракуйя» дослівно перекладається як «фрукт пристрасті».

Коли букети учорашніх квітів
Осиплються пелюстками у чай,
Коли обернеться цей шал ночей привітних
На вранішнє безсоння та печаль,
Коли благословення цих світанків
Обернеться на сум лінивих ранків,
Коли наш дикий невтолимий голод
Обернеться на цілоденну втому —
Що лишиться від завтрашнього дня?

35

2019

— Мамо, заплатиш за моє смузі?

У свої вісімнадцять років Марго досі поводиться як підліток. І ось ми всімох пробираємося одне за одним вузенькими проходами ринку Бокерія, кожен тримає в руці апельсиновий сік, фреш із манго або мисочку з фруктовим салатом.

— То що, з'їмо це все на Королівській площі? — пропонує Валентин. — Разом з кавою?

Наша маленька банда перетинає Ла-Рамблу, виходячи з-під тіні платанів і прямуючи до пальм, які височіють над багатоквартирним будинком. Олів'є прокладає шлях, очолюючи наш гурт, а потім дає дорогу Лорі, яка петлює між перехожими з подвійним візочком — Ное позаду, Ітан попереду. Грум-грум... Близнятам подобається. Можливо, своєю мовою маленьких хлопчиків вони навіть обговорюють, як керувати своїм «Макларен», які особливості зчеплення шин та податливості засобів керування. Марго волочиться позаду всіх — не щодня тобі випадає нагода запостити в інстаграм селфі зі смузі посеред центру Барселони.

Олів'є повертає на вулицю Де-Ферран, ми прямуємо за ним.

Він дивиться навсібіч, виходить на дорогу... саме тієї миті, коли на ній з'являється «Сеат-Інка».

Скрегіт шин і перелякані зойки.

У мить цілковитої паніки мене переповнює впевненість, що автівка не сповільниться й просто зіб'є нас. Фургон зупиняється *останньої миті*!

Моє серце шалено калатає, а Валентин тим часом уже підходить до автомобіля й показує водієві, аби той заспокоївся. Навіть у цивільному одязі в його діях помітна впевненість поліціянта.

Лора з близнятами перетинають дорогу, Марго перебігає за ними слідом, а в мене тремтять ноги. Відколи я прилетіла до Барселони, на кожному кроці — в аеропорту, в автобусі, на вулиці — мене переслідує думка про тих двох типів у парку Чикано, курця сигар та любителя пастилок, тих типів, що опинилися коло фургона «Шеві» зовсім невипадково. Тих типів, які хотіли мене вбити. Вони могли влаштувати напад у Сан-Дієго, а за кілька днів до того — у Парижі, перед універсамом «Fnac» на авеню Терн. То чому б їм не спробувати й тут?

Нарешті ми всі опиняємося на Королівській площі та всідаємося на терасі «Осаña». Місце вибирала я. А Лора — столик. Звісно, столик, який не хитається! Олів'є та Валентин ледве встигають випити свою каву, а Марго — зробити нове селфі перед залізним фонтаном «Три грації», коли Лора вже підводиться. Вона розклала на візочку близнят мапу Барселони, на якій виділила пішохідний маршрут у Баррі-Готік. Якби хтось винайшов візочок із вбудованим GPS, Лора його купила б.

Гайда!

Лорин маршрут геть стандартний: собор Святого Хреста і Святої Євлалії, Палац уряду Каталонії, площа Святого Якова, площа Де-ла-Сеу — а проте всі зводять округлені від подиву очі, роздивляючись кожну скульптуру на стінах, кожну залізну деталь на порталах, кожну кахлю, опускають погляд на вітрини кожної мистецької галереї, розглядають кожного ремісника, що орудує своїми справами в майстерні.

Вулиця Бісбе, Каса-де-Л'Ардіака...

Поштова скринька досі тут!

Черепаха навіть не поворухнулася, кам'яні ластівки не сполошилися. Крізь полотняну сумку, яку несу через плече, я стискаю свій камінь часу, мов талісман.

* * *

Потроху кожен здобуває собі роль у нашій маленькій банді. Лора — захоплений і авторитарний гід, Валентин — спокійний усміхнений охоронець, Марго — зачарована юнка, котру вражає мало не кожна цеглина, дівчина всотує дух невпинного свята і, напевно, уже складає собі в голові плани повернутися сюди. Улітку, з подругами. Навіть Олів'є, схоже, зацікавлено задирає носа. Він надовго застряг у соборі, зачудований великими дерев'яними деталями орга́на.

А моє, де моє місце в цій галасливій невимушеній компанії?

Хто я? Де я?

Тут і зараз? Разом з трьома поколіннями своєї родини, у звичній ролі молодої бабусі?

Або тут, але вчора? Тут, але одержима спогадами про милі витівки Ілі, такі реальні, що, здається, я й тепер помічаю ту магію, що зринає в пам'яті мало не біля кожної вулички Баррі-Ґотік або кварталу Ель-Борн, куди ми наразі прямуємо. *Площа Сан-Куґат.*

Моє серце стискається. На лавці, біля якої Іліан тоді діставав гітару, сидить стариган. Також митець. Він щось малює крейдою на асфальті просто на площі. Ми підходимо ближче. Марго пирскає від сміху, глянувши на кривульки художника. Жахливі, недоладні — просто сором! Навіть Ітан і Ное намалювали б краще!

— Можливо, це якийсь трюк, — шепоче Лора сестрі на вухо, дивлячись на капелюх біля старого. — Він хоче, щоб його пожаліли й дали більше грошей!

Марго це припущення видається цікавим. Вона підходить до капелюха, а я тим часом відступаю на кілька кроків, до

червоних дверей одного з будинків. Тоді озираю звідти всю площу — стіни, жолоби, вентиляційні отвори.

Жодної кішки!

Жодної монети в капелюху — констатує Марго, крадькома туди зазирнувши.

— Твоя теорія якась недоладна, — заходиться вичитувати молодша сестра старшу, ані на секунду не замислюючись, чи не розуміє, бува, пензляр-невдаха французької. — Перехожі подадуть більше людині, яка просить милостиню, якщо та добре вдягнена, має почуття гумору й непогано грає на акордеоні чи на скрипці, та ще й з дорогим червоним шкіряним чохлом на додачу, щоб збирати в нього гроші. А якщо вона затинається, смердить, якщо бере інструмент і грає абияк, якщо простягає брудний пластиковий стаканчик, люди й копійки не подадуть!

Олів'є всміхається.

— Закони ринку, мої любі! Вони діють навіть стосовно тих, хто прагне їх уникати...

Зазвичай мені подобається те, як Олів'є вислуховує дочок, а тоді пропонує зважений компроміс думок. Але зараз я майже не звертаю на це уваги. Стою біля червоних дверей, і ніхто навіть не помітив, що я відійшла.

Я намагаюся зосередитись, почути нявчання, шум кроків. Намагаюся переконати себе, що старенька, котра розливала колись молоко котам, уже, мабуть, давно померла. А може, ні? Кладу долоню на ручку дверей — і, на мій превеликий подив, вона повертається, від чого ледь прочиняються двері!

Ще до того, як встигаю ступити крок, ще до того, як встигаю побачити, що ховається за дерев'яними дверима, я чую гавкіт. За мить з маленького закритого подвір'я вилітає доберман — вуха нашорошені, пащека роззявлена. Паралізована, я не можу навіть рота розтулити. Я ледве усвідомлюю, як чиясь рука рішуче відтягує мене і щосили грюкає червоними дверима, лишаючи собаку поза ними.

— Що ти коїш? — питає захеканий Олів'є.

Він відреагував так, ніби передчував мої дії, — навіть швидше за Валентина.

— Я... я просто торкнулася дверей... Я не думала, що вони відчиняться.

Олів'є дивиться на мене здивовано. Дівчата нічого не помітили, зайняті художником-невдахою, котрому вирішили подати кілька євро. Дякую, Олів'є!

Дякую, Олів'є, хай навіть твоє захоплення каталонською архітектурою, готичними вуличками та арками, соборами та органами видається мені трохи перебільшеним. Дякую, що приїхав разом з нами, дякую, мій чоловіче, що нічого не сказав, дякую, мій відлюднику, що поставився до всього з такою готовністю та відкритістю. Бо, навіть якщо Марго й Лора вибрали це місце цілком випадково (у що я особисто не можу повірити), я знаю, що саме тобі, а не мені, цей випадок підпустив шпильку.

* * *

Саґрада-Фамілія, Каса-Міла, Каса-Бальо — хай живе Ґауді! Лора щедро виділяє нам трохи часу на простий обід — тапас і глечик таррагонського вина — на площі Дель-Соль, за досить стійким столиком. Цілий загін молодих засмаглих офіціантів сновигає між клієнтами з елегантністю тореро. Марго аж зацікавилась коридою, а коли за наїдки заплатили, вона стала наполягати, що слід неодмінно відвідати Палац каталонської музики.

Лора з тією самою рішучістю, з якою керувала нашою групою, вирішує нас покинути.

— Я збираюся відвести Ітана та Ное в парк Сьютаделла.

Підтримую! Близнята стають надто активними, і спроба перевірити разом із ними акустику Палацу музики може перетворитися на какофонічний концерт.

— Я піду з тобою, — кажу я без жодного упередження.

— Ти впевнена, мамо? — дивується Марго. — Палац ще гарніший за Саґраду!

Та донька на своєму не наполягає і вже тягне за собою батька та Валентина. Щойно вони рушили, я чую, як Олів'є шепоче Марго:

— Може, вона вже там бувала.

Ітан і Ное швиденько обвиклися в парку Сьютаделла, ніби вже сюди приходили. Щонайперше вони інстинктивно прямують до папуг. Я судомно стискаю камінь часу у своїй сумочці. Цей рух стає таким собі нервовим тиком, що його я не здатна контролювати. Щоразу, тільки-но минуле зринає на поверхню. Листівка. Кілька слів.

«Моїй прекрасній ластівці з кам'яними крилами».

Поки близнята граються, відлякуючи птахів, я допитую Лору. Чи є в неї якісь новини про мого друга? Так, про друга, котрого шпиталізували. Відколи я приземлилася в Барселоні, зі мною не трапляється ніяких збігів — і це неабияк дратує. Жодного «кульгавого» столика. Жодного кота на площі Сан-Куґат. Жодного натяку в розмовах. Якесь жахливе передчуття глибоко в мені шепоче, що Іліан уже помер або от-от помре, що тканина минулого вже геть обшарпалась і попередні збіги були останніми клаптиками. Лора заспокоює мене так, нібито я її дочка, не питаючи ні про що.

— Усе добре, мамо. Мартіна й Каро доглядають за ним цілодобово. Якщо виникнуть проблеми, вони мене повідомлять.

* * *

Після паельї та пасти на вечерю ми набиваємося у дві кімнати невеличкого пансіону на вулиці Геркулеса, неподалік від площі Святого Якова. Валентин, Лора, Марго та близнята вкладаються спати у вітальні, залишивши нам

спальню. Протестувати немає сенсу: вона така тісна, що про жодні додаткові ліжка в ній не може бути й мови.

Олів'є уважно читає книжку про Ґауді іспанською мовою, яку побачив у вітальні. Я вкотре захоплююся, скільки зусиль він докладає. Слідувати за компанією, не протестуючи, цікавитися музеями, брати участь у розмовах — і це людина, яка за моєї відсутності в рейсі може цілими днями пиляти, стругати, шліфувати, не промовляючи жодного слова. Мене потроху гризе сумління. І я маю поводитися відповідно.

— Я підготую програму для близнят, — обіцяю, проглядаючи путівник видавництва «Lonely Planet». — Вони не витримають, якщо ми ходитимемо по самих лише крамницях і музеях.

Олів'є згортає книжку.

— Пробач, Наті.

Я не розумію. Пробачити за що?

— Пробач, Наті, — говорить далі Олів'є. — За Палац музики. За натяк. У розмові з Марго.

Його слова на площі Дель-Соль зринають у моїй пам'яті.

«Може, вона вже там бувала».

Олів'є все життя захищав наших дочок. Він понад усе поставив цінність і повагу до їхнього безтурботного дитинства! І не варто сьогодні все ламати. Навіть тут.

Я витягуюсь на ліжку, щоб поцілувати його. Ледь відчутний поцілунок у губи.

— Навпаки, це мені дуже шкода. Просто не пощастило. Лора й Марго могли вибрати будь-яке місто...

— Вони не могли цього знати. І ми більше не говоримо про це, Наті. Усе скінчилося. Треба забути!

Олів'є ідеальний. Чи можна взагалі кохати ідеального чоловіка?

За пів години завершую складання програми — Лора тепер не матиме вибору! Сніданок у Бокерії, щоб малюки

досхочу наїлися фруктів, потім парк Ґуель, де можна буде показати їм керамічних драконів і пряникові будиночки, після обіду — пляж, а потім повернемося на Ла-Рамблу, щоб спостерігати за мімами.

Дякуємо, бабусю!

* * *

Лора з усім погодилася. Невже в матері ще є крихта авторитету?

Навминавшись динь, персиків і ківі з критого ринку, Ітан і Ное граються в хованки між колонами парку Ґуель, настороженими очима зиркаючи на гігантську хижу саламандру. Ми обіцяли після цього зводити їх на пляж! Чоловіки розійшлися у справах. Валентин вирушив у тур крамницями Ашямпла, хоче придбати дві футболки з іменами Умтіті та Мессі для близнят (у них уже є футболки регбійного клубу «Перпіньян» національних каталонських кольорів!). Олів'є вирушив із ним, але, підозрюю, він швидко покине зятя. Марго зазирає в кожен куточок парку Ґуель, озброєна мобільним телефоном, і далі поповнює колекцію селфі, які достеменно стануть їй у нагоді й дадуть змогу почуватися як риба у воді, коли вона повернеться сюди знову (уже сама як студентка).

Уперше від моменту нашого приїзду я почуваюся добре. Від самого ранку жодної секунди не думала про загрозу, що нависла наді мною. Мені вдалося опанувати себе та хапатися за телефон не частіше ніж раз на десять хвилин. Або раз на п'ять хвилин? У всякому разі не частіше, ніж я хапаюся за камінь часу. Хоч я навіть не знаю, від кого чекаю повідомлень. Від Фло? Від Жана-Макса? Від Шарлотти? Після Лос-Анджелеса ніяких новин. Від Улісса? Або навіть від Іліана? Зрештою, мій номер збережений у його телефоні. Іл узяв слухавку, коли я дзвонила. Іл...

— Зробімо фотку! — вигукує Марго.

У Валентина в руках великий червоно-золотистий пакет з логотипом «Барси», Олі натомість тримає невеличкий пакуночок «Desigual», вони вже приєдналися до нас.

— Усі разом! — наполягає Марго.

І ось ми сидимо, тісно притулившись одне до одного, на звивистій лавці, що височіє над парком. Марго вручає мобільник корейському туристові. Валентин стежить за ним, ладен наздогнати та збити з ніг, якщо той тільки спробує поцупити телефон. Ми просимо азійського туриста сфотографувати нас. Він робить зо двадцять знімків, отож нам мало не доводиться виривати в нього з рук телефон. Коли продивляємося фото, виявляється, що майже на кожному знімку в мене голова повернена вбік, у профіль: я спостерігаю за парком унизу, чекаючи моменту, коли потік туристів заклякне на місці, ніби за змахом чарівної палички.

Але ця мить так і не настає! У житті немає ніякої магії. Ми маємо справу зі звичайною реальністю, яку знову і знову намагаємося відтворити.

— Ходімо! Помчали на пляж, кашалоти! — знову кричить Марго, підхоплюючи двох близнят собі під пахви та заходячись їх кружляти.

Вони потішено заходяться сміхом, а мати тим часом не зводить зі своїх малюків насторожених очей. Я дивлюсь на дочку, що кружляє, мов дзига, і на двох її племінників, чиє волосся розлітається на вітрі, аж поки в мене не паморочиться в голові. Знову міркую про цей парк, згадую Іліана на цій лавці, згадую про освідчення, виголошене посеред масовки.

«Я кохаю тебе».

Та в реальному житті немає масовки. Тільки справжні люди, яким не хочеш завдати шкоди.

* * *

Близнятам пляж не сподобався: забагато людей, забагато хвиль, задовго довелося туди добиратися. А бігати

Ла-Рамблою, навпаки, їм неабияк до вподоби, і що десять метрів вони зупиняються перед черговим мімом, дивовижнішим за попередніх. Лора дістає з кишень увесь дріб'язок. Бо як можна встояти перед проханнями Ное та Ітана, що спочатку боязко наближаються до людських статуй, котрі зображують велосипедиста-вампіра, крилату єгипетську богиню, капелюшника з казки про Алісу та Чарлі Чапліна, стоячи нерухомо, але тільки-но кинеш монетку — оживають, вітаються, чхають і кривляться.

Малюки тягнуть батьків привітатися з лицарем, що вбиває зеленого дракона. Марго з татом роблять селфі перед Едвардом Руки-ножиці.

Ми йдемо вгору широкою вулицею, площа Каталонії — за якихось п'ятдесят метрів, міми трапляються дедалі рідше. Я трохи випередила решту компанії, тож зупиняюсь почекати, а тоді помічаю її.

Лавку.

Мабуть, найбільш реалістичний і найбільш приголомшливий з усіх мімів на Ла-Рамблі.

Жива лавка.

36

1999

У Батісто помешкання на мансарді шостого поверху одного з будинків на бульварі Колумба, саме поблизу Ла-Рамбли, звідки розгортається захопливий вид на пам'ятник власне Колумбу та вітрильники Порт-Веллу. Стара занедбана квартира з полущеною фарбою на стінах і потертим паркетом, проте комусь запросто могло спасти на думку, що вона нова або нещодавно відремонтована, бо запах акрилової фарби та лаку аж шибав у носа, дошкуляв, дер горло, щойно потрапляєш усередину. Майстерня художника. Бляшанки та балончики фарби, що купчаться то тут то там в обох кімнатах мансарди. Розставлені на мольбертах полотна. Справжні полотна! Не картини, а величезні шмати тканин, скатертин, фіранок — розфарбованих, накрохмалених, посріблених чи позолочених. Тільки Батісто може знати, для чого слугуватимуть ці полотнища.

Батісто особливо пишається останнім витвором — лавкою в стилі Гауді. Годі вже з нього — пояснює він, тримаючи в руці келих із вермутом, — всіляких скелетів, зомбі та інших монстрів, що лякають перехожих. Оригінальність — ось що дає дохід! Так, ризик великий, робота над костюмом забирає майже рік! Та він може принести значно більше... Барселона — світова столиця артистів у жанрі «жива статуя», а Ла-Рамбла — то їхня найбільша арена. Нині кількість мімів на ділянці між площею Каталонії та Середземним морем уже переступила за п'ятдесят. Звідси мода поширилася на всі великі міста світу, майстерність і навички йдуть

на експорт, а проте справжні — оригінальні за визначенням — живі статуї можна побачити саме тут!

Важко сказати, якого віку Батісто. Десь від п'ятдесяти до шістдесяти? Шкіра на обличчі пружна, подекуди посічена зморшками, подекуди гладенька. З виду — наче згорблений і худий, а проте тільки-но підведеться, як його тіло стає на диво живим і гнучким. Голова насмішкуватого лисуватого домовичка рухається з грацією зіркової танцівниці. Кілька днів тому Іліан цілий день грав на гітарі на бульварі Ла-Рамбла, стоячи перед лавкою Ґауді. Під час перерви людина-лавка запропонувала гітаристові присісти й випити пива, потім покликала додому на спагеті карбонара, а відтак запросила залишитись на ніч: ти ж бо не збираєшся витратити всі зароблені гроші на нічліжку, брате? Двоє митців знайшли спільну мову. Іліан тепер міг зостатися тут — на одну ніч, дві або й десять. За умови, що нічого не чіпатиме.

Батісто був старим художником зі своїми тарганами. І до того ж досить заможним... Завдяки лавці він заробляє на вулиці більше, ніж отримав би за роль у телесеріалі чи за клоунську виставу в цирку. Принаймні так він каже нам, вкидаючи до свого келиха з вермутом три зелені оливки, а втім, гроші — це дрібниця, головне — слава! Батісто, як і решта найліпших живих статуй на Ла-Рамблі, щодня позує перед тисячами фотографів, що їх світлини розлітаються туристичними довідниками на всіх континентах, тож він змушує перехожих говорити про себе. Ти була в Барселоні? Гуляла Ла-Рамблою? Бачила диявольську змію? А гігантського восьминога? А живу лавку? У Батісто чимало шанувальників з усіх куточків світу — Вірменія, Південна Африка, Чилі... Вільний, знаменитий і нікому не відомий! Неможливе поєднання для будь-якого іншого художника.

Мені одразу сподобався Батісто! А він просто в захваті від того, що я француженка. Його назвали Батісто на честь

Дебюро, того космічного П'єро з «Дітей райка»[1]. Він веселить мене, запевняє, що сміюся я точно як Ґаранс, щось говорить без упину, жваво розмахуючи руками. Ставить запитання й не слухає відповідей, усміхається мені й заздрісно поглядає кривим оком на Іліана, потім раптом без попередження прочиняє вікно, що виходить на Порт-Велл: ідіть уже звідси, дихати нема чим, щезніть у спальні, голубки, а мені дайте спокій, мені потрібна тиша, щоб я зміг стати до готування, я збираюся приготувати вам домашнє ризото, за яке ви, моя Ґаранс, поділитеся зі мною новинами, а поки валіть звідси! І зачиняє за нами двері єдиної спальні. За кілька хвилин стійкий запах акрилу перебиває аромат грибів і цибулі-шалот. А нашу розмову заглушає звук музики з вітальні.

Рокопера «Томмі» авторства «The Who». На повну гучність!

— У Батісто прекрасний музичний смак, — каже Іліан, поклавши кашкет на тумбочку. — А готує він як бог.

Я підходжу до невеличкого віконечка: переді мною лежить Порт-Велл. Набережною Моль-де-ла-Фуста гуляють туристи, зупиняються перед кожною яхтою, губляться в мареннях, позують перед човном своєї мрії, бодай на коротку мить уявляючи себе його власником, поспішаючи зняти кілька кадрів, перш ніж місто накриє ніч. Останні промені сонця засліплюють мене. Я на мить заплющую очі та шепочу:

— У мене для тебе сюрприз!

Повільно розстібаю сорочку — лише кілька верхніх гудзиків. Приспускаю її з одного боку, оголюючи плече, і звільняю з-під одягу чорну ластівку, висічену на шкірі.

Я чую, як Іліан підходить до мене ззаду, а тоді додаю:

— Вона народилася вчора й через це доволі тендітна...

---

[1] Французький фільм Марселя Карне за сценарієм Жака Превера «Діти райка» (1945) засновано на історії про відомих паризьких акторів XIX ст., зокрема про Батісто Дебюро, який переосмислив народний образ П'єро, а також його кохану Ґаранс і Фредеріка Леметра.

Іліан цілує її кінчиками губ, якомога обережніше.

Я повертаюсь до нього обличчям.

Хочу пам'ятати все.

Решта гудзиків розлітаються підлогою, і сорочка падає туди, бюстгальтер зісковзує з плечей — і я тремчу, горю, вмираю, відроджуюся, але хочу пам'ятати все: клацання застібки його пояса, мою спідницю та його штани на підлозі, похилий дах мансарди, овальне віконце під стелею, лампу на столику біля ліжка, запахи базиліка й акрилу, сон, що перетворився на реальність, а ще мрію стати коханкою століття для цього вуличного музики під дахом захаращеної студії — я хочу пам'ятати все, що коїться цієї секунди в моїй голові, хочу прожити цю мить і спостерігати за тим, як я її проживаю, *carpe diem*[1], зірвати цей день, як неймовірну квітку, та відразу вклеїти до свого гербарію, щоб зберегти назавжди. Я не хочу нічого забути: губи Іліана на моєму животі, зернистість його засмаглої шкіри, його рот, яким він мене пожирає, мої нестримні крики під звуки гітар «The Who», коли я кінчаю. Я не хочу нічого забути: свою рішучу сміливість, холод вікна, до якого притискаюся грудьми, відображення наших оголених тіл у дзеркалі, вираз обличчя Іліана, коли він вибухає в мені, гру світла на його сідницях, коли він підходить до вікна покурити, запах його поту тієї миті, коли я на ліжку стою навколішки й цілую його спину, поки мої руки знову пробуджують у ньому жагу. Я не хочу забути свого сп'яніння, своєї втоми, його ніжності. Я хочу пам'ятати все. Я хочу зберегти цей день, цю годину, цю хвилину, цю секунду і ніколи не дати їм зів'янути.

— Усе готово.

Батісто поставив на балконі невеликий столик і три стільці, саме навпроти башт Хайме I та Сан-Себастья, цих двох

---

[1] Тут: зберегти цей момент (від *лат.* — «лови момент, живи сьогоднішнім днем»).

могутніх колон, яких не торкнулися воєнні руйнування. Вони схожі на будки пляжних рятувальників для велетів. Червоні кабінки канатної дороги звідси здаються завбільшки як сонечка, вони рухаються вгору і вниз між цими двома вежами та вежею на горі Монжуїк.

Батісто — вишуканий господар, а його ризото з білими грибами та чоризо просто смачнюще. Він здатний цілий вечір розповідати про акторів німого жанру. Про межі вульгарності, які не слід переступати. Відрубані голови, міми на унітазах... *Dios mío*[1], таке здебільшого утинають перед *niños*![2] Говорить про свої експерименти, ідеї та плани, про омріяну статую, яка кидатиме виклик законам гравітації, ще ефектнішу, ніж витівки тих капосних Карлоса та Беніто, яким вдається зобразити майстра Йоду, що балансує над землею за допомогою ціпка. Він зобразить Маленького принца, що зависає в повітрі разом з дикими птахами. Йому це вдасться!

Поки Ліан грає на гітарі, а сонечка над Порт-Веллом наче танцюють під його музику, Батісто дістає й показує мені ескізи Адама, що висить у повітрі, а бородатий Бог утримує його лиш одним пальцем!

Мені так добре. Я зараз так далеко від Порт-Жуа. Проживаю неймовірні миті на мансарді художника. Так, як до мене вдавалося в Пілар, яка кохала Міро, Ольги, яка кохала Пікассо, Гали, яка кохала Далі. На мені саме лиш золотисте простирадло, загорнута в якому я — неначе якась індійська богиня, а вітер із Середземного моря обпікає мою шкіру гарячим диханням. Батісто передає мені сигарету.

Цей момент, що я його проживаю, здається таким сюрреалістичним. Я зриваю цей день, наче екзотичну квітку. Квітку, яка не росте в моєму саду.

---

[1] Боже мій (*ісп.*).

[2] Дітей (*ісп.*).

37

2019

У заспаному порту дме легенький бриз. Грайливий вітерець, якому бракує сміливості надимати вітрила яхт, пришвартованих у Порт-Веллі, не кажучи вже про те, щоб гойдати сонечка на канаті, які ніби повисли в небі. А нагоди погратися моїм шарфом фірми «Desigual» вітер не оминає, мало не ляскаючи мене по носі.

Дякую, Олі.

Шарф симпатичний, як я люблю: наполовину пастельний, наполовину бунтарський, водночас ексцентричний і романтичний. В Олів'є завжди був цей талант — зробити мені подарунок у найдоречніший час: букет квітів, коли наш будинок у Порт-Жуа видається мені надто сірим, парфуми, коли від запахів на кухні мене верне, сексуальну нижню білизну, коли згасає бажання. Олі завжди міг передбачити мої потреби. І контролювати їх, якщо не було можливості всього задовольнити.

Олі мене добре знає. Краще за будь-кого іншого.

Він не повірив, коли я встала сьогодні вранці раніше за всіх, коли вдала, що мені треба потелефонувати Фло й Жану-Максу та спитати про рейс до Джакарти наступного дня. У новинах ще від учорашнього вечора тільки й говорять, що про наслідки цунамі в Індонезії: затоплені будинки, змиті автомобілі, відрізані дороги, розгублені туристи та довгі черги біженців до імпровізованих рятувальних таборів у центральній частині островів. Експерти наввипередки повідомляють про азійську Венецію, котра поринає у воду,

про тридцять мільйонів жителів Джакарти, які живуть менше ніж за десять метрів над рівнем моря під постійною загрозою повеней під час кожного сезону дощів, про корупцію, про непослідовність влади, яка зупинила будівництво Великої стіни — найбільшої морської дамби у світі, що повинна була захистити індонезійську столицю. Саме перед тим, як устигаю зачинити двері, Олів'є тихо, щоб не розбудити близнят, нагадує, що наш літак злітає за чотири години.

— Я ненадовго, не хвилюйся!

Від такої відповіді я мимохіть усміхаюся, спускаючись сходами пансіону.

Щоб Олів'є — і не хвилювався?

* * *

Зупиняюся там, де закінчується Ла-Рамбла, біля підніжжя статуї Колумба. Мореплавець із колони, опинившись на висоті шістдесяти метрів, уперто вказує в напрямку своєї «Індії». Я повертаюся до нього спиною — вибачте, Христофоре, — роздивляючись будинки, що височать уздовж бульвару Колумба, та набираю номер Фло.

Я не збрехала Олів'є. Принаймні не цілком. Мені справді потрібно було поговорити з колегами, щоб зрозуміти ситуацію на роботі. А ще мені треба трохи подихати свіжим повітрям! До того ж повернутися сюди, на бульвар Колумба, знову побачити фасад цієї будівлі, віконце на шостому поверсі, під мансардою, прочинити двері будинку за номером сім, піднятися сходами, якщо мені стане на те сміливості, постукати у двері — я думаю лише про це, ще відучора, коли вздріла Батісто на Ла-Рамблі: той самий мім, те саме місце, двадцять років по тому. Він мене не побачив, а я вже нікого не помічала, крім нього.

— Наті? Це ти, Наті?

Голос Флоранс випручує мене від роздумів.

— Фло?

Квапливо розповідаю, що зараз я в Барселоні з родиною і по обіді повернуся до Парижа.

— Не поспішай, моя люба! Навряд чи наш рейс до Джакарти вилетить. Аеропорт перетворився на олімпійський басейн. Тут скасовують усі цивільні рейси та замінюють їх бортами з гуманітарною допомогою. Нині шукають добровольців, членів екіпажу, які вміють надавати першу допомогу. Я подала заявку... Коли мені було двадцять, я три місяці вчилася на лікаря! Жан-Макс також заявився до списку. До речі, і Шарлотта теж, не забракло ж бо духу малій... Вилітати мають завтра, приземлення в Денпасарі. А до Джакарти діставатись доведеться кораблем.

— Хіба тільки вони вдвох усамітняться там на Балі.

Я й не помітила, як ця репліка злетіла з моїх вуст. Я слухала Фло неуважно, адже була зосереджена на тому, щоб помітити бодай чиюсь постать у віконці на шостому поверсі будинку на бульварі Колумба.

— Навіщо? Що їм там робити?

Ну що за дурепа! Пробовкалася. Фло так просто не обдуриш. А втім, нащо далі приховувати очевидне? Шарлотта майже не ховає закоханих очей, дивлячись на свого пілота, та й Фло вміє зберігати секрети.

— Адже Жан-Макс трахає маленьку Шарлотту, старенька моя! А що ти собі думаєш?

— Що?

— Вони зустрічаються, Фло!

— Ти... Ти впевнена?

Я чекаю, що Фло зараз заверещить, мов розбурхана консьєржка, та в її голосі, навпаки, чутно інтонацію переляканої черниці. Ба навіть не переляканої — засмученої.

— Так, я впевнена! Шарлотта зізналася. Ніхто, крім мене, не в курсі, але присягаюсь тобі: коли знаєш про це, то не можеш цього не помічати!

Відчуваю дивну суміш сорому та втіхи від того, що розтуляю Флоранс очі на цю сентиментальну інтригу, про яку вона нічого не підозрювала, попри очевидні натяки. Проте моя подружка не може дібрати слів, щоб мені відповісти. Невже образилася?

— Фло? Фло?

— ...

— Фло... Що сталося? Ти хочеш сказати, що тебе шокує різниця у віці? У Шарлотти є все потрібне, щоб привабити хлопця, до того ж, як ти сама зауважила, їй не бракує духу, дарма що така маленька! Вони дорослі люди. Вона дістає задоволення. Жан-Баллен-Макс дістає задоволення. Усе добре...

Фло довго мовчить. Чую, як вона шморгає носом. І не впізнаю своєї подруги, адже зазвичай би почула її глузливий голос.

— Раніше, Наті, так було раніше... Жан-Макс уже не такий. Принаймні... я так думаю... я так думала...

Таке враження, ніби я розмовляю із Сестрою Еммануель.

— Що ти думала, Фло?

Цього разу подруга вже не стримує ридань.

— В «Air France» про це ніхто не знає, Наті. Ніхто! Ні Макс, ні я не хотіли, щоб нас смикали. У всякому разі, крім цих останніх двох тижнів, ми майже ніколи не літаємо разом.

Моя рука жужмом зіжмакує шарф «Desigual». Боюся й уявити, до чого вона хилить.

— Що ти хочеш сказати, Фло?

— Чорт забирай, це він, Наті! Це він! Макс! Чоловік, з яким я живу! Той ідеальний хлопець, якого ти ніколи не бачила, той, у кого є гроші, той, хто дає мені змогу вільно подорожувати. Він і є той чоловік, якого я кохаю і який уже дев'ять років присягається, що облишив оці свої дурниці. Жан-Макс! Він і є мій чоловік!

* * *

От лайно... Я просто кладу слухавку, зупиняючись на тому, що ще можна врятувати. Шарлотта могла й прикрасити свою історію. Можливо, вони просто фліртували...

Фло та командир Баллен — разом!

Зараз я розумію це незмінне враження, наче від розмов з Жаном-Максом і Флоранс віє таємничістю та нечесністю, розумію їхню подеколи дивну поведінку, есемески, що ними вони обмінювалися в парку Чикано. Я кладу телефон у сумочку та рушаю бульваром Колумба, а вітер з порту підганяє в спину. А ще до мене доходить, яку дурницю я влаштувала! Оце ідіотка! Дівчина по секрету називає ім'я свого одруженого коханця... а я розповідаю зрадженій жінці! Історія дурніша за найгірші бульварні постановки! Не стишуючи ходи, намагаюся знайти для себе виправдання. Звідки я могла знати? І чому Фло стала такою довірливою? Жан-Макс Баллен перетворився на святого, погодившись кохати лише одну жінку. Єдину. Її...

Я підходжу до будинку номер сім на бульварі Колумба. Лишається просто прочинити скляні двері.

Тепер я вже знаю, що підіймуся сходами. Якщо Батісто відчинить, я зайду, сяду та довго з ним говоритиму. Я спробувала все, що могла, аби відволіктися від роздумів, але моє тіло мене не слухається — воно прокидається, вібрує, бо ті кілька годин у цій мансарді художника змінили його назавжди. То було в іншому житті. Цілу вічність тому. Я підіймуся сходами без жодних вагань. І знаю, що ладна страждати за це, ладна навіть померти. Подумки я вертаюся до Фло, до моєї войовниці, такої наївної.

Невже ми всі, коли кохаємо, стаємо такими дурними?

Піднімаюся сходами, шість поверхів без ліфта, і пишу Олів'є повідомлення.

«Я трохи пройдуся. Буду вдома до полудня».

Я вже придумала, як перепросити за свою відсутність: куплю подарунок. Гадки не маю, що саме йому подарувати. Виберу щось навмання в одній із сувенірних крамниць Баррі-Готік на зворотному шляху. Чи означає, що кохання минуло, коли ти більше не знаєш, що дарувати? Я розправляю шарф на шиї. Отже, Олі досі мене кохає.

Мені вже жарко, мені вже немає чим дихати, а я тільки на четвертому поверсі! Подумати лишень: тридцятирічна муза, якою я колись була, пробігала ці шість поверхів миттю, так, що спідниця тріпотіла в повітрі, а за нею поспішав її бродячий артист, розмахуючи пустотливими руками.

Надсилаю повідомлення Олі. Якщо приводу з подарунком виявиться замало, розповім йому про Фло та Жана-Макса. Дізнавшись про таку сенсацію, він зрозуміє, що я довго теревенила по телефону зі своєю подружкою. Олів'є часто чув, як я розповідаю про командира Баллена, він знає про його репутацію бабія, а тим паче знає Флоранс, бо та інколи лишалася в нас ночувати, ще коли була самотня. Олів'є дуже подобалася Фло. Його так само приголомшить ця новина, як і мене.

Шостий поверх!

Ох... Треба віддихатись.

Батісто Набірес. Ім'я міма написано під дверним дзвінком.

Ох, він досі тут живе!

Я кладу телефон назад до сумочки. Та перш ніж простягнути вказівний палець до дзвінка, не можу втриматися перед спокусою, що перетворилася на капосний рефлекс. Узяти камінь часу в руку, відчути його вагу в долоні, погладити кінчиками пальців відполіровану поверхню. Щоб набратися духу. Щоби поєднати минуле і сьогодення. Мої пальці порпаються в сумочці, шукають, я нервую.

Каменя в ній немає!

Я розпочинаю все знову: мої пальці, мов запрограмований автомат, перебирають предмети, перекладаючи ручки та помаду, гаманець, записник, а потім зупиняються. Немає! Я вже знаю, що не знайду його там.

І навіть не дивуюся. Ще вчора цей камінчик був у моїй сумочці. Його зникнення, мабуть, заспокоїло б мене. Воно дало б мені змогу відкинути найгіршу гіпотезу: хтось із мого оточення грається зі мною, то забираючи його в мене, то повертаючи назад. Учора зі мною були тільки мої рідні, а в Монреалі та Сан-Дієго, коли камінь грав зі мною в хованки, — тільки мої колеги. Тож якщо не зациклюватися на думці про наймасштабнішу змову всіх часів, це означає, що або я божевільна... або мій камінь таки направду чарівний!

Я тисну на дзвінок.

Чекаю.

Тоді чую.

Повільні кроки.

Двері неспішно відчиняються.

Батісто роздивляється мене з порога. Бачу обличчя стариганя, міма, чиє пружне лице потріскалося й застигло восковою маскою, а гнучкі ноги прибиті до постаменту. Тільки його виразний погляд насмішкуватого домовичка не змінився.

Його обличчям повзе тріщина усмішки.

— Ґаранс? Заходь. Прошу, заходь.

Ніби він чекав на мене протягом цих довгих років.

38

1999

Олів'є ніколи не зраджував Наталі. Навіть не пригадує, чи колись брехав або навмисне щось приховував. У нього завжди було враження, що він говорить з нею так само вільно, як складаються думки в його голові, так, що немає геть ніякої різниці між його внутрішніми діалогами й тим, чим він ділиться з дружиною. На думку Олів'є, саме цим і характерне щоденне співіснування поряд з іншою людиною: мозок перестає бути в'язницею, у якій думки кружляють колом, натомість усі переживання й роздуми розкриваються перед тим, кого кохаєш. У цьому полягає його концепція свободи.

Він ковтає слину, сподіваючись позбутися кислого присмаку, що обпікає піднебіння. Вимушено всміхається, не розтуляючи губ, озирається до Лори на задньому сидінні машини. Дівчинка, влаштувавшись в автокріслі, вочевидь, не збирається знімати з плечей шкільний рюкзак «Razmoket». «Навіщо його знімати, тату, ми не встигнемо рушити — аж ось уже приїхали!» Вона має рацію, школа Порт-Жуа розташована менше ніж за два кілометри від їхнього будинку. Іноді, коли влітку хороша погода, вони ходять туди пішки, прогулюючись берегом Сени. Лора дуркує, притиснувшись носом до вікна машини й гукаючи Лену, Анаїс і Манон, своїх подружок, яких вона помітила на тротуарі.

— Спокійно, Лоро, вони все одно не чують.

Олів'є зупиняє машину на одному з паркувальних місць невеличкої стоянки перед школою. Жовч досі стоїть у нього в горлі, обпікає ніс, щипле в ніздрях. Він зрадить Наталі.

Щойно Лора, сміючись, утече до шкільних подружок, щойно вона зникне за шкільним парканом, він зрадить її.

За ці десять років, які вони прожили разом, він ніколи не міг напевне зрозуміти, які саме в Наталі до нього почуття. Вона не схожа на нього, не ділиться так легко своїми думками, або навпаки, виголошує їх безрозбірно, не соромлячись нічого, — суперечливі, безладні, незв'язні. Але Олів'є впевнений в одному: Наталі захоплена його відвертістю. Його правдивістю. Його стабільністю. Їй подобається, що він не такий схиблений чолов'яга, котрий тільки й може, що теревенити від ранку до ночі. Що він говорить мало, зате по суті. Такому чоловікові довіряєш. На такого можна спертися. Як на стіл, на стілець чи ліжко.

Солідний. Ось це слово. Солідний.

— Що ти там робиш, тату? Ти відчиниш мені двері чи як?

Лора ненавидить сидіти у своєму автокріслі. Олів'є випускає її, цілує на прощання («Гарного дня, тату!») — і втікає. Олів'є доводиться потиснути кілька рук, поцілувати кілька щік, обмінятися кількома репліками. У селах батьки дітей, котрі ходять до одного класу, добре знають одне одного. Мамам завжди є про що попліткувати, а тати завжди привітні на вигляд. Велика ілюзія!

Галас перед школою триває ще кілька хвилин, а потім різко, рівно о восьмій тридцять, припиняється. Жодної ознаки життя. Жодного звуку. Нічого, крім порожнього шкільного подвір'я та безлюдної вулиці.

Ось цей момент.

Щоб збрехати. Щоб зрадити.

Олів'є знову сідає за кермо, востаннє переконується, що він сам. Цікаво, що завдяки адреналіну зникає присмак

жовчі в роті. Чоловіка охоплює хвилювання, яке він ненавидить. Чи це те відчуття, що живить злодіїв і вбивць, змушуючи знову і знову братися до брудних справ? У які жорна він себе пхає? І навіщо? Навіщо?

Дістає мобільний телефон і набирає номер Флоранс.

Його пальці тремтять, подумки він згадує обличчя молодої стюардеси, її округлі щічки, біляве волосся, світлі очі та усмішку, що наче приклеїлася до вилиць, і від того на щічках утворилися ямочки. Згадує також її тіло, ледь помітно пухкеньке. Плоть, гідна різця скульптора. Фігура, що стала б узагалі ідеальною в руках майстра, який знає, де підправити, допрацювати, підшліфувати. Цілковита противага худенькій Наталі, схожій на гілочку.

— Фло?

— ...

— Фло, це Олів'є.

— Олі? Щось сталося? У Наті якісь проблеми?

Олів'є був готовий до її здивування. Навряд чи через те, що кілька разів вони ззиралися, або сміялися з дурнуватих жартів, або незграбно знизували плечима, коли зустрічалися вранці на порозі ванної кімнати у самій спідній білизні, — навряд чи Флоранс чекала на його дзвінок. У її очах він був взірцем надійного та вірного чоловіка. Хіба що жінку могло здивувати, що в нього є її номер мобільного, — довелося схитрувати й підгледіти в записнику Наталі. Укотре — проте цього разу востаннє — Олів'є вагається, чи не варто йому повісити слухавку. Ще є час. Він ненавидить самого себе. І що найгірше його ранить — це те, що він говорить голосом, геть не схожим на його власний.

— Ні, Наталі тут немає... Вона... Вона не знає... Я... Я хотів, щоб ми поговорили, ти і я...

Флоранс, здається, охоплює ейфорія. Чи це не занадто? Овва... Змова? Ти організовуєш для Наті день народження

й вирішив зібрати її подружок? Ти вже думав про подарунок? Ти маєш щось проти гурту «Chippendales»?[1]

Олів'є подобається почуття гумору Фло. Її просте й заразне захоплення життям.

— Ні... Не зовсім... Це... незручно про це говорити телефоном... Може, ми могли б... зустрітися...

— ...

Ейфорія Фло раптом обертається недовірою. Навіть підозрілістю. Тією, від якої загострюються всі відчуття, коли занадто пізно зауважуєш небезпеку. Олів'є не вдалося вичекати слушного моменту. А втім, він переконаний, що Флоранс вважає його милим, цікавим, що вони неодмінно зблизилися б, якби він був вільний, і що, зрештою, жінку має потішити його дзвінок. Можливо, трохи й шокувати, але передусім потішити. Треба лишень не квапитися.

— Ти... Ти зараз у себе?

— Так, так, я у себе, але...

— Сьогодні, я маю на увазі... Можемо зустрітись сьогодні?

— Сьогодні? Це ж не буде...

Олів'є уриває її:

— А, ти... ти зараз не сама, так?

Він знову поквапився й тепер дорікає собі за це. А проте вибору в нього нема, він повинен скористатися ефектом несподіванки! Поставити на все. Вийти з гри або підвищити ставку! Фло довго мовчить. Повз припарковану машину проходить ще одна мама, однією рукою тягнучи заплаканого восьмирічного сина, а в другій несучи його портфель. Стефанія Левассер, мама Дієго. Вона не помічає Олів'є. Нарешті Фло озивається. А проте її голос з ейфорійного стає гнівним, оминаючи стадію іронії.

---

[1] Гурт танцівників зі США, які виконують переважно чоловічий стриптиз.

— Та сама я... Сама... От тільки... Зажди, Олів'є, мені це сниться! Ти пропонуєш влаштувати побачення?

Олі втирає краплі поту зі скронь. Його серце калатає так, ніби от-от розірветься. Він має відповідь! Йому хочеться вирвати кермо, вдаритися головою об приладову панель. Знищити все довкола. Він знаходить у собі сили вимовити:

— Ні... Ні, Фло... Це... Це... Забудь, Фло, забудь. У мене була одна думка, але це геть безглуздо... Я зараз покладу слухавку... Не кажи нічого Наталі, будь ласка.

Флоранс веселішає.

— Звісно, за кого ти мене маєш?

А тоді ці веселощі змінюються співчутливою турботою:

— З тобою... З тобою все гаразд, Олі?

— Так... Так... тільки не кажи нічого Наталі. Це була дурість... Я кохаю її, ти ж знаєш. Я кохаю її понад усе!

— Та звісно, ти її кохаєш. Це навіть сліпому видно, сволото ти така! Тож бережи її і не дай полетіти від тебе!

— Дякую, Фло.

Він кладе слухавку. Проклинає себе.

Він щойно зрадив Наталі, але перед тим Наталі зрадила його.

Олів'є мав рацію і тепер проклинає себе за цю правду, за те, що запідозрив дружину, шпигував, поцупив з її записника номер найліпшої подруги. За те, що зайшов так далеко, що наважився потелефонувати під аж таким неделікатним приводом...

Він пригадує слова Наталі, що їх вона вимовила, перш ніж полетіти до Барселони.

«Любий, я подала запит на рейс. Лише на три дні. З вівторка по четвер. З Флоранс, Лоранс і Сільві, вони теж стюардеси».

Він дорікав собі за те, що йому не вдалося просто повірити, намагався опиратись сумнівам, хотів заплющити очі

й просто чекати, поки Наталі повернеться, як завжди. Але дружина була не така, як завжди. Він пам'ятає, як Наталі літала в хмарах мрій, довго сиділа на березі Сени, майже не звертаючи уваги на його запитання: ти йдеш їсти, бобренятко? почитаєш Лорі казку на ніч? ідеш спати? У нього перед очима це татуювання, ластівка, ця раптова примха, він зводить докупи всі ці побіжні натяки.

Три дні відпустки з подружжями.

Досить було потелефонувати Флоранс, щоб перевірити. Досить було здивувати її, удавши спробу незграбного залицяння, — і вона виказала себе, навіть якщо Наталі попередньо її проінструктувала. Якби він просто спитав: «Наті точно з тобою? Як погода в Барселоні?» — вона щось запідозрила б.

Так, так, я у себе.

Та сама я... Сама...

Флоранс наразі не в Барселоні. Наталі йому збрехала.

* * *

Олів'є припиняє стежити за часом. Із заціпеніння його вириває гомін дитячих голосів. Малі з криками вибігають на подвір'я на час перерви, він помічає Лорине синє пальто за парканом. У паніці рушає з місця. Лора не повинна його побачити. Їй не слід замислюватися про те, чого це тато досі тут. Усе й без того летить шкереберть.

Треба зберегти те, що можна ще врятувати.

Слова Фло знову лунають у його голові.

«Та звісно, ти її кохаєш. Це навіть сліпому видно, сволото ти така! Тож бережи її і не дай полетіти від тебе!»

Чи зможе він мовчати? Чи зможе брехати? Чи зможе нічого не сказати із цього приводу? Цілувати губи, що їх цілував інший? Пестити тіло, що його пестив інший? Спостерігати за тим, як Наталі роздягається, не думаючи про те, що її бачив оголеною інший — інший, якому вона хоче

подобатися, інший, якому віддає себе, інший, заради якого вона назавжди зіпсувала білизну своєї шкіри?

Ластівка.

Щоб він ніколи не зміг забути — разом з ним вона почувається немов у клітці.

Чи зможе він поводитися так, ніби нічого не зрозумів? Чи зможе замкнути слова, що рватимуться з вуст, у себе в голові? А відтак і себе замкнути за ґратами?

39

2019

— Заходь, Ґаранс.

Я заходжу. Квартира Батісто вже не пахне акрилом чи клеєм. Вона вже нічим не пахне. Більше немає балончиків із фарбою, що валялися всюди на підлозі, немає напнутих полотен, немає звалища з інструментами, картоном, деревом і гіпсом. У квартирі бездоганно чисто. У вітальні Батісто поставив фіолетову канапу з дерев'яною основою — диван, який неможливо розкласти. Я здогадуюсь, що тепер Батісто, мабуть, спить у своїй спальні, а візити бродячих коханців тепер трапляються рідко. Паркетна підлога натерта воском. На стінах висять репродукції Міро, Далі та кілька знімків найгарніших мімів Ла-Рамбли. Засушені квіти та кошик з фруктами прикрашають стіл. Квартира, трохи застаріла, але доглянута зі смаком і турботою, нині геть не схожа на холостяцьку оселю художника. Вона радше скидається на лікарняну палату, пролинає в моїй голові неприємна думка.

Скільки років Батісто? Сімдесят чи вісімдесят?

Я підходжу до вікна. Вид на Порт-Велл досі захопливий. Під промінням сонця виблискує мідна луска Пейш, гігантської сталевої рибини — скульптури, що нависає над пляжем. Перебираю на язику цілу низку слів, з яких можна почати розмову, — я звикла до цього під час польотів із сором'язливими пасажирами, які очима благають приділити їм трохи уваги: я прилетіла сюди з родиною на два дні, у мене зворотний літак за чотири години, я вперше

в Барселоні відтоді, учора цілий день вештались містом, у мене все добре, маю другу доньку, вже велику, а в тебе як справи? Краєвид у тебе з вікна досі такий, що аж дух забиває, і здається, від 1999 року геть нічого не змінилося, хоч завтра Олімпіаду тут проводь, а ти теж, Батісто, у непоганій формі, до речі, мов олімпієць.

Обличчям Батісто пролягає тріщина — сумна посмішка старого клоуна. Він не сперечається зі мною: навіщо відмовлятися від компліментів, нехай і влесливих? Я повертаюся до нього лицем. Цікаво, що він, своєю чергою, думає про цю жінку, котра стоїть перед ним: волосся занадто чорне, достеменно в ньому є зафарбована сивина, така собі знахабніла Ґаранс у дизайнерському шарфі, кокетка за п'ятдесят, сучасна бабуся. Чи дивується він так само, питаючи себе, куди ж поділася та чуттєва коханка, та дівчина з оголеними плечима, яка, накинувши легке простирадло, сиділа, притулившись до Ілі, та мрійниця, яка дмухала на статую Колумба сигаретним димом?

— Що сталося, Батісто, після 1999 року? Після того, як я поїхала?

— А як ти хотіла? Просто зірки згасли, ось і все. Вітер далі дме. Річки далі течуть. Море далі накочується на берег. Воно спочатку стерло ваші імена на піску, а потім знову відхлинуло, залишивши незайманий пляж іншим закоханим. Таке життя, Наталі.

Я машинально шукаю свій камінь часу в кишені. От ідіотка!

— Хочеш чаю?

— Розкажи мені...

Він мені не пропонує нічого іншого — ні алкоголю, ні сигарет, ні кави. Просто чаю. Прямує на кухню. Ступає важко, розтягуючи слова в ритмі своїх повільних кроків.

— Іліан побув ще кілька днів. А продовження ти й без мене знаєш. Полетів до Джакарти. Потім повернувся.

Сюди. Гадаю, більше він не мав куди йти. Він пробув у мене кілька місяців. Намагався пробитися. Він наче зациклився. Вулиця. Бари. Дискотеки в районі порту. Він багато грав, та мало заробляв. А одного дня вирішив, що з нього досить цих поневірянь та невдячного гарування, і повернувся до Парижа.

Він надзвичайно обережно насипає ложкою чай у горнятка. Я користаюся можливістю, щоб швиденько пройтись квартирою, наблизитися до спальні, зазирнути туди одним оком. Відразу про це шкодую. Фіранки завішені, подушки рівно вишикувані, на сірих простирадлах жодної складки. Праворуч від ліжка висить нічник, поряд на тумбочці лежить книжка — «Тінь вітру» Карлоса Руїса Сафона. Пара окулярів. Упаковка «Темести». Хіба що склянки для зубного протеза бракує! Спальня старого чоловіка, кімната, яка лишатиметься в такому самому стані довгі роки, аж поки стурбовані сусіди не знайдуть у ліжку Батісто, що заснув навіки кілька ночей тому.

Пробую наповнити кімнату своїми спогадами. Перевернути ліжко. Зім'яти простирадла. Розірвати подушки. Прочинити вікно. На моєму тілі виступають сироти. Цікаво, чи назавжди стіни зберігають відбитки, запахи, крики закоханих, яких вони ховали?

Батісто простягає мені чашку чаю. Не зазначаючи при цьому, що то за чай, хоча, певна річ, він ретельно його вибирав. Я наполягаю на своєму:

— Розкажи мені більше, Батісто. Ви бачилися з ним знову? У тебе були якісь новини про нього після того, як він переїхав до Парижа?

— Ні. Ні, Наталі, жодної новини. Він зник. За один день: був — і нема. Я навіть боявся, аби він не втнув якусь дурницю.

— Яку ще дурницю?

Батісто суворо дивиться на мене.

— Яку дурницю? Ти справді хочеш, аби я тобі сказав? Я боявся, що він накладе на себе руки! Що застрелиться, кинеться під машину, знайде якусь можливість, щоб покінчити із цим життям... Іліан багато страждав, Наті, після Джакарти.

— Я теж багато страждала.

Батісто не поспішаючи п'є свій чай і не заперечує мені у відповідь. Що довше триває розмова, то більше зростає моє занепокоєння. Батісто щось приховує від мене, якусь суттєву та визначальну правду, якої я не можу збагнути. Так, наче він очікував на мою появу і саме тому прибрав у квартирі.

Батісто дивиться, як я відпиваю зі своєї чашки, дивиться важким таким поглядом.

— З вас виходила чудова пара, з тебе та Іліана. Він кохав тебе, ти кохала його... І ти все зіпсувала.

— У тому не було моєї провини... І ти це знаєш.

— Його провини не було й поготів...

— Я теж страждала. Страждала навіть більше за нього.

— Ну, якщо ти так кажеш...

Так, кажу тобі! Ти не знаєш усього, Батісто. Ти нічого не знаєш про речі, про які не кажуть уголос! Поглядаю на годинник. Мій літак через три години. Я не можу піти ось так. Не попередивши Батісто. Я збираюсь на силі, не відводячи погляду від Порт-Веллу та кілька секунд спостерігаючи за тим, як кабінка-сонечко повзе канатною дорогою у бік Монжуїка, а потім повідомляю страшні новини. Іліана, який останнім часом працював у крамниці «Fnac», що в сімнадцятому окрузі Парижа, тиждень тому збила автівка на авеню Терн, тепер його шпиталізовано. Говорити про підозру замаху на вбивство я не наважуюсь. Батісто не варто про це знати.

Батісто опускається на диван. Від моїх новин йому наче ноги відбирає. Він завмирає, знову перетворюючись на

статую з лавки. У мене таке враження, наче він і справді всі ці роки був переконаний, що Іліан покінчив життя самогубством, наче йому було б спокійніше дізнатися, що його друг помер від туги, вільною й трагічною смертю, а не під колесами машини, виходячи з торговельного центру, у якому він існував серед сотень працівників.

Час летить напрочуд швидко. Іти зараз важко, важче, ніж будь-коли, але в мене немає вибору. Валентин, Олі, Марго, Лора та близнята вже мають бути готові сідати в таксі, щоб вирушати до аеропорту Ель-Прат. Я дедалі частіше позираю на телефон, чекаючи на повідомленням від Олів'є.

— Я маю бігти, Батісто.

— Звичайно.

Утім, ніяк не можу піти звідси. Не можу наважитися залишити старого художника в такому стані. А понад усе: я не можу піти із цієї квартири, не виявивши тієї деталі, яка не пасує до цього пазла. Інтуїція підказує мені, що я оминаю увагою якийсь очевидний момент. Знову таке відчуття, що й ця розмова була сфабрикована, підтасована, прописана заздалегідь. Можливо, в усьому винна ностальгія від повернення до близьких колись місць. Можливо, мені просто шкода втраченого часу. Жодних ознак минулого. Камінь часу не спрацював. Логічно, його ж бо в мене вкрали!

— Тобі більше нема чого мені сказати, Батісто?

— Є, але сьогодні це вже не має значення...

Я не розумію, що він має на увазі. Та вивідувати часу вже нема. На мене чекає моя родина. Незабаром злітає літак. Я підходжу до вхідних дверей і востаннє озираю спальню, аж надто охайну. Я згадую про іншу ніч, останню ніч, і про ті часи, коли все ще було ідеально...

Перед цунамі.

40

1999

— Така впевненість трапляється лише раз у житті.

Шепочу це, стоячи біля вікна, — від мого теплого подиху шибка вкривається серпанком, — і на цій невеличкій ділянці запотілого скла пальцем малюю серце. Я прокинулася першою. Напередодні заснула, пригорнувшись до Іліана. Не знаю, коли саме вночі ми розірвали наші обійми, хто першим відсунувся вбік і чи хтось із нас несвідомо шукав другого під простирадлами.

Я довго цілувала палахкотливе тіло Іліана, перш ніж встати. Порт-Велл досі сонний. Сонечка й близько не видно в небі. Тільки самотній Христофор вказує пальцем кудись удалину, однак сотні пришвартованих вітрильників не звертають на його німий вигук жодної уваги, усвідомлюючи, що на земній кулі більше не лишилося невідкритих континентів. Уявляю собі запах кави та тостів, що їх приготував Батісто й поставив на балконі. Уявляю собі, що з пристані, з яхт ніхто не помічає моєї наготи. Така впевненість трапляється лише один раз у житті. Я намагаюся пригадати кожен жест Меріл Стріп, яка стояла навпроти Клінта: те, як вона відчиняла вікно, як тримала сигарету, випускаючи дим, як спостерігала за пікапом, що зникав у хмарі пилу в кінці дороги в окрузі Медісон[1]. Намагаюся повторити ці жести. Коли чую, як Іліан ворушиться в простирадлах, повторюю ще раз, уже голосніше:

---

[1] Епізод з романтичної драми Клінта Іствуда «Мости округу Медісон» (1995).

— Така впевненість трапляється лише раз у житті.

Іліан занадто добре знається на кіно, щоб не зрозуміти натяку.

— Я знаю, Наті. Я знаю. Але... — Дивним чином спокійний і розважливий тон його голосу нагадує мені про Олі. — Але ти не можеш покинути чоловіка... Не заради мене.

Підвісний міст Порт-Велла нічим не гірший за міст Голлівелл. А тим паче якщо зважити на те, що за кілька годин сміттєвози, які потужними струменями води змивають наслідки нічних гулянок на Ла-Рамблі та бульварі Колумба, нарешті зникнуть, повернувши місту його красу, якою воно сяяло напередодні.

Не руйнуй усе, Іліане.

Пара, з якої звите моє серце, стає водою, першою зникає стріла, що стирчала з нього.

Я повторюю, але цього разу вголос:

— Не руйнуй усе, Іліане.

Наступної миті чую у відповідь фразу, що вражає мене:

— Не руйнуй своє життя, Наті.

Іліанові не потрібен комплексний сніданок, щоб відновити здатність миттєво знаходити репліку у відповідь. А мені навпаки. Я не відповідаю. Жолоби бульвару Колумба наповнюються рожевою пінистою водою. Моє серце, звите з пари, теж уже потроху стікає водою.

— Не руйнуй своє життя зі мною, — наполягає Іліан. — Ти кохала чоловіка, перш ніж зустріла мене. Ти любиш доньку й ніколи не перестанеш любити. У тебе чудове життя, Наті. Не слід його псувати романом з неуспішним музикантом. З хлопцем, який тиняється чужими домівками. З хлопцем, який випрошує гроші на вулицях. З хлопцем, який врешті-решт розчарується й озлиться, а його дурнуватим мріям ніколи не судилося здійснитися.

Його дурнуватим мріям ніколи не судилося здійснитися. Я знову дихаю на скло. Заново малюю серце. І тоді нарешті

озираюсь. Хоч Іліан і верзе дурниці, це не заважає йому очима пожирати мене з ніг до голови. Розпатлану, без макіяжу. Пом'яту. Втім, таке враження, що Іл мене оцінює. Я намагаюся не виказувати жодних емоцій — ні гніву, ні іронії.

— Не хвилюйся, любий. Не варто хвилюватися. Я не покину чоловіка. — Тут я витримую довгу паузу, перш ніж зігнати всю серйозність зі свого обличчя. — Не відразу!

Танцюючи, підходжу до нього та стрибаю на ліжко. Іліан притискає мене до себе, поклавши одну руку мені на плече, а другу — на стегно.

— Я не жартую, моя принцесо. Так, мені стане сили виконати кілька магічних трюків. Здивувати тебе раз чи двічі протягом дня або вечора. Але це нічого не змінює. Я не вартий тебе.

Дивлюсь на нього. Дивлюсь, як він лежить, витягнувшись на постелі. Як з-під зсунутого простирадла видніється його член.

Я кохаю його. Я кохаю його ще більше й тому, що він не намагається спокусити мене, не намагається фальшивими обіцянками зайвий раз дістати від мене поцілунок. Бо Іл не підла людина. Бо він ладен радше втратити мене, аніж зробити нещасною. Який чоловік здатний на таке?

— Припини це.

Я не припиняю дивитися на нього, а тоді питаю:

— І що ж там у тебе за дурнуваті мрії?

Іл нічого не відповідає. Схожий на безпорадного маленького хлопчика. З вітальні, з-за того боку стіни, долинає музика, яку занадто голосно слухає Батісто.

Кілька фортепіанних акордів.

«Let It Be».

Повіки Іліана заплющуються.

— Ось! — тільки й шепоче він.

Я не розумію.

— Що?

— От саме це. «Let It Be». Або «Angie». Або «Hotel California». Написати пісню, яка залишиться на роки. Мелодію, яка переживе мене. Щось таке, що стає частиною життя людей. Пісню, яку вони мугикатимуть собі під ніс, з якою в них будуть пов'язані теплі спогади, яка надихатиме їх і сповнюватиме сміливості. Мені здається, що це єдиний спосіб стати безсмертним.

Цей поганець не лишає мені вибору! Я цілую його так, наче хочу висмоктати душу, і від цього аж забиває дух, — просто прагну показати йому, що таке насправді безсмертя.

Тамувати дух три хвилини, аж поки не затихають звуки фортепіано.

«Let It Be» закінчується.

Стаю навколішки перед ним. Може здатися, що я молюся, низ мого живота — за кілька сантиметрів від його лиця, мої груди аж легенько здіймаються.

— Я допоможу тобі, Ілі... обіцяю. Ми вдвох здійснимо твої дурнуваті мрії. Ми обидва станемо безсмертними.

Знаю, що Ілові кортить покласти руки на мої груди, розвести мої стегна, щоб доторкнутися до мене губами. Щоб змусити замовкнути, щоб змусити знемагати від насолоди.

— Ти насмілишся, Ілі?.. Насмілишся сказати мені, що ми зможемо на цьому зупинитися? Що ти зможеш жити без мене?

— ...

— Ми будемо найсильнішими. Ми будемо найхитрішими. Просто дай мені трохи часу. У нас попереду ціле життя, у якому ми кохатимемо одне одного.

Ціле життя. І літак, який вилітає до Руассі через три години.

Його долоня лягає на одну з моїх грудей — ту, під якою б'ється моє серце. Б'ється з шаленою швидкістю.

Я не припиняю благати:

— У нас із тобою є ціла планета, щоб кохати одне одного, Іліане. За два дні я буду в Джакарті.

— Я знаю, ти мені казала, ще в Монреалі, моя ластівко.

— Я вилітаю з Руассі й повертаюсь до Руассі. Ти... Ти ніяк не можеш зустрітися зі мною в Парижі?

Простирадло зісковзує на підлогу. Іліан уже остаточно прокинувся, в усіх сенсах. Я опираюся спокусі опуститися нижче, доторкнутися губами до вершечка його здибленого бажання, розтулити вуста, зісковзнути нижче, прийняти в себе, проковтнути.

— Ні... Не можу... Після Барселони Улісс знайшов мені новий контракт. Я його замучив цим.

— Новий контракт? Де?

Мої пальці пробігають його напруженим прутнем, запрошують рот розділити цю насолоду. Я обережно нахиляюсь, але за допомогою прийому любовного дзюдо Іліан перевертає мене на спину.

Ілтепер на мені.

— Простіше нікуди, — видихає він. — Гітарист у барі розкішного готелю.

— Де саме?

Ілвходить у мене.

— У Джакарті!

Джакарта.

Ілтепер у мені.

Джакарта!

Наша історія триває, неймовірно! Я вже не відчуваю тіла. Мене накриває хвилею задоволення. Крізь кожну пору моєї шкіри, сповнюючи мене *тією впевненістю, що трапляється лише один раз у житті.*

— Я кохаю тебе, Іліане. Кохаю тебе. КОХАЮ тебе.

Ілрухається, відносячи мене в безкраю далечінь.

— До чого це приведе, Наталі? До чого це нас приведе?

— До Джакарти.

Наші тіла сплітаються. Наші душі відлітають. Покинувши на ліжку дві виснажені оболонки.

— А далі?

— А далі в нас усе життя попереду, ціла земна куля, щоб кохати одне одного.

Залиш мені трохи себе,
Скибочку, гілочку, пелюстку твоєї квітки,
Крихітку, блискітку, краєчок твого серця...

41

2019

Навіщо стільки заходів перестороги перед посадкою на літак? Зрештою, такі обмеження не застосовують перед посадкою в поїзд, автобус чи на корабель, де так само може статися трагедія, якщо котрийсь божевільний захопить керування. Звикла до скоромовок стюардес, я зрідка питала себе про це. А тепер, застрягнувши в натовпі пасажирів перед рамкою металошукача в аеропорту Барселони Ель-Прат, я нервую, не в змозі витримати цього очікування. Доки до нас дійде черга, ще десь із п'ятдесят пасажирів повинні покласти на стрічку свої сумки, ключі, прикраси, ноутбуки, зняти взуття та ремені. Ми всі семеро чекаємо мовчки; близнята не можуть відірватися від планшета, на якому безперервно йде мультфільм «Чупі», а Лора намагається зав'язати розмову.

«Класна поїздка вийшла, еге ж?» Вона наполягає, повторює, підбиває підсумки, вітає нас, поздоровляє саму себе («Ну, чудова була ідея, чи не так?»), будує плани на майбутнє: «Можемо ще щось таке разом утнути, хіба ні?»

Ну звісно, Лоро. Звісно! Не хвилюйся. Це була чудова ідея!

Навіть якщо Олів'є мовчить.

Олі не зрозумів мого зникнення аж до полудня. Його не переконала моя сенсаційна новина — Флоранс одружилася з командиром Балленом, уявляєш? І в тебе це забрало цілий ранок? Його не переконав подарунок, який я принесла йому — керамічна чашка в стилі Гауді. Ну гаразд, гаразд, не найоригінальніша ідея, проте чим ще

потішити в Барселоні чоловіка, якому не подобається ні футбол, ані живопис? Олів'є, схоже, кортить чимшвидше повернутися додому. Часто ми з ним сміємося з того, як у гостях він починає позіхати й позирати на годинник після випитої кави; він утішено передчуває незабарне повернення до своєї столярної майстерні так, як коні чують стайню поблизу.

Але не сьогодні.

Нині не до жартів. Олів'є сердиться на мене, я знаю. Він тримався з усієї сили, заради Марго й Лори, не дозволяв собі жодних натяків — ну, майже, — позавчора пообіцяв мені в ліжку: «Більше ми не говоримо про це, Наті. Усе скінчилося. Годі, забули!»

А я втекла. Олів'є погодився замести сміття під килим, а я примудрилася все зіпсувати. Мені шкода, Олі.

Я беру чоловіка за руку, намагаючись заспокоїти його. Заспокоїти Лору. Марго байдуже. Вона продивляється фотографії на телефоні. Сміється сама, час від часу демонструючи нам найліпші знімки: скульптури собору Саграда-Фамілія, стеля Палацу музики, — або найсмішніші: Ітан і Ное показують язика саламандрі в парку Ґуель, якийсь чоловік з голим торсом на пляжі Барселонети, Валентин позує на Ла-Рамблі, приклавши два пальці до скроні, перед живою статуєю в образі Джеймса Бонда.

За цей час щонайбільше з десяток людей перед нами пройшли крізь рамку.

Спочатку мене осяює прозріння. Фотографія Марго допомагає все побачити в новому світлі. Тепер я розумію, чому в мене зранку виникло таке враження, ніби моя розмова з Батісто була зрежисована. І як я раніше про це не подумала?

Зненацька панікую. Я повинна повернутися туди, на бульвар Колумба. Я мушу з ним поговорити. Батісто повинен в усьому зізнатися.

Я дивлюся по черзі на Валентина і Лору, близнят, Марго, Олі. За якихось півгодини ми пройдемо митний контроль. За годину почнеться посадка на літак.

Не усвідомлюючи своїх дій, я відпускаю руку Олі. А тоді зойкаю:

— Я... я забула...

Марго дивиться на мене, не розуміючи:

— Що ти забула, мамо?

— Я... я...

Жодної ідеї в моїй голові, жодного виправдання. Я не можу повірити, що чиню так. Що я, наче та божевільна, щойно розвернулася, полишаючи дітей, онуків і чоловіка, та заходилася розштовхувати натовп, протискаючись до виходу.

— Не чекайте мене. Я наздогоню.

Навіжена щосекунди віддаляється. Олі мовчить, геть розгублений. Навіть у Валентина, зазвичай ладного зреагувати будь-якої миті, вигляд абсолютно ошелешений. Моя теща з дубу впала! Тільки Лора кричить:

— Коли, мамо, коли ти нас збираєшся наздогнати? У нас літак за годину злітає.

— Летіть, летіть без мене... Я прилечу наступним рейсом.

Я біжу. Не озираючись. Не наважуючись побачити сором у погляді тих, кого люблю. Я збожеволіла. Я біжу, штовхаю людей, забуваючи вибачитись. Ні, я не збожеволіла. Це просто хтось хоче звести мене з розуму! Тож вибору в мене нема. Я маю битися, маю виплутатися. Я мушу про все дізнатися.

Опинившись на вулиці, я забираю таксі з-під носа в бородатого хіпстера, який, здається, аж ніяк не проти поступитися машиною якійсь дикунці, що в матері йому годиться. Бульвар Колумба, номер сім! На авеню Паралель

затори. Якщо досі ще лишалися якісь ілюзії, то тепер я остаточно переконуюсь у тому, що не встигну повернутися з Порт-Велла до аеропорту Ель-Прат до вильоту «аеробуса». Шість поверхів! Я стукаю у двері квартири з такою само силою, як гупає серце в моїх грудях. Батісто відчиняє, здивований моїй черговій появі. Я не даю йому часу на захист.

— Що ти робив на Ла-Рамблі?

— ...

— Учора я гуляла зі своєю родиною й бачила тебе біля площі Каталонії, твою живу лавку.

— Я... я працював, Наталі.

— Нісенітниці!

І щоб довести йому, що мене не так легко обдурити, вихором пролітаю по вітальні, відчиняю дверцята шафи, висовую шухлядки, викидаю з них акуратно складені речі. А тоді повторюю:

— Нісенітниці! Ти прикрив лавочку, Батісто. Це ж очевидно. Тут більше не лишилося жодного сліду від картин, масок, гриму. Подивись на себе: ти ж навпіл згинаєшся, щойно хоч трохи поворухнешся! Ти вже кілька років не працюєш мімом, ти вийшов на пенсію, це ж очевидно. То якого дідька ти вчора знову нап'яв на себе цей костюм, Батісто? Навіщо? Винятково заради мене! Бо ти знав, що я проходитиму там? І нізащо не пропущу тебе? Хто попросив так учинити, Батісто? Хто тягне за ниточки?

Батісто сідає. Він не заперечує. Ні в чому не зізнається, а проте й не заперечує. Якби він тільки знав, що для мене означає ця проста відсутність заперечень з його боку... Я не збожеволіла! Я не непутяща мати. Я жертва!

— Я нічого не можу тобі сказати, Наталі.

— Чому?

— Повертайся додому, Наталі. Твоє місце нині біля твоєї родини.

Надто пізно, Батісто. Надто пізно. Моя родина зараз сидить в «аеробусі» й летить до Бове. Зокрема й чоловік, який, мабуть, уже ніколи мені не пробачить, який, мабуть, утомився відбиватися від дітей, що насідають на нього із запитаннями, і врешті-решт розкаже їм правду. У вашої мами був коханець. То було давно, щоправда. Але ваша мама, ваша ідеальна мама, зовсім не така, яку ви собі уявляли.

— Моя родина розбилася на друзки, Батісто. Будь ласка. Скажи мені, хто стоїть за всім цим.

За всім цим. Невже все це пов'язано між собою? Усі ці збіги? Цей клятий камінь часу. Замахи на вбивство.

— Не можу, Наталі. Мені шкода.

Я заридала. Мій побитий життям мім важко підводиться, човгає до спальні та приносить мені звідти паперові хустинки.

— Не можу, Наталі. Але я все одно розповім тобі один секрет.

Я підводжу очі. Моє пасмо, насправді геть сиве під фарбою, змітає зі щоки сльозинку. Я підозріло дивлюсь на нього. Чи вдасться нарешті зірвати завісу таїни з тих привидів, що мене переслідують?

— Я розповім тобі, чому ти закохалася в Іліана!

Батісто насміхається з мене?

Він заманив мене до себе, вдягнув костюм і перестрів на Ла-Рамблі просто для того, щоб провести сеанс психотерапії?

— Вибач, Батісто. За мої почуття відповідальна тільки я. І мені чомусь здається, що я краще за тебе знаю, для чого і для кого б'ється моє серце.

— Ні, Наталі, ти не знаєш. Принаймні ти не до кінця зрозуміла.

Шморгаю носом. Сльози вщухли. Я здаюся, заходячись розривати на тонкі смужки мокру паперову хустку.

— Кажи вже.

— Іліан був не абиким. Я кілька місяців жив з ним під одним дахом. Іліан був людиною дуже особливою. Я потроху відкривав його для себе, хоча не одразу мені вдалося переконатися в його унікальності. Але дуже швидко це стало очевидним...

Я тремчу. Мені стає сили лише на те, щоб наполягти:

— Припини ходити околяса. Кажи вже...

— Іліан був геній! Не просто обдарований хлопець, не просто талановитий гітарист. Ні! Іліан був геній. Віриш чи ні, він людина штибу Ділана, Леонарда Коена, Ніла Янґа, Маккартні. Він володів цим даром.

Мені важко це усвідомити. Я згадую себе того дня, біля виходу M терміналу 2F, перед рейсом до Монреаля, коли я вперше зустріла Іліана. Він сидів осторонь і грав собі на гітарі. Він мене тоді підкорив. Тоді здавалося, що саме його самотність вразила мене. Але, виходить, мене вразила його музика?

Батісто набирає обертів. Ця впевненість у своїй правді зріла в ньому роками.

— Геній, кажу тобі. Я бачив, як він грає на вулиці та як зупиняються перехожі — а тоді так і стоять, заворожені. Він зачаровував їх, як дудар зачаровує щурів.

Голос глибоко в мені переконує, що він має рацію. Що я завжди це знала. Але стіна сумнівів у моїй голові не бажає відступити.

— Якщо він був такий обдарований, Батісто, то чого йому так і не вдалося пробитися?

З вуст міма злітає короткий смішок. Він також бере хустку, щоб утерти очі.

— Ти знаєш це краще за мене, красуне. Бо він не вірив у себе.

Я згадую слова Улісса в його студії в Лос-Анджелесі.

Іліан був сама скромність. Він був обдарований, але не вірив у себе. Іліан був мрійник... а не поборник...

— Ти тільки-но казав, що він зачаровував людей... що вони були захоплені ним.

— Люди зупинялися й біля моєї лавки. А проте в мене геть немає таланту. Мало бути генієм, Наталі. Ще потрібно мати бажання. Я часто бачив, як Іліан співає пісні інших, не вірячи у власні мелодії.

Мимоволі я також пригадую, як він грав класику року, від Еріка Клептона до «Rolling Stones», тієї ночі в парку Чикано. Згадую, як він говорив мені про «Let It Be», «Hotel California» та безсмертя тут, у спальні. Я підводжу очі й бачу очі Батісто, що дивиться на мене. Сухі та суворі, без жодного натяку на сльози.

— Ти була йому потрібна, Наталі. Йому була потрібна така дівчина, як ти. Муза, якщо хочеш. Жінка, яка б заспокоювала, надихала, підтримувала, стимулювала. Ти була такою жінкою.

Я хочу заткнути вуха. Опинитися в літаку з Олі. Повернутися до Порт-Жуа. Я хочу, щоб Батісто опустив очі та припинив нищити решту моїх ілюзій.

— Щось зламалося, коли Іліан повернувся сюди, після Джакарти, після того, як між вами все закінчилося. Він уже ні в що не вірив. Принаймні в музику. Він знову став звичайним хлопцем. — Погляд його очей нарешті м'якшає. — Заспокойся, Наталі, немає жодного сумніву в тому, що він був по-своєму щасливий: він напевно пристрасно продавав диски у своєму «Fnac», пристрасно кохав інших жінок — ми всі віримо, що проживаємо своє життя пристрасно. Тільки таким чином можна змиритися з тим, що наші мрії ніколи не здійсняться. Іліан, як і всі інші, мусив знайти іншу причину, аби жити далі.

Батісто бере мене за руку. Я досі не можу усвідомити. Клубок у мене в животі дедалі більшає. *Іншу причину, аби жити далі.* Іншу причину, аби жити далі та тужити за музикою. То, виходить, я відповідальна за все це?

Коли виходжу з будинку Батісто, минула вже година, відколи літак з моєю родиною вилетів у напрямку Бове. Марго, Лора та Олі засипали мене повідомленнями.

Відповідаю без жодної конкретики. «Усе гаразд. Запізнюся на якусь годинку. Лечу наступним рейсом. Я буду в Порт-Жуа під вечір і навіть устигну приготувати вечерю».

Я аж ніяк не брешу. Що з того, що цей літак уже полетів? Навіщо панікувати? Між Барселоною та Парижем повітряне сполучення краще, ніж між Сержі та Парижем — залізничне. За змістом повідомлень, не надто переляканих, я розумію, що Олів'є спробував понизити градус напруження й нічого не розповів Марго та Лорі. Дякую, Олі! Утім, один пропущений дзвінок дивує. Мені намагалась додзвонитися Флоранс. Вона залишила голосове повідомлення на моєму автовідповідачі.

Їдучи в таксі по Гран-Віа-де-лас-Кортес-Каталанас, я притискаю слухавку до вуха. Фло волає так, що, здається, може луснути барабанна перетинка.

«Що це за маячня? Що за безглузді чутки поширює ця брехуха Шарлотта? Жан-Макс із цією шльондрою ніколи не зустрічався! Його вже давно не тягне на таких дівчаток. І якщо тобі дуже кортить про все дізнатися, тією стюардесою, з якою Жан-Макс кохався в кабіні, коли його застукала Сестра Еммануель, була я!»

На цьому Флоранс закінчила свою палку промову. Я вагаюся, чи варто їй перетелефонувати. Якщо поміркувати, то я справді ніколи не бачила Шарлотту та Жана-Макса разом, а все, що знала про їхні можливі таємні стосунки, стало мені відомо із зізнань самої стажерки. Вочевидь, від самого початку вона мною маніпулювала!

Навіщо?

Про що ще Шарлотта мені збрехала?

Хто вона, ця стюардеса, з якою я потоваришувала?

І яка її роль у цій жахливій комедії?

Я повинна зв'язатися з нею, вона ключ до таємниці. Проте цієї самої миті в моїй кишені дзвенить телефон. Короткий сигнал.

Повідомлення.

Номер невідомий.

«Не їдь до Джакарти».

42

1999

— Не їдь до Джакарти!

Це перші слова, якими зустрічає мене Олів'є.

Я повернулася до Порт-Жуа, ні про що не підозрюючи, проскрипівши по гравійній доріжці шинами свого авто. Щаслива. Піднесена. Сповнена ейфорії від цих двох казкових днів, проведених з Ілі, передчуття від скорого побачення з ним за кілька днів у Джакарті та нетерпіння від можливості стиснути в обіймах Лору й повернутися додому. Тиха гавань для перепочинку між двома водовертями. У літаку під час зворотного рейсу я погортала путівник Барселоною на випадок, якщо Олів'є запитає, що я бачила.

Лора мене не зустрічає. Зазвичай, коли я повертаюся пізно ввечері, Олів'є не вкладає її спати, щоб дочекатись мене. Я люблю, коли вона виглядає мене з під'їзної доріжки й кидається в обійми, ледве я встигаю припаркуватися.

Двері прочинені. Запах з будинку долинає якийсь дивний. Це запах мийних засобів. Крихітні шматочки скла скриплять під підошвою моїх балеток. На стінах, на підлозі, на стільцях і навіть на дивані, де на мене чекає Олів'є, я помічаю блискітки, що невідомо звідки там узялися. За винятком цих дивних деталей, у вітальні панує ідеальний лад.

Зазвичай, коли я повертаюся, Олів'є мене цілує. Я дуже довго намагаюся збагнути, що має означати його

мовчання, а тоді з подивом помічаю пустку на полиці переді мною. Десятків снігових куль із блискітками, що там стояли, уже немає.

Я ступаю ще на кілька кроків уперед. Скляні скалки, непомітні оку, тріскаються під моїми підошвами. Паркет виблискує крихітними зірочками.

Олів'є навіть не збирається підводитися. Перед ним стоїть склянка і пляшка води «Perrier». Чоловік озивається спокійним, стриманим голосом:

— Де ти була, Наталі? Я дзвонив твоїм подругам. Вони не були в Барселоні. Вони не були з тобою. Де ти була, Наталі?

Яка ж дурепа! Я не попередила жодну подругу, навіть Фло. Я ніколи не подумала б, що Олів'є може зв'язатися з ними. Моє тіло раптом крижаніє. Хочеться, аби мені зараз було шість років, коли в такій ситуації після жахливої дурості можна просто понурити голову, вибачитись — і з часом усе забудеться. Та мені тридцять три. І ця дурість ніколи так просто не забудеться. Зрештою, це й не дурість зовсім. Це моє життя, що летить шкереберть.

Олів'є виголошує запитання — спокійно, навіть не чекаючи відповіді від мене:

— Хто він? Я його знаю?

Розумію тепер, звідки взялися блискітки та скло. Я уявляю собі, як Олів'є зневірено хапає снігові кулі та жбурляє їх об стіни.

— Ти... ти хочеш піти від мене?

Уявляю собі, як він дає волю своєму гніву, а тоді сидить і чекає. Як підмітає скалки від потрощених веж «Петронас» і Великої китайської стіни, Всесвітнього торговельного центру та гори Фудзі. Як прибирає все і чекає. Як обмірковує все і чекає на мене.

— Мала спить нагорі... Пам'ятаєш, ми збиралися завести другу дитину. Підозрюю, що це вже неактуально.

Він п'є воду «Perrier». Краще б я застала його п'яним. З порожньою пляшкою віскі. Він зводить на мене блакитні очі.

— Я кохаю тебе, ти ж знаєш.

На якусь мить мені здається, що склянку, яку він тримає в руці, спіткає така сама доля, як і колекцію снігових кульок. Рука Олі тремтить, та все ж таки йому вдається стриматися.

— Я ніколи тебе не тримав, Наталі... Ніколи. Я ніколи не забороняв тобі від'їжджати. Ніколи...

Я не певна, що зможу стримати сльози. Я не певна, що мені надовго стане сили триматися на ногах. Мене рятує ледь чутний шум, слабке порипування паркету на другому поверсі. Лора?

Підіймаюсь сходами. Моя маленька дівчинка сидить на краю ліжка, стискаючи ляльку Качу́.

— Я чула, як ти приїхала, мамо. Хотіла дочекатися тебе, але тато сказав, що я вже дуже втомилася.

Я відкладаю Качу вбік та обіймаю доньку. Мене накриває бажання більше ніколи не випускати її зі своїх обіймів. Я шепочу їй на вушко:

— У мене для тебе сюрприз.

Снігова куля! Із собором Саґрада-Фамілія. Я вже ладна попросити сховати подарунок, не показувати його татові, аби той не знайшов і не розтрощив, як усі попередні, але за мить усвідомлюю, як це смішно. Я ніколи не зможу налаштувати Лору проти її батька.

— А зараз треба спати.

Моя крихітка трясе в руках свій скарб, а потім майже одразу засинає — швидше, ніж золотисті блискітки встигають опуститися на маленьку каталонську базиліку. Я тихенько виходжу з кімнати. Засмучена, розгублена.

Спуститися по сходах. Десять сходинок. Я б воліла простояти на кожній з них годину. День. Рік. Скільки

часу знадобиться, аби я змогла вибратися із цієї криниці, до якої впала? Я ніколи не зможу жити без Лори. Лора ніколи не зможе жити без тата. І навіть якщо ми дійдемо до того, що постанемо перед суддею з бажанням розлучитися, ніколи, беручи до уваги мою роботу стюардеси та мої бісові робочі графіки, я не дістану опіку над своєю донькою.

Дві сходинки.

Олів'є — ідеальний чоловік, а я гуляща жінка. В очах будь-кого. Навіть у моїх власних.

Я залишаюсь або втрачаю все.

Усе, крім Іліана.

П'ять сходинок.

Іліан. Чотири дні й три ночі мого життя. Метеор? Епізод, узятий у дужки? Ту дужку достатньо закрити — а про все інше подбає час. Через рік, десять років, двадцять років я питатиму себе, чи справді прожила ці моменти, а чи моя пам'ять усе це вигадала. Дивлячись у дзеркало минулого, мені врешті-решт видасться смішною та закохана Наті, що мало не загубилася невідомо де. Коли ми з Олів'є постаріємо й сидітимемо за келихом на дивані, то згадаємо з усмішкою цю ситуацію, ті кілька днів, коли я мало не пішла від нього, коли наш будинок тріщав по швах. Але встояв.

Вісім сходинок.

Я не можу так учинити. Я не хочу, щоб це полум'я згасло. Я не хочу вірити, що моя подружня зрада аж така банальна, що Олів'є зможе пробачити. Я не хочу вірити, що після кількох днів моїх сліз, страждань і сподівань усе зітреться, що дні та тижні минатимуть, а я навіть не згадуватиму про Іліана. Що лише внаслідок якихось несподіваних збігів під час моїх довгих подорожей його ім'я зрине в пам'яті.

Десять сходинок.

Я знову опиняюсь у вітальні, простую битим склом.

— Що збираєшся робити, Наталі?

Олів'є допив пляшку «Perrier». Оце так він намагається сп'яніти.

— Я не знаю... Мені потрібно поставити крапку... Мені потрібно... Поїхати до Джакарти... Відпусти мене, будь ласка. Востаннє. Це востаннє, обіцяю тобі.

— Не треба нічого обіцяти, Наталі. Вирішувати тобі.

43

2019

— Не повертайся до Джакарти.

Це перші слова, якими зустрічає мене Олів'є.

Олі сидить на дивані. Перед ним пляшка віскі, наполовину порожня. Потрощені снігові кулі розсипані по всій вітальні. Рівно сто тридцять дев'ять. Сто тридцять дев'ять рейсів у період між 1999 та 2019 роками. Олів'є нічого не прибрав. Диван, стіни та меблі мокрі, паркет липкий, ніби його залили мийним засобом і забули змити. Олів'є порізався, і тепер з великого пальця на його правій руці тече кров.

Обережно ступаю кілька кроків уперед. Підлога вітальні, укрита скляними скалками, перетворилася на справжню ковзанку.

Я потелефонувала Лорі, щойно мій літак приземлився в Бове, менше ніж за дві години після їхнього.

— Що там у тебе за термінові справи, мамо, нічого серйозного? — просто запитала донька. — Тато наполіг, щоб ми забрали Марго на цю ніч до себе. Я насправді дуже задоволена. Вона потроху цікавиться Ітаном і Ное.

— Нічого, нічого серйозного. До завтра, люба.

Навряд чи діти дійсно хочуть знати, що від них приховують батьки. Принаймні поки ті живі.

Враховуючи час на дорогу в автобусі аеропорту і в таксі, я приїхала до Порт-Жуа менше ніж за годину після того, як повернувся додому Олів'є. Він вмочує губи у віскі, не поглядаючи на мене.

— То він повернувся? — каже Олів'є. — Він знову з'явився на радарах, цей чувак з ластівкою. Ти так і не забула його?

— Ні, Олі. Ні. Його нема на радарах.

— Що тоді відбувається, Наті? Що означала ця втеча від власної сім'ї? Ти хоч уявляєш, що мали собі подумати дівчата?

Тільки не вплутуй у це дівчат, Олів'є.

— Чувака з ластівкою, як ти його називаєш, не було в Барселоні. Він у Парижі. У лікарні Біша. Він став жертвою ДТП, на авеню Терн. Наразі він бореться за життя.

Олів'є не приховує подиву.

— Ти... Ти знову зустрічалася з ним?

— Ні... ніколи. Жодного разу за всі ці роки.

Чоловік відразливо відсуває склянку з віскі вбік.

— Біша... Скажи мені, ти ж бо не вплутувала в це Лору?

Я не відповідаю. Він знизує плечима.

— То що тоді це був за цирк у Барселоні?

— Спогади... Паломництво, якщо тобі так більше до вподоби. Сукупність дивних збігів...

Блакитні очі Олі блищать, навіть проти його волі. Наче насправді він не міг на мене сердитися. Я зрозуміла, чому він досі кохає мене після всіх цих років, після всього того, що я, зрештою, йому завдала. За дрібку хаосу в його житті. За несподівані повороти. За постійні сюрпризи. Ми завжди закохуємось у те, чого нам понад усе бракує.

— Якщо вже говорити про щось дивне, то останнім часом саме ти поводишся дивно...

— Я знаю. Мені шкода, Олів'є.

Та ще дужче мені шкода через те, що я більше нічого не можу тобі пояснити. Розказати про цей камінь часу, скласти список неймовірних збігів, зауважити, що Іліан став жертвою не аварії... А замаху на вбивство. Так само, як і я.

Не можу тобі більше нічого пояснити, тому що підозрюю всіх навколо, усіх, окрім моїх дочок, усіх — і тебе

теж. Замах на вбивство? Хто стає першим підозрюваним? Ревнивий чоловік, хіба ні? Навіть якщо тобі, Олі, не відомі подробиці нашої з Іліаном історії. Хіба що теоретично можливий такий сценарій, направду божевільний: ти знайшов його, заприятелював, змусив про все розповісти, спробував його вбити, а тепер і мене намагаєшся звести з розуму. Але навіщо? Навіщо після всіх цих років?

Урешті-решт Олі допиває віскі зі склянки, потім смокче закривавлений палець. Його очі згасли, ніби зараз інші привиди минулого оселилися в його думках.

— Я нічого не сказав донькам, Наталі. Коли ти покинула нас там, у Барселоні, я мав таку думку, але зрештою нічого не сказав. Я мало не розплакався перед дівчатами, ти хоч розумієш? Мало не розревівся перед доньками та цим конченим зятем. Я вже ладен був у всьому зізнатися. Але так нічого й не сказав. Ні Лорі, ні Марго. Хоча... Хоча Марго принаймні має право про все дізнатися...

То он... он куди хилить Олі.

— Ти знову повертаєшся до цієї теми?

Я завагітніла Марго 2001 року, за два роки після моєї втечі — так Олів'є називав мою зраду. Олів'є завжди сумнівався. Даремно я йому присягалася своїм життям і життям Лори, що не бачилася з Іліаном чи з будь-яким іншим чоловіком, що вже два роки спала тільки з ним, що Марго — то, поза сумнівом, його дочка. Остаточно його підозри так ніколи і не вдалося розвіяти. Утім, це не завадило йому віддано, сліпо любити Марго. Аж ніяк! Але, можливо, це завадило йому відтоді безумовно кохати мене.

І все ж таки Марго — твоя донька, Олі! Іноді, коли я не можу придумати, що ж подарувати тобі на день народження, у мене виникає бажання зробити замість подарунка тест на батьківство. Зроби його, Олів'є. Зроби — і твоя одержимість нарешті щезне!

Олів'є не відповідає. Дивно ось так опинитися вдома удвох, без Марго. Хоча ми розуміємо, що за два-три роки й вона кудись поїде і ми лишимося сам на сам. Як і більшість інших пар нашого віку, яким доводиться вчитися зустрічати разом старість. Або влаштовувати другу молодість.

Я підходжу до нього на крок ближче та чую, як під підошвою риплять скляні скалки.

— Відповім на твоє перше запитання, Олі. Я не лечу до Джакарти. Ніхто не летить до Джакарти. Усі цивільні рейси скасовано. Але мені все одно доведеться поїхати до Руассі, треба прибути на базу та дістати подальші вказівки. Цього вимагає інструкція.

Поїхати до Руассі. Зустрітися з Фло, Жаном-Максом, а перш за все перестріти цю брехуху Шарлотту. Я майже на сто відсотків певна, що розгадка всієї ситуації — у її руках. Зрештою, мені навіть не треба чекати зустрічі з нею в аеропорту. Фло надіслала мені повідомлення з її номером — дізналася від хлопців з відділу планування. Перше, що я вчиню завтра, — подзвоню Шарлотті. І дзвонитиму, доки вона не відповість.

— Ну, якщо цього вимагає інструкція...

Олів'є ставить склянку з-під віскі та бере пульт. Кілька секунд перемикає канали, а тоді розчаровано кладе пульт на місце.

На кожному каналі — самі лише повідомлення про цунамі в Індонезії.

IV

ДЖАКАРТА

44

2019

Я встала рано. Перш ніж одягатися, увімкнула радіо. Під душем мені чутно лиш уривки фраз, окремі слова — «мертві», «поранені», «повінь», «руйнування», «хвороби», «безпритульні», окремі цифри — «десятки», «сотні», «тисячі», а також кілька розлогих речень з аргументами (уже коли я витираюся рушником) — «глобальне потепління», «передбачувана трагедія», «відсутність запобіжних заходів». Повторне цунамі (при тому що попередній підводний поштовх кілька днів тому вже був доволі руйнівним) відрізало Джакарту від решти світу на довгі години. Та від цього моменту туди поспішила допомога. Консолідувалася міжнародна спільнота.

Олів'є прокинувся ще раніше, щоб попрацювати в майстерні. Я задумала приготувати сніданок на знак примирення. Марго повернеться до обіду. Лора завезе її до нас, перш ніж виходити на зміну в Біша. Тож можна буде пообідати разом. Мені навіть спадає на думку пройтися до місцевої продуктової крамниці, щоб купити хліба, свіжого масла, фермерських яєць і сиру.

Крім того, це буде прекрасна нагода, щоб дорогою потелефонувати. Я зберегла номер Шарлотти в телефоні. Дякую, Фло! Мені кортить зрозуміти, навіщо було вдавати, ніби вона спить з командиром Балленом. Відколи розпочалася ця серія незрозумілих збігів, я була переконана, що хтось із мого оточення бреше. Відтак Шарлотта стає

першою підозрюваною! Або принаймні першою ниточкою, за яку можна потягнути.

Я притискаю телефон до вуха, коли проходжу повз огорожу та голубник замку Порт-Жуа. Майже щотижня я прогулююсь тут протягом останніх майже тридцяти років і ще не стомилася милуватися красою цих старих каменів, викладених муром на березі річки. Сена мільйони років тому також постаралася на славу, своєю течією відрізавши з десяток лісистих острівців, що тепер довершено вписані у вигини річки. Тепер їй уже можна відпочивати, просто нести свої води, настала черга людей узятися за справу та дбати про замки, садиби і млини, що повиростали на берегах. І тут люди досить добре це завдання виконують.

Я чекаю, слухаючи гудки. Довго чекаю.

* * *

Щойно в кишені задзвонив телефон, Шарлотта впізнала мелодію дзвінка.

«Let It Be».

Вона відразу розуміє, хто саме телефонує.

А проте не відповідає на дзвінок. Це досить важко зробити.

Навіть неможливо, якщо вже точно.

Руки Шарлотти в наручниках. Ноги зв'язані. Рот заткнуто кляпом.

Її схопили, відірвали від землі, скрутили та кинули, наче мішок, до багажника автівки, яка за секунду рушила з місця. Шарлотта не знає, хто на неї напав, не знає, куди її везуть. Лиш одна здогадка кружляє в голові. Здогадка, що переросла у впевненість, якщо зважити на мовчання нападника, його холоднокровність і спокійну рішучість.

Її викрали, щоб убити!

45

2019

«Дзвони вже, Лоро, дзвони!»

Я дивлюся на годинник на руці, тоді — на настінний годинник на кухні, потім дістаю телефон (він мовчить, ні повідомлень, ані пропущених викликів), просто щоб перевірити час і на ньому.

«13:03».

Лора повинна була перетелефонувати мені до тринадцятої години. Адже я її попередила, що опісля мені потрібно вирушати в аеропорт. Я хочу дізнатися! Я хочу дізнатися все перед від'їздом, навіть якщо маю значно більше шансів лишитися в Руассі, враховуючи ситуацію в Джакарті, а відтак повернуся до Порт-Жуа ще засвітла.

До речі, саме це я сказала Олів'є. Він саме майструє меблі для дитячої кімнати. Чудовий комплект з ліжка й тумбочки з вишні, прикрашених візерунками з африканськими мотивами та вирізьбленими фігурками жирафів і слонів. В Олів'є справді талант.

Машинально, майже не усвідомлюючи своїх дій, прибираю на кухні. Дістаю посуд з посудомийної машини, ставлю пластикові судки в холодильник, кладу почищені овочі до овочевого лотка. Як завжди, коли від'їжджаю на кілька днів. Про всяк випадок, якщо...

Я відволікаюсь від думок будь-якою роботою! Та це не заважає мені позирати на червоні цифри годинника на духовці, на мікрохвильовій печі. Замість того щоб рахувати

хвилини, що спливають, я рахую неймовірну кількість побутових приладів на кухні, які показують час.

«Дзвони вже, Лоро, дзвони!»

Саме сьогодні хірурги мають вирішити.

Лора все пояснила мені вчора ввечері, поки Олів'є щось читав нагорі. Сьогодні вранці Іліан пройшов повне медичне обстеження. Загальна анестезія, потім КТ, ехокардіографія, фіброскопія, медіастиноскопія. Після цього лікарі вирішать, чи можна його оперувати.

А якщо не можна?

Лора не відповідає — і це було гірше за найбільшу брехню.

Втім, учора, перш ніж покласти слухавку, вона намагалася заспокоїти мене. «Усе буде добре, мамо. Я зателефоную тобі завтра. Результати обстежень будуть відомі ближче до обіду».

«13:04».

Хто придумав цей клятий телефон! Найгірший винахід в історії людства! Він за замовчуванням передбачає, що ви зможете в будь-який час з'єднатися з будь-якою людиною в будь-якій точці планети, а втім, виявляється, що в цій грі можна запросто махлювати. Люди не дзвонять, коли розуміють, що доведеться повідомити погані новини, або не відповідають на дзвінок, коли їм є що приховувати.

Уже два дні намагаюся зв'язатися із Шарлоттою. Телефоную мало не що дві години. Мабуть, її голосова пошта вщерть забита моїми повідомленнями. І жодної відповіді! Фло та Жан-Макс, до речі, теж не відповідають. Відсутній зв'язок з абонентом. Щоразу, коли набираю Фло, натрапляю на автовідповідач, ніби вона теж узагалі вимкнула телефон.

На кухню заходить Марго, відчиняє холодильник, згризає два помідори чері та редиску, не помічаючи ботвиння, що впало до її ніг. Не помічаючи навіть мене — уся у своєму смартфоні. Найгірший винахід людства, серйозно! Марго, прямуючи до їдальні, забирає із собою пакетик

тертого сиру та дістає звідти дрібку за дрібкою, але раптом вертається, здивовано вигукуючи:

— От халепа! Ви викинули всі снігові кулі?

Невже Марго зауважила, що на полицях порожньо? Дивина та й годі! А я гадала, що можна запросто пофарбувати будинок у рожевий колір — і вона цього не помітить. Мене вражає те, що зникнення моєї колекції зачепило її. Аж раптом вона додає своєї звичної шпички:

— Але ж і довго ви збирались! Цьому мотлоху туди й дорога!

От негідне дівчисько!

Вона гигоче й утікає швидше, ніж я встигаю ляснути її рушником.

«13:05».

«Дзвони вже, Лоро, дзвони!»

Я підбираю з підлоги ботвиння та вмикаю телевізор. Журналісти позують посеред руїн у порту Джакарти. Над викинутими на бетонні моли човнами, над вирваними палями та поламаними бамбуковими терасами, над стільцями, столами, мотоциклами, велорикшами, котрі плавають у залитих водою залах будівель, що встояли, я помічаю панорамні вікна готелю «Great Garuda», тепер потрощені. Ступор. Біль. Репортери протягують мікрофони до франкомовних туристів на тлі спустошених палаців, говорять про півсотні вихідців, яких це якимось чином торкнулося. Мене трохи дратує така дріб'язковість порівняно з тисячами загиблих індонезійців і десятками тисяч біженців. Тоді журналісти продовжують сюжет подробицями щодо організованої міжнародної допомоги, яка стала проявом консолідації світової спільноти: неурядових організацій, різноманітних установ, представників творчого кола...

Я не чую, як Олів'є заходить на кухню. Помічаю лише тоді, коли він відчиняє холодильник, щоб налити собі склянку води. Він спітнілий, волосся кольору суміші чорного

дерева та ясена, притрушених тирсою (інші сказали б просто — з проблисками сивини). Олі завжди здавався прекрасним у ті моменти, коли виходить з майстерні та прямує в душ, перш ніж знову перетвориться на звичайного чоловіка, який уляжеться на диван або розгорне газету. У ті короткі миті, коли мій дикун виходить зі своєї хижки та ще не цілком повернувся до реального світу.

Ми стоїмо вдвох, не зводячи очей з екрана. Від учорашнього вечора, коли я прилетіла з Барселони, ми особливо не говорили одне з одним, Олів'є лиш мовчки прибрав з підлоги бите скло та блискітки до повернення Марго. Коли він зайшов у спальню та ліг поруч зі мною в ліжко, ми обоє розсипалися у вибаченнях. Я визнала, що рішення покинути їх в аеропорту без жодного пояснення було очевидною примхою маленької дівчинки. Олів'є запевнив, що йому шкода моєї колекції, що то була дурість з його боку, а крім того, мені доведеться знову об'їздити всю планету, щоб зібрати її заново! Отже, він покарав сам себе.

— Це тому що я тебе кохаю, Наталі. Тому що я тебе кохаю.

Ми здебільшого не говорили одне з одним, а все-таки поцілунків було трішки більше, ніж слів. Уранці ми пробачили одне одному. Попри мої запитання. Попри мої підозри.

— Сумніваюсь, що бодай один літак вилетить до Джакарти, — кажу я, дивлячись на кадри зі зруйнованого міста.

Олів'є, схоже, ошелешений жорстокістю цього світу. Як не люди, так стихія береться до справи. І я знаю, що подумки він протиставляє хаосу гарячих точок у світі гармонію нашого райського куточка — спокійна стара річка, округлі пагорби, міцний будинок і тихе подружнє життя.

«13:06».

— Сподіваюся, — відповідає Олів'є, — сподіваюся. Ця планета геть з глузду з'їхала.

У репортажі повідомляють про контейнери з гуманітарною допомогою, харчуванням, бутильованою водою, що їх чоловіки у формі вантажать до військових транспортних літаків. І тільки я збираюсь це прокоментувати, мовляв: «Он бачиш, Олі, у разі надзвичайних ситуацій посилають солдатів, а не стюардес», — коли в кишені дзвенить телефон.

Лора!

Відповідаю на дзвінок так швидко, аж не встигаю ні злякатися, ані приготуватися до новин.

— Тато біля тебе?

Від її голосу в мене все крижаніє всередині. Це не голос моєї доньки, це голос медсестри. Так само гострий і точний, як скальпель.

— Та... Так...

— Тоді відійди кудись подалі, мамо. Вийди прогулятися. Відійди подалі.

Залиш мені трохи себе,
Теплий комин мені на спомин,
Тонку перчатку мені на згадку,
Краєчок твого серця...

Хоч проблиск проміння перед падінням,
Хоч краплю любові з твоєї крові,
Хоч краплинку на доріжку,
Хоч краплинку, хоч половинку.

46

1999

Триста номерів готелю «Great Garuda» у Джакарті майже всі схожі між собою — однакове ліжко «королівського розміру», однаковий робочий стіл з лакованого дерева з отворами під дроти, однакове дзеркало на стіні навпроти кабіни з душем у стилі «тропічний дощ», однакові панорамні вікна.

І все ж таки, коли стоїш отак перед вікном, у тебе складається неймовірне враження, ніби ти такий єдиний у світі. Мені подобається це відчуття піднесення над усім містом, ця можливість помітити будь-де в ньому кожен промінь світла, кожну тінь, найменший порух кожної живої істоти, це враження, наче ти керуєш, мовби хореограф, якимось невловимим хаотичним танцем.

— Я часто питаю себе, куди прямують усі ці люди...

Стою перед вікном номера двісті сорок вісім у готелі «Great Garuda», загорнувшись у ворсистий халат, розшитий блакитним і золотистим, це кольори готелю. Його, цей халат, можна придбати за вісімдесят доларів. Він того вартий. Я ніколи не носила нічого теплішого. Розмовляю сама із собою, не наважуючись глянути на Іліана. Монас[1] по той бік вікна, здається, стоїть аж так близько, що його можна торкнутися рукою. Стрункий білий обеліск, устромлений у гігантський бетонний підсвічник,

---

[1] Національний монумент незалежності в Джакарті, 132-метрова башта в центрі площі Медан Мердека.

різко контрастує із цілим лісом масивних веж навколо нього, усіх можливих форм і розмірів. Тисячі або й мільйони вікон, а внизу зміяться річки з автомобілів, що спускаються аж до моря.

— Отак я проводжу свої ночі, Ілі. Спостерігаю за вогнями міста. Вибираю одне з освітлених вікон і намагаюся уявити, хто за ним живе. Стежу очима за машиною, за чоловіком, що виходить з метро, за перехожим, який чекає автобуса. Вигадую їхнє життя. Він повертається додому? Чи тільки йде на роботу? Тисяча життів, десять тисяч життів, які стикаються одне з одним на моїх очах. Наче світлячки. У кожного своя історія. І я така сама, одна з тисяч маленьких створінь, стою у своєму освітленому віконці, і за мною, можливо, хтось так само спостерігає. Або ніхто не звертає на мене уваги. Ось таке моє життя, Ілі. Життя, яким я жила раніше. Чекати в номері готелю в Індонезії, Австралії або Чилі. Жити, переміщаючись між країнами та часовими поясами. Шукати сну й не знаходити. Слухати музику в ліжку, не зводячи погляду із червоного миготливого світла пожежної сигналізації. Одне й те саме в усіх готелях світу. Вставати з постелі, коли вже здається, наче от-от зірве дах, викурювати сигарету у вікно, проводжати поглядом одного чи двох світлячків і знову лягати. Сподіватися, що таки вдасться заснути. Ось таким було моє життя раніше, Ілі. І таким буде моє життя опісля.

Сльози котяться з моїх очей. Я їх не стримую. Не втираю. Я прибираю з чола пасмо волосся, що затуляє мені очі, щоб не заважало сльозам текти. Іліан лежить на ліжку. В нього теж червоні очі — такі само червоні, як світло датчика пожежної сигналізації на стелі. Ілу спробував незграбно втерти їх своїм довгим волоссям. Тепер, коли мокрі пасма лежать у нього на плечах, Ілу схожий на Христа, або на Івана Хрестителя, або на когось іншого

із цих прекрасних і тендітних андрогінних святих. Це вперше чоловік дарує мені свої сльози. Я ніколи не бачила, щоб плакав батько або навіть Олів'є. Це вперше. Сьогодні ввечері...

...І так багато чого відбувається востаннє.

Востаннє стискаю Іліана в обіймах. Востаннє відчуваю його погляд. Востаннє почуваюся не мамою, дружиною чи привабливим тілом, а просто жінкою. Востаннє почуваюся вродливою, природною, безсмертною, живою, сповненою сили, вірною своїм найпотаємнішим бажанням. Востаннє всі планети вишиковуються в ряд, а всесвіт неочікувано віднаходить гармонію, починаючи від нескінченно великого і закінчуючи нескінченно малим — кожним міліметром моєї шкіри, кожною краплиною моєї крові, кожною клітиною моїх життєво важливих органів. Востаннє я вільна, востаннє ми кохаємось.

Цього разу виходить погано. Ми надто переживаємо, аби все було ідеально. Робимо все надто швидко. Надто лякаємося порожнечі, що розверзається під нашими ногами. Ми кидаємося одне на одного. Зголоднілі. Номер двісті сорок вісім готелю «Great Garuda». Збентежені після спілкування в текстових повідомленнях.

Мій чоловік усе знає! Мені байдуже. Я хочу побачити тебе ще раз. Востаннє, Іліане. Востаннє. Я прилечу до Джакарти. Я навіть довго не роздумувала про це й загалом не лишила вибору ні Олів'є, ані Іліанові, бо мені здавалося немислимим не зустрітися з ним ще раз.

Востаннє.

Я вважала себе сильною, мені здавалося, що це, поза сумнівом, найліпша ідея (інакше й бути не могло): на згадку забрати спомин про останню ніч, останній поцілунок — так відвідуєш тих, кого любиш, в останні дні їхнього життя. Запам'ятати останні обійми, зберегти в серці останні слова, забрати на собі прощальний запах.

Найліпша ідея? Найгірша? Єдина можлива?

— На що буде схоже життя без тебе, Іліане?

Іліан мені не відповідає. Та я сама знаю відповідь.

Ніщо, Іліане. На ніщо.

Прохання застрягає в горлі. Прохання, що зріє в мені довгих три дні.

Якщо ти попросиш поїхати з тобою, Іліане, я поїду. Якщо ти попросиш залишитися з тобою, я залишусь. Я змогла б це зробити, якби ти попросив мене, якби ти благав мене, якби ти плюнув на Олів'є, кинувши мені в обличчя, що він на мене не заслуговує, якби ти навіть приплів сюди Лору, намагаючись вибити з рівноваги, не варто псувати собі життя заради дитини, дитини, яка через десять років ображатиме тебе, а через п'ятнадцять покине. Можливо, якби Іліан був інший, якби був покидьок, егоїстичний і рішучий коханець, він переконав би мене все покинути заради нього. Та якби він був цим іншим, чи покохала б я його?

Іліан вибирається з-під простирадла та встає. Надягає спідню білизну. Ця його сором'язливість уже віддаляє нас одне від одного.

Я проклинаю його боягузтво — і водночас благословляю його.

Ми не з тих пар, які можуть бути щасливими, залишаючи за собою поля руїн. Які можуть утекти зі сміхом, влаштувавши пожежу. Ми обидва це знаємо. Ми кращі. Ми варті кращого! Мої думки проте все одно складаються в молитву.

Благаю тебе, Іліане. Відважся на божевільний учинок, нав'яжи мені свою волю! Не дай нашій історії ось так померти.

— Ми не повинні дзвонити одне одному, Наталі. Не повинні писати. Не повинні бачитися. За жодних обставин. Присягнись, Наталі! Присягнись мені!

Я ні в чому не присягаюся.

Тремчу в халаті за вісімдесят доларів.

— Чому, Іліане?

— Ти розумієш це не згірше за мене. У нас нема вибору. Ми повинні все придушити, усе знищити, усе загасити. Якщо лишиться хоч найменша жаринка, вогонь спалахне з новою силою.

— ...

Будь ласка, Іліане, вигадай розставання, що пасуватиме до нашої пристрасті.

— Ми повинні вбити будь-яке сподівання на те, що зможемо знову зустрітися. Як гадаєш, навіщо вигадали ховати людей, Наті? Кидати жмені землі на їхні труни, перш ніж засипати могили? Навіщо, на твою думку, ми погоджуємося з тим, щоб наших друзів, коханих, батьків, дітей опускали в цю діру? Аби бути впевненими, що вони не повернуться. Впевненими в тому, що все закінчилося. Щоб не доводилося жити із цими скаженими думками в голові. А що, якби лишалася надія побачити їх знову? Те, що неможливо, не може зробити тебе нещасним. Люди страждають лише від того, що можливо, але ніколи не трапиться. Тож нам доведеться переконатися, Наталі, що ніколи не подамо одне одному жодного сигналу! Ти мені обіцяєш?

Я дивлюся крізь шибку на ніч, що огортає місто. Пальми, схожі на пучки трави біля підніжжя будівель-грибів, спочатку відкидають чудернацькі тіні, а потім занурюються в темряву. У ній зникають вулиці, низькі будинки, сади. Тільки небо досі не згасло. Одне за одним спалахують віконця. Потроху місто перетворюється на галактику. Незвичну галактику, куди набивається купа зір. Тисячі світлячків. Тисячі життів. Скільком, скільком із них випадало кохати? По-справжньому кохати?

— Я не уявляю собі життя без тебе, Ілі.

— Ти будеш у моєму житті, Наталі, а я — у твоєму. Я буду в кожній випадковій події твого життя, що нагадуватиме тобі про мене, а ти будеш у кожному літаку, що його я помічатиму, в кожному готельному номері, де я спатиму, у кожному концерті, у кожному гітарному акорді... Світ говоритиме мені тільки про тебе.

— Мені цього не вистачить...

— Ні, вистачить. У тебе є родина, є донька. Мине трохи часу — і тобі цього вистачить.

Ілу має рацію. І я проклинаю його за цю правоту. Проклинаю його за те, що він найбільш непередбачуваний з усіх закоханих — не здатний вигадати кращої підстави, щоб розійтися, окрім цієї клятої правоти.

— А тобі? Тобі цього вистачить?

— ...

На мить я уявляю собі найгірше. Ідея Ілу полягає в тому, що він пожертвує собою. Відступиться. Ілу зникне, бо кохає мене. Розчиниться в тиші. Яка дасть Ілові змогу страждати. Нищити себе. Вбивати.

Я запитую вдруге:

— Жити з привидами минулого — тобі цього вистачить?

Ілу довго мовчить, перш ніж щось відповісти. І врешті-решт не відповідає нічого. Він бере з тумбочки меню готельного ресторану. Кілька секунд вивчає його, а потім усміхається.

— Саранг валет, — раптом голосно вимовляє він, — я був певен, що вони в них будуть. Тут це страва національної кухні.

Я не розумію.

Саранг валет?

— Саранг валет, — повторює Іліан. — Найвишуканіша страва. Ходімо, спустімося до зали, міс Суоллоу. Їжмо. Пиймо. Насолоджуймося життям.

Я не рухаюсь.

— У мене є родина, Іліане, і це все, що в мене лишається. А що лишається в тебе?

Іл натягає штани, білу сорочку, а тоді повертається до мене. З-під одягу видніється його оголений торс.

— Присягнись, Наталі. Присягнись мені, що ти більше ніколи не прагнутимеш зустрічі зі мною. І тоді я запропоную угоду. Угоду, на яку жодна жінка ніколи не пристава-вала. Бо щоб пристати на неї, треба кохати так, як ніхто ніколи не кохав.

47

2019

Я йду вздовж річки під'їзною доріжкою, що веде на південь, — я вже багато разів бачила, як це робить Марго, щойно задзвенить телефон. Ступає, притиснувши мобільник до вуха, відходить подалі від будинку, аж поки не закінчить розмову, а потім, поклавши слухавку, вирушає назад, не поспішаючи, всотуючи слова подружки чи хлопця. Перш ніж знову повернутися до реальності.

— Це Лора, — уточнила я для Олів'є, перш ніж вийти.

Не впевнена, що це зауваження хоч трохи заспокоює Олі, з огляду на те, що я навмисне виходжу поговорити з донькою, щоб він нас не чув.

Проминаю острів Мулен і зупиняюся трохи далі, біля рибальської лавки перед дерев'яним причалом, від якого лишилося заледве три дошки. Це найперше місце, де можна сидіти обличчям до річки так, щоб тебе не бачили з будинку.

— Усе гаразд, Лоро, — кажу я стиха. — Я сама.

Це правда, якщо не зважати на Жеронімо та його лебедят, які підозріло спостерігають за мною. Лора не відповідає. Хоча знає результати хірургічних обстежень Іліана... Мене душить страшенна тривога. Якби в Лори були якісь обнадійливі новини, вона виклала б їх мені без зволікань. Я підвищую голос, ледве продавлюючи слова крізь вузол, що стискає мені горло.

— То що? Що сказали лікарі?

— Ти... Ти мусиш приїхати до лікарні, мамо.

Так... Я вже вісім днів як мала приїхати. От тільки ти не знаєш того, Лоро, у чому я присяглася. «Ми не повинні писати одне одному. Не повинні бачитися. За жодних обставин. Присягнись, Наталі! Присягнись мені!»

Мій голос тремтить, і я відчайдушно намагаюся зібрати докупи залишки свого авторитету. І гідності.

— Будь ласка, Лоро, скажи мені, які їхні прогнози?

— Приїзди до Біша, мамо. Я не можу тобі цього сказати по телефону.

Опускаюся на лавку. Жеронімо, а за ним і його лебедята підпливають ближче до опор причалу. У мене плутаються думки. Звісно, мені сто разів, тисячу разів кортіло порушити цю угоду. Проте щоразу, коли я уявляла собі нашу зустріч з Іліаном, то фантазувала про побачення на найбільшій вежі великого міста, з видом на море, у барі, на сонячній терасі, на прихованій від сторонніх очей галявині лісу, на вулиці в карнавальних костюмах посеред натовпу... І аж ніяк не про зустріч у білій палаті в оточенні рою настирливих медсестер. З набряклим лицем. З трубками по всьому тілу...

— Це неможливо, моя люба.

Однак мене стримує ще дещо. Дещо, у чому я не можу зізнатися Лорі. І ще більше боюся зізнатися самій собі. Привид, що з ним мені несила зустрітися лицем до лиця.

— Мамо, благаю тебе...

Я ковзаю поглядом по воді. Скільки драм бачила Сена на своїх берегах протягом усіх цих століть? Утоплених рибалок, голодних селян, збанкрутілих купців, розстріляних солдатів, зневірених коханців?

Мені бракує мого каменя часу. Я вагаюся, чи не підібрати якусь білу гальку із землі. Тон мого голосу стає ще суворішим. Троє лебедят тривожно кричать і ховаються під крилом Жеронімо.

— Послухай мене, Лоро. Я ще не вередлива бабуся, якій не наважуються повідомити, що їй уже час перебратися до хоспісу. Тож годі пустих балачок — скажи вже мені цей клятий діагноз.

— ...

— Коли його оперують? Я заїду в лікарню одразу після цього... Обіцяю.

У моїй голові поволі визріває план. Я порушу обіцянку. І знову побачу Іліана. Нехай всохлого, навіть побитого життям. Тим паче якщо йому насправді добряче дісталося за всі ці роки. Мені більше не треба ховатися. Олі все зрозумів, про все дізнався.

Роки невизначеності й суперечностей було розбито й винесено на смітник разом з колекцією снігових куль. Можливо, навіть Олів'є та Іліан зможуть порозумітися. Усе ж таки чимось вони схожі один на одного. Хіба не може таке статися, що чоловік погоджується пробачити свого суперника, коли історія протистояння закінчується. Чоловіка сповнює гордість: вона обрала мене! Я уявляю собі, як Іліан гратиме на гітарі, сидячи на терасі з бразильського горіха біля Сени, а Олів'є запросить його до своєї майстерні. Ця думка тішить мене. Водночас абсурдна й така бажана.

— Його не оперуватимуть, мамо.

У мене таке враження, що Сена перестає текти. Її води завмирають на місці. Буквально на кілька секунд, перш ніж величезна хвиля налетить на берег, знищуючи все і всіх на своєму шляху — береги, лавки, човни, будинки, перехожих, жінок, чоловіків, дітей, минуле, теперішнє.

— Твій друг неоперабельний. Його пошкодження не загоюються, скоріше навпаки. Рідина в легенях. Потрощена грудна клітка. Лікарі побоюються легеневого крововиливу. У середніх і нижніх частках легень знову кровотеча. Він... Він... приречений.

* * *

— Я поїду, Олі. До... до Руассі...

Не відчуваю своїх ніг, не відчуваю своїх слів, не відчуваю своїх рук і геть не впевнена, що зможу тримати кермо.

Іліан. Приречений.

Після того як Лора поклала слухавку, я повернулася додому під'їзною доріжкою, наче та сновида. Узяла сумочку, ключі від машини і, певно, не подумала б попередити Олів'є, якби він не став перед дверима.

— За... за інструкцією, Олі... Стюардеси повинні... прибути для отримання подальших розпоряджень... навіть... якщо скасували всі рейси... до... до Джакарти.

Олів'є мені не вірить. Та в мене геть немає сили змушувати його повірити. Навіть попри те, що цього разу я сказала правду. Лора тихим голосом заспокоювала мене: не поспішай, мамо, не поспішай, твоєму другові робили загальний наркоз, його можна буде побачити щонайменше за три години. Я вирішила спершу вирушити до Руассі, трохи почекати там, а потім податися до Біша.

— Мені здавалося, ми перестали брехати одне одному, Наті. Чому ти просто не скажеш мені, що їдеш до свого хлопця з ластівкою?

— Я не їду до нього.

— Чому це?

— Тому що... Тому що незабаром він помре, Олів'є. Йому лишилося жити кілька днів... Він...

Хоч як дивно, Олів'є немовби геть не вражений цією новиною. Можливо, у мене все було написано на обличчі або мене видали кроки ватяних ніг.

— Хто тобі сказав?

— З лі... З лікарні дзвонили і...

— Годі брехати, Наталі. Благаю тебе.

— Лора... Мені потелефонувала Лора.

Олів'є ніяк це не коментує. Йому достатньо правди.

Хоча він має стільки всього мені сказати.

Він міг би мене звинувачувати. Навіщо ти вплутала нашу доньку Лору, навіщо розкрила їй усі ці секрети, тим паче я ніколи їй так нічого й не розповідав?

Він міг би мені пробачити. Мені й тому чоловікові, який мало не занапастив наше життя, — уперед, Наталі, поїдь попрощатися з ним.

Він міг би тріумфувати. Я тут, Наталі, я лишаюсь тут, коли всі інші зникають, я завжди буду тут. З тобою.

Олів'є просто відпускає мене. Я сідаю в «Хонду-Джаз» і кидаю оком на екран з приладової панелі.

«13:51».

За дві години я мала б вилітати до Джакарти.

Мене накривають образи вулиць міста, перетворених на канали, ошелешених туристів біля розвалин будинків і панорамних вікон готелю «Great Garuda», вибитих хвилями.

48

1999

З панорамного вікна ресторану на одинадцятому поверсі готелю «Great Garuda» розгортається неймовірний краєвид на Джакартську бухту, пальмові зарості, у яких де-не-де трапляються будинки рибалок, на пірамідальні дахи буддійських та даоських храмів, що височать над ними, — і все це відділене від моря лиш тонкою лінією білого піску, на якому граються ватаги дітей. Жодного пагорба, жодного молу — у мене таке враження, що найменша хвиля здатна накрити місто й тільки мешканцям високих веж у цьому разі пощастить урятуватися.

На Джакарту, як і майже щовечора, обрушилася жахлива гроза, що вщухла майже так само швидко, як і розпочалася. Екваторіальна спека взялася сушити вулиці, водостічні жолоби, вітрини й тераси басейнів. Поновлюється жвавий рух на дорогах. На вулиці знову виїжджають тисячі мотоциклістів. Однак туристи надвір не поспішають — вони обмежуються перебіжками з міжнародних готелів до торговельних центрів з кондиціонерами.

З-поміж п'ятдесяти столиків у ресторані зайнято менше половини — здебільшого там сидять чоловіки, майже всі в краватках, майже всі азійці, окрім кількох білих облич європейського типу. Тут зібрались бізнесмени всіх сортів і національностей: індуси, малайзійці, корейці, японці, китайці — утім, я на диво легко розрізняю їх за зростом, елегантністю манер і ступенем стриманості. Романтичний краєвид на бухту, здається, дав керівництву готелю «Great

Garuda» змогу зосередити зусилля на дизайні інтер'єру. Килими в стилі кітч із зображенням фіолетових гібіскусів, великий флуоресцентний акваріум, широчезні телевізійні екрани, один — для спортивних трансляцій, другий — для караоке, а ще запах фритюру, що долинає з кухні.

І, ясна річ, столик, який хитається.

Офіціант приносить нам два меню, обтягнутих шкірою та прикрашених вишуканим зображенням Ґаруди, міфічного птаха Індонезії. Іліан їх не розгортає. Лиш зупиняє офіціанта, всміхається, а потім упевненим тоном замовляє:

— Саранг валет. Two[1].

Від подиву округлюю очі. Офіціант помічає це і, ніби хоче здивувати мене ще більше, зауважує майже ідеальною французькою мовою:

— Ластівчині гнізда, мадемуазель.

Ластівчині гнізда?

Офіціант відходить від нашого столика, і я знервовано блимаю очима, блукаючи з одного предмета на інший. Я ніколи такого не куштувала, але мені добре відома репутація цієї фірмової страви азійської кухні. Розкіш, яку ви просто мусите спробувати на Сході! Якщо вірити легенді, чоловіки збирають ці гнізда у скелях над морем або в джунглях, ризикуючи життям... Єдине мене непокоїть: цей рідкісний скарб (який нібито ще має властивості афродізіаку) продають по десять тисяч франків за кілограм! Навіть в Індонезії, найбільшому постачальнику цих делікатесів у світі.

Я накриваю долонею Іліанову руку.

— Ні, Ілі. Воно коштує цілий статок. Зайве віддавати місячну зарплатню за суп із пір'ям.

— Якщо йдеться про мою зарплатню, то треба рахувати в роках!

Наші пальці сплітаються.

---

[1] Тут: дві порції (*англ.*).

— Це дуже символічно, Іліане. Ластівчине гніздо для міс Суоллоу. Дуже романтично. Браво. Але не треба, це вже занадто.

— Це подарунок!

Дивлюсь на нього, ще стривоженіша, ніж секунду тому. Мені більше до вподоби вигадки — безкоштовні та непідготовлені, — що їх Іліан черпає зі своєї уяви.

— Я не хочу такого подарунка.

— Це не від мене подарунок.

Я не розумію. Мене скеровує Іліанів погляд — він дивиться кудись мені за плече, столиків на десять поза нами. Я озираюся, стежу за його поглядом, аж поки не натикаюсь очима... на Улісса! Улісс Лаваллі. Сидить собі в товаристві трьох азійців у сірих костюмах — майже таких самих пузанів, як і він сам.

— Це він знайшов мені цю роботу, — пояснює Іліан. — Улісс — ще той хитрун. Навряд чи в його кишені більше грошей, ніж у мене, а проте він постійно крутить якісь махінації. За те, щоб я грав у готелях по всій Південно-Східній Азії — Індонезія, Малайзія, Таїланд, — він запропонував мізерні гонорари, але вибив деякі бонуси в натуральній формі. Проживання та харчування!

Краєм ока спостерігаю, як Улісс поглинає цілу тарелю морепродуктів.

— Він теж цим користається!

— Так, — зізнається Ілі. — І якщо я далі гратиму в усіх барах світу, від Сан-Дієго до Борнео, з безлімітною кухнею, то незабаром стану так само огрядним, як він...

Я вимушено всміхаюсь. Іл нахиляється до мене й шепоче:

— Тепер ти розумієш... чому тобі більше ніколи не варто шукати зустрічі зі мною.

Захоплююся тим, як відчайдушно він намагається знизити рівень драматизму цієї миті. Хочеться розплакатися,

підвестися з-за столу, повернутися до номера, лягти біля нього й жодного слова за всю ніч не промовити. Тільки кохатися.

Утім, я не зрушаю з місця. Просто теж шепочу у відповідь:

— Розкажи мені про цю угоду. Угоду, на яку жодна жінка ніколи не приставала...

— Бо щоб пристати на неї, — завершує Іліан фразу, — треба кохати так, як ніхто ніколи не кохав.

Мене неймовірно тішить наша відчайдушна ніжність. Наша делікатність, завдяки якій ми далі всміхаємося, поки все навколо нас нищиться. Наче герої фільмів. Бо те, що ми проживаємо цієї миті, важить значно більше за саме наше життя.

— Я кохаю тебе, Ілі. Кохаю тебе так, як ніхто ніколи не кохав.

Ілі не відповідає. Я скидаю очі на його статуру, на тіло, затягнуте в білу сорочку. У ній він схожий на пінгвіна, що заблукав й опинився на екваторі, серед цих товстопиких бізнесменів.

Заради мене.

Ілі погодився на це довбане турне Азією, з обумовленим дрескодом, лише заради мене.

Та вже тут і зараз, зі мною, він сам на себе не схожий. Неначе втрачає свої яскраві кольори. Наче амазонський птах у клітці. Іліан — вуличний митець, бродячий артист. Парк Чикано або Ла-Рамбла — ось його звичне середовище.

Офіціант не повертається. Може, він поліз сам збирати ластівчині гнізда на скелі Улувату? Може, зірвався й розбився. У куточку моїх очей з'являються перлини сліз. Я беру білу серветку, втираю краплі й машинально, замість того щоб покласти серветку собі на коліна, кладу її в сумочку. Мені подобається це зображення пташиної голови на

тканині — вигнутий дзьоб, гордий і вільний погляд. Дуже хочеться запам'ятати й зберегти кожну деталь цієї миті. Украсти до всього ще й виделку, ніж, сільничку. Я знаю, що після цієї ночі вже ніхто не називатиме мене мадемуазель Ластівка. Можливо, через якісь роки, на нашу двадцяту річницю весілля, Олів'є поведе мене до мисливського ресторану, де подаватимуть м'ясо бобра. Мене саму дивує таке бажання іронізувати.

Я знову простягаю Іліанові руку. Він стискає її. Мені чогось бракує, і я ніяк не можу зрозуміти, чого саме. Не його усмішки. Не його погляду. Не його меланхолії. Чогось іще, що я мушу вкрасти. Наші пальці переплітаються, наче ведуть якийсь танець. Я й далі думаю про те, що надасть завершеності нашому прощанню. Мій погляд блукає по всій залі, зупиняючись на кожній деталі, перш ніж я остаточно розумію.

Уперше, відколи ми стали коханцями, поряд з нами не лунає музика.

Я тихо питаю його:

— Ти зіграєш, Іліане? Зіграєш для мене востаннє?

Він гладить мене по руці та встає з-за столу.

У кутку зали, між акваріумом та екраном для караоке, стоїть чорний рояль. Робочий інструмент Іліана. Той, за яким він майже щовечора грає стандартні мелодії — джаз, блюз, рок. Стандартні мелодії інших музикантів.

Іліан простує до рояля, а Улісс проводжає його очима. Стурбованими. Ще не час грати! Іліана те не хвилює. Він не поспішаючи насовує червоний шотландський кашкет — для мене, тільки для мене, Господи, який він прекрасний! — а тоді підіймає кришку рояля.

На цьому інструменті він також уміє грати.

Я відразу розумію, що Іл імпровізує. Принаймні в тому, що стосується музики. Слова, звісна річ, написані вже давно, накладаються на мелодію, яка народжується під

його пальцями. Це схоже на транс, у який він входить лише за певних обставин. За нотами лунають нові слова. За словами — нові ноти.

Залою досі шириться, мов легкий туман, гомін людських голосів. Китайці та малайзійці розмовляють, сміються, не слухаючи музику.

А я натомість чую лише його.

Мелодію та голос.

Офіціант, живий і здоровий, приносить наші дві порції ластівчиних гнізд. Я їх навіть не торкаюсь.

Досі не знаю, які вони на смак.

Іліан грав. Грав і співав. Лише для мене.

Коли нарешті зійде новий день
І постіль виперуть після нічних забав,
Коли птахи вже не співатимуть пісень
В саду, в якому я тебе кохав, —
Нічого не залишиться від нас.

Коли потоне острів наш вночі,
Коли на порох зійдуть наші крила,
Коли укриються іржею всі ключі
Від скарбу, що його ми не втаїли, —
Нічого не залишиться від нас.

Залиш мені трохи себе,
Скибочку, гілочку, пелюстку твоєї квітки,
Крихітку, блискітку, краєчок твого серця.

Коли всі крихти наших зустрічань
Віднесуть на смітник скажених буднів,
Коли моє життя без зволікань
Зметуть у пил щоденних справ марудних,
Що зрештою залишиться від нас?

Коли мою оголену струну
Не стане видно з-за його сорочок,
Коли облишим за любов війну
Заради миру душ покірних дочок,
Що зрештою залишиться від нас?

Залиш мені трохи себе,
Скибочку, гілочку, пелюстку твоєї квітки,
Крихітку, блискітку, краєчок твого серця,
Спогад про твій погляд,
Втіху твого сміху,
Трішки твоєї усмішки,
Хоч краплинку на доріжку.

Коли нам заборонять почуття,
Коли забути змусять наші ночі,
Коли украдуть навіть сенс життя
І виявляться всі страхи пророчі,
Що зрештою залишиться від нас?

Коли зостанеться лиш розставання,
Коли зостанеться саме прощання,
Коли зостанеться саме мовчання,
Коли не вдасться виграти цю битву
І ти зостанешся лише в моїх молитвах
Коли й поняття «ми» уже не буде,
Залишаться лиш стіни й шлях в нікуди,
Залишиться важке похмуре небо,
Коли й тебе біля мене не буде,
Що зрештою залишиться від мене?
Що зрештою залишиться від тебе?

Залиш мені трохи себе,
Скибочку, гілочку, пелюстку твоєї квітки,
Крихітку, блискітку, краєчок твого серця,
Хоч проблиск проміння перед падінням,
Хоч краплю любові з твоєї крові.

Коли на безупинний вир турбот
Обернуться всі наші залицяння,
Коли на серці виросте осот
Страху, невпевненості та страждання,
Коли вже буде нам геть не до сміху
І доведеться лиш зітхати стиха —
Що лишиться від нашого учора?

Коли букети учорашніх квітів
Осиплються пелюстками у чай,

Коли обернеться цей шал ночей привітних
На вранішнє безсоння та печаль,
Коли благословення цих світанків
Обернеться на сум лінивих ранків,
Коли наш дикий невтолимий голод
Обернеться на цілоденну втому —
Що лишиться від завтрашнього дня?

Залиш мені трохи себе,
Скибочку, гілочку, пелюстку твоєї квітки,
Крихітку, блискітку, краєчок твого серця,
Спогад про твій погляд,
Втіху твого сміху,
Трішки твоєї усмішки,
Хоч краплинку на доріжку,
Пір'я пташине з твоєї спини,
Рухи легкі твоєї руки,
Теплий комин мені на спомин,
Тонку перчатку мені на згадку,
Краєчок твого серця,
Крихітку, блискітку, пелюстку твоєї квітки,

Частину твого життя,
Якийсь рядок твоїх думок,
Світла й тепла з твого чола,
Волосину — на згадку сину,
Хоч шматочок — для наших дочок,
Хоч проблиск проміння перед падінням,
Хоч краплю любові з твоєї крові,
Хоч краплинку на доріжку,
Хоч краплинку, хоч половинку,
Скибочку, гілочку, пелюстку твоєї квітки,
Крихітку, блискітку, краєчок твого серця,
Залиш мені трохи себе.

49

2019

— Жорже-Полю?

Я помічаю Джипіеса — стюард на голову вищий за натовп пасажирів навколо, які скаржаться та бурчать. Усі рейси до Джакарти скасовані, а рейси до Південно-Східної Азії суттєво затримуються. Цілі родини малайзійців, шріланкійців, індусів розбили табори в залах аеропорту, чекаючи новин. Європейські туристи переживають, чи зможуть вилетіти на Мальдіви. Бізнесмени стверджують, що азійська банківська система, а внаслідок цього і всесвітня розвалиться, якщо вони не зможуть потрапити до Сінгапура. Прокладаю собі шлях коридорами аеропорту. Я планувала побути тут з годину, на випадок, якщо знадобиться моя допомога. Після чого сяду в «Хонду» та поїду з Руассі.

Щоби повернутися до Порт-Жуа?

Щоби поїхати до лікарні Біша?

Від однієї думки про це клубок у моєму животі більшає.

Знову зустрітися з Іліаном? Після всіх цих років, відколи наші шляхи розійшлися.

Знову зустрітися з Іліаном до того, як життя його покине?

Чи стане мені сміливості? Чи наважусь я порушити обіцянку? Чи вистачить мені сили стати обличчям до свого найбільшого демона, подивитися йому в очі? Опинитися тет-а-тет із почуттям провини, що переслідувало мене всі ці роки. Чи ладна я випустити на волю цього хробака, що

гризе мене зсередини, цього хробака, що неабияк виріс, цього хробака, ладного пожерти мене, а разом зі мною моє життя, мою родину, будинок — усе, що я будувала всі ці роки?

Я кричу голосніше:

— Жорже-Полю! Маєш якісь новини?

Джипіес продирається крізь натовп, намагаючись дістатися до мене, наче пливе проти течії.

— Ні... Це справжнісіньке пекло! Знаю лише, що Флоранс і Жан-Макс позавчора вилетіли до Джакарти з гуманітарним рейсом... — На мить він зиркає на годинник. — Вони... Вони наразі повинні бути в Богорі, за п'ятдесят кілометрів на південь від Джакарти, — туди проклали повітряний міст і саме звідти керують операціями з надання допомоги світовою спільнотою.

Я вже пропускаю це повз вуха.

Рішення є.

Я не поїду до лікарні. Я не відчиню дверей до палати Ліана. Я знаю, хто за ними стоїть. Я знаю, хто на мене чекає.

— Тримай, — каже Жорж-Поль, простягаючи мені клаптик паперу, — можеш потелефонувати їм, якщо хочеш.

Оголошують рейс до Сінгапура. Стюардові раптом доводиться протистояти навалі ніг, валіз і рук, що сунуть на нього, але мені вдається дістати папірець, на якому він написав номер місцевого мобільного телефону.

— А Шарлотта?

Я встигаю поставити запитання, перш ніж Жоржа-Поля поглинає потік пасажирів.

— Від неї — жодних новин!

Відступаю вбік, до закутка біля виходу М, звідки вмить здуло всіх пасажирів, і набираю Фло. За годину переконаюсь у тому, що жоден рейс сьогодні не вилетить і я можу вертатися додому.

— Наті?

Зачувши колегу на тому кінці дроту, я відчуваю, що дихати стає легше. Клубок усередині мене трохи скулюється. Голос напарниці звучить здавлено й приглушено.

— Наті, ти мене чуєш? Що відбувається в Руассі?

Я швидко описую ситуацію.

— Еге, — коментує Фло, — ще не так усе кепсько, як тут! Я в диспансері в Богорі. Спала години три, відколи ми прилетіли сюди. Жан-Макс мотається маршрутами Балі — Ява та Ява — Паданґ п'ять разів на день. Туди доставляють їжу та першу гуманітарну допомогу. Він спав ще менше, ніж я.

— А... Шарлотта?

Відразу дорікаю собі за те, що питаю про таке у Фло.

— Жодних новин від цієї шльондри! І повір мені: тут мені є чим зайняти себе, окрім як думати про цю сучку, що хотіла прибрати мого чоловіка до рук. Індонезійцям бракує всього. Чорт забирай, ти ж їх знаєш: це найприємніші люди на землі. Майже триста мільйонів людей, які ніколи нікого не дістають, про яких ніколи не говорять у новинах, які не грають у футбол, не женуться за олімпійськими медалями, не пхають нам свої дебільні фільми чи гівняну музику. Жодних воєн, жодних цікавих подій, вони навіть зі своїх злиднів не влаштовують проблему світового масштабу... Майже триста мільйонів скромних людей, які тільки й роблять, що спостерігають за самогубством цього світу, — і треба ж таке, саме на них природа відігралася!

Я мимохіть усміхаюся. Тоді чую, як біля Фло сміються діти. Розмовляють чоловіки. Співають жінки. Зв'язок уривається.

— Я маю вже класти слухавку, Наті. Незабаром почнеться хвилина мовчання. Мушу прощатися. Вибач.

— Зажди...

Сміються діти. Співають жінки... Таке відчуття, ніби в мене галюцинації. Черговий напад ілюзій. Мені здалося, наче за голосом Фло вчуваються неможливі слова:

When the birds fly from the bush
There will be nothing left of us[1].

Цієї миті я на сто відсотків упевнена, що якимось дивом камінь часу знову опинився в моїй кишені.

— Зажди, Фло, зажди.

Та мій поклик губиться в пустці — Фло вже поклала слухавку. В аеропорту жіночий голос оголошує про закінчення посадки на рейс до Маніли. Намагаюся зосередитись, знову прокрутити в голові запис цієї телефонної розмови, що тривала менше хвилини. Мене не бентежать слова Фло, я хочу знову почути звуки, що лунали на тлі, пісні біженців у тому індонезійському диспансері, ті уривки фраз, що, як мені здалося, я змогла розібрати.

Birds, bush, nothing left of us.

Це неможливо! Мій мозок мало не вибухає від напруження. Інтимні спогади про готель «Great Garuda» гублять-ся в нетрях пам'яті, накладаються на сьогоднішні образи, на телевізійну картинку розбитих вікон цього готелю, його затоплених поверхів. Я вивертаю кишені, порпаюся в сумочці, та не знаходжу жодного камінчика. Довго стою отак, остовпіла, та розриваюся між бажаннями ще раз потелефонувати Фло, піти звідси геть і залишитися. Розгублені пасажири далі поневіряються між різними виходами.

---

[1] Коли птахи вже не співатимуть пісень
В саду, в якому я тебе кохав, —
Нічого не залишиться від нас (*англ.*).

Перетелефонувати?

Поїхати?

Лишитися?

Аж тут дзвенить телефон, не даючи мені змоги врешті зважитися на якийсь крок. Від несамовитого переляку мені скручує живіт. Лора? Донька дхоче повідомити найстрашнішу з новин?

Номер невідомий.

Я вдихаю на повні груди. Це не вона й не Олів'є. Відповідаю на дзвінок.

У слухавці виразно чути гул реактивних двигунів, оголошення про виліт «боїнга» до Сан-Франциско, перш ніж звідти нарешті промовляє знайомий голос:

— Наталі? Наталі, це Улісс!

Улісс? У його інтонації вчувається відверта паніка.

— Я щойно приземлився в Руассі. Виходячи з літака, проглянув повідомлення. Трясця, я знаю, що тобі все відомо, Наталі. Іліан не виживе. І все через цього клятого водія. Цього вбивцю. Я збирався приїхати, щоб допомогти йому видужати, а виходить, що просто встигну побачити Іла перед смертю.

— ...

— Ти де, Наталі? Я щойно телефонував до лікарні Біша, розмовляв з лікарем Берже. Він тримає мене в курсі подій, відколи сталася та аварія. Чорт, він сказав мені... Він сказав мені, що до Ілі ніхто не заходив... ніхто, навіть ти.

Уявляю собі величезну Уліссову тушу, геть мокру від поту. І все ж таки він зараз, мабуть, пітніє менше за мене. Моїм обличчям стікають краплини поту, вся уніформа змокла.

— Я...

— Облиш, Наталі. Не треба співати вашу стару пісню про угоду. Я сотні разів чув її від Іліана, а проте в нього дах їхав від бажання потелефонувати тобі. Але... але годі вже цих нісенітниць.

— Та... Так...

— Де ти?

— У... у Руассі. Термінал 2F. Вихід М.

— Я зараз візьму таксі. Візьму таксі й заїду за тобою. Поїдемо до Біша. Ми не можемо отак просто відпустити його, Наталі. Не можемо!

50

2019

— Лоро, тобі відомо, який найвищий ступінь самотності?

— І гадки не маю, тату.

У вітальні працює телевізор. На величезному екрані постійно крутять кадри з Джакарти. Панорами зруйнованих будівель по всьому узбережжю. Береги Яванського моря тепер на вигляд наче макет із сірників, над яким познущалася розлючена дитина. Грюкнувши дверима, заходить Марго, кидає шкільний рюкзак у куток, а тоді підходить до батька та старшої сестри.

— Сімейні збори, чи як? Сподіваюся, бодай привід важливий. Я примчала сюди простісінько з ліцею, покинувши свого хлопця самого. На маму не чекаємо?

Олів'є, здається, не може відірватися від телевізора. Кадри з біженцями змінюються зображеннями строкатих натовпів, що юрмляться на Єлисейських полях, на Пікаділлі, на П'ятому авеню, на площі Тахрір, на площі Тяньаньмень, на Красній площі... Людське море. Коментатор зауважує, що хвилина мовчання на вшанування жертв розпочнеться по всій земній кулі рівно о восьмій вечора за Джакартою. Тобто за п'ятнадцять хвилин за паризьким часом.

Олів'є нарешті повертається до Марго й Лори.

— Найвищий ступінь самотності, дівчата, — це коли хвилину мовчання ти проводиш на самоті у себе вдома. Підводишся, зупиняєшся разом з усіма, от тільки у твоєму разі після хвилини мовчання так і триває тиша.

Марго знизує плечима.

— Ну то ми тут, ти ж не сам, тату!

Лора знервованим рухом хапає пульт, що лежить на дивані. Вимикає звук.

— Що там, тату? У мене трохи прискорений режим. Я поїхала з Біша. Мені треба забрати близнят, поки няня не розвернулася й не пішла, лишивши їх самих на тротуарі. Погодувати їх до того, як Валентин повернеться з чергування, а тоді ще встигнути на нічну зміну в лікарню.

Олів'є уважно дивиться на своїх двох дочок. Тоді зупиняє погляд на Лорі.

— Саме про це я хотів з вами поговорити. Про лікарню.

Лора витримує батьків погляд. Голос Олів'є трохи тремтить.

— Ма... мама розповіла мені. Ти їй нещодавно телефонувала... І ти... ти в курсі.

Донька ніяк не реагує. Працюючи кілька років у невідкладній допомозі, призвичаюєшся стикатися з найгіршим, не виявляючи жодних емоцій. Триматися. Переживати все потім, на самоті. А Марго не така досвідчена — заводиться з пів оберта.

— Розповіла про що? У курсі чого? Що ви двоє за інтриги тут плетете?

Олів'є не зводить очей з Лори, наче й не чув Марго.

— Гадаю, це мама тебе попросила. Мама попросила тебе доглядати за ним?

На обличчі Лори з'являється заспокійлива усмішка.

— Оце й усе, тату? Усе через це? Її друга шпиталізували. Вона попросила мене тримати її в курсі стосовно його стану.

Олів'є заходиться міряти вітальню кроками. Марго нервово сіпається, Лора заклякла біля дверей. Олів'є помахом руки запрошує доньок сісти на диван, а коли вони не поспішають всідатися, він повторює прохання наполегливішим

жестом. Відтак чекає, поки вони вмостяться одна коло одної, обличчям до телевізора. Олів'є знову дивиться на Лору, тільки на Лору.

— Він їй не просто друг. І я впевнений, що ти це зрозуміла.

Потім він відводить погляд, не в змозі спостерігати за реакцією дітей. Повертається до екрана. Камера з повітря знімає вуличну ходу. Вулиці, прапори, сім'ї, що ступають пліч-о-пліч, махають руками, спілкуються між собою. Дарма, що нічого не чутно через вимкнений звук.

— Лоро, Марго, я сподівався, що мені ніколи не доведеться говорити з вами про це. Я сподівався, що вас це омине. Я сподівався, що це вже відійшло в минуле й ніколи не повернеться. Отже. Мама мало не залишила нас. Ти ще тоді не народилася, Марго. А тобі, Лоро, було шість. Мама мало не покинула нас після свого повернення з Джакарти.

Олів'є не в змозі озирнутися на доньок, не в змозі спостерігати за їхньою реакцією. Може, вони вже плачуть на дивані? Може, вони вже вийшли навшпиньках? Він повинен договорити. Довести розповідь до завершення.

— Коли мама повернулася з Джакарти, вона довго не вилітала в рейси. Їй заборонив лікар, коли поставив діагноз «вигорання», це поширена ситуація серед стюардес, що працюють на рейсах дальнього прямування. Ваша мама часто плакала, мало говорила, ніколи не відповідала на запитання, ніби їй було з нами нудно. Ти цього не пам'ятаєш, Лоро, ти була тоді надто маленька. А потім одного дня вона сказала, що йде. Офіційна причина була така: «Air France» купила індійську авіакомпанію, перетворивши її на дочірнє підприємство. Вони шукали охочих, хто знав би англійську, для підготовки стюардес в Індії — вона погодилась на пропозицію. Платили дуже добре, а ми тоді направду потребували грошей. Але то була відмовка.

Привід, аби нас покинути. Аби подумати про майбутнє. Це вже, Лоро, ти маєш пам'ятати. Про Індію. Ти постійно питала мене: «А коли мама повернеться?» Її ти теж питала щоразу, коли ви говорили по телефону: «Коли ти повернешся, мамо?» Пам'ятаєш? Пам'ятаєш, еге ж?

Олів'є замовкає, досі не зводячи очей з телевізора. Чує, як Марго шморгає носом. Чує, як старша донька озивається до нього:

— Так. Пам'ятаю, тату. Але, за моїм відчуттям, мама пробула в Індії десь тиждень, може, зо два — не значно довше, ніж в інших рейсах.

— Насправді мамі знадобилося більше часу на роздуми. Вона вагалася кілька довгих місяців. Я вже вирішив, що ми її втратили, але вона повернулася. Звісна річ, завдяки тобі, Лоро. Просто взяла й повернулася одного дня. І більше ніколи не покидала нас. Потроху знову стала такою самою життєрадісною, як і раніше. Завдяки тобі, Марго. Ми захотіли народити другу дитину, бо знов кохали одне одного. І відтоді ніколи не припиняли кохати.

Лора сидить мовчки — біла, як і диван. Марго ридає, не стримуючи сліз.

— А... а через скільки часу народилась я? — питає Марго.

Нарешті Олів'є повертається обличчям до своїх доньок, облишивши екран.

— Майже за два роки.

Усі мовчать. Марго поклала голову на коліна Лорі, котра гладить її по волоссю. Настінний годинник відлічує секунди. По телевізору показують, як натовп людей на вулицях зупиняється. Хвилина тиші запланована менше ніж за десять хвилин. Далі схлипуючи, Марго все ж таки порушує тишу. Сльози котяться по ногах її сестри.

— Дивні збіги, скажи? Цього хлопця, заради якого мама мало не покинула нас, шпиталізували до Біша. Та ще й Джакарта зараз. Джакарта, куди мама повинна була

сьогодні полетіти. Звідки вона повернулася, коли це все сталося. Індонезія, про яку нині постійно крутять репортажі по телебаченню і про яку зазвичай у новинах узагалі ніколи не чутно...

Ніхто їй не відповідає. На екрані показують стадіон. Марго далі говорить сама із собою, намагаючись підтримати розмову, — вона часто так робить. Тато вести розмов не вміє, він працює руками — це один з їхніх улюблених жартів, як і «тато сьогодні не в гуморі, він тяжко працював, розставляючи все на місця». Адже в родині зазвичай обмінюються жартами, а не секретами.

— Вони планують концерт на «Wembley», — каже Марго. — На вшанування пам'яті загиблих індонезійців.

Кадри зі стадіону на екрані телевізора змінюються відеокліпом. Співаки по черзі виходять до мікрофона, а в кінці співають усі разом. Та жодного звуку не зривається з їхніх вуст, так ніби всі їхні зусилля марні.

Нарешті Лора бере слово:

— Його звуть Іліан, тату. Іліан Рів'єр. Я з ним розмовляла. Сказала йому, що я дочка Наталі. Він... Йому лишилося жити кілька днів. Він приречений. Слідчі вважають, що то міг бути замах на вбивство. Він при тямі. Поки що... Ти...

Лора мнеться. Марго знову сідає на дивані. Вона переводить погляд із сестри на батька.

— Ти... ти не хочеш сходити з ним поговорити?

Олів'є нічого не відповідає. Принаймні, думає собі Лора, він не розгнівався, почувши цю ідею! Вона не відступається:

— Гадаю, це було б добре, тату.

Марго, яка втомилася спостерігати за їхньою словесною перепасовкою, витирає очі та зосереджує увагу на екрані телевізора. Вона починає підспівувати, ледь рухаючи губами:

Ніхто її не слухає.

— І що я йому скажу? — нарешті питає Олів'є.

Лора вдихає на повні груди.

— Ну... гадаю, у нього є великий... дуже великий секрет, який він хоче тобі розкрити.

І саме цієї миті на широкому екрані, розділеному на дванадцять маленьких, видно, як по всій земній кулі — від Нью-Йорка до Шанхая, від Кейптауна до Рейк'явіка — світ зупиняється.

---

[1] Залиш мені трохи себе (*англ.*).

51

1999

Найвищі вежі в Джакарті вночі освітлюються. Це єдина принада колоніальних міст, побудованих занадто швидко. Занадто пізно. Міст без історії. Їхня краса стає помітною лише вночі — краса штучна й агресивна, схожа на красу надміру нафарбованих дівчат, що аж блищать у темряві. Зблизька, якщо дивитися з вікна двадцять першого поверху готелю «Great Garuda», вежа Монас впадає в око найбільше, вона значно помітніша за Палац незалежності, адміністративні будівлі на площі Мердека або готель «Pullman».

Іліан сидить на ліжку, за метр від вікна. Бірюзові прожектори, спрямовані на Монас, прорізують променями ніч і, відбиваючись від монумента, заливають своїм синюватим світлом номер, стіни, стелю, а понад усе — його білу сорочку, схожу на рухомий екран. Який, однак, тієї миті застиг.

Я сиджу за ним, стискаючи його в обіймах, руки мої обплітають його, мов рятувальне коло, тіло моє — мов панцир розтоптаного краба, і загалом я наче той капітан, що вчепився кліщами за стан Іла, мов за щоглу корабля, який іде на дно. Я плакала аж до завершення вечері, супроводжуючи сльозами кожну ноту, кожне слово його пісні. Я залила сльозами ластівчині гнізда, плакала в ліфті, вляглася в ліжко, не скидаючи одягу, і ридала в подушку.

— Я не можу покинути тебе, Іліане. Покинути тебе означатиме померти. Це вже буде не життя, це заледве виживанням можна назвати. Покинути тебе означатиме пого-

дитися з тим, що все раптом стане порожнім. Жодна жінка не зможе покинути чоловіка, який пише такі пісні. Після такого освідчення в коханні. Після того, як...

— Це прощальна пісня, Наті. Не освідчення в коханні.

Вежа Монас стає рожевою, і номер разом з Іліановою сорочкою також забарвлюється рожевим світлом, немов за помахом чарівної палички, наче одяг Сплячої Красуні, що змінював колір завдяки чарам фей. Сорочка спочатку блакитна, потім рожева, тоді просто блискуча.

Нарешті просто прозора. Завдяки срібним краплям моїх сліз.

Під нею стає помітною шкіра.

Мої сльози невпинно течуть, просочуючи білу тканину.

Ліан сидить нерухомо. Його спокій мене не втішає. Я знаю, що Ел страждає не менше, навіть якщо намагається цього не показувати. Він прагне захистити мене. Пожертвувати собою. У шлюпці є лише одне місце, одному з нас треба вистрибнути. На плоту є лише одне місце, одному з нас треба потонути. Я Роза, а Ел — Джек, і він уже впав у крижану воду. Я теж хочу кинутися туди, до нього — розлючена, безжальна. Я не приймаю його жертви. Я хочу битися за двох. Кричати, боротися. Щоб урятувати нас. Щоб урятувати все.

— То ти хочеш усе завершити? Щоб від нас нічого не залишилося? Наче нічого й не було, ніби настала ніч, нам наснився чудесний сон, а потім ми — раз! — і прокинулись.

— Моя пісня не про це.

На його сорочці блискотять зірки, що знадвору танцюють на фасадах будівель. Мої руки проникають під цю тканину ночі, розстібаючи останні гудзики, голублячи його тіло, прагнучи зберегти у пам'яті найменші порухи.

Ліан не реагує. Увесь холодний. Ніби крижана вода льодового торосу вже його паралізувала. А я на своєму плоту. Його вже помалу відносить убік.

— Ну то кажи. У чому полягає твоя угода? На які там умови жодна жінка ніколи не пристане... бо треба кохати так, як ніколи ніхто не кохав? Ти вважаєш, я на це не здатна?

Його сорочка падає на підлогу. Нарешті Іліан повертається до мене. Ілтакий гарний. Утомлені зірки згасли, і вежа Монас вкривається золотом, а його тіло стає мідним, медовим, карамельним. Я подумки молюсь, аби Ілзапропонував мені найбезглуздіший з усіх можливих вчинків. Щоб з-за цієї його маски стриманості визирнули найнеймовірніші фантазії. Щоб Ілзапропонував мені просто зараз вийти разом у вікно, рука в руці, перед тим випивши якогось зілля, що зробить нас легшими за повітря. Я мрію, аби він простягнув мені ключ до потаємних дверей паралельного світу, аби дав мені плівку мого життя, яку можна перемотати на початок, ще до того, як я пізнала інших чоловіків, щоб він вручив мені плетиво мого життя, яке можна розпустити й сплести наново, додавши туди його.

Я притуляюсь до Іліана. Моя бліда шкіра також стає золотаво-жовтою.

Стань чарівником, Іліане. Витягни нам жереб. Перетвори нас на статуї. Ми будемо такими гарними — укриті золотом, замкнені всередині власних тіл. До кінця часів.

Його рука лягає на одну з моїх грудей, а другою рукою він торкається моїх сідниць. Ілцілує мене, але перед тим, як наші губи зіллються, він встигає попросити мене ще раз:

— Залиш мені трохи себе.

52

2019

Тільки-но Стінг збирається разів двадцять запускати свій сигнал «SOS», як радіоведучий перериває пісню. Без попередження. «Message in a bottle», мабуть, розбилося десь на далекій планеті, а ведучий оголошує, що зараз в ефірі, як і по всьому світі, відбудеться хвилина мовчання на вшанування пам'яті жертв цунамі в Індонезії.

Я чую лише шум двигуна «Мерседеса» С-класу.

Орендований автомобіль. Улісс сказав, що *візьме таксі*, а заїхав за мною на орендованій автівці. Проте тієї секунди я не звернула на це уваги.

Ми з Уліссом не розмовляємо. Не тільки через те, що замовкло радіо. Я усвідомлюю важливість вшанування пам'яті жертв стихійного лиха, коли бачу, як перехожі заклякають перед офісами «Roissy Tech», як продавці виходять з крамниць на парковку торговельного центру «Paris Nord 2». Хвилина зосередженого мовчання, під час якої я з надзвуковою швидкістю переношусь до Джакарти, за дванадцять тисяч кілометрів звідси, на сім тисяч днів тому. І такого короткого проміжку часу досить, щоб перед очима, наче в пришвидшеній прокрутці, промайнули десятки образів: панорамні вікна ресторану в готелі «Great Garuda», рояль, залиті слізьми ластівчині гнізда, десять поверхів моїх сліз, освітлена вежа Монас, моя обіцянка, моя клята обіцянка, найгірше безглуздя в моєму житті.

Нещасні кілька секунд розтягуються у вічність — ось чим для мене були ті дні, ті тижні, ті місяці, що здавалися

роками, коли я повернулася з Індонезії, вже не розуміючи, хто я така; протягом того часу я лиш бездумно існувала. Куховарила, читала, прибирала, намагалася взаємодіяти з Лорою та Олів'є, гралася з дочкою, забувши про сміх, і крутилася в ліжку, забувши про сон. І вже не наважувалась переступити поріг будинку в Порт-Жуа. Переступити означало піти. Щоб ніколи не повернутися. Утім, мені все ж таки довелося пообіцяти. Я пообіцяла Іліанові. Утекти. Не думати. А згодом повернутись. Легшою. Ампутованою. Скаліченою.

Дорожній рух на Північному шосе пожвавлюється, «Мерседес» прямує до кільцевої дороги.

Хвилина мовчання різко обривається. Стінг співає далі свою пісню «SOS to the World», саме з того місця, на якому зупинився. Чомусь мені спадає на думку, що наступною піснею може бути «Let It Be» або щось із репертуару «The Cure», проте ні — звучить хіт Джонні Голлідея «Je te promets». Більше жодних привидів, що намагаються схопити мене за ноги. Таємний портал між сьогоденням і минулим зачинено. Джакарту накрило гігантськими хвилями. Завтра Сан-Дієго змете з лиця землі землетрус. Арктична зима заморозить Монреаль. Будь-який слід попереднього життя буде стерто. Моєму каменю часу більше не до снаги з тим боротися. Він зробив усе, що міг, а тоді зник.

«Мерседес» під'їжджає до «Стад-де-Франс». Ми будемо в лікарні Біша менше ніж за півгодини. Улісс сидить за кермом, за всю дорогу не зронивши жодного слова. Вочевидь, ображається на мене через те, що я так і не відвідала Іліана в Біша. Я живу та працюю буквально за кілька кілометрів від лікарні, а йому довелося летіти через Атлантику. Якби ти знав, Уліссе. Якби ти знав силу обіцянки, яку мені довелося б порушити. Якби ти знав, який страх мене охоплює від однієї лиш думки про те, що доведеться переступити чітко окреслені рамки. Тож дякую, дякую

тобі, що буквально тягнеш за руку, дякую, що викрав мене й тепер примушуєш стати лицем до лиця із цим монстром, що ховається глибоко в мені. Без тебе...

Саме цієї миті Улісс відхиляється від наміченого шляху.

Він пригальмовує, вмикає сигнал повороту, показуючи, що звертає з автомагістралі перед виїздом на кільцеву дорогу, щоб повернути праворуч, на північ, у напрямку шосе N14. Та це ж мій щоденний маршрут!

— Уліссе, дорога на Біша прямо.

Лише тоді я помічаю місце призначення, забите до GPS «Мерседеса». І то не лікарня Біша, а якась невідома мені адреса!

«Вулиця Ліберасьйон, 36, Шар».

Шар?

Я приблизно уявляю собі, де це — село кілометрів за п'ятдесят від Парижа й кілометрів за десять убік від Національного шосе, яким я їжджу з Порт-Жуа до Руассі. Навіщо Уліссові пхатися туди зі мною?

— Я пообіцяв Іліанові заскочити до нього додому, — відказує продюсер. — Він просив привезти йому дещо з речей.

Шар?

Іліан живе в Шарі? Я проїжджала повз його будинок майже щоразу, коли прямувала до Руассі? Улісс не збавляє швидкості, зосереджено пильнуючи дорогу. Уважно розглядаю його незвичний зовнішній вигляд, на який раніше не звернула уваги: бездоганно пошитий сірий піджак, так само елегантні штани, темна сорочка... Геть нічого спільного з недбалим гавайським одягом, що був на ньому кілька днів тому в Лос-Анджелесі. У чому причина такої раптової зміни? Усе через Іліана? Отже, продюсер вирішив приїхати до Франції у... костюмі для поховання?

Хоч як Улісс намагається, йому все ж таки не вдається приховати знервованість. Я стежу за його рукою, яка

роздратовано намагається відшукати важіль коробки передач (за стільки років чоловік уже звик до автоматичних коробок в американських машинах), за дрібними краплями поту, що стікають його сивими скронями, за великим животом, що затиснутий під кермом і труситься, наче холодець, за повіками, які кліпають занадто часто, за білим носовичком, що стирчить з кишені.

Невже Улісс плакав?

Він нещодавно дізнався, що його друг приречений! Друг, з яким він усі ці роки тримав зв'язок. Я раптом розумію, що нічого не знаю про Іліана. Крім того, що він працює у паризькій крамниці «Fnac». Я собі уявляла, що Іліан живе в холостяцькій студії художника, під дахом тісного будинку на Монмартрі, або у квартирі в Маре[1], або в муніципальному житлі в Гут-д'Ор[2], але ніколи не подумала б, що він може сховатися в сільському котеджі на околиці Парижа.

Тільки не він. Тільки не Іліан.

Він там щось майстрував? Доглядав за садом? Вигулював собаку? Запрошував сусідів до себе в гості?

Тільки не він, тільки не Іліан.

Проминаємо Вексенський ліс. Дороги, перехрестя, клумби з круговим рухом, села, розсипані одне за одним. Спокійні. Звичайні. Майже порожні.

Аблеж. Сантей. Бриньянкур.

Ще три кілометри. Улісс прибирає праву руку з важеля коробки передач, дістає з кишені носовичок і витирає чоло.

«Ви прибули до місця призначення».

Улісс паркується перед крихітним будинком, що стоїть на віддалі від сусідніх котеджів. Саду тут майже немає — лиш вузька смужечка. З'їзд до гаража досить крутий. Стіни

---

[1] Історичний район і квартал Парижа на правому березі Сени.

[2] Квартал у 18-му окрузі Парижа, де живуть переважно іммігранти та представники робітничих професій.

покриті бежевою штукатуркою. Зважаючи на зовнішній вигляд, житлова площа в котеджі не значно більша за площу трикімнатної квартири, от тільки тут вона розподілена на два поверхи, горище та підвал. Невеличкий такий будиночок, оточений вузеньким брукованим подвір'ям, без сусідів під боком, усамітнений. Не можу повірити, що Іліан міг тут жити. Однак доводиться визнавати очевидне. Улісс зупинився саме навпроти поштової скриньки, і тепер мені добре видно ім'я власника.

«Іліан Рів'єр».

Двигуна Улісс не заглушає. Не розумію чому, та питати про таке нема коли. У моїй голові зараз чимало інших думок. По-перше, це прізвище видається на диво знайомим. По-друге, цей будинок. А що я собі гадала? Що Іліан житиме в палаці? Ні, звичайно... Та я ніяк не можу прийняти той факт, що роками жила в дерев'яному шале на березі Сени, значно поетичнішому, ніж цей котедж з бетону. Щоб там, удома, було добре. І аж ніяк не завдяки мені! Завдяки Олів'є. Лише завдяки терпінню та золотим рукам Олів'є. Я обводжу оком полущену фарбу на віконницях, стебла трави, що стирчать з-поміж плит стежки, вицвілу червону черепицю, потріскане піддашшя. Якби я все покинула заради Іліана, чи змогла б жити в такому холодному місці?

У салоні «Мерседеса» далі грає радіо. Після пісні Джонні запустили блок реклами, утричі довший за хвилину мовчання. Улісс досі не вимикає звук, наче його справді цікавить інформація про знижки в мережі гіпермаркетів. Він, здається, нервує ще дужче, ніж було досі. Обличчя геть мокре від поту. Носовичка вже недосить. Я помічаю, як він намагається просунути живіт під кермом, щоб дотягнутися до бардачка. Хоче знайти там ключі від будинку Іліана?

У будинку за віконницями нікого не помітно, тож я питаю, щоб переконатися:

— То це тут жив Іліан?

Улісс вдає, що не почув мене, далі порпається в бардачку. Ображається? До речі, він хрещений батько нашої історії кохання. Це він пропустив нас на концерт «The Cure» у Монреалі. Попросив мене ніколи не кидати Іліана. Я згадую його емоційні заяви в Лос-Анджелесі. Усе через мене. Аварія на авеню Терн. Його справа, заробітку з якої ледве вистачає на їжу. То це він, цей аж надто скромний будинок?

— Так. Він жив тут... — нарешті визнає Улісс.

Ведучий на радіо починає щось розповідати. Заводить мову про легендарний концерт, що відбудеться на «Wembley» сьогодні ввечері, найпотужніший від часів концерту «США для Африки» 1985 року. На ньому будуть усі легенди рок-музики. Я відстібаю пасок безпеки, кладу руку на дверцята, щоб вийти з «Мерседеса», проте Улісс мене затримує. Він додає гучності, і я розумію: він хоче, щоб я послухала радіо.

Навіщо, чорт забирай?

Три ноти у виконанні фортепіано.

Моє серце завмирає.

Три ноти, які я впізнаю серед усіх інших.

Голос у моїй голові кричить, що це неможливо.

Тоді якась зірка, яку я не впізнаю за голосом, співає:

When the sun wakes up,
When the sheets wash up...

Перекладаю їх французькою, мов загіпнотизована:

Коли нарешті зійде новий день
І постіль виперуть після нічних забав...

Я не вірю своїм вухам, вони щось не те доносять до мого мозку. Те, що я чую, позбавлене сенсу. Це слова нашої пісні, яку Іліан написав для мене в готелі «Great Garuda» в Джакарті. Я єдина, хто їх знає, вони назавжди закарбовані в потаємній кімнаті мого серця. Ця мелодія, ці слова не можуть лунати по радіо!

Улісс досі порпається в бардачку. Не повертаючи до мене обличчя, усе ж таки питає:

— Ти ще не зрозуміла?

— Зро... Зрозуміла що?

Я заплющую очі.

When the birds fly from the bush,
There will be nothing left of us...

Я далі перекладаю слова, які звучать по радіо:

Коли птахи вже не співатимуть пісень в саду,
В якому я тебе кохав, — нічого не залишиться від нас...

Мої слова. Наші слова. Украдені. Сплюндровані.

— Мені шкода, — бурмоче Улісс. — Я намагався зберегти цю таємницю протягом усіх цих років. Але дамби не витримали. Цього я не міг передбачити. Це цунамі в Яванському морі, ця пісня, яку кляті рокзірки перетворили на гімн, «Tribute for Indonesia»[1], котру тепер крутять на всіх радіостанціях. Хто міг таке уявити?

— Яку ще таємницю, Уліссе?

— Тільки троє людей у світі знають про неї, Наталі. Перші двоє вже нічого не скажуть. Залишилася тільки ти.

Я нічого не знаю про таємницю. Слова ллються далі з динаміків автомагнітоли:

When our islands are drowned,
When our wings are down...

Коли потоне острів наш вночі,
Коли на порох зійдуть наші крила...

— Що ти приховуєш від мене, Уліссе?

— Заходь, заходь до будинку Іліана. Я тобі все поясню!

---

[1] «Триб'ют для Індонезії», або «На підтримку Індонезії» (*англ.*).

When the key is rusty,
From the treasure they desecrate...

У моїх грудях клекоче гнів.

Коли укриються іржею всі ключі від скарбу,
Що його ми не втаїли...

Намагаюся перекричати цю музику, ці слова, які зводять мене з розуму.

— Ні, Уліссе. Я не вийду з машини. Ти все мені поясниш. Тут. І зараз.

Я чую, як Улісс сміється. Це вимушений сміх, який я сприймаю за своєрідний виклик. Нарешті він випростується, бо, вочевидь, знайшов те, що шукав.

Тепер уже я не можу повірити своїм очам.

Не можу повірити в те, що бачу.

Улісс наставляє на мене револьвер.

53

2019

Щойно прочиняю двері до будинку Іліана, сльози зненацька заливають мені обличчя. Я обводжу очима кімнату, чіпляючись поглядом мало не за кожну деталь, на мить навіть забувши про револьвер, який Улісс наставляє мені в спину, і потік запитань клекоче в моїй голові. Навіщо Улісс привіз мене сюди? Щоб розкрити якусь таємницю? А потім убити мене?

Оселя не дуже велика. Близько двадцяти квадратних метрів, на яких розміщена мінікухня, барна стійка та розкладний диван, обтягнутий помаранчевою тканиною. Усе стає таким очевидним, що дихати важко. Так, тут справді жив Іліан!

Зрештою, цей невеличкий котедж у Шарі чимось схожий на самого Іліана: скромний і непримітний фасад, за яким схована неповторна сутність. Ця кімната — справжній музей!

Я озираю розвішані на стінах плакати — Джей-Джей Кейл у Талсі, Стіві Рей Вон у Монтре, Лу Рід у концертній залі «Bataclan», — на підлозі бачу картонні коробки з платівками, упаковки з-під компакт-дисків, гітари, розставлені коло стін або біля колонок, вищих за три барні стільці, партитури, розкидані по столу, стіс журналів «Rock & Folk» на стільці й нарешті зупиняюсь на червоному шотландському кашкеті, що висить на найближчому до дверей гачку, наче Іліан вийшов на певний час, поки небо прояснілo, і неодмінно повернеться, щойно зміниться погода.

Так, Іліан зачинився тут! Щоб жити в цьому прихистку, сам на сам зі своєю пристрастю. Щоб слухати музику, чужу музику. І щоб грати свою, але вже без сторонніх очей.

Улісс жестом вказує мені сісти на один з барних стільців. Не пропонує випити. А сам влаштовується на дивані. Зручно вмощується навпроти мене. Більше жодна краплина поту не виказує страху. Тепер його обличчя здається значно розслабленішим, ніж тоді в «Мерседесі», наче він, знявши маску продюсера, звільнив свою правдиву сутність. Він не припиняє тицяти в мене револьвером.

— Я зробив усе, щоб ми не опинилися зараз тут, Наталі. Гадав, ця таємниця ніколи не випливе. Так і було протягом довгих років. Шансів на те, що хтось про неї дізнається, майже не існувало.

Сидячи на високому стільці, мов на сідалі, я дивлюсь на Улісса викличним поглядом. Буквально кілька секунд, перш ніж далі роздивлятися кімнату. На диво, навіть під дулом його зброї я почуваюся сильною. Роззирнувшись, помічаю троє зачинених дверей. Вочевидь, до ванної кімнати, спальні та ще однієї спальні? Цікаво, Іліан жив тут сам? Я аж тремчу від бажання підвестися та все як слід роздивитися. Гадаю, Улісс чекає, коли стану розпитувати, та я не збираюся робити йому таку приємність. Принаймні не зараз. Тож мовчу. Вираз обличчя в Улісса відверто здивований.

Він посовується трохи на дивані й веде далі:

— Пам'ятаєш, Наті, того вечора в Джакарті я теж був у ресторані готелю «Great Garuda»? Я вечеряв з індонезійськими продюсерами за кілька столиків від вас. Усе сталося надзвичайно просто. Іліан пішов до рояля. Одному з продюсерів, такому собі Амрану Бакару, сподобалася пісня Іліана. Йому вдалося записати її, а тоді він захотів придбати цю пісню. Я погодився. Як бачиш, усе відбулося незаплановано. Протягом наступних днів у мене не було нагоди поговорити з Іліаном. Погодься, йому тоді клопоту не

бракувало... А за кілька тижнів я переключився на щось інше й забив, вирішив не повідомляти його про це й не марудитися з підписанням угоди. Тоді я був імпресаріо без копійки в кишені й виживав як міг, укладаючи тухлі контракти. Продаж прав на мелодію нікому не відомому продюсеру з Індонезії аж ніяк не змінив би ані моєї економічної ситуації, ані Іліанової. Тоді я міркував так. Я справді так вважав.

Цей мерзотник замовкає. Чекає, що я не витримаю й почну розпитувати. Хоче підживитися моїм гнівом, йому потрібна агресія з мого боку, щоб виправдати свою. А тоді, пояснивши мені все, знищити мене. Та я досі не здаюся. Я даю паузі затягнутись, аж поки тишу не порушує тупий звук. Він долинає з-за однієї з дверей. Такий звук, наче дряпають меблі. Перше, що спадає мені на думку, — там замкнули тварину. Собака? Кішка? Улісс відразу заходиться голосніше розказувати свою кончену небувальщину, ніби прагне замаскувати шум.

— Можливо, це тебе здивує, Наталі, проте в Індонезії теж є музика. Радіо, співаки, концерти. У кожній країні на цій планеті є своя музика, і майже завжди найпопулярніші співаки виконують пісні тією мовою, яку розуміють люди, вони стають неймовірними зірками вдома — і лишаються абсолютно незнайомими жителям інших країн. Ніхто за межами франкомовного світу не знає Голлідея, Сарду, Балавуана або Гольдмана. Ти, приміром, можеш назвати мені якогось польського співака? Чи російського? Мексиканського? Китайського? Коротше кажучи, я хочу сказати, що за винятком деяких американських попдів і кількох англійських рокгуртів, чиї пісні крутять по радіо та на телебаченні по всьому світі, вся інша естрада на землі абсолютно роздроблена!

Тепер я виразно чую, як хтось дряпає двері. Улісс, звісно, теж чує. Та він жодним чином не реагує. Жодна кішка не здатна дряпати так гучно й сильно...

— В Індонезії, Наталі, живе двісті шістдесят мільйонів людей. Це четверта найбільш густонаселена країна світу після Індії, Китаю та США. У чотири рази більше населення, ніж у Франції! Зручно порахувати, чи не так? Хіт в Індонезії принесе в чотири рази більше роялті проти пісень Сарду, Гольдмана або Джонні! Амран Бакар, той продюсер, не змінив у пісні Іліана жодної ноти, жодного слова, просто переклав і довірив виконання Бетарі Сінґараджа, одній з найпопулярніших індонезійських співачок. На той час у неї вже було понад шістдесят мільйонів проданих дисків. А завдяки пісні «Sedikit kamu»[1] вона продала їх ще приблизно десять мільйонів. Для неї, може, і не так багато. Вона, до речі, виступає далі з новими хітами, і нині в неї має бути десь під сотню мільйонів проданих дисків.

Не слухати його, навіть не кивати головою, потураючи маніакальній розповіді й тим самим роблячи йому приємність. Зосередитися на звуках, що долинають з-за дверей. Собака? Великий собака? Чи... людина?

Улісс кашляє. Цей мерзенний брат Лоренцо продовжує сповідь, намагаючись переконати мене, що все само собою склалося так і він не міг тому протидіяти — так невблаганна кількаметрова хвиля в Яванському морі виростає з мікроскопічного сплеску. Якщо він сподівається, що я йому пробачу...

— Я мав би поговорити про це з Іліаном, Наталі. Мав би. Гроші сипалися з місяця в місяць, з року в рік. «Sedikit kamu» стала в Індонезії класикою. Місцеві радіостанції постійно крутили її в ефірах. Десять мільйонів проданих копій... Чорт забирай! Жоден співак у Франції чи Канаді сьогодні не сягне таких висот! Гроші просто лилися рікою... Справи в «@-TAC Prod» йшли дедалі краще, і ця студія швидко стала одним з найприбутковіших філіалів «Molly

---

[1] «Трохи себе» (*індонез.*).

Music», лейблу, що його я створив і керую ним. — Улісс зупиняється на мить, щоб набрати повітря в груди та водночас насолодитись здивованим виразом мого обличчя. — Це я, Наталі, це я — та акула, що проковтнула всі інші студії звукозапису на бульварі Сансет, 9100! Я зустрів тебе перед фургоном із фастфудом і розіграв невеличку сценку з життя такого собі продюсера-невдахи, щоб ти нічого не запідозрила. Не приймати ж тебе у своєму кабінеті в шістдесят квадратів! Ті хлопці в краватках, що проходили повз нас і чемно віталися з чуваком, який набивав пузо гамбургерами, — то мої співробітники. Я став знаковою персоною в цьому бізнесі — кілька платинових дисків, концерти по всьому світі. Я, звісно, не очолюю провідний лейбл, але перебуваю ледь нижче рівнем.

Улісс знову зітхає. Чого він сподівається? Що мене вразить його зізнання? Я ніяк не реагую, та це, вочевидь, його не надто турбує, і він розповідає далі з тією самою інтонацією — щось середнє між гордощами й жалем.

— Розумієш, Наталі? Я ставав дедалі більшим — у всіх сенсах, — і щодень у мене було чимраз менше шансів відмотати плівку на початок. Що я міг удіяти? Визнати все. Повернути гроші. Я сам себе загнав у пастку... Тим паче, хто міг довідатися про це? Іліан жив у Парижі, відмовившись від музичної кар'єри. А цій пісні ніколи не світило вийти за межі Індонезії. Аж поки... аж поки не трапилося це кляте цунамі.

Улісс поглядом випрошує в мене запитання. Я ледве опираюся бажанню підвестися та вгамселити його стільцем по пиці. Він досі погрожує мені зброєю, та чи наважиться вистрілити? Угрузнувши в диван, продюсер, здається, уже помалу засинає міркою того, як вплітає у свою історію ці виправдання, від яких мене відверто нудить. За дверима вже не чутно дряпання — вочевидь, той в'язень, людина чи тварина, здався.

— Збіг обставин, Наталі. Дурнуватий збіг обставин. Після цунамі якісь добрі душі, дивлячись на кадри спустошених індонезійських берегів, запропонували ідею всесвітньої акції солідарності, на кшталт «США для Африки», «Співаки без кордонів» чи «Band Aid»...[1] Записати диск, організувати концерт. Кілька англійських продюсерів заходилось вибирати з індонезійської музичної спадщини щось гідне й натрапили на «Sedikit kamu», яка вирізнялася з-поміж нестерпних азійських мелодій. Вони переклали пісню англійською та вирішили зробити з неї гімн. Навіть не питаючи мого дозволу! Все закрутилося, а зважаючи на контекст, було б недобре подавати проти них позов... Трясця, я не мав жодного виходу, окрім як почати перемовини. — Очі Улісса спалахують, він дивиться так, ніби сподівається помітити в моєму погляді хоч якусь емоцію — бодай відразу чи навіть захоплення. — З поваги до жертв цунамі я дав їм величезну знижку! Зрештою, ситуація містила деякі переваги... Десять мільйонів проданих дисків могли б перетворитися на сто мільйонів, не кажучи вже про кілька мільярдів переглядів в інтернеті. Я не міг проґавити цей шанс. Неймовірний шанс... була лише одна неприємність: пісню стали крутити по радіо. Спочатку зрідка, потім — частіше, а незабаром мали б узагалі взяти в постійну ротацію. Іліан був геть не дурний. Він би все зрозумів.

Шум за дверима стих. В'язень заснув. Або дослухається до нас. Я обережно — ніби боюся щось пошкодити — кидаю оком на диски Іліана, гітари Іліана, партитури Іліана. У мене стискаються кулаки, зуби, серце. Я поволі усвідомлюю, скільки всього Улісс у нього вкрав.

---

[1] Благодійний супергурт із 40 найбільших зірок естради, що був створений у Великій Британії 1984 року з метою збору пожертв для голодних дітей Ефіопії.

Значно більше, ніж пісню. Значно більше, ніж статки.

Мій погляд сягає найближчої до мене колонки, за якихось два метри від мене, і зупиняється на попільничці, що там стоїть. Чи зможу до неї дотягнутися? Зістрибнути зі свого високого стільця та вмазати кам'яною попільничкою йому поміж вух? Улісс, чия увага зосереджена на плакаті Джей-Джея Кейла за моєю спиною, нічого не помітив.

— Іліан був талановитий, ти знаєш. Навіть більше ніж просто талановитий, поза сумнівом. Я трохи применшив його талант, коли ми говорили про це в Лос-Анджелесі десять днів тому, але сьогодні можу тобі зізнатися: я вважаю його генієм. Мені навіть здається, що саме в цю геніальність — а не стільки в нього самого — ти й закохалася. Я навіть піду трохи далі, моя люба: упевнений на сто відсотків — якби ти лишилася з ним, він написав би ще кілька пісень для тебе. Він би пробився рано чи пізно. — Улісс уже не дивиться на мене, його погляд перескакує з одного плаката на інший: Монтре, Талса, «Bataclan», «Wembley», «Olympia». — Насправді все через те, що ти його покинула. Саме через тебе він перетворився на невдаху. Він був занадто сором'язливий, щоб шукати слави, але глибоко в душі сподівався лише на одне. На визнання нащадків... І він його здобуде. Завдяки мені він його здобуде...

— Це ти його вбив?

Улісс усміхається. Він переміг — я не витримала. Він опускає руку з револьвером, кладе її на коліно. Мій високий стілець легенько нахиляється. По стільниці барної стійки я тягнуся рукою до попільнички.

— Так, Наталі, так... Але знов-таки, саме ти все почала. Коли потелефонувала з Монреаля. Я був у Парижі, а не в Лос-Анджелесі, домовлявся про права на переклад цієї клятої пісні. Саме в той час пролунав твій дзвінок. Усе могло зруйнуватися. Ти хотіла терміново поговорити з Іліаном, не пояснюючи причини. Я відразу подумав, що ти

почула по радіо «Tribute for Indonesia». Тоді ти ще нічого не підозрювала, але ниточка обов'язково привела б до мене. У всякому разі, це запустило зворотний відлік. Навіть якщо я помилявся й ти ще не встигла її почути, рано чи пізно все одно натрапила б на неї. Розрахунок був простий, Наталі. Лише двоє людей у світі знали пісню. Лише двоє людей могли викрити мене. Іліан і ти...

Мій стілець уже стоїть на самих двох ніжках. Рука ще на кілька сантиметрів наближається до попільнички, поки Улісс цього не помічає, затримавшись очима на червоному кашкеті.

Я говорю тихо, щоб відволікти його та водночас не привернути до себе уваги.

— То це ти намагався мене вбити? У Сан-Дієго? Це ти заплатив бандитам, щоб вони змусили мене замовкнути навіки?

Його тіло затряслося від сміху. У мене таке враження, наче пістолет майже не тримається в його руці, яка лежить на коліні.

— Замало... Замало заплатив, як бачиш. Вони повинні були простежити за тобою, дочекатися слушної нагоди, виставити все як напад місцевих злодюжок. Але ті дебіли все зіпсували.

Зіпсували? Згадую, як лезо ножа притискають до горла Фло, як Жан-Макс влітає своїм «Б'юїком-Верано» у фургон «Шеві», як ці двоє мерзотників, Робусто й Альтоїд, тікають. То це Улісс усе підлаштував. Зізнання продюсера, утім, допомагають зрозуміти лише дещицю з подій останніх тижнів, не так багато, і геть нічого не пояснюють щодо решти незрозумілих, надприродних, неймовірних збігів. Камінь часу. Але то пізніше. Пізніше. Спочатку треба змусити цього монстра поплатитися. Розгойдати стілець, одним рухом схопити попільничку й розколоти йому череп. Цей чувак зараз не надто пильнує за мною... Улісс схожий

на великого кота — загубившись у спогадах, він має от-от заснути.

Зараз!

Стілець падає. Я стрибаю, відновлюю рівновагу, спираюся на колонку та стискаю в руці кам'яний брусок. Більше нічого не встигаю. Револьвер Улісса знову наставлено на мене. Кіт не спав.

— Тихше, тихше, моя дорогенька.

Випускаю попільничку з рук.

— Не переживай, Наталі. Я облаштую все значно краще за тих ідіотів у парку Чикано. Тепер це точно скидатиметься на нещасний випадок. Ти навіть не мучитимешся.

Він насилу підводиться з дивана, не зводячи з мене дуло револьвера. Цілить просто в мене. У кота пробудилися садистські схильності, тепер він вирішує погратися зі здобиччю.

— Ах, ти ж добре його знала, цього Іліана... Він був не з тих, хто ретельно доглядає за будинком, як бачиш. Не надто вмів працювати руками. Митець, чого ти хочеш... Стількох побутових нещасних випадків можна було б уникнути, якби люди були не такі недбалі. Купа незначущих дрібниць у підсумку призводить до трагедії. Ледве відчутний витік газу, на який ніхто не звернув увагу і який, поза тим, збільшився, відколи Іліана шпиталізували. Оголений електричний дріт. Коротке замикання, що станеться після того, як хтось натисне на дверний дзвінок. І все вибухне. Бабах! Під завалами знайдуть тіло його коханки. Сюрприз! Якими хитрими були ці голубки. Хто міг запідозрити, що вони знов зустрічаються? Через стільки років.

Жирний кіт мало не муркоче від задоволення. Знову ледве стримуюсь від бажання настрибнути на його пазурі. Нехай випустить кулю простісінько мені в серце — я згодна на будь-що, аби зіпсувати цей ідеальний план. Та починаю ненавидіти його ще більше, коли бачу, як він,

не опускаючи револьвер, заходиться порпатись у моїй сумочці, що лежить на стільці, і врешті витягує мій мобільний телефон. Посміхається, коли помічає чорну ластівку, намальовану на рожевому чохлі.

— Як гадаєш, Наталі, хто першим примчить тобі на допомогу? Твій милий чоловік? Старша донька? Молодша? Хто першим натисне на цей дзвінок? Після того, як усі вони отримають однакове повідомлення з адресою будинку, де з тобою сталося якесь лихо?

Я кидаю на нього гнівний погляд.

— Ти божевільний!

— О ні. Заможний, так. Жадібний, якщо хочеш. Бессердечний. Амбітний. Але точно не божевільний! Ходи-но за мною!

Він вказує дулом на одні з дверей. Ті, з-за яких чулося дряпання. Я йду першою, повертаю ручку. Потужний запах газу забиває горло, тільки-но я відчиняю двері.

Але не це викликає в мене найбільшу огиду.

Я ковтаю слину, стримуючи нудоту.

Опиняюся в кімнаті, де помічаю бездиханне тіло на ліжку. Тіло, яке я впізнаю.

То Шарлотта.

З кляпом у роті. У наручниках. Зі зв'язаними ногами.

Улісс підштовхує мене в спину, змушуючи пройти трохи далі. Мені вже несила опиратися. На підлозі помічаю якийсь предмет — крихітний камінчик, що закочується під ліжко, коли я натикаюся на нього ногою.

Мій камінь часу?

Я озираюсь. Улісс стоїть на порозі кімнати, затуляючи своєю тушею весь дверний отвір. Револьвер досі наведено на мене.

— Що вона тут робить? Ти... ти її...

— Ні, запевняю тебе, вона просто трохи наковталася газу через те, що весь час метушилася. Трохи води, кілька

ляпасів — і вона отямиться. Ти мені не вибачиш? Мушу залишити вас — треба поїхати до лікарні, щоб попрощатися з Іліаном. Посидіти коло його ліжка, поки все не закінчиться.

Від запаху газу мені паморочиться в голові. Я вже нічого не розумію. Починаю волати, і Шарлотта підстрибує на ліжку, утім, не розплющуючи очей.

— Бодай поясни мені. До чого тут вона?

Улісс не відповідає. Просто махає моїм телефоном. Неабияк потішений цим своєрідним тоталізатором. Хто приїде першим — Олів'є, Лора чи Марго? Хто висадить тут усе в повітря?

— Трясця, Уліссе, навіщо ти вплутуєш у це її? Вона ж бо ще дитина!

Мої очі спиняються на одному з плакатів, приклеєних скотчем до стіни. «Tokio Hotel». Улісс нарешті вшановує мене відповіддю:

— Якщо ти уважно слухала, у «Мерседесі» я сказав, що про пісню знають троє людей. Не двоє, не тільки ви з Іліаном. Троє...

«Tokio Hotel». «Black Eyed Peas». «The Pussycat Dolls». І це прізвище, Іліан Рів'єр. Я не розумію. Не хочу розуміти. Не хочу в це вірити.

— Згадай-но, Наталі. Тоді, коли ми вперше зустрілися, за лаштунками «Metropolis». Згадай-но: я в тебе нічого не просив. Це ти, ти сама мені пообіцяла!

54

1999

Світло прожекторів, тепер уже смарагдових, тільки краще допомагає відтінити Іліанові м'язи. Підкреслює груди, робить біцепси довшими на вигляд, виділяє вени на його шиї. Ліан зараз на мені. Його губи не зупиняються ні на мить, переходять від моїх щік до шиї, від пасма волосся на чолі до кінчиків моїх грудей. Під його тілом я почуваюся, наче ув'язнена, — але то найчуттєвіша з усіх в'язниць. Його живіт зіштовхується з моїм, його стегна накладаються на мої, тільки його член ніяк не ввійде в мене. Я відчуваю, як той треться, впирається мені в лобок, піднімається вище, потім знову наближається до моїх статевих губ.

Між поцілунками Ліан повторює:

— Залиш мені трохи себе. Якщо я не можу здобути тебе назавжди. Якщо нам більше ніколи не можна буде бачитися.

Мій живіт горить вогнем. Моя кров перетворюється на лаву. В голові у мене — сама лиш випалена земля.

Що я можу залишити тобі, о господи? Я не можу розірватися навпіл.

Скажи мені, Іліане, скажи мені.

Я дивлюсь на нього благальними очима, і світло зелених прожекторів пристає до моєї сітківки так, ніби більше ніколи їм уже не повернути своєї світлої чистоти. Ліан цілує мої повіки. Низ мого живота розкривається перед ним. Ліан нарешті з нескінченною ніжністю входить у мене. Його шепіт звучить ледь чутно, не надто голосніше за перший стогін, що зривається з моїх губ.

— Дитину. Подаруй мені дитину.

Тоді Іліан завмирає, лишаючись у мені, нерухомий і твердий. Його очі також застигають. Навіть без слів я розумію, що означає його погляд.

Жодна жінка ніколи цього не робила. Бо треба кохати так, як ніхто ніколи не кохав.

Я не відповідаю. Та й що тут відповісти? Іліан шепоче, ще тихіше:

— Якщо ти мене попросиш, я зроблю це для тебе.

Це правда. І я знаю.

Іліан кладе голову мені на груди.

Чоловік може зробити це. Дати жінці дитину, погодившись більше ніколи її не бачити. Просто знаючи, що ця дитина десь є. Дати змогу жінці, яку він колись кохав, виховати її.

Жінка може попросити про це. Або, як буває частіше, просто наважитись на це, не питаючи. Народити дитину самотужки. Щоб витримати розлуку з коханим чоловіком, якого все ж таки доводиться відпустити. Маленьке створіння, яке треба виростити. Він лишає їй трохи себе. Так, чоловіки роблять це, погоджуються на це і, напевно, навіть пишаються цим. Залишити трохи від них обох жінці, яка виховуватиме дитину краще за двох, яка дасть їй любові за двох.

Іліанова голова тисне мені на груди. Пружній Іліанів член заснув у моїй піхві.

Але чи може жінка це прийняти? Що, як це їй доводиться йти? І залишати дитину коханцеві. Щоб найпрекрасніша історія кохання дала життя найгарнішій дитині.

Дитині, котру вона не виховуватиме. Котру вона віддасть. Котру більше ніколи не побачить.

Ти маєш рацію, Іліане. Жодна жінка ніколи цього не робила. Ти божевільний, найбожевільніший з усіх чоловіків.

Здається, наступні слова пролунали просто з мого серця. Здається, я їх так і не вимовила, проте Іліан усе-таки зміг

їх розчути вухом, притиснутим до моїх грудей. Не встигаю навіть замислитись, як ці слова вже пролунали. Як даність.

— Я зроблю це, Іліане. Я зроблю це для тебе.

Спираючись на руки, Іліан обережно відлипає від мене. Цієї миті лиш наші животи поєднані. Його спина вигинається. Я стискаю його тіло руками й ногами. Його нестримна міць проникає в мене на всю глибину.

Я знаю, Іліан буде прекрасним татом. Я знаю, що ця пожертва гідна нашого кохання. Я знаю, що це коштуватиме мені невимовних страждань, що все життя думатиму про цю дитину. Але якщо не принесу цієї жертви, то доведеться все життя думати про знищене кохання. Відтак зможу побиватися через відсутність. Але не через пустку.

Мої думки летять ген-ген, до зір. Стіни номера вкриваються сріблом. Мене переповнює насолода. Вивільнена з мого єства. Таке враження, ніби якась частина мене вже віддається коханцеві, який вибухає в мені. Для стюардеси то буде не надто складно. Ще кілька зустрічей, ще кілька днів ми з Іліаном зможемо кохатися, знову і знову, а потім мені доведеться зникнути на кілька місяців. Десь народити дитину, десь далеко. А тоді піти, не обертаючись. Назавжди.

Іліан падає на мене в знемозі. У ньому стільки само важкості, скільки в мені легкості. Ніби його вже прибив тягар відповідальності. Ми довго мовчимо. Я боюся, що Іліан відступиться. Боюся, що здасться. Що пошкодує. Настає моя черга обстоювати цю ідею:

— Я дам це тобі, Іліане. Обіцяю. Народжу найдивовижнішу дитину. А потім ми розстанемось і більше ніколи не зустрінемось. Не даватимемо одне одному знати про себе. Інакше це буде надто жорстоко. Надто жорстоко для нас. Надто жорстоко для нього, цього маленького створіння.

— Для неї, — шепоче Іліан.

Для неї?

Я всміхаюся. Цієї миті я свідома того, що проживаю найчарівніший момент життя. Приголомшливий вечір, що зміниться безмежним відчаєм.

— Ти впевнений, що то буде дівчинка?

Іліан теж усміхається. Мені подобаються зморшки, які з'являються в куточках його очей.

— Упевнений! Я збрехав тобі, я хочу, аби ти залишила мені в ній *багато* себе.

Він пильно роздивляється мої очі, волосся, ніс, рот, вузенький кінчик мого підборіддя. Я здогадуюсь, що він уявляє собі обличчя дитини, яка мене замінить. Яка буде схожою на мене.

— Щоб у ній було дуже багато тебе, — повторює Іліан. — І трохи мене.

— Або багато тебе й трохи мене?

Іліан кусає мене за вухо.

— Або геть нічого від нас і дуже багато від моєї бабусі із Сибіру, яка була бородатою горбатою карлицею.

Я вибухаю сміхом. Іліан у мені знову твердне.

— Ти вже знаєш, як її назвеш?

Він киває.

— Так. О так... У неї буде ім'я нашої першої зустрічі.

* * *

Sometimes I'm dreaming
Where all the other people dance
Come to me
Scared princess.

55

2019

Я пригадую. Роберт Сміт поставив гітару біля себе й заспівав майже а капела. «Іноді мені сняться сни».

Усі інші, по той бік від нас, танцювали — від першого до останнього ряду.

Я тоді була неабияк налякана — достоту «маленька перелякана принцеса».

Мабуть, не менше за мого лицаря.

Ми тремтіли від того, що з нами відбувалося. Перед нами відкривався шлях, і ми не знали, куди він веде.

Наша зустріч. Розставання. Твоє зачаття.

Усе почалося з пісні. Однієї з найкрасивіших пісень усіх часів, як тоді сказав Іліан.

Шарлотта. «Інколи Шарлотта».

Під ці слова я вперше взяла Іліана за руку. Під ці слова з книжки Пенелопи Фармер, «Charlotte Sometimes», яку Іліан читав у літаку під час нашої першої зустрічі.

Шарлотта. Завжди Шарлотта.

Як я не здогадалася пов'язати ці очевидні штуки?

Бо просто не хотіла уявляти собі тебе — велику чи маленьку, білявку чи брюнетку, худеньку чи пухкеньку?

Бо просто не хотіла думати про те, якого кольору в тебе очі?

Бо просто не хотіла перебирати в голові імена, які міг дати тобі Іліан?

Тому що мені довелося б постійно страждати, якби в моїй голові був якийсь чіткий образ, якби мені було

відомо, як тебе звуть, бо ти геть не знала своєї матері, матері, яка покинула тебе в клініці через тиждень після твого народження, у Брюсселі, де я знімала квартиру після повернення з Індії.

Шарлотта досі лежить на ліжку. Спить.

Я пам'ятаю. Я все пам'ятаю, Шарлотто. Твої перші сльози, твої перші годування, мій останній поцілунок, це торкання губами до твоєї ніжної шкіри, перш ніж залишити тебе в обіймах батька, бо від того моменту Ілставав єдиною людиною у світі, яка захищала тебе, маленька перелякана принцесо.

Твій батько. А ще інколи — твій хрещений.

Пам'ятаю, як Улісс відмовлявся впускати нас за лаштунки на концерт «The Cure» у «Metropolis» і як ми нарешті його переконали пропустити нас, як він кепкував: «Уже багацько років не бачив двох закоханих, які так зосереджені одне на одному», а потім додав: «Наробіть нам цілу зграю дитинчат». Як я його розцілувала: «Ви будете хрещеним батьком первістка». Хрещений перетворився на мафіозі. І сьогодні приносить у жертву хрещеницю, яку обіцяв захищати. Після того, як убив її батька. А на довершення засудив до смерті матір.

Я все пам'ятаю. А от ти не пам'ятаєш нічого.

Ми зачинені у звичайній кімнаті, яку, проте, ретельно забарикадували. Вікно заблоковане вмурованою залізною решіткою, через яку неможливо відчинити віконниці, навіть якби ті не були забиті. Двері до кімнати перекриті сталевим брусом. Утекти неможливо! Від запаху газу мені паморочиться в голові, і я змушую себе дихати повільніше.

У протилежному куті кімнати помічаю невеличку раковину. Звичайна керамічна раковина, рушник, зубна щітка, склянка. Я підходжу, гарячково відкручую кран, змочую рушник холодною водою і наповнюю склянку.

Бризкаю водою на Шарлотту. Раз, два, три. Розтираю їй обличчя. Перш ніж покинути нас, Улісс дістав з її рота кляп, розв'язав їй ноги і руки, аби все скидалося на нещасний випадок, коли будинок поховає нас під своїми стінами.

Нарешті вона реагує. Кашляє. Округлює очі. Спочатку зіщулюється від жаху, а тоді впізнає мене. Я далі розтираю їй обличчя, змушую випити багато води. Тоді змочую простирадла й ковдру. Вмиваю обличчя й собі, затуляю ніс та рот вологою тканиною, щоб легше було дихати. Заходжуся бігати кімнатою. Грюкаю у двері. Стукаю у вікна. Не будемо ж ми ось так сидіти, склавши руки, чекаючи, поки будинок злетить у повітря від вибуху газу.

Я метушусь. Істерично.

Шарлотта кидає на мене холодний погляд.

— Заспокойся. Тут поблизу нікого немає. Ніхто нас не почує. Я знаю, я виросла тут. — Вона дивиться на залізну решітку та забиті віконниці. — Хоча ще ніколи моя кімната не була такою забарикадованою, як сьогодні... Утім, це не заважало мені почуватися тут бранкою.

Шарлотта важко підводиться й кашляє. Завмирає на кілька секунд, віднаходячи рівновагу, а тоді ступає до письмового стола. Вона схиляється над компактним музичним центром, що стоїть на ньому, — модель 2010-х, у формі башти, що дає змогу одночасно програвати кілька MP3-дисків. Шарлотта дуже втомлена на вигляд. Її пальці натискають на срібні клавіші. «On». «Off».

— Ну, з приводу бранки — то я, мабуть, перебільшила... Я була ізольованою... Самотньою... Єдина донька, вихована батьком. Розбалувана хрещеним.

Я нічого не відповідаю. Вказівним пальцем вона натискає кнопку «Eject», спокійно дістає диск з музичного центра та кладе його в коробочку.

— Улісс подарував мені цей музичний центр на мій десятий день народження. За його словами, це диво техніки

можна було знайти лише в Каліфорнії. Саме на цьому музичному центрі я вперше послухала «Black Eyed Peas». Татові вони геть не сподобались! Улісс приїздив до Парижа майже на кожен мій день народження. З невиданими дисками у валізах, які вони всю ніч слухали з татом. Мені здавалося, що це дружба. Татові теж так здавалося. А виходить, це було лише задля того, щоб стежити за нами. І бути впевненим, що тато не збирається повернутися до музики та знову взяти гітару до рук... Можливо, щоб заспокоїти своє сумління. Тоді Улісс ще не був убивцею — лише злодієм. З тих тисяч доларів, які заробляв на єдиній пісні, написаній татом, він цілком міг виділяти трошки грошей на гаджети для хрещениці.

Шарлотта глибоко вдихає, потім різким рухом змітає все зі столу. Музичний центр нахиляється, а за мить усі дроти обриваються й він падає на підлогу, розлітаючись на друзки. Шарлотта згинається навпіл, кашляючи так, що я мало не божеволію. Кидаюся до неї, прикладаю мокру тканину до обличчя. Обережно підштовхую її до ліжка.

Вона не опирається, сідає. Намагаючись уникнути будь-якого фізичного контакту зі мною. Намагаючись не дивитися в мій бік. Кашель поволі заспокоюється, поступаючись місцем тиші, яку я не наважуюсь порушити. Шарлотта сякається в мокре простирадло, я уявляю собі, як їй дере трахею, і мене нестерпно мучить ця думка.

Нарешті вона, понуривши очі, мовить приглушеним голосом:

— Тато все розповів, коли мені виповнилося вісімнадцять. Я діставала його роками. Хто моя мама? Чому не виховувала мене? «Коли ти підростеш, Шарлотто, коли підростеш». Я закреслювала місяці, тижні, дні в очікуванні повноліття. Ну от, тату, я подорослішала! Він дотримав обіцянки. Розповів мені все. Ось тут, на цьому ліжку. «Ти дитина кохання, Шарлотто, — так почав він свою розпо-

відь, — найпрекраснішого кохання у світі. Саме це кохання дало твоїй матері силу розлучитися з тобою».

Намагаюся зустрітись очима із Шарлоттою. Мені не вдається. Погляд на коліна, наче вона стежить, аби нервове тремтіння пальців, що нагадує якусь чудернацьку гру на невидимому роялі, не припинялося ані на мить. Її голос потроху набирає сили.

— Я відразу зненавиділа тебе, а проте сповнитися ненависті до тата не вдавалося. Я мовчала, слухала, стискала в знемозі кулаки. Я вже знала, що поїду звідси, щойно він закінчить розповідь. А тебе я кляла.

З моїх очей котяться сльози. Настає моя черга прикладати до обличчя мокре простирадло. Тоді простягаю його Шарлотті, але вона відштовхує.

— Тато стискав мене в обіймах. Що довше він говорив, то дужче я напружувалась. Тоді він став перераховувати деталі, удаватися в подробиці, описувати почуття, емоції, щоб довести мені, наскільки ваше кляте кохання було виняткове, наскільки я була бажаною дитиною. І що більше він додавав, розповідаючи про все: Монреаль, Сан-Дієго, Барселону, Джакарту, — то жахливішим мені це здавалося, ба більше — монструозним. Відмовитися від дочки. Погодитись ніколи не давати про себе знати. Він сказав тоді, що в тебе є сім'я, донька, трохи старша за мене. Я попросила дати мені спокій. Тоді я саме вступила на факультет психології. Пам'ятаю, наступного дня сказала йому, що не збираюся більше ночувати вдома. Переїхала до свого хлопця, Кевіна. Відтоді ніколи не бувала в Шарі. Покинула навчання. Уже тоді почала виношувати в голові ідею, що міцніла з дня у день. Пройти конкурс на стюардесу, знайти тебе, підійти, потоваришувати з тобою, щоб ти не здогадалася, хто я така, зблизитися, довірившись, що я, приміром, зустрічаюся з Жаном-Максом Балленом, змусити тебе відреагувати, змусити страждати,

пережити всю цю історію від початку. Можливо, я сподівалася змінити її кінець... Хоча варто зазначити: тато був ідеальним батьком. Мені нічого не бракувало. — Уперше вона підводить очі й повторює, дивлячись просто на мене: — Нічого!

Шарлотта зіщулюється від спазму (щось середнє між судомами та кашлем), а тоді сплювує в змочений рушник. Я невпевненим жестом розтуляю обійми. Вона відсовується й веде далі трохи голосніше:

— Найліпшим рішенням здавалося змусити тебе порушити вашу угоду! Змусити пережити минуле заново. Тільки так ти могла знову потелефонувати татові. Так і сталося, еге ж? Ти йому врешті потелефонувала! Він відповів би тобі, звісно, відповів би. Якби Улісс його не...

Шарлотта знову понурює погляд. Я відходжу від ліжка, поволі простую кімнатою, роздивляюся нашу в'язницю. Дивна в'язниця виходить з кімнати, яка була притулком усіх життєвих захоплень моєї доньки — починаючи від дитинства й підліткового віку аж до сьогодні, до цих переживань молодої жінки, про яку я геть нічого не знаю. На полиці навпроти письмового столу стоять книжки, і я намагаюся розгледіти корінці: три томи «Пошуків Евілана»[1], сім томів «Гаррі Поттера», тринадцять томів серії «Тридцять три нещастя»[2], повне зібрання Роальда Даля — стільки книжок, з якими мені свого часу подобалося знайомити Марго та Лору, які Шарлотті довелося ковтати самій протягом усіх цих років, бо мама не могла читати їй, сидячи біля ліжка.

Роздивляюся ляльок і плюшеві іграшки на шафі — ведмідь, кенгуру, панда. То, мабуть, улюблені іграшки, що

---

[1] Фантастична трилогія П'єра Боттеро.

[2] Серія дитячих книжок Деніела Хендлера, який пише під псевдонімом Лемоні Снікет.

з перших років життя втішали Шарлотту, а я ніколи не дізнаюсь, як їх звуть.

Запах газу посилюється. Мені пече очі. Шарлотта кашляє дедалі рідше, ніби звикає. Наче можливість виговоритися править за знеболювальні.

— Гадаю, хлопцям з відділу планування «Air France» подобаються всміхнені білявки на кшталт мене. Тож мені без зайвих зусиль вдалося вибрати місце й дату першого практичного курсу, щоб мати змогу сидіти біля тебе протягом шести днів. Та й трохи прибрехати про свій вік, щоб не ризикувати зайвий раз, теж було не складно. Ще простіше було вигадати історію про те, як ми побилися об заклад, і переконати їх призначити кількох давніх друзів на ті самі рейси — Фло, Жана-Макса, тебе. Ну й мене з вами... Монреаль, Лос-Анджелес, Джакарта, у такому порядку, тільки раз, тільки в цьому місяці! Утім, я їх добре проінструктувала: це таємниця, язика тримати за зубами! Усі, навіть Фло, вирішили, що це Жан-Макс усе організував. Що ж до решти, мені не забракло терпіння та розважливості: перевірити розклад турів «The Cure» та запланувати наш рейс до Монреаля на правильний день, обирати столик, що хитається, щоразу, коли ми сідали в барі, піднятися на Мон-Руаяль раніше за тебе, щоб кинути там сумочку, схожу на твою. Далі в розмовах із Жоржем-Полем, Сестрою Еммануель, Жаном-Максом або Флоранс, поки тебе нема поряд, згадувати якісь слова чи факти, що рано чи пізно дійдуть до тебе: пропустити по чарці в «Fouf», зробити зачіску в салоні «Маленька ластівка», сходити в кіно на сеанс «Життя прекрасне». У Сан-Дієго теж було не надто складно попросити офіціанта забігайлівки «Coyote» у Старому місті налити твою «Маргариту» в стаканчик із написом «Just Swallow It», що його я принесла в сумочці. Перекласти твій паспорт із сумочки до валізи, а натомість покласти туди фотографію

Солдадери. І навіть знайти у фейсбуці Рамона, трубача з «Los Paramos», та попросити пригнати старий фургон «Шеві», який уже давно стояв у його саду в Чула-Вісті, до парку Чикано, — як згадку про старі добрі часи. І вже точно ніяких проблем не було в Барселоні з тим, щоби переконати Батісто ще раз одягнути костюм живої статуї та бодай на кілька годин вийти на Ла-Рамблу, щоб урешті опинитися там саме тоді, коли проходила ти...

Подумки вертаюсь до фрази Шарлотти в літаку, коли ми летіли рейсом Париж — Монреаль, до цитати Елюара: «Випадковостей не існує, є тільки заплановані зустрічі». Уже тоді я почула від неї зізнання, нехай і завуальоване...

Я підводжуся.

Тепер уже й мені важко стояти рівно.

Газ обпікає горло, ніздрі, слізні протоки, але ще ніколи моя голова не була такою ясною. Наче її відмили мийними засобами та пройшлись пилососом. Тепер, розкладене по поличках, усе здається простим і очевидним. Кількох слів Шарлотти вистачило, щоб додати два і два. Нічого надприродного, ніякої магії. Лиш кілька невеличких фокусів, уміло прорахованих і майстерно виконаних, — а там уже Шарлотті можна було не сумніватися, що мій розум зробить усе інше самостійно: пов'яже все некоректними висновками, загубиться в хащах безглуздих гіпотез, змішає докупи помилкові та справжні твердження, підлаштовані випадковості та кілька реальних збігів, які заплутають усе ще більше. «Let It Be» по радіо, пасажир, який повертається з Індонезії та наспівує «Let me just a little bit of you», а потім ще один, на рейсі Лос-Анджелес — Париж.

Відчуваю, як Шарлотта стежить за мною поглядом. Наче сказані слова її звільнили. Мені до рота немов залили відбілювача, і тепер пече горло й піднебіння. Слова народжуються в голові, але ця субстанція, здається, роз'їдає їх швидше, ніж вони встигають зірватися з губ.

Мені шкода, Шарлотто, мені дуже шкода.

Відриваю погляд від письмового стола, де був музичний центр, до того як розбився на друзки, і розглядаю фотографії в рамках. Бачу, як Шарлотта зростала: чотири роки, шість, десять, п'ятнадцять. Ось Шарлотта ще пухкенька, а тут геть уся мокра, тримається за рятувальне коло, ось на велосипеді з бічними колесами. Шарлотта сором'язливо всміхається художнику на площі Тертр. Шарлотта із затуленим маскою для плавання обличчям на березі моря, оточеного скелями. Шарлотта вчепилася за руку якогось хлопчика, сидячи у шахтарській вагонетці в Діснейленді. Шарлотта задуває свічки на торті, Шарлотта, перевдягнена в чаклунку, Шарлотта на скутері, Шарлотта з подружками, яких я не знаю. Шарлотта заливається сміхом від жартів, яких я не чула, Шарлотта стає жінкою, подорослішавши від тисяч маленьких розчарувань, після яких я її не втішала.

Сльози течуть у мене з очей, обпікають обличчя, наче кислота роз'їдає шкіру, утворюючи нові зморшки. Старіння в пришвидшеному темпі. Я обертаюсь. Уперше ми з Шарлоттою отак ззираємося. Уперше слова встигають вирватися з того вогняного пекла, що пожирає мене зсередини.

— Прошу, пробач мені, дитино. Пробач. Пробач. Пробач.

Шарлотта не відповідає. Але й не ховає очей. Вона просто підводиться. Також заходиться перевіряти вмуровану решітку, забиті віконниці, заблоковані двері.

— Скільки лишилося часу? — питає Шарлотта. — Скільки лишилося часу до того, як усе вибухне?

— І гадки не маю... Кілька хвилин? Година? Улісс навмисне все підлаштував, щоб це скидалося на нещасний випадок.

Хапаюся за залізну решітку на вікні. Навіть поворухнути неможливо.

— А це не видаватиметься підозрілим? Два тіла в приміщенні, звідки немає виходу.

Шарлотта знизує плечима.

— Кімнатою вже понад рік ніхто не користується. А в цьому районі всі звикли барикадуватись.

Ми ще кілька хвилин намагаємося знайти вихід, найменшу лазівку в нашій в'язниці, та нарешті здаємося. Шарлотта наливає воду в раковину, вмиває обличчя, але кран не закручує.

— Протягом усіх цих років, — каже вона, — я довіряла Уліссу. Дзвонила йому в Лос-Анджелес. Саме до нього я прибігла, коли поїхала звідси. Він знав про все. Про тебе. Про нас. Я заходила до нього в офіс на бульварі Сансет десять днів тому, відразу після тебе. Звідки ж я знала, що він веде подвійну гру? Що він найме бандюків стежити за тобою в Сан-Дієго. Що він не вагаючись вирішить прибрати й мене, коли зрозуміє, що я можу впізнати пісню... Що він... він не вагаючись змусить замовкнути тата.

Шарлотта підставляє руки ковшиком під струмінь і бризкає на себе водою. Тоді, змивши сльози, повертається до мене.

— Звідки ж я знала?

Ти не могла цього знати, дитино. Так само, як і я. Але після останнього зізнання Шарлотти в мене виникає ще одне запитання. Шарлотта була зі мною в Лос-Анджелесі, тоді як Іліан уже потрапив до лікарні. Навіщо? Чому б не скасувати рейс? Кого вона лишила доглядати за батьком?

Я насмілююся спитати про це:

— Ти лишила батька самого в лікарні?

— Ні... Ні, він був не сам.

На мить уявляю собі те, про що мені ніхто не казав. На це нічого не вказує, а проте це видається досить логічним. Інша жінка в житті Іліана. Та, що замінила Шарлотті маму. Хай навіть на певний час. Затинаючись, я питаю:

— А хто ж тоді?

— Людина, якій я могла довіряти. Цілковито довіряти. Її звинувачувати нема в чому.

Знову затинаюся:

— Хто?

— Я познайомилася з нею в Біша. У палаті, куди поклали тата. Вона трохи старша за мене.

Хто?

Щоб промочити горло, п'ю воду зі склянки. Рідина застрягає в горлі, я захлинаюся, випльовую й повторюю знову:

— Хто?

Шарлотта відповідає, але трохи тихіше:

— Моя сестра. Ну, зрештою, зведена сестра. Я... я їй усе розповіла. Вона знає. Коли Іліана збила машина. Я розповіла все Лорі.

Скільки лишилося часу до того, як будинок вибухне?

Кілька хвилин? Година?

Бо моє життя щойно злетіло в повітря!

Лора! Усе знає. Про мою подружню зраду, про ще одну доньку.

Лора, яка все ідеалізує, все організовує, Лора, яка все впорядкувала у їхньому сімейному житті, Лора, яка так уперто дотримувалася своїх принципів, аж я часто боялася, що вона одного разу випаде із сідла. Аж ніяк! Якщо вірити Шарлотті, вона витримала це. Лора розібралася в ситуації. Вона просто хотіла захистити батька, свого батька та Марго, повідомити їх особисто, коли настане час. Спершу треба було доглянути за Іліаном. Розважливість медсестри швидко взяла гору над емоціями. Як-то кажуть, одна дочка впертіша від віслючка, молодша дочка не тримає язичка, зате старша дочка міцніша від дрючка.

Подумки вертаюся до свого дня народження на терасі в Порт-Жуа, згадую той конверт, подарунок, подорож до

Барселони. Ще один неможливий збіг обставин... Якому теж є пояснення!

— Це ти вмовила Лору поїхати до Барселони?

— Я тільки підказала напрям. Про саму подорож вона вже давно міркувала.

Згадую, як камінь часу зник у Барселоні, десь між парком Ґуель та пансіоном в Ашямпла. Я була там лише з родиною. І свого часу саме зникнення сірого камінчика з мого саду остаточно переконало мене в його магічних здібностях... чи в тому, що я збожеволіла. А виходить, Лора вкрала його в мене там, у Каталонії, — так само, як Шарлотта у Квебеку та в Каліфорнії на кілька днів раніше. Лишається нерозгаданою тільки таємниця зникнення сірого камінчика на березі Сени... Та це вже не важливо, бо тепер важить лиш одне: Лора і Шарлотта, мої дві доньки, порозумілися аж так добре, що організували змову.

А хіба могло бути інакше? Кожна хотіла дізнатися все про другого коханого чоловіка в житті їхньої матері, такого не схожого на рідного батька. Ми завжди боїмося розкривати сімейні таємниці, бо переймаємося, що нас осудять, але рушійною силою таких довірчих розмов між родичами завжди стає цікавість, а не осуд.

Мене раптом охоплює відчуття величезної любові до Лори. То вона теж успадкувала якусь дрібку моєї фантазії? Не лише батькові суворість і мудрість. У неї теж, виявляється, можуть бути таємниці! Водночас я думаю про Марго — Марго, яка народилася трохи більше ніж за рік після Шарлотти, Марго, яка досі нічого не знає про зведену сестру, Марго, яка так добре розуміється з батьком і постійно конфліктує з матір'ю. Можливо, усе через те, що вона підсвідомо здогадалася: існує ще одна дитина, а вона сама з'явилася на світ тільки щоб замінити ту дитину?

Не кажучи ні слова, лягаю на підлогу й повзу. Шарлотта дивиться, не розуміючи, що я надумала. Заповзаю під

ліжко. Мої руки обмацують підлогу в цілковитій темряві, збираючи пил, що лежить там пластами (цієї секунди я здивовано ловлю себе на гадці: якби все склалося інакше, я могла б зараз дорікати Шарлотті за те, що вона погано пропилососила в кімнаті), аж коли нарешті натикаюся на маленький камінчик.

Я задкую, вилазячи з-під ліжка. Тоді простягаю дочці руку та розтуляю її.

На долоні лежить камінь часу.

— Це тобі. Здається, завдяки йому можна повернутися назад у часі й виправити помилки минулого.

— ...

— Принаймні на кілька хвилин. Може, навіть на годину.

Шарлотта дивиться на гальку. Довго. Дівчина вагається, справді вагається. Нарешті її лице прояснюється. Вираз обличчя зм'якшується, на ньому з'являється сліпуча усмішка, і я вперше помічаю, як вона схожа на батька. Її рука лягає на мою — гаряча й легка, тоді вона важчає, коли дочка бере з моєї долоні камінь, а моя нарешті легшає так, що ладна відлетіти. Саме цієї миті моє серце, що зупинилося майже двадцять років тому, нарешті забилося знову.

І от уже мені видається, що більше нічого поганого не може статися в моєму житті, коли чую ці три слова, три слова, які, здавалося, я колись втратила назавжди:

— Дякую. Дякую, мамо.

56

2019

Улісс лається, дивлячись на автомобілі, що скупчилися перед ним на парковці лікарні Біша. Самі старигані! Поодинці або парами! Оце мені робити більше нема чого, як стояти в черзі десять хвилин, щоб узяти талон на в'їзді. І тепер пхатися стоянкою зі швидкістю два кілометри на годину. І навертати вже п'яте коло, щоб нарешті припаркуватися. Вони не можуть приїжджати сюди вже на швидкій?

Не витримуючи, він перемикає передачу, обганяє «Пікассо-Ксара», огинає кілька автівок і нарешті, виїхавши на зустрічну смугу, паркується просто перед носом старенької, не надто розторопної «Панди». Вибачте, у мене нагальна справа! Щонайперше, заглушивши двигун, він хапає з пасажирського сидіння рожевий мобільний телефон.

Улісс чортихається про себе. Поки що йому ніхто не відповів. Він перечитує повідомлення, яке щойно надіслав чоловікові та дочкам Наталі: «Це я. Я знову вскочила в халепу. Мені потрібна ваша допомога. Нічого серйозного, проте все доволі терміново й заплутано. І важливо. Усе поясню на місці. Я зараз на вулиці Ліберасьйон, 36, у Шарі. Удома в Іліана. Іліана Рів'єра».

Заплутано, важливо... Нічого серйозного, проте все доволі терміново. Кожне слово зважене. Ідеальна пастка. Вони відразу кинуться на допомогу!

Улісс кілька годин витратив на те, щоб усе підлаштувати в будинку в Шарі: оголені дроти, що призведуть до короткого замикання, тільки-но хтось натисне на дверний

дзвінок — з'явиться іскра, від якої спалахнуть розкладені всюди запали, за ними вибухне газ, а вогонь зітре решту слідів.

Тепер, коли все влаштовано, Улісс змушує себе припинити про це думати. Не може дочекатися, коли все закінчиться. Коли останні свідки замовкнуть назавжди. Коли залишиться лиш одна версія подій. Ні Іліан, ані будь-хто з інших відомих музикантів ніколи не писали цієї пісні. Цей гімн є виключно його власністю. Легендарний хіт, секрет якого відомий лише йому. І права належать лише йому!

Виходячи з «Мерседеса», він знову кидає погляд на екран телефона Наталі. Задоволено посміхається, коли перечитує анонімне повідомлення, що його два дні тому надіслав їй він: «Не їдь до Джакарти», а потім знову зосереджує увагу на останній есемесці.

«Це я... Мені потрібна ваша допомога...»

Хто примчить першим?

Марго?

Олів'є?

Лора?

* * *

Марго саме збирається припасти губами до Маруанового рота, коли сигнал її мобільника сповіщає про нове повідомлення. Маруан так і лишається сидіти з розтуленими вустами й заплющеними очима, чекаючи на її цьом і не підозрюючи, що Марго вже відвернулася й читає есемеску. Невже чергове повідомлення від подружки важливіше за поцілунок з мероу[1], чорт забирай?! Саме так дівчата в школі називають Маруана — через його ірокез, схожий на риб'ячий плавець, і приплюснутий ніс, наче в дитини, котра підносить екран надто близько до очей.

---

[1] Рід хижих риб, що живуть у тропічних і субтропічних морях.

— Трясця, це від мами!

«Це я. Я знову вскочила в халепу. Мені потрібна ваша допомога...»

— Чорт, ну і дідько! — лається Марго.

Нарешті Мару-Мероу розуміє: якщо він і далі нахилятиметься вперед з розтуленими губами й заплющеними очима, то поцілує хіба що скляну стінку автобусної зупинки (і вріжеться в неї носом — але до того він звик). Він розплющує свої витрішкуваті очі.

— Ти не відповіси?

— Та стривай, я ще читаю.

«...Нічого серйозного, проте все доволі терміново й заплутано. І важливо. Усе поясню на місці».

Що там мама ще вигадала? Марго вже верне від сімейних таємниць після сьогоднішнього ранку! На якусь мить їй навіть здалося, що вона зараз почує, ніби її вдочерили. Ніби справжні батьки відмовились від неї, щойно вона народилася, і її знайшли в плетеному кошику на березі Сени.

«...Я зараз на вулиці Ліберасьйон, 36, у Шарі. Удома в Іліана. Іліана Рів'єра».

Іліан Рів'єр. Шар. Ніколи про такого не чула!

Марго торкається екрана, щоб відшукати село на карті. Та воно бозна-де! І що мама собі думає? Що донька телепортується туди?

— Тобі треба їхати, чи як? — непокоїться Мару-Мероу.

Дівчина кладе телефон до кишені, не відповівши на повідомлення.

— Та дурниці. Мама зараз трохи як не своя. Сподіваюся, мене не накриє отак наприкінці...

Вона раптом ловить Маруана за комір, стискає долонями його щоки так, що в нього ледь розтуляється рот, а потім притискається до нього розімкненими вустами, висунувши язика. Перервавшись, аби віддихатися, вона вирішує трохи пофілософствувати.

— У мене є важливіші справи, замість того щоб витрачати час на батьків. Ти маєш на повну віддаватися коханню, коли тобі вісімнадцять, якщо не хочеш загнутися, коли тобі буде двічі по стільки, — не кажучи вже про те, коли буде тричі по стільки!

* * *

Олів'є ненавидить червоний сигнал світлофора. А ще ненавидить місто. Ненавидить натовп. До окремо взятих осіб у нього претензій нема, та про яку гуманність може йтися, коли люди набиваються в поїзди метро, мов у консервні бляшанки, або сідають у свої таратайки й стоять у заторах, що рухаються зі швидкістю піщинок у пісочному годиннику? Його телефон почеплений на приладовій панелі. Частенько, коли доводиться покидати свою майстерню та їздити до міста, Олів'є вбиває час, телефонуючи клієнтам. Повідомлення надходить саме тієї миті, коли світло на світлофорі змінюється на зелене.

«Це я. Я знову вскочила в халепу. Мені потрібна ваша допомога...»

Наті?

Якесь мудило перед ним різко гальмує. Олів'є мало не в'їжджає тому в зад. Поки рух на перехресті не відновлюється, Олів'є встигає прочитати ще кілька речень.

«...Нічого серйозного, проте все доволі терміново й заплутано. І важливо. Усе поясню на місці».

Боже милосердний!

Хтось позаду вже сигналить. Олів'є стоїть посеред перехрестя Плеєль, досі не виїхавши із Сен-Дені. Натискає на газ, виїжджає на бульвар Орнано, вмикає сигнал повороту, водночас визираючи місце, щоби припаркуватись, бодай потрапити в другий ряд, і з жалем позирає на GPS — мовляв, вибачай, старий, моя дружина важливіша за тебе.

Олів'є вдається так-сяк припаркуватися — між стоянкою для осіб з інвалідністю та пішохідним переходом, — і тепер він гарячково дочитує повідомлення до кінця.

«...Я зараз на вулиці Ліберасьйон, 36, у Шарі. Удома в Іліана. Іліана Рів'єра».

Кілька секунд Олів'є сидить нерухомо, а потім щосили лупить по керму.

Іліан Рів'єр. Знову він! Що в біса Наталі там забула? У нього вдома? До того ж, за свіжою інформацією, гітарист уже на тонку пряде в лікарні Біша. Під пильним наглядом Лори, його дочки...

Та коли це вже закінчиться!

Він згадує Лорині слова, які та промовила після його ранкового зізнання: «...Ти не хочеш сходити з ним поговорити?.. Гадаю, це було б добре, тату... У нього є великий... дуже великий секрет, який він хоче тобі розкрити». Олів'є вагається. Повз «Кенґо» проїжджає мотоцикл, і байкер показує йому середній палець — вочевидь, кепський настрій. Стояти далі тут не можна. Що робити?

Поїхати за цією адресою? Рознести на друзки будинок того гітариста... Або вирушити просто до Біша, щоб там його придушити?

Олів'є перевіряє в дзеркалі заднього виду, що ніхто його не обганяє, та рушає далі, зупиняючись на наступному світлофорі перед червоним світлом. Він вирішив. Він добре себе знає, добре розуміє, що не здатний навіть на найменший прояв насильства, хоч би це й стосувалося коханця його дружини. І вже точно він не здатний нікого вбити...

А якщо йдеться лише про те, щоб просто спостерігати, як той помирає!

Та ще й після того, як гітарист розкриє йому великий, такий великий секрет...

Дякую, Лоро!

Олів'є вимикає мобільний телефон і знову схиляється над GPS, ніби хоче сказати йому: «Вибачай, старий, зрештою, ти мав рацію».

* * *

У Лори зайняті руки. Обома вона тримає по дитині — Ное в правій, Ітана в лівій, — а зв'язку ключів затиснула в зубах. Та ще й ця няня невдоволено зітхає через те, що Лора приїхала їх забрати, затримавшись на три хвилини! От дідько, няня — це ж не якась регламентована професія, хіба ні? А ми ще чогось хочемо від чиновників! Нехай спробують попрацювати на місці медсестер! Ітан скиглить, бо хоче лишитися з нянею Софі, Ное вже хоче їсти, і ще цей бісів телефон вібрує в кишені!

Лора підхоплює по дитині під кожну пахву, садовить обох до автокрісел і може нарешті дістати телефон.

«Це я. Я знову вскочила в халепу. Мені потрібна ваша допомога...»

Та ви знущаєтесь?! Мамо, зажди!

«...Нічого серйозного, проте все доволі терміново й заплутано. І важливо. Усе поясню на місці».

«...Я зараз на вулиці Ліберасьйон, 36, у Шарі. Удома в Іліана. Іліана Рів'єра».

У Іліана... Ну звісно... Шарлотта розповіла їй, де зростала дитиною. Невеличкий котедж посеред полів. Зрештою, майже як і сама Лора. Подумки рахує. Шар усього за двадцять кілометрів від Сержі, їхати туди щонайбільше хвилин двадцять.

Вона зітхає. Звісно, поїде туди. Не може ж вона підвести маму! От тільки Валентин досі працює, тож доведеться взяти близнят із собою! Двох стомлених голодних монстрів, яких варто було б викупати та вкласти спати в ліжечка.

Лора заводить двигун свого «Поло» та знову зітхає. Хоч би все це вже скоріше закінчилося! Щоб тато з Марго

нарешті дізналися про все, про Шарлотту, щоб прийняли й переварили цю новину так само, як прийняли новину про маму, так само, як вона сама прийняла це, коли слухала зізнання зведеної сестри в кафетерії лікарні Біша. Хоч би вже нарешті повідкривалися всі гнійники, загоїлися, зарубцювалися і ми могли б усі разом зібратися на терасі Порт-Жуа або в котеджі на вулиці Ліберасьйон у Шарі, щоб надолужити згаяний час. Татові спочатку болітиме, але згодом він пробачить і все зрозуміє. Він такий (і вона така сама) — міцніший за дуб! Не гнеться, але й не ламається.

Близнята на задньому сидінні вже потроху бешкетують. Вони хочуть пити. Хочуть їсти. Хочуть подивитися телевізор.

Лора вмикає задній хід, і гравій доріжки в саду няні Софі рипить під колесами, розлітається навсібіч. Та все одно цілий день працює вдома, устигне прибрати!

Так, швидше б усе закінчилося! Вона дивиться на дорогу перед собою, і її погляд чіпляється за посвідчення співробітниці лікарні Біша в кутку лобового скла, що дає Лорі змогу заїжджати до лікарні в об'їзд парковки для відвідувачів.

Раптова думка боляче ранить серце.

Швидше б усе закінчилося?

Вона раптом усвідомлює жахливу дріб'язковість своїх зітхань. Іліан Рів'єр приречений. Йому лишилося жити кілька днів. А вона, звичайна мама з незначущими клопотами, скаржиться на життя? Трясця!

Лора паркується, заїхавши двома колесами на тротуар, умикає «аварійку» та заходиться нервово набирати повідомлення на телефоні:

Я їду, мамо. Максимум за 20 хвилин буду. Сподіваюся, будинок в Іліана міцний і сейсмостійкий, бо я привезу із собою близнят.

57

2019

Лежу поруч із Шарлоттою. Шукаючи камінь часу під ліжком, я помітила, що на рівні підлоги запах газу і його вплив не такі відчутні. Ми не змовляючись заходимося облаштовувати на підлозі такий собі намет з простирадл, ковдр і матраца, після чого ховаємося в ньому, а тоді час від часу вилазимо по черзі, щоб змочити тканину у воді.

Боже, як мені подобається ця наша змовницька близькість!

Не знаю, скільки ще мені лишається жити, допоки все навколо: стеля, дах, стіни, черепиця — не впаде мені на голову, але мені вдалося прожити цю мить. Таку особисту. З моєю донькою. Тут і зараз.

Лампочки на стелі в нас над головами освітлюють наш сховок крізь жовті простирадла та помаранчеві ковдри — таке враження, наче ми зустрічаємо захід сонця в таборі бедуїнів. Мені на диво добре. Коли Шарлотта вставала востаннє, то затягла стару картонну коробку в наше тіпі. Не підводячись, вона опускає туди руку.

Дівчина навпомацки витягає з неї повстяний брелок у вигляді краватки, картину з розфарбованих і полакованих макаронних «метеликів», горнятко з написом «DAD», розмальоване зірками під трафарет, набір жовтих свічок, стаканчик з пап'є-маше для олівців, а я розбираю слова, написані на повсті великими літерами й пофарбовані в червоне: «ЗІ СВЯТОМ, ТАТУ!» Я розумію, що це скарб,

накопичений протягом років, від дитячого садка до початкової школи.

— Справжні шедеври, чи не так? — гордо коментує Шарлотта. — З усього класу мені найкраще вдавалися такі поробки. Та заради справедливості слід зауважити, що порівняно з подружками, які крім того повинні були ще й мамам подарунки виготовляти, у мене було вдвічі більше часу!

Я беру її за руку.

— Але перш за все, — додає Шарлотта, — я була найбільш мотивована. Іліан був найчудеснішим татом.

Теплі краплі течуть по наших обличчях. Ми лежимо, не дивлячись одна на одну. Тільки слухаємо, як звучать наші голоси. Час від часу кричимо, мов ті фурії, якомога гучніше, на випадок, якщо хтось нас почує, а тоді далі ведемо розмову.

— Знаєш, Шарлотто, твій тато був талановитий. Навіть дуже талановитий. Не тільки в тому, що стосувалося твого виховання. А ще й у музиці.

Шарлотта порпається в коробці. Виймає звідти крихітне рожеве укулеле. Іграшкове.

— Так, я це зрозуміла. Сьогодні зрозуміла. Я майже ніколи не бачила, щоб він грав. Музику слухав, так. Але не грав. — Вона із сухим звуком відсовує укулеле по паркету вбік. — Він... він відмовився від усього цього заради мене.

Я сильніше стискаю її руку. З простирадла мені на щоку падає крапля, затікає в око. Різке світло лампочки засліплює мене. Замружую повіки.

— Ні, Шарлотто, ні. Це був його вибір... Знаєш, люди помиляються, коли кажуть, що обирати означає відмовлятися. Усе навпаки. Обирати означає бути вільним. Зокрема не бути тим, ким тебе хочуть бачити інші. Зокрема загубити талант, даний тобі від народження. Зокрема не зважати на кохання, яким спокушає життя. Іліан обрав

тебе — і це стосується тільки його самого. Діти не повинні в це втручатися. Діти мають прожити своє життя. І здійснити свій вибір...

Шарлотта кладе руку мені на плече.

— Помовч, у мене для тебе сюрприз.

Вона прибирає руку, і я чую, як дівчина порпається в коробці, а потім відчуваю ніжний доторк до свого носа, повік, пасма на чолі. Шарлотта дістала зі скриньки старожитностей ловець снів: мохерова шерсть, скляні намистини та вигнуті дугою пір'їни... і все це вкрите пилом!

У мене засвербіло в носі. Якусь секунду намагаюся стриматись, та врешті таки чхаю. Шарлотта сміється. Я теж, хоча легені мені страшенно дере від газу, що його я вдихнула чимало.

— Я виготовила його десять років тому, коли була в п'ятому класі. До нас того року навесні вперше прийшла якась нова вчителька на заміну, а я не наважилася сказати, що в мене немає мами. Я виготовила його... для тебе.

Шарлотта замовкає. Я беру якомога обережніше цей тендітний ловець снів. Попри сльози, які затуманюють очі, мені вдається розгледіти сердечка, вирізьблені на дерев'яній рамці. Десять років він чекав на мене... Я кладу його собі на груди. Шерсть, намистини та пір'я важать цілу тонну. Вони здатні розчавити моє серце, що й без того ледве б'ється. Та ще вони здатні вигнати з моєї голови всі кошмари.

Дякую, Шарлотто. Дякую. Знаєш, твій тато нічим не жертвував. Він просто обрав тебе. Тому що він тебе любив, і ти любила його у відповідь. Музику він теж любив, звісно, але вона йому взаємністю не відповідала.

— Мамо?

Я аж зіщулююсь.

— Мамо, — повторює Шарлотта. — А обирати важко?

Усміхаюся.

— Як тобі сказати... Скажімо так: краще із цим не надто гаятися. Гадаю, слід це зробити до того, як остаточно подорослішаєш. До того, як виявиться, що перед тобою пролягає надто мало можливих шляхів і в тебе надто багато багажу. До того, як за подобою вибору буде ховатися лиш можливість вільно загубитися в лісі жалощів.

— Я розумію, — бурмотить Шарлотта. — Мені цього хотілося б.

— Чого хотілося б, люба?

— Обирати. Обирати замість того, щоб помирати.

58

2019

«Вулиця Ліберасьйон, 36».

Лора паркується на тротуарі перед котеджем. Знадобилося менше ніж п'ятнадцять хвилин, щоб дістатися будинку Іліана. Вона звикла їздити сільськими дорогами в режимі ралійного пілота. Пригальмовувати, коли в'їжджає в село, щоб стрілка спідометра зупинилася на позначці «55 км/год», і вдавлювати педаль газу в підлогу, щойно виїжджає із села. Лора звикла їздити швидко, коли вона сама. Бо завжди квапиться. А коли на задньому сидінні сидять близнята, вона їде ще швидше. Якщо їх протримати пристебнутими в автокріслах понад п'ятнадцять хвилин, починається пекло. Крики, плач, іграшки, що літають, та удари ногами.

Виїхавши із Сержі, Лора ввімкнула радіо, щоб утихомирити двох монстрів. Зазвичай музика заспокоює їх на кілька хвилин... а тоді вони збуджуються, до того ж Лора зазвичай додає гучності, коли близнята сваряться. З учорашнього дня по радіо постійно крутять пісню на підтримку Індонезії — «Let me just a little bit of you», розганяючи її на повну перед концертом на «Wembley», а мелодія в ній така, що засяде в голові й не відчепиться цілий день. Навіть близнята белькочуть кілька слів з пісні. Справжнє промивання мозку! От тільки за об'їзною дорогою поблизу Артімона Ное та Ітан уже завершують виконання в дуеті, гідне телевізійного вокального проєкту, і заходяться відбирати один в одного Джіджі, бідолашну жирафу з подертими ногами.

Помітивши сварку в дзеркало заднього виду, Лора зупиняє машину, закріплює мобільний телефон на спинці пасажирського сидіння та вмикає відео про вислючка Тротро. Вона вкладається в тридцять секунд, наче виконує якийсь норматив на час. І спокій аж до Шару гарантовано!

* * *

Лора сидить у машині, роздивляючись будинок, що стоїть біля дороги. *Вулиця Ліберасьйон, 36.* Звичайнісінький маленький котедж. Може, трохи понурий. Маминої машини перед ним не видно. Дивно... Вона кілька разів перечитала текстове повідомлення.

«Мені потрібна ваша допомога...»

Невже мама приїхала в Шар на таксі?

«Я знову вскочила в халепу...»

Що вона знову вигадала? Може, Шарлотта разом з мамою в цьому котеджі? Її зведена сестра виросла тут, вона сама розповідала під час довгих нічних чергувань, коли Лора доглядала за її батьком. Цікаво, Шарлотта сказала мамі, хто вона? Може, вони порозумілися? Лора не бачить поряд і сліду від машини, утім, автомобіль Шарлотти запросто може стояти в гаражі — то, мабуть, вона й привезла сюди маму?

Лора відчиняє дверцята. Близнята досі заворожено спостерігають за пригодами Тротро.

— Мама скоро повернеться, мої любі.

Ступає три кроки до огорожі. Хвіртка не замкнена, але дівчина раптом вклякає, ледве взявшись за ручку.

Крик!

Лора почула крик! Здавлений, звідкись віддалік — так і не скажеш, чи людина то кричала, — а все ж таки здалося, наче хтось кликав на допомогу. Вона вслухається в тишу, нашорошує вуха, коли Ное заходиться плачем:

— Ма-а-а-а-мо!

Лора лається про себе, повертається до «Поло», дістає Ное з автокрісла й бере його за руку.

— Поводься чемненько, Ноно, домовились?

Вона знову прислухається до звуків біля будинку, який здається порожнім. Здалеку чутно шум автомобілів, що їдуть Національним шосе. З полів також долинає гуркіт двигуна, але повільніше й потужніше — мабуть, трактор. Якщо прислухатися, стає добре чутно, як співають птахи. І то чимало птахів. Ось і все. Лора штовхає невисоку хвіртку. Тепер настає черга плакати Ітана, що лишився в машині сам. Ну звісно, хіба могло бути інакше? Ці двоє пов'язані! Стереосистема. З постійним відлунням. Відколи вони народилися, у Лори складається враження, що доводиться все робити двічі, з проміжком у кілька секунд, наче плівку життя постійно зажовує. Вона затискає Ное під рукою та дістає Ітана з автокрісла, відтак тримаючи в кожній руці по дитині, як завжди. Цікаво, а мамам з трійнею прищеплюють третю руку?

— Тихенько, дітки, добре? Не галасуйте, послухайте, як співають пташки.

Крім пташиного щебету, Лора не чує більше нічого. Звичайна атмосфера звичайного села. Вона відпускає руки близнят, коли ті ступають у сад, і знову прокручує в голові мамині слова.

«Нічого серйозного, проте все доволі терміново й заплутано. І важливо. Усе поясню на місці».

Отже, мама повинна бути всередині й чекати. Тож доведеться постукати в ці двері. Щоб мати чисту совість. Але інтуїція підказує Лорі, що не все гаразд. Її дедалі більше непокоїть той факт, що не видно припаркованої машини, що надто тихо навкруги. Що мами не помітно у вікні, що вона не відчинила двері й не вийшла доньці назустріч. Та ще й той крик... Він справді був чи їй почулося? Може, з усіма цими історіями вона вже теж збожеволіла?

— Ма-а-а-а-мо!

Вона обертається. Цього разу Ітан. Він проковтнув цілу жменю дрібних рожевих камінчиків, які підібрав на доріжці, а тепер намагається виплюнути гидоту. Лора схиляється до нього, швидко дістає хустинку, втирає сльози, сякає йому носа, обтрушує рештки бруду з губ. Тоді заходиться трясти Ное, який також вирішив посмоктати рожевий камінчик, поки що один, але, здається, йому те смакує не згірше, ніж полуничний желейний ведмедик!

— Випльовуй, Ноно, випльовуй!

Лора вирішує більше не відпускати близнят від себе. Стоїть за два метри від дверей. Уже вкотре тиша в будинку її непокоїть. Спадає на думку повернутися до машини та перевірити телефон. Можливо, від мами надійшло ще якесь повідомлення? Або самій написати натомість: «Я приїхала, мамо. Ти де?» Їй не надто подобається ідея ось так увірватися, без запрошення, на приватну територію. Утім, якщо замислитися, понад усе Лора боїться того, що вона там побачить.

Заплакану матір. В обіймах зведеної сестри.

Вона тягне за руки близнят приблизно так само обережно, як вони цілий день смикають за ноги жирафу Джіджі, — отож буде їм наука!

«Швидше б усе закінчилося», — знову думає Лора.

Постукати в ці двері.

Відчинити.

І покінчити із цим.

59

2019

Улісс виходить з палати номер сто сімнадцять, щоб прочитати повідомлення. Він перекриває своїм тілом три чверті вузького коридору, тим самим сповільнюючи заклопотаних медсестер, які швидко ходять туди й назад, але Улісс навіть не намагається відійти кудись, де більше місця. Йому потрібно тримати в полі зору прочинені двері до палати — він кволо махає рукою в бік лікарняного ліжка. Відповідає йому тільки погляд Іліанових очей.

Продюсер дивиться в них, наче всотує всю печаль і ніжність, до яких він звик за всі ці роки. «Так, Ілі, я твій друг. — Він відступає ще на крок. — Відходь уже з миром, поки не дізнався, що я тебе зрадив».

Улісс поставив біля ліжка стілець. Він планував бути поряд і стежити за Іліаном, поки все не закінчиться. Перше, що вчинив, опинившись у палаті, — вимкнув телевізор. Там на всіх каналах тільки й мови, що про Джакарту, про допомогу, яка невпинно прибуває, про співпрацю музикантів під час підготовки концерту. Улісс не збирається так ризикувати.

— Почекай хвилинку, брате, я скоро вернуся.

Продюсер потай кидає оком на екран телефона Наталі.

«Я їду, мамо. Максимум за 20 хвилин буду. Сподіваюся, будинок в Іліана міцний і сейсмостійкий, бо я привезу із собою близнят».

Лора! Саме Лора відгукується першою. Старша дочка. Він ладен був побитися об заклад, що саме так і станеться...

От тільки не сподівався, що вона привезе із собою ще й цих спиногризів! Чорт забирай! Пара дворічних малих. Щойно вона випустить їхні руки, щоб натиснути на дверний дзвінок, як усе злетить у повітря... Мама, діти... Тряся! Він не так собі все уявляв!

Дівчина в білому халаті (худенька й струнка, цілковита протилежність Уліссові) проходить коридором, навіть не зачепивши його, і всміхається до нього щиро й лагідно — так медсестри всміхаються відвідувачам, які сидять біля ліжка родича, що доживає свій вік. Співчуття дівчини, мов гострий ніж, ранить його серце.

Він би все віддав, щоб вернути час назад.

Щоб нарешті підписати той контракт з Іліаном, ще в готелі «Great Garuda» у Джакарті, поділити права п'ятдесят на п'ятдесят — я візьмуся за твою кар'єру, брате! Тоді, на самому початку, Улісс не скоїв нічого страшного — просто збрехав. Навіть не збрехав, до речі, навіть не вкрав — просто забув.

Потім долари потроху примножувались, «Molly Music» процвітала, але, якщо замислитися, тоді він нічим — або майже нічим — не міг собі дорікнути. Звісно, йому в кишеню сипалися долари, які здебільшого не мали б там опинитися, та хіба не всі багаті люди планети користаються талантом інших, щоб збити собі статки? Іліанові до того не було діла, він став заклопотаним татусем і давно повісив гітару на гвіздок.

Аж раптом усе закружляло з неймовірною швидкістю. Якихось десять днів тому. Він утратив розум: наїхав на Іліана на авеню Терн, замість того щоб розповісти йому все, замість того щоб запропонувати відшкодування в десятки тисяч доларів — або навіть більше, якби той забажав. Та Іліан відмовився б. Не можна відшкодувати розбиту мрію. Зламане життя. Укравши слова та музику всього життя, не можна купити тишу.

Далі — ще швидше. Змусити назавжди замовкнути Наталі. Потім Шарлотту. Трьох свідків, лише трьох свідків треба було усунути, щоб провести остаточну лінію під минулим. Але тепер ще й малих до купи? Отже, цьому ніколи не буде кінця?

Продюсер намагається думати якомога швидше. Він ще може все зупинити. Тільки надіслати Лорі повідомлення буцімто від імені Наталі. Просто попросити розвернутися та рушати додому. Тоді вже він сам придумає, як поїхати до Шару та позбутися двох останніх свідків, аби тільки смерть цих дітлахів не була на його совісті.

Повз нього проходить ще одна медсестра, не така всміхнена, як попередня, та ще й нижча та ширша. Улісс намагається втягнути живіт, а вона своєю чергою намагається здійняти груди.

— Не треба тут стояти, месьє, — сварить його дівчина.

Улісс напускає на себе винуватий вигляд, бурмоче якісь вибачення, потім знову махає Іліанові рукою. Йому слід пильнувати, не відходити далеко... і все через цей клятий телевізор! Дарма що він залишив пульт на безпечній відстані на тумбочці, а Іліанові точно не стане сили ввімкнути його. Іліан майже не послуговується м'язами. Ледве говорить. Усе його тіло помалу паралізує. Життя поступово покидає його. Тепер це вже питання днів, а може, навіть годин, проте наразі Іліан залишається при тямі й цілковито при здоровому глузді.

А Уліссові тепер доводиться замислюватися над тим, аби врятувати рештки совісті. Більше нікого не залучати до своїх маневрів. Закінчити роботу власноруч. У колі сім'ї, так би мовити. Подбати про двох коханців та їхню дочку. Без подальших зволікань він пише повідомлення для трьох адресатів — Олів'є, Марго та Лори.

«Фальшива тривога. Я впоралася з усім сама, як доросла. У Шар їхати не потрібно. До вечора».

Дзеньк.

Повідомлення надіслано! Улісс на якусь мить дивується сигналу про надсилання есемески. Він потурбувався про те, щоб перевести телефон Наталі в беззвучний режим. Дивно... Та яка зрештою різниця? Він ступає до палати. Іліан піде із цього світу щасливим. Улісс триматиме його за руку аж до кінця. Він йому зобов'язаний, чи не так?

— Іду, братику!

Від голосу за спиною в нього холоне спина:

— Вибачте.

Улісс обертається. Перед ним стоїть якийсь чоловік. Чоловік, котрого він бачить уперше. Високий на зріст, коротке волосся, блакитні очі. У руці він тримає мобільний телефон.

— Мені... мені здається, ви щойно надіслали мені повідомлення.

Продюсер завмирає на кілька секунд, не розуміючи, як реагувати. Спокій чоловіка, що стоїть перед ним, збиває з пантелику.

— З телефона моєї дружини! — докидає чоловік з тією самою інтонацією.

Онімілий Улісс опускає очі на рожевий чохол телефона, який досі тримає в руці, — хвіст маленької чорної ластівки ховається під його великим пальцем. Ошелешений пузань не встигає підвести голову, як незнайомець настрибує.

Олів'є? Чоловік? Чорт забирай, якого біса він тут робить?

Це остання думка, яку встигає сформулювати мозок Улісса. Перший удар кулака влучає просто в лоба. Від другого удару ламається щелепа. Він опускається на підлогу коридору. Олів'є добиває його ногами, гамселячи по животу, тулубу, стегнах. Улісс незграбно намагається скрутитися калачиком. Від ударів грубих підошов тріщать ребра.

— Де моя дружина, товсте ти падло?

Улісс не може відповісти. Кров заливає йому рот. Єдине, на що він зараз здатен, — це підвести очі до прочинених дверей у палату сто сімнадцять. Ззирнутися з Іліаном.

— Мерзотник! — кричить чоловік. — Що ти замислив?

У кінці коридору лунають кроки. Чутно розпачливі вигуки. Медсестра кличе на допомогу. Улісс спльовує кров, вона розтікається білою вініловою підлогою, стікає носом.

— Ні... Нічого, — нарешті вдається йому вимовити. — Я... я все... все зупинив... Ніхто... Ніхто не помре.

З обох боків коридору збігається ціла армія медсестер і санітарів. Олів'є не відмовляє собі в задоволенні востаннє копнути чоловіка, що лежить на підлозі, саме тієї миті, коли він пробує підвести голову, благаючи про допомогу. Його черевик врізається продюсерові між скронею та вухом, і в черепі Улісса лунає страшенний вибух. Усе гуде, і в його голові, так ніби удар пошкодив жорсткий диск у мозку, звучить голос, який без упину повторює:

«Ніхто не помре».

«Ніхто не помре».

Олів'є, здається, заспокоївся, але санітари все одно підходять до нього бережко.

«Ніхто не помре».

Цієї миті продюсер відчуває на собі чийсь погляд. Значно жорстокіший, значно болючіший за всі ті удари, які щойно на нього сипались. Погляд, який розпинає.

Іліан дивиться на нього крізь прочинені двері.

Йому вдалося зібратися на силі, щоб звестися на кілька сантиметрів на своєму ліжку. І тоді Улісс розуміє, що Іліан усе чув, усе бачив. Що Ілл збагнув: тим водієм був він — його захисник, хрещений батько дочки, його давній друг.

Очі Іліана дивляться просто на продюсера, зазирають в обличчя, у самісіньке серце протягом довгих секунд, а тоді, наче Улісс навіть не заслуговує на розстріл (попри те що розстрілювати лишається хіба що очима), Іліан

переводить погляд на чоловіка із закривавленими кулаками, що стоїть у коридорі.

Він, звісно, зрозумів і те, хто цей чоловік, який гамселив його вбивцю. Який щойно помстився за нього. Іліан щосили намагається всміхнутися.

Олів'є натомість дивиться крізь нього так, ніби той уже привид.

Іліан не відводить очей. Благає просто пробачити. Просто порозумітися заради кохання до однієї жінки. Олів'є цілком може дозволити собі це. Він переміг. Він жив з нею. Він житиме з нею далі.

Ціною неймовірних зусиль Іліан зводиться ще трохи на ліжку й самими губами вимовляє кілька слів. Кілька слів, які ніхто ніколи не почує.

Останнім ударом ноги, швидким і різким, Олів'є зачиняє двері палати сто сімнадцять.

60

2019

Лора нервує перед зачиненими дверима. У неї таке враження, ніби вона вже годину в них стукає. Утім, Ітана та Ное це радше тішить: вони також гамселять у дерев'яні двері маленькими кулачками.

Усе дарма!

Всередині нікого немає.

Мами тут немає, Шарлотти, найімовірніше, теж.

«Я зараз на вулиці Ліберасьйон, 36, у Шарі. Удома в Іліана. Іліана Рів'єра».

Може, вона вже пішла? Чи ще не приїхала? Що ти задумала, мамо?

Ное втомився даремно стукати у двері, тепер йому спадає на думку перевірити, чи відреагує якось на це брат. На тобі! Ітанові миттєво спадає на думку та сама ідея. Вони заходяться вовтузитися й лупити один одного руками та ногами. Спочатку їм смішно, потім починають рюмсати, до того ж одночасно. Лора зітхає та рознімає їх.

«Мамо, прошу тебе...»

— Побудьте тут, діти. І не чіпайте камінчики! Мама подивиться, може, бабуня щось написала.

Лора мчить до «Поло», пробігаючи на одному подиху метрів тридцять, відчиняє задні дверцята й нахиляється, щоб узяти мобільний телефон із сидіння.

От лайно! Телефон здох! Посеред білого дня! Мультики про Тротро крутились безперестанку, а вона забула їх

вимкнути. Акумулятор, і без того не в кращому стані, тепер геть розрядився.

Гаразд, думає Лора, не треба панікувати. Посаджу дітей у машину, повернуся до Сержі, зателефоную мамі зі стаціонарного. І якщо знадобиться, якщо вона проситиме, повернусь до Шару. Не буду ж я тут цілий вечір стовбичити, та ще й з двома розлюченими гномами!

Лора залишає дверцята відчиненими. Вона вже збирається кликати близнят («Ное, Ітане, біжіть сюди, ми їдемо»), коли чує чийсь крик. Крик, що лунає з будинку.

Не нявчання, не гавкіт — цього разу це був точно людський крик.

Ітан і Ное нарешті заспокоїлися й тепер збирають кульбабки, що ростуть у щілинах між плитками. Може, то кричав хтось із них? Ні, Лора ладна руку дати на відсіч!

Там хтось є! У цьому будинку хтось є. А між тим вона добряче гупала у двері, аж зап'ястя тепер болить. То там когось замкнули? Чи хтось міцно спить? І тепер раптом прокинувся?

Вона грюкає дверцятами «Поло» і здіймає очі. Близнята зайшли до невеличкого саду, що росте довкола будинку, і тепер збирають букет із шавлії та вересу. Лора дивиться на них із ніжністю. Близнята! Удвічі більше пустощів! Удвічі більше квітів, зібраних для любої матусі.

Знову переводить погляд на вхід і раптом ляскає себе по лобі. Намагаючись не випустити з уваги Ітана та Ное, вона стукала у двері, коли вони під'їхали, а проте біля дверей майже на висоті її очей установлено дзвінок. Який вона помічає лише зараз... Звичайний дверний дзвінок.

Лора обходить під'їзну дорогу до гаража, ступає невеличкою алеєю, де всі стебла вже стоять обірвані. Можливо, мама в погребі, перебирає з Шарлоттою старі спогади. Або на горищі. Вони не чули, як вона стукала у двері, надто зосередившись на тому, щоб надолужити згаяний у минулому

час. Лора уявляє собі, як Шарлотта дістає малюнки, що їх вона зберігає з дитинства, читає вірші, написані для уявної матері, відкриває перед нею свою таємну скриньку з дитячими скарбами. Ляльки, прикраси, камінчики, фенічки... Лора розуміє, чому вони мовчать: вони подорожують у часі. Зі швидкістю світла.

Що за день! Лора губиться в здогадах. Подумати лише: мама і Шарлотта порозумілись?

Вона так на це сподівається. Між нею та зведеною сестрою відразу з'явився якийсь струм. Вони зустрілися так, ніби знали одна одну все життя. «Ах ти ж мала щасливиця, — наважилася тоді пожартувати Лора, — якби ти знала, скільки разів мені хотілося, аби в мене не було матері!» І обидві розсміялися.

Лора зиркає на близнят (вони грають у дослідників у кінці саду, шукають рідкісні квіти під живоплотом із бирючини) і підходить до дверей.

На її губах досі бринить усмішка, коли вона кладе палець на кнопку дверного дзвінка.

Наступної миті

небо,

будинок,

сад,

кожна стіна,

кожна травинка,

кожна зірвана квітка,

кожен камінчик

летять шкереберть.

Коли вже не бринітиме струна
І з простирадл зшиється нам саван,
Зі стін тісних нам зробиться труна,
І поховають нас — безрідних і безславних, —
Що зрештою залишиться від нас?

Коли тіла обернуться на пил
І сльози змиють нам підземні ріки,
Коли із нами зійдуть до могил
Образи й радощі — віднині і навіки...
Нічого не залишиться від нас.

61

2019

— Мамо! — кричить Ное.

За секунду він починає голосно плакати.

«Мамо, мамо, мамо».

Ное чув, як зойкнула мама. Він бачив, як мама злетіла, ніби високо підкинутий м'ячик, а тоді впала у траву й тепер лежить, не рухаючись, і не підводиться, наче вона заснула. Мов поламана іграшка.

Ное плаче.

Він хоче, аби мама прокинулася.

Він хоче, аби у мами нічого не боліло.

Він хоче, аби мама заговорила до нього.

* * *

— Тату! — кричить Ітан.

За секунду він починає голосно сміятися.

«Тату, тату, тату».

Ітан біжить назустріч його обіймам. Ное поспішає за ним, відстаючи менше ніж на метр.

За секунду чутно звуки сирен і видно світло проблискових маячків. Машини поліції та жандармерії зупиняються на вулиці Ліберасьйон ще до того, як Ітан і Ное встигають добігти до середини газону. Поліціянти оточують будинок саме тієї миті, коли близнята кидаються батькам на шию, буцають їх злегка, цілують, ставши їм на

коліна, обвиваючи їх руками, і від тих поцілунків мокро й лоскотно.

Тату, мамо, тату...

Лора досі шокована. Коли вона поклала палець на кнопку дверного дзвінка, то відчула лише, як її підхопили дві руки. Вона не встигла натиснути на кнопку, як небо нахилилося, сама вона впала горілиць, а потім покотилася по траві, врешті-решт збагнувши, що опинилася в обіймах чоловіка. Найуспішніше перехоплення за всю його кар'єру!

Поліціянти ретельно оглядають двері, зачинені віконниці. З інших фургонів, що зупиняються тут само, виходять кілька спецпризначенців, що несуть складні пристрої, схожі на ті, якими оснащені загони, котрі виїжджають на виклик у разі терористичного акту.

Валентин одсапується.

— Мені потелефонував твій батько. Геть спантеличений, пояснив ситуацію двома словами. Фальшиве повідомлення від твоєї матері, пастка в будинку цього Іліана Рів'єра. На щастя, ми патрулювали на півночі Сержі. Гадаю, я побив твій рекорд на шосе N14, моя чемпіонко з ралі. А коли побачив тебе перед дверима, то чкурнув щодуху та стрибнув. Саме вчасно!

Гордий собою, він насовує на голову Ное свій кашкет, куйовдить волосся Ітана, а тоді цілує їхню матір.

— Мій лицарю! — шепоче Лора. — От бачиш, добре, що я не відступилася, внутрішній голос підказував мені, що я маю рацію.

Криміналісти обстежують місцевість. Закривають периметр. Поліціянти в скафандрах, схожі на космонавтів, ретельно оглядають стіни. Тепер уже чітко чутно удари по той бік віконниць.

— Мала рацію стосовно чого?

— Стосовно того, що одружилася із жандармом! Якщо ти врятуєш мене ще кілька разів, може, тато нарешті подякує тобі.

Валентин показує їй язика, перш ніж знову поцілувати. Ітан схопив у Ное кашкета, мало не відірвавши тому голову. Батько відбирає в них свій кашкет і жестом відганяє їх погратись трохи далі. Близнята слухняно тікають. Валентин, за яким спостерігають усі його колеги, вочевидь задоволений несперечливістю дітей.

Він простягає мобільник Лорі, щоб та заспокоїла батька. Її пальці тремтять, коли вона набирає повідомлення.

«Усе добре. Усе добре».

Загону криміналістів удається відрізати віконницю. Вони обережно знімають важку дошку з петель. За шибкою з'являються обличчя Наталі та Шарлотти. Вони живі. Усміхнені.

За спинами «космонавтів» збуджено стрибають два садові гноми.

— Бабуся! Бабуся, бабуся, бабуся!

«Скоро, мої любі, дуже скоро я вас познайомлю ще й з вашою тіткою».

Лора кладе голову на плече чоловіка.

«Усе добре, тату. Усе дуже добре».

62

2019

— НАТІ —

Палата номер сто сімнадцять.

Ілі біля мене. Лежить нерухомо. Не промовляючи жодного слова.

Я сиджу поряд. Сиплю словами, розмахую руками.

Потік зізнань, що його я так довго стримувала, вихлюпується назовні припливною хвилею.

— Я кохаю тебе, Ілі. Ніколи не переставала кохати. Я не знаю, чи ти чуєш мене, — медсестри кажуть, що так: ти все чуєш, усе бачиш, просто відповісти не можеш. Навіть поворухнути повіками. Я попросила персонал вийти. Вони мене зрозуміли. А ще попросила Лору замкнути двері. Щоб ми могли спокійно посидіти в цій лікарняній палаті бодай кілька хвилин. До того, як прийде решта.

Ілі нічого не каже, проте напевне мене чує.

— Я була така дурна, Ілі, я була така дурна протягом усіх цих років. Боятися порушити нашу угоду — хіба не божевілля?! Ти зможеш мені колись пробачити за це? Мабуть, ти щодня проклинав моє мовчання, так само як я проклинала твоє, але можу тобі присягнутися — о так, можу тобі присягнутися! — я ніколи не переставала тебе кохати. Не минало й дня, щоб я не думала про тебе. Не минало й дня, щоб я не думала про Шарлотту. Навіть якщо я ніколи не бачила її й не знала імені. Задовго до того, як Шарлотта

вирішила побавитися, повернути час навспак і перетворити випадковість на зустріч, ви мені ввижалися всюди: у веселому галасі на шкільному подвір'ї, у гітарній мелодії, що долинала з бару, у літаку, що злітав у небо. Ви стали моїми маленькими привидами. Жаскими привидами попервах — перші кілька років я ридала, мучилася кошмарами, не в змозі заснути темними ночами; потім я зуміла приборкати цих привидів, чесно тобі зізнаюся. Усі ці роки я була не такою вже й нещасною. Поряд були дві маленькі дівчинки, що любили мене, а згодом підросли й перетворилися на нестерпних і водночас чарівних підлітків, був чоловік, який міг кохати мене за двох, а ще міг страждати за двох, пробачати. А коли все-таки мене проймало страшне відчуття, ніби справжнє життя проминає, ви були поряд, мої улюблені привиди, я говорила з вами, сидячи на самоті у своїй кімнаті, довго гуляючи вздовж річки або замикаючись в одному з готельних номерів, що були всі схожі між собою, під час кожного рейсу, у будь-якому куточку світу; я говорила з вами, як сьогодні говорю до тебе, не сподіваючись на відповідь.

Іл не реагує, коли беру його за руку, не рухається, коли схиляюся до нього.

— Утім, Ілі, мені так хотілося б, щоб ти відповів мені сьогодні. А ти? Ти був щасливий? Якими барвами було розквітчане твоє життя? Ти вже мав збагнути й здогадатися, що я познайомилася із Шарлоттою. Ти впорався, Іліане! Ти впорався за двох! Це найкрасивіший привид у всій галактиці. Мені також відомо, що ви посварились, коли бачилися востаннє, але не переймайся, вона повернеться, вона повернеться дуже швидко, буквально за кілька хвилин, заради неймовірного сюрпризу, який вона нізащо у світі не проґавила б, сюрпризу, який ніхто не захотів би проґавити.

Ілі тихо засинає. Моє обличчя майже торкається його лиця. Мої губи майже торкаються його губ.

— Ти втомився, Ілі, я бачу, в тебе змикаються повіки, але ти опираєшся сну. А опираєшся саме тому, що чуєш мене. То я більше не заважатиму тобі, у нас ще є час, так мало і так багато водночас, значно більше, ніж ми мали за всі ці роки. Я дам тобі поспати, ти маєш відпочити, ти повинен бути у формі, коли прокинешся, уже скоро. Заради сюрпризу. Але перед тим я хочу сказати тобі ще дещо, Ілі, дещо, чого я не розуміла двадцять років тому, що допоміг мені усвідомити Батісто, а ще — по-своєму — навіть Улісс. Я тебе так покохала, Іліане, не тільки через те, що ти сексуальний, милий хлопець, уважний до партнерки коханець та ідеальний майбутній тато... Таких чоловіків на землі — мільярди. Я тебе так покохала, тому що ти надзвичайне створіння. Талановитий митець. Обдарований. Ти був занадто скромний, щоб переконати себе в цьому, тобі потрібна була жінка, яка казала б це тобі, постійно повторювала б це, поки не переконала б тебе. Я тоді не знала, як це зробити, і ніколи, гадаю, ніколи собі цього не пробачу. Тож протримайся ще кілька секунд у своїй боротьбі з утомою, моя любове, і послухай мене: ти не нікчемне створіння, ти не жменька пилу, ти один з тих чоловіків, яких так мало лишилося на нашій землі. Дякую тобі, Іліане, дякую, що покохав мене, я справді цим пишаюся. Спи, відпочивай, мій любий гітаристе. Я кохаю тебе. Кохаю на все життя.

Мої губи торкаються його губ.

А тоді я навшпиньках виходжу.

63

2019

— ІЛІАН —

Коли я прокинувся в палаті номер сто сімнадцять, на ліжку, обплутаний трубками з голови до ніг, переді мною стояв гігантський екран.

Телевізор удвічі більший за попередній!

Перед ним багато людей: медсестри, лікарі, моя родина. Вони принесли стільці, а тепер юрмляться біля мого ліжка. Загалом зо п'ятнадцятеро людей. Прокидатися так доволі неочікувано.

Чесно кажучи, я не впевнений, чи вже помер, а чи досі живий.

Я геть не можу поворухнутися: ані повернути голову, ні подивитися вбік — можу лиш просто тримати очі розплющеними й роздивлятися кімнату перед собою.

Та мені й цього досить.

Уперше в моєму житті мене оточують усі, кого я люблю.

По телевізору Ед Ширан співає «Perfect».

Доньки Наті, Марго та Лора, теж тут. Вони гарні, ввічливі, усміхаються мені, стоячи обабіч мого ліжка. А в мене таке відчуття, наче вони прийшли востаннє відвідати дідуся, якого незабаром не стане.

Вони, здається, добре порозумілися із Шарлоттою. Особливо Лора, але гадаю, що саме Марго стане її улюбленою зведеною сестрою, коли тій вдасться все це перетравити.

Вони майже одного віку. Мають схожий характер — материн. Легкі, мов ті пташки! Вони мають той смак до свободи, який робить того, хто збудував їхнє гніздечко, водночас гордим і сумним.

Ед Ширан закінчує співати. Шарлотта повертається до мене, щоб перевірити, чи я досі дихаю, а потім далі розмовляє з Лорою. То це й означає померти? Переконати себе, що й без тебе життя триватиме. Що коли все гаразд, коли всі добре ладнають між собою, коли молодше покоління буяє пишним цвітом після того, як їх зростили, — немає жодних підстав нав'язуватися і втручатися. Як тоді, коли Шарлотта запросила подруг на святкування Гелловіну. Я піднявся до них на горище, обвішане павутинням і дірявими простирадлами, а потім, переконавшись, що все добре, вийшов навшпиньках. Ось що я вчиню зараз — вийду навшпиньках.

По суті, якщо тобі вдалося не зламати життя тим, хто любив тебе і кого любив ти, тобі це вдалося. Якщо ти даєш їм змогу спокійно жити далі, зробивши їх щасливими, перш ніж піти.

За Едом Шираном з'являється Адель і заспівує перші слова пісні «Someone Like You» майже а капела, а їй підспівують мільйони, якщо не мільярди голосів.

Наталі теж дивиться на екран. Наті, моя маленька ластівко, мені так хотілося б мати змогу відповісти на твій нестримний потік слів тієї миті, коли ти сиділа біля мене, затопити тебе своїм паводком зізнань, сказати: так, я чую тебе, я почув кожне слово, я чекав на них усі ці роки і тепер можу спокійно спочити. Сказати тобі: ти трохи передала куті меду зі своїми компліментами, адже в моєму стані вже надто пізно сподіватися, що моя мрія — залишитися в пам'яті поколінь — таки здійсниться. А про свій сюрприз ти, навпаки, майже нічого й не сказала. Який сюрприз? Що за сюрприз, Наті?

Я так хотів сказати тобі, що ти досі так само гарна, як і тоді.

Я дивлюся на тебе: ти трохи примружуєш очі, ніби бачиш уже не надто добре, і від цього навколо них залягають такі симпатичні ластівчині кігтики. Ніколи вони не будуть для мене «гусячими лапками».

Я бачу тебе. Кінчиками пальців ти прибираєш із чола пасмо волосся. Як мені подобається цей жест! А ще подобається, що ти не відрізала те пасмо — просто дозволила йому посивіти.

У цьому теж полягає суть життя. Любити, любити, любити.

Ти в хороших руках свого теслі. Сам факт того, що він не захотів зі мною розмовляти (не кажучи вже про те, щоб пробачити мені), що грюкнув дверима буквально в мене перед носом, — доводить, як сильно він тебе кохає. Він сердитиметься на мене, а проте завдяки цьому краще прийме Шарлотту. Можливо, Шарлотта навіть попросить його змайструвати мені труну. І цей негідник вправно виконає це прохання, дістаючи неймовірне задоволення від процесу! Він талановитий. Зрештою, потрібно бути обдарованим, щоб заслужити твоє кохання, Наті. І нехай він не сумнівається в тому. Кінець-кінцем, саме його ти обрала. Він переміг! Усім здається, що зраджені чоловіки — невдахи, але насправді все не так: саме через них коханці ладні брехати, страждати, ховатися, розставатися. Саме вони є господарями становища, переможцями, на чиєму боці честь і правда, на відміну від коханців — жалюгідних брехунів.

На сцені Мадонна, схрестивши руки, виконує молитву, супроводжуючи пісню запальними танцями. Люди в моїй палаті теж починають пританцьовувати. Особливо медсестри, які лишилися стояти. Досі ніяк не второпаю, що тут роблять усі ці люди, ніхто мені так нічого й не пояснив. Гаразд, я сиджу в поїзді, що ось-ось вирушить на небеса,

це зрозуміло, та я не сподівався побачити на платформі стільки народу. Особливо тих, кого я не знаю, — їм цікавіше дивитися на екран телевізора, ніж на мене.

Решту історії я теж не дуже добре зрозумів. З того, що розповіли мені поліціянти. Я не захотів слухати подробиці: Улісс, аварія, машина, яка не загальмувала, привласнення прав. Мені вже пізно забивати цим голову. Я всміхнувся Уліссові, коли його виводили поліціянти. Через почуття солідарності? Не знаю, що за гру змусило нас вести життя, проте, здається, ми обидва програли.

Зненацька мало не підстрибую. Принаймні все моє тіло, що тепер радше схоже на мумію, переповнюють емоції. Ти раптом підскочила, Наті, одночасно із Шарлоттою. Обидві охоплені якимось хвилюванням, ви вказуєте пальцем на екран. Від цієї звичайної сцени в моєму порожньому мозку спалахує невеличкий язичок полум'я. Яке це диво — ось так дивитися на вас, маму з донькою. Ви такі близькі! Ви ще встигнете надолужити втрачений час! Від цього теплого полум'я в моїй голові хочеться радіти й сміятися. Якби я міг говорити, то зараз пожартував би, сказав би щось на кшталт: яке щастя, Наті, яке щастя, що я виховував Шарлотту сам, бо інакше ти б украла її в мене, мою маленьку принцесу, ти ніколи не дозволила б мені заплітати їй волосся, одягати, запрошувати її подружок, ховатися на кухні — замість усіх цих чудових моментів мені дозволено було б виголошувати авторитетні рішення та час від часу обійматися з дочкою, як і всім іншим татам. Мені б хотілося сказати тобі, Наті, що цей фокус, зрештою, непогано мені вдався!

Залиш мені трохи себе.

Елтон Джон сідає за фортепіано, підсуває мікрофон і палко засвічує свою «Свічку на вітрі»[1].

---

[1] «Candle in the Wind» (*англ.*).

— Вони там! — кричить Шарлотта.

Рухаючись в унісон з матір'ю, вона махає рукою, так ніби через екран телевізора їх можуть бачити глядачі по всьому світі. Вони теж махають руками. Камера на кранi пролітає над натовпом. Повільно. На обличчях людей спалахують усмішки, коли ті помічають себе на гігантському екрані.

— Це Фло і Жан-Макс, точно, це вони! — погоджується Наті, заходячись підстрибувати на місці.

Та камера вже полетіла далі. Концерт транслюють і на пляжі Джакарти — здається, його зараз дивляться в усьому світі. Майже на всіх екранах телевізорів. Мільйони глядачів, мільярди телеглядачів. Найбільший концерт від моменту проведення «Live Aid» 1985 року.

Як і решта, я стежив за новинами про наслідки цунамі в Індонезії. Мені защемило в грудях, коли я вперше почув, як по радіо згадали про Джакарту. Я майже не слухав, про що там ішлося далі — приголомшливі новини про загиблих, поранених, біженців, — тієї миті в моїй голові була лиш картинка нашого номера на двадцять першому поверсі готелю «Great Garuda». Єдине, про що я тоді думав, — те, що всі негаразди цих людей у Джакарті важать куди менше за те горе, що спіткало там мене. Коли помираєш, таке не соромно казати. Що найменше любовне розчарування змушує страждати більше за найжахливіші катаклізми. Що планета взагалі може припинити обертатися, може початися Третя світова війна, а середня температура на Землі зросте на десять градусів, — тобі важить тільки те, з якою швидкістю б'ється твоє серце. І та мить, коли воно зупиняється, бо та єдина жінка вирішує тебе покинути.

Елтон Джон закінчив співати під шквал оплесків. Утім, він доволі легко відбувся зі своєю свічкою на вітрі. На кожному значущому заході заводить одне й те саме... Тоді оплески припиняються. Трансляція по черзі вихоплює кадри з Гайд-парку, пляжу Копакабана, площі Трокадеро,

бульвару Омотесандо, з П'яцца-дель-Пополо, зі стадіону «Camp Nou», з Іден-парку, «Wembley». Звісно, з «Wembley», де на кілька довгих секунд западає тиша, яку раз по раз переривають нетерплячі вигуки.

У моїй палаті всі замовкають. Я не знаю чому. Потроху в телевізорі все також затихає. Мільйони глядачів — і майже жодного звуку.

Можливо, я таки помер. Можливо, вони всі розмовляють, просто я їх більше не чую.

Можливо, після того як я втратив здатність відчувати смак, запах і дотик, слух теж зник. І мені лишається тільки зір.

Тому я бачу прекрасно.

Невисокий на зріст чоловік неквапом виходить на сцену «Wembley».

Я впізнаю його! Це Роберт Сміт. Сказати, що я з ним стикався, — це нічого не сказати. Я навіть колись носив за ним гітару, у минулому житті. Він сідає за фортепіано.

Тоді у світлі прожектора з'являється Карлос Сантана з гітарою в руках, його музику я теж грав усюди, від Сан-Дієго до Тіхуани, потім наперед виходить Марк Нопфлер, бог, ще один бог, за ним Джефф Бек, Джиммі Пейдж, Девід Гілмор, Кіт Річардс, потім Елтон Джон та Ед Ширан, а з другого кінця на сцену піднімаються Стіві Вандер, Іггі Поп, Патті Сміт, Браян Мей — боже мій, вони зібрали весь пантеон! До них доєднуються Стінг, Боно, Трейсі, Нора, «Ді-Ді», а тоді я розумію, на що чекала вся планета: чорт забирай, їх там уже добра сотня! Знову з'являється Мадонна, тепер уже обійнявшись з Ріанною. Я впізнаю не всіх, вони шикуються в чотири ряди, тісно притуляючись одне до одного, — цього разу я вже точно помер, і тепер з підсвідомості зринають образи всіх моїх кумирів для фінального фото перед остаточним проваллям.

Хоча концерт на вигляд доволі реальний.

Марго кладе голову на плече Лори. Шарлотта й Наті плачуть, а я не розумію чому. Здається, я вже взагалі нічого не розумію.

Ви підходите ближче й сідаєте на моєму ліжку, по обидва боки від мене. Роберт Сміт окидає сцену оком, наче перевіряє, що всі на місці, а тоді кладе пальці на клавіші.

Шарлотта бере мене за праву руку, Наті — за ліву.

Три ноти.

Потім його голос. Він співає англійською, але мій розгублений, спантеличений мозок одразу перекладає слова.

Коли нарешті зійде новий день
І постіль виперуть після нічних забав...

Я не знаю, чи я ще живий, а чи вже мертвий.

Прожектори вихоплюють Пола Маккартні, і від його голосу аж стіни тремтять: «Коли птахи вже не співатимуть пісень в саду, в якому я тебе кохав...», а тоді голос Брюса Спрінгстіна остаточно їх зносить: «Нічого не залишиться від нас».

Перший ряд розходиться на два боки. У Боба Ділана здивований вигляд — та все ж не такий ошелешений, як у мене, Роберте, не такий, як у мене, — і моє тіло тремтить, коли той заводить приспів, ніби співає якусь класику американського фолку: «Залиш мені трохи себе...»

І сотня співаків підхоплює хором:

Скибочку, гілочку, пелюстку твоєї квітки...

Невже я справді написав ці слова? Невже я справді грав ці ноти?

Шарлотта й Наті так сильно стискають мені руки.

Можливо, я все ж таки не помер.

Карлос, Кіт, Марк, Браян, Девід та Джефф видають імпровізовані пасажі на шести гітарах — один в один схожі

на ті, які я складав у своїй голові. Стільки разів. Сотні, тисячі разів.

Натовп голосно співає: у Парижі, Токіо, Джакарті, Лос-Анджелесі, Барселоні, Монреалі, ніби в усьому світі мільярди людей знають цю пісню напам'ять, ніби вона засіла в їхніх головах, щоб назавжди там залишитися. Моя музика. Мої слова.

Коли потоне острів наш вночі,
Коли на порох зійдуть наші крила...

Я не знаю, чи я ще живий, а чи вже мертвий. Знаю лише, що можу спокійно піти. Коли я бачу мокрі від сліз очі Шарлотти й Наті, мені теж хочеться плакати. Я знаю, що проживаю найкращий день свого життя.

Крихітку, блискітку, краєчок твого серця...

Хоча, зрештою, може, я написав хіт, який тепер крутять на повторі в раю?

* * *

Олів'є перемикає на інший канал. Дарма. На всіх каналах транслюють одне й те саме.

Він спокійно вимикає телевізор, підводиться й кладе пульт на журнальний столик. Що ж, тоді він стане тією єдиною людиною, котра не дивитиметься концерт сьогодні ввечері!

Ніч така ніжна.

Олів'є спускається в сад, до Сени. Милується терасою з бразильського горіху, сходинками з падуку, поруччям із палісандру, а тоді спускається до берега. Довго стоїть, дивлячись на річку та спостерігаючи, як вдалині по воді пливе невеличкий плетений кошик, який врешті-решт прибиває до протилежного берега. Вочевидь, гніздо лисух, відірване течією. Жеронімо ґелґоче, випрошуючи

шматочок хліба для лебедят, і Олів'є роззявкувато кидає йому кілька крихт.

Якась деталь біля стіни берегової дамби відволікає його увагу. Білі камінчики лежать не зовсім рівно. Він не терпить такого. Виходячи до саду, він не може не зупинитися, щоб не вирвати надто високу травинку, не прибрати листочок, що зірвався і впав на доріжку, або не перевірити, чи камінчики лежать ідеально рівно та чи не з'явилася серед них сіра галька, що ніби магічним чином якось тут опинилася.

Олів'є нахиляється й підрівнює камінці, а потім, задоволений, підводить голову й стежить очима за ластівкою, що летить над пагорбами Дьоз-Аман, віддаляючись від нього. А тоді повертається.

Літературно-художнє видання

Серія «Художня література»

БЮССІ Мішель
Змарновані мрії

Головний редактор *О. С. Кандиба*
Провідний редактор *І. Г. Веремій*
Редактор *І. А. Коломієць*
Технічний редактор *Д. В. Заболотських*
Дизайнери й верстальники *І. О. Гнідая, В. О. Верхолаз*

Підписано до друку 29.07.2020.
Формат 84x108/32. Ум. друк. арк. 24,36.
Наклад 1200 прим. Зам. № 5211.

Термін придатності необмежений

ТОВ «Видавництво "Віват"»,
61037, Україна, м. Харків, вул. Гомоненка, 10.
Свідоцтво ДК 4601 від 20.08.2013.
Видавництво «Віват» входить до складу ГК «Фактор».

Придбати книжки за видавничими цінами та подивитися детальну інформацію про інші видання можна на сайті
www.vivat-book.com.ua
тел.: +38 (057) 717-52-71, +38 (073) 344-55-11,
+38 (067) 344-55-11, +38 (050) 344-55-11,
e-mail: ishop@vivat.factor.ua

Щодо гуртових постачань і співробітництва звертатися:
тел.: +38 (057) 714-93-58, e-mail: info@vivat.factor.ua

Адреси фірмових магазинів «Книгарня Vivat»:
м. Харків, вул. Квітки-Основ'яненка, 2,
тел.: +38 (057) 341-61-90, e-mail: bookstorevivat@gmail.com
м. Львів, площа Галицька, 12,
тел.: +38 (032) 235-51-77, e-mail: bookvivatlviv@gmail.com

Видавництво «Віват» у соціальних мережах:
facebook.com/vivat.book.com.ua
instagram.com/vivat_book

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»,
61030, Україна, м. Харків, вул. Саратовська, 51,
тел.: +38 (057) 717-53-55

Дякуємо, що обрали нашу книжку!

Вас вітає команда «Vivat» — найбільшого універсального видавництва в Україні. Щороку ми ретельно добираємо й публікуємо тільки найкращі світові бестселери та новинки українських письменників, що припадуть до смаку найвибагливішому читачеві. Упевнені, що кожна наша книжка здатна подарувати справжню насолоду від читання.

Бажаємо приємного дозвілля та чекаємо на зустрічі у фірмових книгарнях «Vivat» за адресами
м. Харків, вул. Квітки-Основ'яненка, 2
м. Львів, площа Галицька, 12,

а також на сторінці нашого онлайн-магазину
vivat-book.com.ua

З повагою, команда видавництва «Vivat»

vivat-book.com.ua

@vivat.book.com.ua

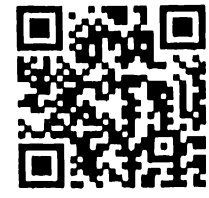
@vivat_book

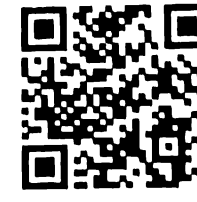

@vivat_publishing

Читай. Мрій. Дій.

Мішель Бюссі – один з найвідоміших французьких авторів детективів. Працює викладачем у Руанському університеті та політичним оглядачем. Лауреат престижних літературних премій, зокрема гранпрі Ґюстава Флобера за роман «Чорні водяні лілії», премій Мішеля Лебрена та «Популярний роман».

Наталі й Олів'є мають усе, що можна бажати для родинного щастя: двох дорослих доньок, будинок на березі Сени, улюблену роботу. Аж раптом низка дивних збігів змушує жінку згадати епізод із молодості, який стосується її давньої таємниці. Події розгортаються в тій самій послідовності, що й двадцять років тому. Це може бути чийсь кепський жарт, дріб'язкова помста або просто її власна уява, розбурхана спогадами... Коли збігів між минулим і сьогоденням виявляється забагато, Наталі стає лячно. Хтось намагається змусити її знов це пережити. І коли минуле і сьогодення стають такими схожими, що це не можна пояснити раціонально, невже Наталі повинна повірити, що час можна повернути назад?

Роман можна прочитати і як проникливу любовну історію, і як майстерний захопливий трилер. Мішель Бюссі знає якийсь секрет.
Culturebox

Роман із напруженим сюжетом, завдяки якому читач перенесеться в чотири сторони світу... Свіжий твір Бюссі – книжка про свободу.
Le Figaro

ISBN 978-966-982-184-3
9 789669 821843
інтернет-магазин
vivat-book.com.ua
Vivat
ВИДАВНИЦТВО